T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

1990'LARDA YUNANİSTAN'IN MAKEDONYA POLİTİKASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Bilge USTAOĞLU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hasan ÜNAL

Ankara – 2011

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

1990'LARDA YUNANİSTAN'IN MAKEDONYA POLİTİKASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Bilge USTAOĞLU

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hasan ÜNAL

Ankara – 2011

ONAY

Bilge USTAOĞLU tarafından hazırlanan "1990'larda Yunanistan'ın Makedonya Politikası" başlıklı bu çalışma 07/03/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa Turan

H. Cuhruz

Prof. Dr. Haydar Çakmak

Prof. Dr. Hasan Ünal

ÖNSÖZ

Yugoslavya'nın dağılması Yunanistan tarafından diğer devletlere oranla daha geç ve isteksizce kabul edilmiştir. Önemli Yunan ticaret yollarının geçtiği Yugoslavya'nın varlığı ve istikrarı Yunanistan için özellikle ekonomik nedenlerle çok önemlidir. Ancak Yugoslavya'nın dağılmaya başlaması ile birlikte ekonomik sorunların yanı sıra bağımsız bir Makedon devletinin ortaya çıkması, Yunanistan için kötü bir sürpriz olmuştur. Artık Belgrat'ın etkisi dışında bağımsız bir Makedon devleti ile karşı karşıyadır. Bu zor bölgesel ve uluslararası sorun, Yunanistan açısından ayrıca eski kültürel mirasla ilgili sorunların yanı sıra yakın tarih açısından iç savaştan kalan çözülmemiş iç tartışmalar ve yaraların yeniden açılması riskini taşımaktadır. Öyle de olmuştur.

Makedonya Cumhuriyeti halkının, Yugoslavya Federasyonun dağılması halinde bağımsız olma arzusunu dile getirdiği Eylül 1991 referandum sonuçlarının Yunanistan'da yarattığı tepkilerle başlayan ve "Makedonya" ismi etrafında günümüze dek süren anlaşmazlık, bu tezin konusunu oluşturmaktadır.

Tez çalışma sürecimin başında beni Yunanistan'ın dış politikasına yönlendiren tez danışmanım Prof.Dr. Hasan Ünal'a konu seçimindeki yol göstericiliği için teşekkür ederim. Kendisine çalışma esnasında esirgemediği engin bilgisi, öneri ve yorumları için ayrıca teşekkür borçluyum.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca olduğu kadar tez çalışmam sırasında da sevgi ve desteklerini cömertçe sunan, inancımı yitirdiğim zamanlarda cesaretlendirerek çalışmamı tamamlamamda büyük payları olan sevgili arkadaşlarım Doç.Dr. Fahriye Öztürk ve Doç.Dr. Hakan Naim Ardor'a çok teşekkür ederim.

Bu çalışma esnasında kaybettiğim, ancak yaşamım boyunca olduğu gibi tez çalışmam sırasında da bana olan güvenlerini tüm “varlıkları” ile hissettirerek beni destekleyen sevgili annem Memnune ve babam Faik Ustaoğlu’na sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ…… i
İÇİNDEKİLER……iii
SİMGELER VE KISALTMALAR……vi
GİRİŞ……1

BİRİNCİ BÖLÜM

MAKEDONYA SORUNU

1.1. MAKEDONYA 4
1.2. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDE MAKEDONYA SORUNU……...5
1.2.1. Sorunun Oluşumu……6
1.2.1.1. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı……..6
1.2.1.2. Makedonya'nın Önemi: Coğrafi, Ekonomik, Etnik ve Dini Yapısı……8
1.2.2. Bunalımın Tırmanması. ……..……12
1.2.2.1. Örgütlenmeler ve İlinden Ayaklanması……...12
1.2.2.2.1904-1908 Gelişmeleri……...14
1.2.2.3. Jön Türk İhtilali……16
1.2.3. Balkan Savaşları, 1912-1913……..……17
1.3. I. DÜNYA SAVAŞI……...19
1.4. İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE MAKEDONYA SORUNU…..……20
1.5. II. DÜNYA SAVAŞI VE BULGARİSTAN'IN MAKEDONYAYI İŞGALİ..23
1.6. YUGOSLAVYA ANTİFAŞİST ULUSAL KURTULUŞ KONSEYİ (AVNOJ) VE MAKEDONYA HALK CUMHURİYETİ……..25
1.7. TİTO-STALİN ÇATIŞMASI……..28
1.8. YUGOSLAVYA VE MAKEDON ULUSUNUN İNŞASI……29

1.9. YUGOSLAVYA'NIN DAĞILMASI VE MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN BAĞIMSIZLIĞI…….31

İKİNCİ BÖLÜM

YUNANİSTAN VE MAKEDONYA CUMHURİYETİ ARASINDA MAKEDONYA SORUNU

2.1. MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN BAĞIMSIZLIĞI VE MAKEDONYA SORUNUNUN YENİDEN CANLANMASI…….36
2.2. YUNANİSTAN İLE MAKEDONYA CUMHURİYETİ ARASINDA TANINMA KRİZİ……37
2.2.1.Yunanistan'ın Makedonya'ya Yönelik İddiaları ve İsim Sorunu…38
2.2.2. Diğer Sorun Odakları……..44
2.2.2.1. Semboller ve Bayrak……...44
2.2.2.2. Anayasa……46
2.2.3. Propaganda Faaliyetleri…….48
2.2.4. Makedonya Cumhuriyeti'nin Tutumu ve Karşı İddialar…….53
2.2.5. Makedonya'nın Tanınma Mücadelesi ve Yunan Vetosu……..58
2.2.6. BM ve ABD'nin Arabuluculuğu……..67
2.2.7. Geçici Uzlaşı (Interim Accord)……..70
2.3. YUNANİSTAN'IN MAKEDONYA CUMHURİYETİNE YÖNELİK İDDİA VE İTİRAZLARININ NEDENLERİ……....72
2.3.1. Yunanistan'daki Makedon Azınlık……72
2.3.2. Yunan Milliyetçiliği ve Yunanlık (Ελληνισμός/Ellenismos) ……80
2.4. 1991-1995 DÖNEMİNİN ELEŞTİREL BİR İNCELEMESİ……...87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1995 SONRASINDA YUNANİSTAN'IN MAKEDONYA POLİTİKASINDA DÖNÜŞÜM

…….91

3.1. SİMİTİS VE YENİ DÖNEM……..……92

3.1.1. Modernleşme ve Avrupalılaşma…….…….93
3.1.2. Dış Politika……..94
3.2. YUNANİSTAN'IN POLİTİKA DEĞİŞİKLİĞİNDE TÜRKİYE'NİN ETKİSİ, BALKANLARDA TÜRK-YUNAN REKABETİ……....96
3.3. EKONOMİK DİPLOMASİ……101
3.4. İKİLİ VE ÇOK TARAFLI İLİŞKİLER……..106
3.5.İSİM MÜZAKERELERİ……109
SONUÇ……....127

KAYNAKÇA…….…133
ÖZET……..183
ABSTRACT……...185

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	**:** Avrupa Birliği
ABD	**:** Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	**:** Adı geçen eser
a.g.m.	**:** Adı geçen makale
a.g.r.	**:** Adı geçen rapor
a.g.t.	**:** Adı geçen tez
AGİK	**:** Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
APB	**:** Avrupa Para Birliği
ASNOM	**:** Antifasisticko Sobranie na Narodnoto Osloboduvanje na Makedonija
AT	**:** Avrupa Topluluğu/Toplulukları
AVNOJ	**:** Antifasisticko Vijece Narodnog Oslobodenja Jugoslavije
BAB	**:** Batı Avrupa Birliği
BANU	**:** Bulgarian Agrarian National Union
BKP	**:** Bulgar Komünist Partisi
BM	**:** Birleşmiş Milletler
C.	**:** Cilt
çev.	**:** Çeviren
Der.	**:** Derleyen
EAM/ELAS	**:** Ethniko Apeleftherotiko Metopo- Ellinikos Laikos Apeleftherotikos Stratos
ECU	**:** European Currency Unit
Ed.	**:** Editör
FYROM	**:** The Former Yugoslav Republic of Macedonia
HiPERB	**:** Hellenic Plan for the Economic Reconstruction of the Balkans
IMF	**:** International Monetary Fund
IMRO-DPMNE	**:** Internal Macedonian Revolutionary Organisation- Democratic Party for Macedonian National Unity

KKE **:** Kommounistiko Komma tes Elladas
MAAK **:** Movement for Pan-Macedonian Action
M.Ö. **:** Milattan Önce
NATO **:** North Atlantic Treaty Organization
no. **:** Number
NOF **:** Naroden Osloboditelen Front
OSCE **:** Organization for Security and Cooperation in Europe
PASOK **:** Panellenio Sosialistiko Kinema
S. **:** Sayı
s. **:** Sayfa
SAA **:** Stabilisation and Association Agreement
SAP **:** Stabilisation and Association Process
SEECP **:** South East European Cooperation Process
SMC **:** Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti
SNOF **:** Slav Naroden Osloboditelen Front
vol. **:** Volume
YDP **:** Yeni Demokrasi Partisi

GİRİŞ

II. Dünya Savaşı'ndan sonra çözülmeye mahkûm temeller ve sınırlar üzerine inşa edilen Yugoslavya, iki kutuplu dünya düzeninin sona ermesiyle birlikte yoğun çatışmaların yaşandığı bir arena haline gelmiştir. Dünyanın ilgisi başlangıç yıllarında haklı olarak Hırvatistan, Bosna-Hersek ve daha sonra da Kosova'da yaşanan savaşların yarattığı trajedilere odaklanmıştır. Oysa Yugoslav cumhuriyetlerinden biri olan "Makedonya Cumhuriyeti" kan dökülmeden bağımsızlığını elde etmeyi başarmıştır. Ancak Yunanistan başta olmak üzere tüm komşuları ile tarihsel ve güncel sorunları bulunan Makedonya, 1991'de bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte yeniden uluslararası bir sorun haline gelmiştir. Makedonya'nın bağımsızlığı başından itibaren güney komşusunun engeli ile karşılaşmış ve 1990'larda Yunanistan-Makedonya anlaşmazlığı dünya gündemini meşgul eden başlıca Balkan sorunlarından birisi haline gelmiştir.

Eski Yugoslavya'nın parçalarından olan Makedonya'nın "Makedonya Cumhuriyeti" ismiyle uluslararası tanınma araması ve Yunanların kendilerine ait olduğunu ileri sürdükleri ulusal sembolleri kullanması ile başlayan ve yaklaşık yirmi yıldır süre gelen isim sorunu, günümüzde de dünya kamuoyunu ve diplomasisini meşgul etmeye devam etmektedir.

Bir Makedon ulusunun, dilinin ve Yunanistan'da bir Makedon azınlığın varlığını ısrarla reddeden Yunan milliyetçi ideolojisine göre, Makedonya tarihsel ve etnik olarak Yunandır ve bir Yunan ismi olan "Makedonya" terimini kullanan bu Cumhuriyet, toprak iddialarına zemin hazırlayarak Yunanistan'ın toprak bütünlüğüne tehdit oluşturmaktadır. Makedonya'nın bağımsızlığını kendisine yönelik bir meydan okuma olarak algılayan Yunanistan'ın yeni komşusunun toprak emellerine dair korkusu, "Makedonya" ismi üzerinde görünür olmuştur. Yeni Cumhuriyetin tanınmasını engellemek Yunanistan için bir ölüm kalım meselesi haline gelmiş, tüm güçleriyle adeta seferberlik ilan ederek Makedonya'ya karşı bir yıldırma kampanyası başlatmıştır. Bu küçük

devletin uluslararası toplum, özellikle de Avrupa Birliği (AB) tarafından tanınmasını engellemek veya geciktirmek için her platformda girişimlerde bulunmuş ve farklı bir isimle tanınmasına neden olmuştur.

Bu çalışmada, 1991'den itibaren "Makedonya" ismi etrafında Yunanistan ve Makedonya Cumhuriyeti arasında baş gösteren çatışma ile Yunanistan'ın yeni Cumhuriyete yönelik politikalarının nedenleri ile sonuçlarının, bunların Yunanistan'ın dış politikası ve uluslararası ilişkiler üzerindeki yansımalarının açıklanması amaçlanmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde "Makedonya Sorunu"nun tarihi arka planı ortaya konulmuştur. Yunanistan ve Makedonya arasında yaşanan sorunların günümüzde en önemli yönünü oluşturduğu "Makedonya Sorunu", Balkan Diplomasisi'nin odak noktalarından biri olarak 1878'den itibaren bütün yönleriyle ele alınarak tanımlanmıştır. 20. yüzyıla sarkan ve I. Dünya Savaşı'nın ardından dondurulan Makedonya Sorunu'nun geçirdiği evreler Soğuk Savaş'ın sonuna kadar incelenmiş, bu sürecin günümüzde yaşanan sorunlara etki eden unsurları saptanmıştır.

İkinci bölümde Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan etmesinden iki ülke arasında "Geçici Uzlaşı"nın imzalanmasına kadar geçen süreç incelenmektedir. Yunanistan'ın Makedonya Cumhuriyeti'ne gösterdiği tepkiler ve iki ülke arasındaki ilişkiler, Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığıyla birlikte yeniden canlanan "Makedonya Sorunu" çerçevesinde ele alınmış, Makedonya Cumhuriyeti'nin verdiği tanınma mücadelesi, dünya kamuoyunu esir alan Yunan propagandasının geniş bir sunumu ile ortaya konularak incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, 1995 yılında Geçici Uzlaşı'nın imzalanmasının ardından 1990'ların ilk yarısında yaşanan gerilimli ilişkilerin yerini alan işbirliği süreci ve devam etmekte olan isim müzakereleri, Yunanistan'ın Soğuk Savaş sonrası koşullara uyum sağlama ve

Avrupalılaşma hedefi doğrultusunda geçirdiği dönüşüm ele alınarak, günümüz itibariyle ulaştığı nokta saptanmıştır.

Sonuç bölümünde ise Yunanistan-Makedonya Cumhuriyeti ilişkilerinin mevcut durumu değerlendirilerek geleceğe dönük çıkarsamalarda bulunulmuş, gerek taraflar gerekse uluslararası kuruluşlarca sorunun çözümüne ilişkin izlenmesi gereken politikaya dair yorumlar yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MAKEDONYA SORUNU

1.1. MAKEDONYA

Balkan Yarımadasının güney ve orta kesiminde yer alan Makedonya bölgesi günümüzde Yunanistan, Bulgaristan ve Makedonya Cumhuriyeti sınırları içinde yer almaktadır. Ege (Yunan) Makedonyası, Makedonya'nın %51.50'sini oluşturmaktadır. Pirin (Bulgar) Makedonyası, Makedonya'nın sadece %9,74'ünü oluştururken, Vardar Makedonyası olarak adlandırılan bugünkü Makedonya Cumhuriyeti ise %38,75'ini kapsamaktadır.[1] Küçük bir bölüm Arnavutluğa dâhil olup, özel bir isme sahip değildir.

"Makedonya", Berlin Kongresi'nden sonra genel olarak Osmanlı'nın Manastır, Selanik, Kosova Vilayetleri ile bağımsız Drama ve Serres Sancakları için kullanılan bir terim olmuştur. Osmanlı yönetimi "Makedonya" terimini resmi olarak hiç kullanmamış[2], bölgeden "Üç Vilayet" (Vilayât-i Selâse) diye söz etmiştir.[3] Yaygın adlandırma ise Rumeli'dir.[4]

---

[1] Yunan Makedonyası Kavala, Drama, Serez, Kilkis, Selanik (Halkidiki yarımadası dâhil), Katerini, Kozani, Kara Ferye (Berroia), Vodena (Edessa), Florina ve Kastorya illerini, Bulgar Makedonyası Periç, Melnik, Nevrokop, Gotse Delçev ve Blagoevgrad (Cuma-i Bâlâ) yerleşim merkezlerini içermektedir. Abdülmecit Nuredini, "Makedonya'nın İç ve Dış Politika Sorunları (1990-2005)", **Sakarya Üniversitesi,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.3.

[2] "Makedonya" ismi, Osmanlı-Rus savaşına kadar (1877–78) hemen hiç kullanılmazken, sonrasında da ayrılıkçı karakter taşıdığı gerekçesiyle Osmanlı idaresi tarafından resmen kullanılmadı. II. Abdülhamit iktidarından sonra oluşturulan millet meclisinde bölge ile alakalı müzakerelerde bölge milletvekilleri tarafından dile getirilen Makedonya ismine diğer Osmanlı mebusları tarafından şiddetle karşı çıkılmıştır. Rahman Ademi, "II. Abdülhamit Döneminde Makedonya Müslümanları", **Ankara Üniversitesi,** Basılmamış Doktora Tezi, 2006, s.21.

[3] Gül Tokay, **Makedonya Sorunu: Jön Türk İhtilali'nin Kökenleri (1903-1908),** İstanbul, Afa Yayınları, 1995, s.32.

[4] Robert D. Kaplan, **Balkan Ghosts: A Journey Through History,** New York, Vintage Boks, 1993, s.52. Bizans döneminde Hellence konuşan Ortodokslar kendilerini "Roma" sözcüğünden türetilmiş olan "Romios" (Rum) sözcüğü ile belirlemişti. Bkz. Herkül Millas, **Geçmişten Bugüne Yunanlılar: Dil, Din ve Kimlikleri,** İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s.162. Selçuklular da Batı Anadolu'ya "Roma Ülkesi" diyorlardı. "Rum" ve "Rumeli" (Roma İli) sözcükleri buradan gelmektedir. Oral Sander, **Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918'e,** 13. baskı, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2005, s.59.

Makedonya modern çağlarda asla ırksal, dilsel ya da siyasi bir birim olmadığı gibi, 1902'de bu üç vilayette bir reform programını uygulamak üzere Osmanlı hükümeti tarafından bir genel müfettiş atanmasından önce yönetsel bir bölge de olmamıştır.[5]

1.2. OSMANLI İMPARATORLUĞU DÖNEMİNDE MAKEDONYA SORUNU

Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşadığı en önemli sorunlardan birisi olan Makedonya Sorunu, Osmanlı egemenliği altında bulunan Selanik, Manastır ve Kosova Vilayetleri ile bunlara bağlı bölgelerden oluşan coğrafya parçası üzerindeki hâkimiyet mücadelesidir. 19. yüzyıl sonunda gelişen ve uluslararası bir nitelik kazanarak 20. yüzyıla sarkan Makedonya Sorunu, Doğu Sorunu'nun bir parçasını oluşturmaktadır. Osmanlı Devleti'nin hızlanan çöküşü sonucunda Balkanlar'da da politik ilişkilerin ve sınırların yeniden düzenlenmesini içeren Doğu Sorunu çerçevesinde üzerinde en çok politika üretilen alan Makedonya bölgesidir; çünkü paylaşılmak istenen Osmanlı Devleti'ne ait topraklarda sıra bu bölgeye gelmiştir. Osmanlı Devleti, Avrupa'nın büyük güçleri, Balkan Devletleri ve bölge halkının taraflarını oluşturduğu bu mücadele sonucunda Makedonya topraklarını kaybetmiştir.

Balkan halklarının, özellikle Rusya'daki Panslavist hareketle eşzamanlı olarak Slavların ulusçu hak iddiaları; Balkan Devletlerinin ulusal ve stratejik amaçları; Büyük Güçlerin istek ve politikaları ve bölgenin etnik yapısı, Makedonya Sorunu'na yön veren etkenlerdir.[6]

---

[5] Douglas Dakin, **The Greek Struggle in Macedonia:1897-1913,** Thessaloniki, Institute for Balkan Studies, 1993, s.2.

[6] George B. Zotiades, **The Macedonian Controversy,** Thessalonike, Etaireia Makedonikon Spoudon, Idryma Hersonesoy toy Aimoy, 1961, s.8.

1.2.1. Sorununun Ortaya Çıkışı

1.2.1.1. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı

Doğu Sorunu'nun en dramatik bölümlerinden birini oluşturan Makedonya Sorunu'nun 1870'de Bulgar Ekzarhlığı'nın oluşturulması ile başladığı söylenebilir. 1875'de ise önemli bir aşamaya girmiştir. 1875'den itibaren başlayan Balkan karışıklıklarının, Avrupa diplomasinin de işe karışmasıyla yol açtığı gelişmelerin sonucu olan 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, devletin Balkan topraklarını tam anlamıyla parçalamıştır. Bosna-Hersek halkının bir kısmının 1875 yazında bir vergi sorunu nedeniyle ayaklanması savaşa giden süreci başlatmıştır.

Müslüman toprak sahipleri ve Hıristiyan köylüler arasındaki geleneksel husumet kadar Rusya'nın Balkanlar'da izlediği Panslavist[7] politikanın da önemli rol oynadığı ayaklanma, Üç İmparatorlar Ligini oluşturan devletlerin girişimlerine rağmen kısa sürede yayılmıştır.[8] Rusya'nın Avusturya ile 15 Ocak 1877'de yaptığı Budapeşte Konvansiyonu, Osmanlı-Rus savaşının önünü açmıştır.[9] Buna göre, Rusya Avusturya'yı Bosna-Hersek'te, Avusturya da Rusya'yı Balkanların diğer bölgelerinde serbest bırakıyorlardı. Ancak Rusya Balkanlar'da tek ve büyük bir Slav devleti kurmayacaktı.[10]

Nisan 1877'de başlayan savaş Osmanlı ordularının yenilgisiyle sonuçlanmış ve iki devlet arasında 3 Mart 1878 tarihinde Osmanlı Devleti için

---

[7] Kırım Savaşı'yla beraber gelişmeye başlayan Panslavizm, Rusya'da önemli bir hareket haline gelmiştir. 1867'de Moskova'daki Slav Etnografik Sergisi, Slav dünyasının her bölümünden Panslavistleri bir araya getirerek Rusya'da Slav birliği fikrini ateşlemiştir. Resmi Rus politikasını ciddi bir şekilde etkilemediyse de özellikle 1875-1878 Balkan krizi sırasında Yakındoğu'da "*yeni ve önemli bir unsur*" olarak ortaya çıkan Panslavizm, kısa süreli de olsa Rus dış politikasında önemli bir güce ulaşmış, Osmanlı Balkanlarının elden çıkışını hazırlayan ve uluslararası ilişkilerin şekillenmesinde rol oynayan bir unsur haline gelmiştir. Mithat Aydın, "19. Yüzyıl Ortalarında Panslavizm ve Rusya", **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** S. 15, s.127-128.

[8] Leften Stavros Stavrianos, **The Balkans since 1453,** America, Holt, Rinehart and Winston, 1966, s.396-403.; Matthew Smith Anderson, **Doğu Sorunu 1774-1923: Uluslararası İlişkiler Üzerine Bir İnceleme,** çev. İdil Eser, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2001, s. 197-207.

[9] Stavrianos, **The Balkans since 1453,** s. 406.

[10] Sander, **a.g.e.,** s. 313.

çok ağır hükümler taşıyan Ayastefanos Barış Antlaşması imzalanmıştır. Buna göre Osmanlı Devleti'ne vergi bağıyla bağlı büyük bir Bulgaristan Prensliği kurulmakta ve sınırları kuzeyde Tuna'ya, doğuda Karadeniz'e, güneyde Ege Denizi'ne ve batıda da Arnavutluk'a dayanmaktadır. Yani Doğu Rumeli, Batı Trakya ve Makedonya Bulgaristan sınırları içinde yer almaktadır.[11] Diğer Balkan devletlerinin hayal kırıklıklarının yanı sıra anlaşma, Avusturya-Macaristan ve İngiltere için de uygulanamaz niteliktedir.[12] Zira yeni Bulgar Prensliği Rusya'ya Ege'ye çıkış ve İstanbul üzerinde kontrol olanağı sağlayacağı gibi, Bosna-Hersek'i Avusturya-Macaristan'a veren ve büyük bir devlet kurulmamasını öngören önceki anlaşmalar da dikkate alınmamıştır. Rusya'nın güdümündeki büyük Bulgaristan, İngiltere'nin doğu ticaret yolları ile Avusturya'nın güneye doğru genişleme planları için set oluşturabilecektir.

Ayastefanos Antlaşması, 13 Temmuz 1878'de imzalanan Berlin Antlaşması'yla revize edilmiş, Bulgaristan üçe bölünmüştür. Sofya dâhil Balkan Dağlarının kuzeyindeki bölge İstanbul'a bağlı özerk bir prenslik, güneyindeki Doğu Rumeli ise Büyük Devletlerce onaylanacak bir Hıristiyan valinin İstanbul tarafından atanacağı yarı özerk bir eyalet haline getirilmiştir. Makedonya ve Trakya ise tekrar Osmanlı kontrolüne verilmiştir.[13] Berlin'in Bulgaristan'ı, Ayastefanos Bulgaristanı'nın yalnızca üçte biri kadardır ve Ege'ye çıkışı kesilmiştir. Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız olurlarken, Bosna-Hersek Avusturya'nın işgal ve idaresine bırakılmıştır. Yenipazar sancağında da asker bulundurma hakkını elde eden Avusturya, Sırbistan ve Karadağ arasında stratejik bir konum elde etmiştir.[14] Böylece Arnavutluk yolu açılmış ve kendisini Ege'ye ulaştıracak Selanik'e az bir mesafe kalmıştır.

---

[11] Fahir Armaoğlu, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914),** 3. baskı, Ankara, TTK, 2003, s. 522.
[12] Charles and Barbara Jelavich, **The Establishment of the Balkan National States**, **1804-1920: A History of East Central Europe,** Volume VIII, Seattle and London, University of Washington Press, 1977, s. 155.
[13] Jelavich&Jelavich, **a.g.e.,** s. 156.
[14] Leften Stavros Stavrianos, **The Balkans 1815-1914,** Amerika, Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1963, s.69.

Berlin Antlaşması, İmparatorluğun parçalanma ve dağılma sürecinde en önemli aşamalardan biridir. Ancak daha önemlisi, bundan sonra İngiltere'nin de İmparatorluğun parçalanması için çaba göstermeye başlamasıdır.[15] Osmanlı, Büyük Devletlerin rekabeti sayesinde Berlin Kongresi'nden yine de bir Avrupa devleti olarak çıkmıştır, zira onların hesapları açısından bölge için hala en makul sahiptir. Ayastefanos tehlikesi bertaraf edilmiş, bu topraklar, zaman sorunu olgunlaştırıncaya kadar Osmanlılara geçici olarak bırakılmıştır. Tüm hoşnutsuzluklarına karşın Balkan halkları için de bir dönüm noktasıdır. Arnavutlar dışında hepsi artık bağımsız ya da özerk devletlerine sahiptirler.

Ancak, Bulgarlar ülkeleri parçalandığı, Sırplar Bosna-Hersek Avusturya yönetimine verildiği, Romenler Güney Beserabya'yı kaybettikleri ve Yunanlar da toprak kazançları olmadığı için rahatsızdırlar. Bu durum Balkan halkları arasındaki çekişmeleri kışkırtmıştır. Bulgar Kilisesi'nin kurulması Makedonya'da Bulgarlar ve Yunanları karşı karşıya getirirken, şimdi de Bosna-Hersek'in Avusturya'nın eline bırakılmasıyla Sırplar güneye, Makedonya'ya yönelmek zorunda kalmışlardır. Bunun sonucunda Balkanlardaki ilişkileri zehirleyen, I. Dünya Savaşı sonuna kadar, hatta sonrasında Makedonya'da anarşiye neden olan üç köşeli bir çekişme ortaya çıkmıştır. Berlin Antlaşması'nın doğrudan sonucu 1885 Sırp-Bulgar savaşı, 1908 Bosna krizi, 1912-1913 Balkan Savaşları ve 1914'te Arşidükün öldürülmesi olmuştur.[16]

1.2.1.2. Makedonya'nın Önemi: Coğrafi, Ekonomik, Etnik ve Dini Yapısı

1878'den sonra Balkan diplomasisini önemli ölçüde meşgul eden konu, Makedonya'nın Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan arasında nasıl bölünebileceği olmuştur. Karışık nüfusa sahip ve herkesin kendisine ait olduğunu iddia ettiği bu toprakları önemli kılan özellikleri bulunmaktadır.

---

[15] Armaoğlu, **a.g.e.,** s. 529.
[16] Stavrianos, **The Balkans 1815-1914,** s. 70-71.

67.000 km^{2}lik, yaklaşık 2 milyon nüfuslu bu bölgenin sınırları tarih içinde sık sık değiştiyse de genellikle kuzeyde Şar Dağları, Karadağ (Crna Gora), doğuda Mesta (Nestos) Nehri, güneyde Ege Denizi, Olimpus ve Pindus Dağları, batıda Ohri ve Prespa gölleri olarak kabul edilmektedir.[17] Bölgenin ekonomik ve stratejik değeri, Makedonya üzerindeki mücadelenin nedenlerinden birini oluşturmaktadır. Vardar ve Morova vadileri boyunca Orta Avrupa'dan Akdeniz'e uzanan koridor ve Selanik Limanı bölgenin değerini artırmaktadır.[18] Balkan halkları için yarımadanın kalbi konumundaki bölge yaşamsal öneme sahiptir. Zira Makedonya'yı kontrol eden, yarımadada stratejik üstünlüğe sahip olacaktır.[19] Bu konumu ile Makedonya, Mackinder'in "Merkez Bölgesi" (Heart Land) teorisini[20] hatırlatmaktadır.

Ticaret yolları bölgenin zenginliğine katkı sağlamaktadır. Vardar Ovası Tuna Nehrini, Struma Ovası Sofya'yı, Roma döneminden kalma "Via Egnatia" ise Ohri, Manastır, Florina aracılığı ile Adriyatik'i Ege Denizi'ne bağlamaktadır.[21]18. yüzyıldan beri Avrupa ile ticaretin artması, gıda maddelerine verilen yüksek fiyatlar ve taşımacılığın gelişmesi sonucu tarım ürünleri ihracatı ile zenginleşen Rumeli[22] kendine yetebilecek hatta İmparatorluğun diğer bölgelerini takviye edecek düzeydedir.[23]

---

[17] Georges Castellan, **Balkanların Tarihi: 14.-20. Yüzyıl,** 2. baskı, çev. Ayşegül Yaraman Başbuğ, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1995, s.364.; Barbara Jelavich, **History of the Balkans: Twentieth Century,** America, Cambridge University Press, 1983, s.89.

[18] Stavrianos, **The Balkans 1815-1914,** s. 95-96.

[19] Jelavich&Jelavich, **a.g.e.,** s. 90.

[20] Mackinder Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarını "Dünya Adası"olarak tanımlamış ve dünyanın temel stratejik merkezinin bu bölge olduğunu savunmuştur. Dünya Adasının en önemli merkezi olan batıda İdil, doğuda Sibirya, güneyde Himalayalar ve kuzeyde Buz Denizi arasındaki bölgeyi "Merkez Bölge" olarak nitelemiştir. Sonraları da Avrupa Rusya'sının tamamını merkez bölgesine dâhil etmiştir. O'na göre, "Doğu Avrupa'ya egemen olan, Merkez Bölgeyi denetler. Merkez Bölgeye egemen olan, Dünya Adasını denetler." Faruk Sönmezoğlu, **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi,** İstanbul, Filiz Kitabevi, 4. baskı, 2005, s. 542-543.

[21] Castellan, **a.g.e.,** s. 365.

[22] İlber Ortaylı, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı,** İstanbul, İletişim Yayınları, 2000, s. 34.; Halil İnalcık, "Türkler ve Balkanlar", **Balkanlar,** İstanbul, Orta Doğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBİV) Yayınları, 1993, s. 25.; Fikret Adanır, **Makedonya Sorunu: Oluşumu ve 1908'e Kadar Gelişimi,** çev. İhsan Catay, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2001, s.26-30.; Türkkaya Ataöv, "19. Yüzyıl ile 20. Yüzyıl Başında Makedonya'da Toprak Sorunu" (Kitap Tahlili Hristo Hristov), **AÜSBFD,** C. 25, S. 4, 1970, s. 381.

[23] Meltem Begüm Saatçi, "Makedonya Sorunu (1903-1913)", **Akdeniz Üniversitesi,** Basılmamış Doktora Tezi, 2004, s.130.

19. yüzyıl sonlarında Makedonya üzerinde iddiaları olan dört devlet, Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Romanya'dır. Ayrıca Arnavut liderler de gelecekteki özerk bölgeleri için Manastır ve Kosova vilayetlerini istemektedirler. İddialar üç temel esas üzerine dayandırılmaktadır: tarihi geçmiş, nüfusun etnik bileşimi ve güç dengesinin sürdürülmesinin gerekliliği.[24] Bulgarlar ve Sırplar tarihi hak iddialarını Orta Çağda kurmuş oldukları krallıkların bölgeyi bir süre egemenliği altında tutmuş olmasına dayandırırlarken, Yunan iddiası Bizans İmparatorluğu ve sonrasında da Ekümenik Rum Patrikhanesi aracılığıyla tarihinin büyük bölümünde Makedonya'nın tümüyle Yunan olduğudur.[25] Makedonya, coğrafi konumu itibariyle, aynı zamanda beşeri bir kesişme noktasıdır.[26] Uzun tarihi boyunca birbiri ardına gelen insan akımları ve nüfus hareketleri, merkezinde yer aldığı Balkanlar'la birlikte Makedonya'yı etnik, dilsel ve dinsel olarak dünyanın en karmaşık bölgelerinden birisi kılmıştır. Bu etnik yapı komşu ülkelerin istek ve iddialarına temel oluşturmaktadır.

Makedonya bölgesinde yaşayan halklar, Türkler, Bulgarlar, Rumlar, Sırplar, Arnavutlar, Ulahlar, Yahudiler, Çingeneler ile lehçe ve kültürel özellikleri bakımından ayrı bir Güney Slav[27] grubu olarak nitelendirilen Makedonlardır. Berlin Kongresi'nden sonra yapılan ve çalışmayı yapanların çıkarlarını yansıtan çok sayıda nüfus istatistiğinin anlamlı olduğunu söylemek güçtür. Etnografik değerlendirmede millet sistemini geçerli sayan Osmanlı Devleti din unsurunu, Balkan milliyetçileri ise dil unsurunu kabul etmiştir.[28]

18. yüzyıl sonları, 19. yüzyıl başlarında milliyetçi ideolojiler Balkanları da etkilemeye başlamıştır. Bu, Balkanların milliyetçilik çağının başlangıcıdır

---

[24] Jelavich, **a.g.e.** s.90.
[25] Zotiades, **a.g.e.,** s.8.
[26] Bölgede etnik gruplar arasında evlilik nadir görülen bir hadise olduğundan, bir erime potası olduğunu söylemek güçtür. Aynı köyde olsalar dahi bu gruplar yüzyıllar boyunca kendi kimliklerini korumuşlardır. Stavrianos, **The Balkans 1815-1914,** s. 96.
[27] Güney Slavları: Slovenler, Hırvatlar, Slavlar ve Bulgarlar'dır. Stavrianos, **The Balkans since 1453,** s. 8-9.
[28] Meltem Begüm Saatçi, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde Makedonya Sorunu", **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Ed. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM Yayınları, 2002, s.48.

ve dönemin belirleyici özelliği, "ekümenik Balkan Ortodoks cemaatinden modern dile dayalı ulusların halen gelişmekte olan belirsiz dünyasına geçiştir." Ortodoksluk temelli bir "hayali" cemaat, giderek ulusal kimlik anlayışına dayalı çeşitli "hayali" cemaatlere bölünmektedir. Bu milliyetçi ideolojiler Makedonya'nın en ücra köşelerine kadar ulaşmıştır. [29]

Özü itibariyle din farkına dayanan ve her topluluğun ibadethaneleri vasıtasıyla kendini yönettiği "millet" sistemi içinde Balkanlar, erken Osmanlı döneminde Slav, Yunan ya da Romen olmaktan ziyade milliyeti olmayan bir Ortodoks dünyasıdır. Rum Ortodoks Patriği kendi dini topluluğunun tartışılmaz dünyevi yöneticisi de olmuş, Rumların dışında Sırplar, Romenler, Bulgarlar, bazı Arnavut ve Arapların da yer aldığı tüm Ortodokslar üzerinde yetkili kılınmıştır. Ancak Fransız İhtilalini takip eden "milliyetçilik" akımlarının sonucunda, Rum kontrolünde bulunan Ortodoks Kilisesi'nin statüsüne diğer Ortodoks unsurlar tarafından itiraz edilmeye başlanmıştır. Yönetsel avantajlarına karşın farklı milletlerin eğitim ve içişlerinin büyük oranda kendilerine bırakılarak devlet kontrolünün dışında kalması ile millet sistemi, devlet yapısını aşındırmıştır.

Makedonya'da dini açıdan en önemli sorun ise özellikle Yunanlar ve Bulgarlar arasında Patrikhane ve Ekzarhlık'ın "güç" alanının belirlenmesinde yaşanmıştır.[30]11 Mart 1870'de çıkarılan ferman[31] ile Bulgarların kendi

---

[29] Loring M. Danforth, **The Macedonian Conflict, Ethnic Nationalism in a Transnational World,** New Jersey, Princeton University Press, 1995, s.58. "18. yüzyıl sonlarında unutulmuş "proto dilleri" bilimsel akıl yürütme yoluyla yeniden kuran filolojinin çıkışı ve leksikografik devrimin sonucunda, "1800-1850 arasında Kuzey Balkanlar'da yerli alimlerin çabaları ile farklı üç yazınsal dil şekillendi: Slovence, Sırpça-Hırvatça ve Bulgarca. O zamana kadar yaygın olarak Bulgarlarla Sırplar ve Hırvatların aynı ulustan oldukları düşünülüyorsa da 1878'de ayrı bir Bulgar devleti kurulmuştur." Bkz. Benedict Anderson, **Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması,** çev. İskender Savaşır, İstanbul, Metis Yayınları, 1995, s.86-90.

[30] Osmanlı Balkanlar'dan çekildikçe yeni oluşan devletler Fener'in politik vesayetinden kurtularak bağımsızlıklarını ilan ederler ve 1833'te Yunan, 1879'da Sırp, 1865'te de Romanya otosefal kiliseleri ortaya çıkar. Ancak diğer Balkan kiliselerine "anlayış" gösteren Patrikhane, Bulgar Kilisesi'ne aynı anlayışı göstermez ve Bulgarları "ayrılıkçı" (şizmatik) ilan eder. Çünkü bu yeni kilise cemaatin neredeyse yarısını götürmektedir. Patrikhane diğer kiliseleri de geç tanımakla birlikte, bu kiliseyi 1945'e kadar tanımamıştır. Elçin Macar, **Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi,** İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s.56-57. Kiliseyi kullanarak Bulgarlar üzerinde hakimiyet kurma ve hatta onları Rumlaştırma niyetlerine Bulgar kilisesinin ayrılmasından sonra ulaşamayacaklarını

Ekzarhlarının liderliğinde ayrı bir millet olarak tanınmaları, İstanbul Patrikhanesi'nin rakipsizliğini sona erdirmiştir. Ekzarkhane Bulgar ulusal hareketine güç katmış, özerk Bulgar Kilisesi'nin kurulması ve ulusal etkisini tüm Makedonya'ya yayma çabası, Yunanlar, Sırplar ve Bulgarlar arasında aktif mücadeleyi başlatmıştır.

1.2.2. Bunalımın Tırmanması

Berlin Antlaşması'nın hemen ardından Bulgaristan Ayastefanos Bulgaristanı'nı gerçekleştirebilmek için yayılmacı bir politika geliştirmiştir. Bulgarların silahlı eylemlere başlamasıyla diğer bölge halklarının çeteler kurarak onu dengeleme çabasına girişmeleri ve Osmanlı İmparatorluğu'nun da egemenliğini korumak için önlemler almak zorunda kalmasıyla, bölgede durum giderek kaotik bir hal almıştır.

1.2.2.1. Örgütlenmeler ve İlinden Ayaklanması

Yunanlar 1894'de Ethnike Heteiria'yı,[32]Bulgaristan'ın 1885'te Doğu Rumeli'yle birleşmesinin[33] ardından Sırplar 1886'da St. Sava Cemiyeti'ni

---

anlayan Rumlar, Bulgar kilisesini yok etmek için korkunç bir terör havası estirmişlerdir. Bkz. **Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezalimi,** T.C. Başbakanlık, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No: 31, Ankara 1996, C. 3, s.12. Ortaylı'ya göre Babıali, Balkanlar'daki Rum olmayan grupların kendi "ulusal" kiliselerini yeniden kurmalarına izin vererek, bu kiliselerin önce büyük etnik grupların her birinin sözcüsü durumuna, 1878'den sonra ise yeni devletlerinin siyasal aygıtları haline gelmesine istemeden de olsa vesile olmuştur. İlber Ortaylı, "Balkan Milliyetçiliği", **Türkiye Günlüğü,** S. 36, Eylül-Ekim 1995, s.5-10

[31] Fermanın 10. maddesine göre bazı küçük kazalar ve Makedonya'daki Köprülü hariç, Bulgar Kilisesi'nin yetki alanı Balkan dağlarının kuzeyinde idi. Ancak Makedonya'nın sonradan Kilise'nin yetki alanına girip girmeyeceği konusu açık bırakılmıştı. 10. maddeye göre adı belirtilmeyen yerleşim yerleri için, Ortodoks nüfusun en az üçte ikisi Bulgar Ekzarhlığı'nın yetki alanına girmeyi kararlaştırdığında, bu izin ayrıca verilecekti. Adanır, **a.g.e.,** s. 77.

[32] Makedonya'da ilk Bulgar komitacıların şiddeti ve Yunan hükümetinin hareketsizliği karşısında bir grup genç subay tarafından Atina'da kurulmuştur. Gizli tüzüğüne göre amacı Osmanlı egemenliği altındaki Yunan nüfusun ulusal bilincinin korunması ve Yunanistan'ın Osmanlı ile bir savaş olasılığına hazırlanmasıdır. Ancak ilk çabası Bulgar tehdidine yöneltilmiştir. Evangelos Kofos, **Nationalism and Communism in Macedonia: Civil Conflict, Politics of Mutation, National Identity,** New York, Aristide D. Caratzas Publisher, 1993, s.30.; Stavrianos, **The Balkans 1815-1914,** s.100.

kurdular.[34] Bu sırada Bulgaristan'da ise iki düşünce akımı söz konusuydu. 1893'te Selanik'te kurulan Makedonya Devrimci İç Örgütü (Internal Macedonian Revolutionary Organisation/IMRO)'nün amacı, "Makedonya Makedonyalılarındır." sloganı ile hiçbir yerden yardım almaksızın, sadece Makedonyalıların gayretleri ile özerk bir Makedonya kurmaktı. Makedonya'nın bölünmesine karşı olan IMRO, Makedonların Bulgarlar ve Sırplar ile birlikte yer alacağı bir Güney Slav federasyonundan yanaydı. Örgütün yöntemi, özellikle Ekzarkhane'nin etkisini kullanarak bölgeye gönderilen öğretmenler ve din adamları aracılığıyla halkın milliyetçilik duygularını uyandırmaktı. 1895'te Sofya'da kurulduğu için Dış Örgüt olarak adlandırılan Yüksek Makedonya Komitesi ("Vırhovist"ler) ise görünüşte Bulgaristan'daki Makedon göçmenleri temsil etmekteydi. Liderlerine göre "Büyük Bulgaristan" ancak silahlı ayaklanma yoluyla gerçekleştirilebilirdi. Bunun için ihtilalci çeteler kurulmalı, bir halk isyanı hazırlanmalı ve büyük devletlerin dikkati çekilmeliydi. Bulgar hükümetinin desteği olmadan başarı sağlanamazdı. IMRO 1897'ye kadar silahlı eylemden kaçınıp yeraltı örgütlenmesine ağırlık verirken, Dış Örgüt sınır ötesi baskınlar yoluyla baştan itibaren şiddet eylemlerine başvurmaktaydı.[35]

20. yüzyılla birlikte Makedonya Sorunu en keskin aşamasına girmiştir. İlk büyük ayaklanma olan ve İç Örgüt'ün desteklemediği Cuma-i Bâlâ, Yüksek Makedonya Komitesi tarafından başlatılmış, ancak Osmanlı kuvvetlerince kısa sürede bastırılmıştır.[36] 2 Ağustos 1903'de Slavlar için

---

[33] Bu sırada iç sorunlarıyla meşgul olan Yunanistan bu birleşmeye karşı aktif bir tepki verememiştir. Bkz. Zotiades, **a.g.e.,** s.14. Yunanistan seferberlik ilan ettiyse de Fransa dışında bütün diğer güçlerce engellenmiştir. Nikos Svoronos, **Çağdaş Hellen Tarihine Bakış,** çev. Panayot Abacı, İstanbul, Belge Yayınları, 1988, s.79. 1881'de Avusturya-Macaristan'la yaptığı gizli anlaşma ile güneyindeki toprak kazanımları için bu ülkenin desteğini elde eden Sırbistan Bulgaristan'a savaş açmış, ancak kısa sürede yenilmiştir. 3 Mart 1886 tarihli Bükreş Antlaşması ile iki ülke arasındaki savaş öncesi duruma dönülmüştür. Mathew Anderson, **a.g.e.,** s.245.

[34] Sırpların nüfusunun çok az olması (sadece kendi istatistiklerinde yer almakta idiler) yoğun çetecilik faaliyetlerini engellemiş, durumu lehlerine çevirmek amacıyla çok sayıda okul açarak, Sırp milliyetçiliğini yaymaya, Sırp taraftarı kazanmaya çalışmışlardır. Bkz. Ademi, **a.g.e.,** s.60.

[35] Adanır, **a.g.e.,** s.118-124.; Zotiades, **a.g.e.,** s.15.; Ademi, **a.g.e.,** s.116.; Stavrianos, **The Balkans 1815-1914,** s.98-99.

[36] İlhan Tekeli, "Makedonya İç Devrimci Örgütü ve 1903 İlinden Ayaklanması", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi,** VI. C., İstanbul, İletişim Yayınları, 1988, s.1806-1807.

kutsal olan İlinden gününde Manastır'da başlayan ayaklanma sırasında yaşanan en önemli gelişme, Kruşova kasabasında sadece 10 gün yaşayabilen, Kruşova Cumhuriyeti adında bir devrim hükümetinin ilan edilmesidir.[37] Ayaklanma başarısız olsa da Avrupa kamuoyunun ilgisini çekmiş, 2 Ekim'de Avusturya-Macaristan ve Rusya tarafından Mürzsteg Programı[38] olarak anılan reform paketi hazırlanmıştır. Programın üçüncü maddesi, asayiş sağlandıktan sonra idari kolaylık sağlamak amacıyla Makedonya vilayetlerinin etnik ve dini açıdan yeniden düzenlenmesini öngörmekteydi.[39] Bu durum daha fazla propaganda ve şiddet getirmiş, taraflar idari sınırların yeniden çizileceği zaman pozisyonlarını güçlendirmek için eylemlerini artırmışlardır.[40]

1.2.2.2. 1904-1908 Gelişmeleri

İlinden ayaklanmasından sonra Bulgar hareketinde belirgin bir gerileme yaşanırken, Yunan hükümeti tarafından desteklenen Rum hareketi hız kazandığı gibi[41] Sırplar ve Ulahlar da eylemlerini artırmışlardır. Hıristiyan unsurları bölerek ve aralarındaki anlaşmazlıkları artırarak Bulgar hareketini zayıflatmak, Osmanlı hükümetinin bölgedeki politikasının bir parçasıydı. Bulgar hareketini Makedonya Sorununun tek nedeniymiş gibi değerlendiren Osmanlı yetkilileri Yunanların, Sırpların ya da Ulahların çete faaliyetlerine, Bulgar çetecilerine olduğundan daha fazla hoşgörü gösteriyorlardı. Bu sırada

---

[37] Kruşova manifestosuna göre amaç Müslüman ve gayrimüslim halkın Osmanlı boyunduruğundan kurtarılması idi. "The Manifesto of the Krushevo Republic", (Erişim) http://faq.macedonia.org/history/krusevo.manifesto.html, 10 Aralık 2008. Bugünkü Makedonya Devleti'nin kutladığı en büyük milli bayram olan "İlinden", bağımsızlık gayretlerinin sembolü olarak anılmakta, Cumhuriyetin temelinin 3–13 Ağustos 1903'de Kruşova'da atıldığı kabul edilmektedir. Bkz. Makedonya Cumhurbaşkanının 2 Ağustos 2006 tarihli açıklaması, (Erişim) http://www.president.gov.mk/info_e.asp?InfoID=2061&SectionID=5, 10 Aralık 2008.

[38] Buna göre Genel Müfettiş Hüseyin Hilmi Paşa'nın yanına Rus ve Avusturyalı iki memur verilecek, jandarmanın başında bir Avrupalı general bulunacak ve Büyük Güçler'in her biri eyaletin belli bir bölümünü denetleyecekti. Armaoğlu, **a.g.e.,** s.588.; Mathew Anderson, **a.g.e., s.**282.

[39] Bu madde komitelerin liderleri tarafından Devletlerin Makedonya'yı değişik unsurlar arasında bölüştürme girişimi olarak değerlendirilmiştir. Tokay, **a.g.e.,** s.47.

[40] Stavrianos, **The Balkans 1815-1914,** s.104. Bu tarihten sonra Makedonya'da Sırp, Bulgar ve Yunan halklarının "çoğaltılması" hareketi teröre dönüşmüş ve silahlı faaliyetler sonucunda 1903-1908 yılları arasında en az 8.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Ademi, **a.g.e.,** s.220.

[41] Dakin, **a.g.e.,** s.119.

Müslümanlar da Hıristiyan isyancılara karşı savaşmak için kendi çetelerini kurmaya başlamışlardı.[42]

1878-1903 döneminde her birinin öncelikleri farklı olan Avrupa Devletleri, Balkanlarda mevcut durumun devamından yanaydılar. Bu nedenle Balkanlarda, özellikle de Makedonya'da kontrol Avusturya-Macaristan ve Rusya'nın elinde olmuştu. 1903 sonrasında ise Avrupa devletleri Makedonya Sorununa daha yakın ilgi göstermeye başlamışlardır.

1903-1905 yılları arasında Büyük devletler Avusturya-Macaristan ve Rusya'yı reformlarla ilgili çabalarında serbest bırakmaya ve engel çıkarmamaya çalıştılar. Ancak Avusturya'nın iç sorunları, Rusya'nın 1904-1905 savaşında Japonya'ya yenilmesinin ardından politik açıdan dışlanması ve 1905 yılındaki Rus Devrimi, İngilizlerin reformlar konusunda faaliyetlerini artırmasına yol açmıştır.[43] 1906'dan itibaren tekrar Balkanlar'a dönen Rusya, İngiltere ile 1907'de imzaladığı anlaşmayla[44] uzlaşmaya varmış, bu da Avusturya-Macaristan ile Balkanlar konusunda 1897'den beri süregelen işbirliğine son vermiştir. Sonuçta 9-10 Haziran 1908'de Kral VII. Edward ve Çar II. Nikola arasında Reval'de, Makedonya'da bir reform programı uygulamak üzere karar alınmış,[45] ancak Hürriyetin ilanı ile Makedonya'da çeteciliğin dinmesi üzerine öneriler geri çekilmiştir.[46]

---

[42] Tokay, **a.g.e.,** s. 49-73.
[43] Tokay, **a.g.e.,** s. 75-78.
[44] 1904 İngiliz-Fransız Antlaşması'nın Avrupa'da Alman üstünlüğüne karşı kurmuş olduğu dengenin zayıf noktası olan İngiliz-Rus ilişkileri bu anlaşmayla düzenlenmiş, Üçlü İtilaf tamamlanmıştır. Bkz. Armaoğlu, **a.g.e.,** s. 439-450.; M.B.Cooper, "British Policy in the Balkans, 1908-9", **The Historical Journal,** vol. 7, no. 2, 1964, s. 261.
[45] Armaoğlu, **a.g.e.,** s.600. Reval Toplantısı subaylarda bir ihtilal yapma zamanının gelmiş olduğu inancını yaratmıştır. Sina Akşin, **Jön Türkler ve İttihat ve Terakki,** Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1998, s.98-103.
[46] Akşin, **a.g.e.,** s. 127. Gerçekte İngiltere için reform konusu Reval'den sonra önemini kaybetmişti. Zira Jön Türk devrimi, 1876 Anayasasının yenilenerek yürürlüğe konması ve kısa süre sonra İngiliz yanlısı Kamil Paşa'nın sadrazamlığa getirilmesiyle sonuçlanmıştır. Cooper, **a.g.m.,** s. 263.

1.2.2.3. Jön Türk İhtilali

Jön Türk İhtilali Müslümanların ihtilali olarak da adlandırılabilir. Zira Makedonya'nın içinde bulunduğu durum orduyu ve bölge Müslümanlarını Abdülhamit yönetimine karşı birleştirmiştir. Hıristiyan yanlısı reformlar bölge Müslümanlarında yabancı devletlerin kendilerine adil davranmadığı inancını yaratmış ve Müslümanların farklı kesimleri arasında bir işbirliği başlatmıştır.[47] Diğer yandan merkezi hükümetin yükselen sorunları çözecek güçte olmaması, askeri seçkinleri sorunların özü olduğuna inandıkları İmparatorluğun kurulu düzenini değiştirmek üzere harekete geçmeye sevk etmiştir. İhtilal Manastır'daki Üçüncü Orduya mensup bir avuç düşük rütbeli Jön Türk subayın Müslüman nüfusu ve ordunun geri kalanını ayaklanmaya katılmaya razı etmesiyle gerçekleşmiş[48] ve Abdülhamit 23 Aralık'ta Kanuni Esasiyi yeniden yürürlüğe koymak zorunda kalmıştır.

İhtilalin ardından oluşan iyimser hava, Ekim başlarında yaşanan üç olayla temelden sarsılmıştır: Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'i ilhakı, Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi ve Yunanistan'ın Girit'i ilhak teşebbüsü. II. Meşrutiyet'in ilanı Makedonya sorununa bir çözüm getiremediği gibi, ilan edilen af ile çeteciler, komiteciler, eşkıyalar şehre inerek eylemlerini yasal zemine taşıma fırsatı elde etmişler, Meşrutiyet'in sağladığı özgürlük ortamını kendi amaçları doğrultusunda kullanmaya başlamışlardır. İtalya'nın Trablusgarp'a saldırması ile başlayan Osmanlı-İtalya savaşı ise Balkan Devletlerinin Makedonya için yeni çabalarına zemin hazırlamış ve sonuç olarak Balkan Savaşları patlak vermiştir.

---

[47] Hatta Hıristiyan çetelerine karşı mücadeleye son verilerek, bunlar da meşrutiyet uğrunda birlikte mücadeleye çağrılmışlardır. Akşin, **a.g.e.,** s.99. Makedonya'da Jön Türk hareketine sempati duyan Hıristiyan devrimciler ve entelektüeller de mevcuttu. Ancak en yakın ilişki Bulgar örgütlerinden Sandanski'nin liderliğindeki Serez Grubu ile kurulmuştu. Jön Türk liberalizminin birlik, eşitlik, etnik-kültürel ayrımların kaldırılması ve Abdülhamit despotizmine son verilmesini amaçlaması Grubun ihtilali desteklemesini sağlamış, sonrasında da sıkı ilişkiler geliştirilmiştir. Christopher Psilos, "From Cooperation to Alienation: An Insight into Relations between the Serres Group and the Young Turks during the Years 1906–9", **European History Quarterly,** vol. 35, no. 4, 2005, s.547-548.

[48] Tokay, **a.g.e.,** s.169-184.; Hasan Ünal, "Young Turkish Assessments of International Politics, 1906-9", **Turkey: Identity, Democracy, Politics,** Ed. Sylvia Kedourie, Great Britain, Frank Cass Publishers, 1998, s.30-44.

1.2.3. Balkan Savaşları, 1912-1913

Özellikle Avusturya-Macaristan'ın Bosna-Hersek'i ilhakından sonra Balkan Devletleri üzerindeki baskısının artması üzerine, Rusya'nın öncülüğünde[49] görüşmeler hızlanmıştır. Sonuçta oluşturulan Balkan Ligi'nin amacı Osmanlı İmparatorluğu'nu Avrupa'dan çıkartmaktır.

Balkan Ligi'nin oluşumu Mart 1912'de imzalanan Sırp-Bulgar anlaşması ile başlamıştır. Gizli ekinde Makedonya'nın paylaşılmasını[50] ve anlaşmazlık halinde Rusya'nın hakemliğini öngören maddeler içeren anlaşmayı, Mayıs'ta Bulgar-Yunan anlaşması izlemiştir. Bu antlaşmada toprakların paylaşılması konusunda uzlaşmaya varılamamıştır.[51] Yaz aylarında Yunanistan-Sırbistan, Yunanistan-Karadağ arasında birlikte hareket etmek üzere sözlü anlaşma da sağlanmış,[52] Karadağ'ın Ekim 1912'de Osmanlı Devletine savaş ilan etmesiyle çatışmalar başlamıştır.[53] Savaşın sonunda 30 Mayıs 1913'te imzalanan Londra Antlaşması ile Osmanlı, İstanbul ve çevresi dışındaki tüm Avrupa topraklarını kaybetmiştir.[54]

Makedonya ve Trakya'nın paylaşılması sorunu müttefikler arasında yeni bir savaşa neden olmuştur. Savaşa girerken amacı Selanik ile birlikte Makedonya olan Bulgaristan, Selanik'i Yunan kuvvetlerine kaptırmıştı. Sırp birlikleri ise Sırp-Bulgar anlaşması ile belirlenen hattın ötesine geçmişlerdi ve

---

[49] İttifaklara öncülük eden Rusya'nın amacı, Avusturya-Macaristan'a karşı bir cephe oluşturmaktı. Ancak gelişmeler Rusya'nın kontrolünden çıkarak, Osmanlı Devletine yönelmiştir. Jelavich, **a.g.e.,** s.96-97.; Stavrianos, **The Balkans since 1453,** s. 534-535.

[50] Şar Dağlarının kuzeyi Sırbistan'ın, Struma Nehri'nin doğusu ile Rodop Dağları arasındaki bölge Bulgaristan'ın olacaktı. Böylece Makedonya'nın büyük bölümü paylaştırılmamış olacaktı. Bkz. Jelavich, **a.g.e.** s.97.

[51] Marin V. Pundeff, "Bulgarian Nationalism", **Nationalism in Eastern Europe,** Ed. Peter F. Sugar and Ivo John Lederer, Seattle, University of Washington Press, 1994, s.134. Görüşmeler esnasında Yunanlar ve Sırplar Makedonya'nın paylaşılmasını isterken, Bulgarlar, ileride bir bütün halinde Bulgaristan'a katılacak özerk bir Makedonya'dan yanaydı. Kofos, **Nationalism and Communism:** s. 36-37.

[52] Anderson, **a.g.e.,** s. 304.

[53] George F. Kennan, **The Other Balkan Wars: A 1913 Carnegie Endowment Inquiry in Retrospect with a New Introduction and Reflections on the Present Conflict,** Washington, Brookings Institution Publications, 1993, s.49.

[54] Hugh Poulton, **Who are the Macedonians?,** London, Hurst & Company, 1995, s.73.

Sırbistan anlaşmanın revize edilmesini istiyordu.[55] Büyük Güçler, özellikle Avusturya-Macaristan ve İtalya, bir Arnavutluk devletinin kurulmasında ısrarcıyken, Romanya da tarafsızlığının karşılığında Bulgaristan'dan Dobruca'nın bir bölümünü istiyordu.[56] Sırbistan ve Yunanistan'ın Romanya ve Karadağ'ın da bilgisi dâhilinde gizli müzakereler yürütmesi üzerine Bulgaristan, bu iki ülkeye saldırarak II. Balkan Savaşı'nı başlattı.[57] Ancak Osmanlılar ve Romanya'nın da kendisine karşı savaştığı Bulgaristan, bu kez kısa sürede yenildi ve Osmanlı Devleti Edirne'yi geri aldı.

Balkan Devletleri arasında 10 Ağustos 1913'de Makedonya'yı üç parçaya bölen Bükreş Antlaşması imzalanmıştır. Buna göre Yunanistan, Selanik ve diğer limanlarla birlikte güney Makedonya'yı (Ege), Sırbistan ise Üsküp, Manastır ve Ohrid ile birlikte Vardar Nehri vadisini alırken, Bulgaristan'a Pirin bölgesi olarak adlandırılan Strumitsa Vadisi ile sınırlı en küçük bölüm verilmiştir. Trakya kıyısının Dedeağaç limanını içeren küçük bir bölümü de Bulgaristan'a verilmiş ve Bulgaristan bu sayede Ege'ye çıkış elde etmiştir.[58]

19. yüzyılda başlayan Osmanlı Devleti'nin parçalanması süreci, 20. yüzyılla birlikte artık doruk noktasına ulaşmıştır. Balkanlar'da kurulan küçük devletler ve Avrupalı büyük güçler açısından Doğu Sorunu olarak nitelendirilen paylaşım mücadelesinin önemli bir parçasını oluşturan Makedonya Sorunu, Osmanlı'nın Balkan Savaşları ile tüm Balkan topraklarını kaybetmesi sonucunu doğurmuştur. Bu sonuç, sorunun en önemli tarafı olan

---

[55] Pundeff, **a.g.m.,** s.135.
[56] Poulton, **a.g.e.,** s.74.
[57] Milena Mahon, " The Macedonian Question in Bulgaria", **Nations and Nationalism,** vol. 4, no. 3, 1998, s.390. Londra Antlaşması'nın hemen ertesi günü yapılan Sırp-Yunan Anlaşması'na göre taraflar, üçüncü bir ülkenin saldırısı halinde birbirlerine tüm silahlı kuvvetleri ile yardım sözü veriyorlardı. Bulgaristan ile yapılacak bir savaşın galibiyetle sonuçlanması durumunda iki ülkenin sınırları ayrıntılı bir biçimde belirtiliyordu. Antlaşma metni için bkz. "Diplomatic Documents, 1913-1917, Issued by the Greek Government Concerning the Greco-Serbian Treaty of Alliance and the Germano-Bulgarian Invasion in Macedonia: Part First Source", **The American Journal of International Law,** vol. 12, no. 2, s. 89- 92.
[58] Pundeff, **a.g.m.,** s.136.; Anderson, **a.g.e.,** s.310.; Sander, **a.g.e.,** s.324.

Osmanlı Devleti'ni bertaraf etmiş, ancak devamında yaşanan gelişmelerin de gösterdiği gibi sorunun çözülmesi anlamına gelmemiştir.

1.3. I. DÜNYA SAVAŞI

Balkan Savaşları ile I. Dünya Savaşı arasındaki yaklaşık bir yıl, Balkan Devletleri açısından ulusal amaçlarını gerçekleştirebilmek için her çareye başvurdukları bir soluklanma dönemi olmuştur. I. Dünya Savaşı bu devletler için Balkan Savaşları'nın devamı niteliğindedir.[59] Balkan Savaşları'ndan sonra Yunanistan ve Sırbistan statükoyu korumaktan yanayken, bölgeyle bağları zayıflayan Bulgaristan intikamcı bir tutum içindedir. Bulgar irredantizmi Makedonya'nın tamamının geri alınması üzerinde odaklanmıştır.

Bükreş Antlaşması genç Bulgar Devleti için ciddi bir başarısızlık, önemli ölçüde tarihi Makedon toprakları, kültürü ve insanını geri almak üzerine kurulu Bulgar milliyetçiliği için "ulusal felaket"tir.[60] Diğer yandan, İkinci Balkan Savaşı süresince ve hemen ardından Yunanistan ve Sırbistan'ın kendi kontrollerindeki bölgelerde bulunan Bulgar topluluklarına ağır baskısı söz konusu olmuş, Bulgaristan ile ilişkisini kesmeye ve Sırp uyrukluğunu kabul etmeğe zorlanan binlerce insan Bulgaristan'a kaçmıştır.[61]

Bu koşullar altında Bulgaristan I. Dünya Savaşı'nda kendisine Makedonya'nın tamamını söz veren Merkezi Güçlerin yanında yer almıştır.[62] 1915 Eylül'ünde Vardar ve Ege Makedonyası'na giren Bulgar ordusu 1918'de İttifak Devletlerince bozguna uğratılmış ve Kasım 1919'da imzalanan Neuilly

---

[59] Stavrianos, **The Balkans 1815-1914,** s.118.
[60] Pundeff, **a.g.m.,** s.136.; Mahon, **a.g.m.,** s.391.
[61] Poulton, **a.g.e.,** s.74. Bulgaristan Bükreş Antlaşması'nın müzakereleri sırasında Makedonya'daki Bulgarların haklarını garanti altına almayı başaramamıştır. Bulgar delegasyonu dini topluluklar için özerklik ve okullar için özgürlük garantisi sağlayan bir maddenin antlaşmada yer almasına çalışmıştır ki, böyle bir madde olmadan Ekzarhlığın çalışması imkânsızdır. Pundeff, **a.g.m.,** s. 136, dip not 68.
[62] İrredantist IMRO taraftarları Merkezi Güçler'in yanında yer almak ve Makedonya'yı işgal etmek için Bulgar Hükümeti'ne baskı yaptıkları gibi, savaş sırasında Yunan ve Sırp nüfusa uygulanan mezalime de doğrudan katılmışlardır. Kofos, **Nationalism and Communism:,** s. 41.

Antlaşması ile savaş öncesi sınırlara dönülmüştür.[63] Bunun Müttefikler, özellikle İngiltere ve Fransa için anlamı, artık Makedonya Sorunu için endişelenmeye gerek olmadığıdır. Ayrıca kendilerine bağımlı iki ülkenin Güneydoğu Avrupa'daki yeni düzenin dayanağı olması nedeniyle de memnundurlar: Yunanistan Krallığı ve yeni oluşturulan Sırp, Hırvat, Sloven Krallığı'nın hâkim unsuru olan eski Sırbistan Krallığı.[64] Böylece Balkanların haritası yeniden çizilmiş, ancak geriye pek çok siyasi ve sınır sorunlarının yanı sıra azınlık ve göç konuları gibi sosyal problemler kalmıştır.

1.4. İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE MAKEDONYA SORUNU

Balkanlar'da iki savaş arası yılları aralıksız krizler dönemidir. Savaşın hemen ardından Balkan devletleri, aralarında olduğu kadar kendi içlerinde de yaşadıkları mücadeleler; savaşın artırdığı ekonomik sorunlar ve tarım sorunu; Bolşevik Devrimi'nin etkileri; ortadan kalkan imparatorlukların ardından uluslararası ilişkilerin yeniden düzenlenmesinin gerekliliği gibi önemli sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır.

Makedonya Sorunu, Makedonya'nın büyük bölümünü elde etmekten hoşnut olan Yugoslav hükümetleri tarafından açıkça yok sayılmış ve Vardar Makedonyası Eski Sırbistan, Makedonyalılar da Eski Sırplar olarak ilan edilmiştir. Başlıca kaygı bölgeyi Sırplaştırmak olmuş ve yerli Slavları asimile etmek amacıyla binlerce Sırp yerleştirilmiştir.[65] Bu dönemde bölgenin tamamı üzerinde iddiası bulunmayan Yunanistan için Makedonya mücadelesinin en keskin döneminden kalan tek sorun, Batı Makedonya'da kalan 80.000 civarında Slavca konuşan nüfustur. Onları resmi olarak Yunan ya da en fazla

---

[63] Makedonya'nın Bükreş Antlaşması ile bölünmesi, Bulgaristan'ın zararına küçük değişikliklerle Neuilly Antlaşması ile teyit edilmiştir. Zotiades, **a.g.e., s.** 18. Bulgaristan Batı Trakya ile birlikte Ege Denizi'ne çıkışını da kaybetmiştir. Poulton, **a.g.e.,** s.80.; Andrew Rossos, "The British Foreign Office and Macedonian National Identity, 1918-1941", **Slavic Review,** vol. 53, no. 2, 1994, s.371.; Mahon, **a.g.m.,** s.391.

[64] Rossos, **a.g.m.,** s.371.

[65] Kofos, **Nationalism and Communism:,** s.46-47.; Rossos, **a.g.m.,** s.371.

Slavca konuşan Yunanlar saymış, ancak tıpkı Yugoslavya gibi Milletler Cemiyeti azınlık antlaşmaları kapsamında azınlık olarak kabul etmemiştir. Makedonya Sorunu Yunanistan'da nüfus değişimi ile önemli ölçüde bertaraf edilir, Yugoslavya'da bir iç soruna dönüştürülürken,[66] Bulgaristan bu dönemi çok daha fırtınalı bir şekilde yaşamıştır.

Bulgarlar için Neuilly'nin şartları çok haksızdır. Sorunlar 1913-25 yılları arasında komşu ülkelerden gelen 250.000 kişilik göçmen topluluğu tarafından canlı tutulmaktadır.[67] Makedonyalı eylemciler şiddeti sürdürerek istikrarsızlığı artırmışlardır.[68] Stamboliski'nin liderliğindeki Bulgar Ulusal Çiftçi Birliği (Bulgarian Agrarian National Union/BANU),[69] savaş sonrası ilk seçimlerde elde ettiği iktidarı, Stamboliski'nin öldürüldüğü 1923'e kadar sürdürmüştür. Karşı cephede ise Bulgaristan Sosyal Demokrat İşçi Partisi ile bu partinin içinden çıkan ve daha saldırgan bir tutum benimsemiş olan BKP (Bulgar Komünist Partisi) bulunmaktadır. BKP, sosyalist devrimden sonra tüm Balkan devletlerinin dâhil olacağı bir Balkan federasyonu içinde özerk bir Makedonya amaçlamaktaydı.[70] Ancak BKP için özerk Makedonya, Bulgar ulusunun bir parçası olan Slavofon Makedonyalıların komşu devletlerden kurtarılması anlamına gelmekteydi. Bu politika BKP'yi Yugoslav Komünist Partisi başta olmak üzere Balkanlardaki Komünist partilerle karşı karşıya getirmiştir.[71] Makedonya göçmenlerinin ağırlığı ile 1918'de kendisini yeniden yapılandıran

---

[66] Kofos, **a.g.e.,** s.48.; Rossos, **a.g.m.,** s. 371.

[67] Stavrianos, **The Balkans since 1453,** s. 580. 1934'te Makedonya ve Trakya göçmenleri Sofya'nın nüfusunun %10'undan fazlasını oluşturmaktaydı. Poulton, **a.g.e.,** s.80.

[68] Poulton, **a.g.e.,** s.80

[69] Çiftçi Birliği, Bulgaristan'ı kooperatifçi ilkelere göre örgütlenmiş "örnek bir tarım devleti" ne dönüştürmeyi hedeflemekteydi. Birliğin oluşumu, gelişimi ve uygulamaları için bkz. "Bulgaristan Çiftçi Birliği", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi,** III. C., İstanbul, İletişim Yayınları, 1988, s.771-772.

[70] Sosyal Demokrat İşçi Partisi, 1903'te iki kampa ayrılmıştır: Batı Avrupa tipi sosyal demokrasiyi benimseyen "geniş" Sosyalistler ve I. Dünya Savaşı'ndan sonra BKP adını alan "dar" Sosyalistler. "Darlar" 25-27.5.1919'da Parti'nin 22. Kongresi'nde Komünist bir parti haline gelmeyi kararlaştırarak Bolşeviklerinkine benzer bir manifesto benimsemişlerdir. Bu tarihten itibaren Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile güçlü bağlar geliştirmiş, Komintern içinde yüksek konumlarda yer almışlardır. Vlasis Vlasidis, "The "Macedonian Question" on the Bulgarian Political Scene (1919-23)", **Balkan Studies,** vol. 32, no. 1, 1991, s.71-76.; Alexandros Dagkas, Giorgos Leontiades, **Komintern kai Makedoniko Zetema: To Elleniko Paraskenio, 1924** (Komintern ve Makedonya Sorunu: Yunan Arka Planı, 1924), 2. ekdose, Thessalonike, Ekdoseis Epikentro A.E., 2008, s. 247.

[71] Vlasidis, **a.g.m.,** s. 77.

IMRO'nun amacı ise Makedonya'nın Bulgaristan'a katılmasıydı. Ancak askeri yetersizlik ve uluslararası destekten yoksunluk koşullarında özerklik, Yunan ve Yugoslav Makedonyası'ndaki nüfus için en yaşayabilir çözümdü. IMRO'nun izlediği yol Makedonya bölgesinde yaşayanların Yugoslav ya da Yunan değil, kendi haklarına sahip ayrı bir varlık olduğunu vurgulayarak, Büyük Devletlerin ve uluslararası kamuoyunun ilgisini çekmekti.[72]

IMRO, Yunanistan'daki etkisi zayıflayınca[73] liderlerinin çoğunun doğduğu yer olan Sırp Makedonyası'na yönelmiş, yıkıcı eylemler ve propaganda ile sorunu sıcak tutmuştur. Stamboliski 23 Mart 1923'te silahlı çetelere karşı Yugoslavya ile anlaşma imzalayınca IMRO, Askeri Birliğe katılarak diğer muhaliflerle birlikte hükümete karşı Stamboliski'nin de öldürüldüğü kanlı darbede yer almıştır.[74] 1923'ten 1934'e kadar hükümetler IMRO'nun eylemlerini tolere etmiş, hatta izin vermiştir. Stamboliski'nin katlinin ardından Örgüt, bir Balkan federasyonu içinde özerk bir Makedonya isteyen Federalistler ve Makedonya'nın Bulgaristan'a katılmasını savunan Sentralistler arasında bölünmüştür.[75] IMRO'nun etkisi ve eylemleri, Mayıs 1934'te Velchlev liderliğindeki hükümet darbesinin ardından ciddi biçimde azaltılıncaya kadar sürmüştür.[76]

Makedonya Sorunu ve IMRO'nun eylemleri, '30'ların başlarında bir Balkan birliği oluşumuna engel oldu. Bölgede Mussolini'nin etkisi artmaktaydı ve revizyonist Bulgaristan bir problem olarak görülmekteydi. Şubat 1934'te Yugoslavya, Yunanistan, Türkiye ve Romanya Balkan Antantı'nı imzalayarak mevcut sınırları garanti altına aldılar. Antant gerçekte İtalya'nın revizyonist

---

[72] Vlasidis, **a.g.m.,** s. 81.

[73] Yunanistan ve Bulgaristan 27 Kasım 1919 tarihli "gönüllü nüfus değişimi" antlaşması ile azınlıkların kendi bölgelerine serbestçe göç etme hakkını garanti altına alma yükümlülüğünü üstlenmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Stelios Nestor, "Greek Macedonia and the Convention of Neuilly (1919)", **Balkan Studies,** vol. 3, no. 1, 1962, s.173. Antlaşma ile Yunanistan'da kalan Bulgarların kitle halinde çıkması Bulgaristan'ın Yunan Makedonyası üzerindeki iddialarını zayıflatmış, IMRO elini bölgeden çekmiştir. Bkz. Kofos, **Nationalism and Communism:,** s.52.

[74] Pundeff, **a.g.m.,** s. 144.

[75] Kofos, **Nationalism and Communism:,** s. 52-53.

[76] Poulton, **a.g.e.,** s.85.; Mahon, **a.g.m.,** s.393.

politikası etkisinde kalabilecek Bulgaristan'a yönelikti.[77] Bu arada Bulgaristan'da kısa süre sonra gerçekleşen Kral Boris'in karşı darbesinden itibaren, Bulgar-Alman ilişkileri gelişmeye başlamıştı.[78]

1.4. II. DÜNYA SAVAŞI VE BULGARİSTAN'IN MAKEDONYAYI İŞGALİ

Makedonya Sorunu'nun başlıca aktörleri olan Yunanistan, Bulgaristan ve Yugoslavya, savaşın başlarında destek arayan Almanya, İngiltere ve Sovyetler Birliği'nin diplomatik girişimlerine ve baskılarına karşın tarafsız kalmaya çalışmışlardır. Bu çekişmeden, iddialarını üstün gücüyle destekleyebilen Almanya galip çıkmıştır.

Almanya 1940 yazına kadar Balkanlara mesafeli kalırken,[79]İngiltere Balkan devletlerini tarafsız kalmaları için desteklemiştir.[80] Savaşın ilk yılında sessiz revizyonizmini korumakla birlikte resmen tarafsız olan Bulgaristan, Rusya 1940 Haziran'ında Romanya'dan Besarabya'nın terkini istediğinde, bunu bir fırsat olarak görmüştür. Romanya Eylül'de bu talebi karşılarken, Güney Dobruca da Bulgaristan'a geri dönmüştür. Bulgaristan bundan sonra Makedonya'nın yeniden kazanılmasına odaklanmıştır.[81]

İtalya'nın 28 Ekim 1940'daki saldırısını başarılı bir karşı saldırı ile defeden Yunanistan'a yardım Antant üyesi komşularından değil, İngiltere'den

---

[77] Poulton, **a.g.e.,** s.84.; Sabri Balkaya, "Basınımıza Yansıdığı Şekliyle Balkan Antantı Sürecinde Türkiye ve Bulgaristan", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,** C. 20, S. 60, 2004.
[78] Pundeff, **a.g.m.,** s. 150.
[79] Hitler, 1939 Ağustos'unda Molotov-Ribbentrop anlaşması ile Almanya'nın Lebensraum'unun bir parçasını oluşturmayan Balkanları Rus ilgi alanı olarak tanımıştı. Savaşın başlamasından bir yıl sonra ise Hitler'in bölgeye yönelik asıl hedefi olan ekonomik ve siyasi kontrol hemen hemen sağlanmıştı. Misha Glenny, **Balkanlar, 1804-1999: Milliyetçilik, Savaş ve Büyük Güçler,** çev. Mehmet Harmancı, İstanbul, Sabah Kitapçılık, 2000, s. 372-381.
[80] Constantinos Svolopoulos, "Greece and its Neighbours on the Eve of the German Invasion of the Balkans, 1941", **Balkan Studies,** vol. 28, no. 3, 1987, s. 355.
[81] Pundeff, **a.g.m.,** s. 152-153.

gelmiştir.[82]Yunanistan'da üslenen İngiliz uçaklarının Romanya petrol sahaları için yarattığı tehdit nedeniyle Yunanistan üzerine yürümeye karar veren Hitler, Kasım'da Kral Boris'ten kuvvetlerinin Bulgaristan'da konuşlanmasını istemiş, bu ülkenin 1 Mart 1941'de Üçlü Antlaşmayı imzalamasıyla işbirliği tamamlanmıştır. İçinde yer almayacağı Yunanistan operasyonu tamamlandığında sadece Meriç ve Struma nehirleri arasında kalan Batı Trakya'yı alacak olan Bulgaristan[83] Makedonya'yı istiyor, ancak kendi safına katmak için Yugoslavya'ya baskı yaptığı sırada Hitler buna söz veremiyordu.[84] Üçlü Antlaşmayı imzaladıktan hemen sonra 27 Mart'ta Belgrad'da yaşanan darbe bu durumu değiştirmiş, birkaç gün içinde Yugoslavya'yı Alman işgaliyle karşı karşıya getirmiştir.

1941 Mayısında tüm Yunanistan Almanya, İtalya ve Bulgaristan'ın üçlü işgali altına girmiştir.[85] Bulgaristan, Yugoslav Makedonyası ile Yunanistan'dan Makedonya'nın doğusunu ve Batı Trakya'yı almış[86], merkezi ve batı Makedonya ise Almanya ile İtalya tarafından işgal edilmiştir.[87]

Bulgarlar Yunan Makedonyası'nın tersine, Yugoslav Makedonyası'nda tarihi bağların birleştirdiği nüfus tarafından büyük bir heyecanla karşılanmıştır. Politikası bölgeyi ele geçirmek olan Bulgarlarca,[88] öncelikle eğitime ağırlık verilerek 800 yeni okul ve Üsküp'te bir üniversite kurulmuştur. 1942 Mart'ına gelindiğinde yeni bölgeler üzerinde kesin bir kontrol sağlanmış, ancak bu bahar dönemi uzun sürmemiştir.[89]

---

[82] İtalya Arnavutluğu işgal ettiğinde İngiltere 13 Nisan 1939'da Yunanistan'ın bağımsızlığını garanti etmişti. Stavrianos, **The Balkans since 1453,** s.752.; Jelavich, **a.g.e.,** s.229.
[83] Pundeff, **a.g.m.,** s. 152-154.
[84] Poulton, **a.g.e.,** s. 100.
[85] Peter D. Chimbos, "Greek Resistance 1941-45: Organization, Achievements and Contributions to Allied War Efforts Against the Axis Powers", **International Journal of Comparative Sociology**, no. 40, 1999, s. 254.
[86] Hitler Bulgarlara kontrol ettikleri bölgeleri ilhak etme hakkı vermemiştir. Poulton, **a.g.e.,** s. 101.
[87] B. Kondis, "The "Macedonian Question" as a Balkan Problem in the 1940s", **Balkan Studies,** vol. 28, 1987, s. 151.
[88] Kondis, **a.g. m..,** s.152.
[89] Poulton, **a.g.e.,** s.101.

Yugoslav Makedonyası'nın kontrolü için Yugoslav ve Bulgar komünist partileri arasında mücadele başlamış, Almanların Sovyetler Birliği'ne saldırısı ve Komintern'in Sovyetlere yardım çağrısından sonra Yugoslav partizanlar öne geçmişti. Zira Bulgar komünistleri için Bulgar askerlerine yönelebilecek eylemler yapmak güçtü. 1943 başlarından itibaren Tito ve diğer liderler Makedonya Sorunu'nu Yugoslav, Yunan ve Bulgar, tüm Makedonyanın federal bir Yugoslavya çatısı altında oluşturulacak birliği ile çözmeye karar verdiler. Üç Makedonya bölgesindeki Slavofonlar Bulgar ya da Sırp değil, federasyon içinde özgürlüklerini kazanacak olan etnik Makedonlardı.[90] Yunan Ulusal Kurtuluş Cephesi-Yunan Halk Kurtuluş Ordusu (Ethniko Apeleftherotiko Metopo-Ellinikos Laikos Apeleftherotikos Stratos-EAM/ELAS) liderliği de Slav-Makedonların bir Slav Ulusal Kurtuluş Cephesi (Slav Naroden Osloboditelen Front/SNOF) içinde örgütlenmesine ve ELAS içinde özel Slav-Makedon silahlı birliklerinin oluşturulmasına ikna edilmişti. [91]

1.6. ANTİFAŞİST ULUSAL KURTULUŞ KONSEYİ (AVNOJ) ve MAKEDONYA HALK CUMHURİYETİ

26 Kasım 1942'de partizan birliklerinin önderlerince kurulan AVNOJ, 1943 Eylül'ünde İtalyanlar yenilgiyi kabul ettiklerinde 200 bin kişilik Partizan Ordusu'na sahipti. AVNOJ Kasım'da Jajce (Yayçe)'de toplanan ikinci kongresinde geçici hükümet olarak ilan edilirken, aynı ay içinde Tahran Konferansı'nda adı Halk Kurtuluş Ordusu olarak değiştirilen Partizan Ordusu müttefiklerce tanındı.[92] Tito'nun komünist olmayan unsurları da bünyesine kattığı Konsey'in sloganı, "Kardeşlik ve Birlik"ti. Gelecekteki Yugoslavya

---

[90] Kondis, **a.g.m.,** s.152-153.

[91] Ancak bu birlikler 1944 boyunca büyük sorunlar yaratmışlar ve dağıtılan SNOF oluşumlarının etkili liderleri Yugoslavya'ya kaçmıştır. Bkz. Evangelos Kofos, "The Impact of the Macedonian Question on Civil Conflicts in Greece, 1943-1949", **Greece at the Crossroads; The Civil War and its Legacy,** Ed. John O. Iatrides, Linda Wrigley, Pennsylvania, Pennsylvania State University Press, 1995, s. 279.

[92] "Yugoslavya Antifaşist Halk Kurtuluş Konseyi (AVNOJ)", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi,** III. C., İstanbul, İletişim Yayınları, 1988, s. 972-973.

hükümetinin çekirdeğini oluşturan AVNOJ'un Jajce Kongresi'nde, kurulacak federal devletin tümüyle eşit altı cumhuriyeti arasında Makedonya da sayılmıştır.[93] Bir "Makedon Ulusu"nun varlığını tanıyan Jajce kararı Yugoslav tarihinde bir dönüm noktası olduğu kadar, Makedonya Sorununda daha karmaşık bir dönemin başlangıcıdır.[94] Makedonya, sembolik bir gün olan 2 Ağustos (İlinden) 1944'te Makedonya Anti Faşist Halk Kurtuluş Meclisi tarafından yeni Demokratik Yugoslavya Federasyonu içinde federal bir devlet olarak ilan edilmiştir.[95]

1944'te Sovyetler Birliği, Balkanlardaki başlıca müttefiki olan Tito'nun federal bir Yugoslavya içinde Makedon Ulusunu tanıma programı ve bir Yugoslav-Bulgar federasyonu bünyesinde Makedonya'yı birleştirme arayışlarını desteklemiştir. Bu programa göre, komünist bir çatı altında gelişecek olan ulusal bilinç Yunan Makedonyası'na da yayılacak ve sonuçta Bulgaristan altı üyeli federasyona yedinci üye olarak katılacaktı.[96] Ekim'de başlayan müzakerelerden sonuç alınamayınca taraflar[97] Ocak 1945'de Sovyet hakemliği için Moskova'ya davet edilmişlerdir. Ancak Bulgaristan, Pirin Makedonyası'nın Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti ile birleşmesinden sonra Tito Yugoslavya'sının yedinci cumhuriyeti olmayı reddetmiştir.[98] 26 Ocak'ta, henüz Müttefiklerle barış antlaşması imzalamamış olan Bulgarlara güvence veren İngiltere ve ABD'nin karşı çıktığı plan dondurulmuştur.[99]

---

[93] George J. Prpic, "Communism and Nationalism in Yugoslavia", **Balkan Studies,** vol. 10, no. 1, 1969, s.28.
[94] Kofos, **Nationalism and Communism:,** s.116-117.
[95] Stoyan Pribichevich, **Macedonia: Its People and History,** University Park, The Pennsylvania State University Press, 1982, s.151.
[96] Pundeff, **a.g.m.,** s.160. Banac'a göre ise Tito'nun Balkanlarda etkisinin genişlemesi üzerine Stalin, Eylül'de Moskova'da Tito'ya bir Yugoslav-Bulgar federasyonu konusunda baskı yapmıştır. Böylece Tito'yu daha güvenilir olan Bulgaristan aracılığı ile kontrol etmek mümkün olacaktır. Bu baskı Yugoslavlarda güvensizliği artırsa da Balkanlarda ellerini güçlendirecek bir fırsat olarak görülmüştür. Bkz. Ivo Banac, "The Tito-Stalin Split and the Greek Civil War", **Greece at the Crossroads; The Civil War and its Legacy,** Ed. John O. Iatrides, Linda Wrigley, Pennsylvania, Pennsylvania State University Press, 1995, s. 262.
[97] Bulgaristan Eylül 1944'te saf değiştirmiş ve komünistlerin liderliğindeki Fatherland Front iktidara gelmişti. Zotiades, **a.g.e.,** s. 75.
[98] Plan, Sofya ve Belgrad arasında birleşme gerçekleşmese dahi, Pirin Makedonyası'nın Vardar Makedonyası ile birleşmesini öngörmekteydi. Bkz. Banac, **a.g.m.,** s. 262. Ayrıca bkz. Duncan Wilson, **Tito's Yugoslavia,** Cambridge, Cambridge University Press, 1980, s. 36.
[99] Banac, **a.g.m.,** s.263.; Kondis, **a.g.m.,** s.155.

Tito'nun Yunan Makedonyası için de talepleri bulunmaktadır.[100] Yugoslavya'nın Paris Konferansı'nda Makedonya'nın birleşmesi için yaptığı çağrı İngiltere ve ABD'yi de rahatsız etmiştir.[101] Varkiza Antlaşması'nın ardından Yunanistan'da yeni bir Ulusal Kurtuluş Cephesi (Naroden Osloboditelen Front/NOF) oluşturulmuş, Slav-Makedonlar 1946-48'de Yunanistan Komünist Partisi (Kommounistiko Komma tis Elladas/KKE)'nin insan gücü ihtiyacının büyük bir bölümünü sağlamışlardır. 1947-48'de Yunan Makedonyasının Makedonya Halk Cumhuriyeti ile birleşmesi için faaliyetlerini sürdürmüşler, ancak 1948'in ikinci yarısında Kominform'a henüz katılan KKE, Tito yanlısı Slav-Makedonları NOF'un liderliğinden uzaklaştırmıştır.[102]

Her ikisi de Marksist-Leninist ideolojiyi paylaşan KKE ve NOF doğal müttefiktiler. İkisi de statükoyu reddediyor ve onu komünistlerin demokrasisiyle değiştirmek istiyorlardı. Gerçekte aralarında derin bir güvensizlik ve kin vardı. Önceden mücadele ideolojikti ve hedef Yunanistan'da iktidarı ele geçirmekti. Ancak hedef artık Yunan Makedonyası'ndaki Makedonların ulusal kurtuluşu idi. Bu iki mücadele tümüyle birbirine zıt olmasa da önceliklerdeki ayrışma var olan kuşkuları şiddetlendirdi. KKE Makedon milliyetçiliğini Yunanistan'a sadakatsiz görürken, Makedonlar da Yunan yoldaşlarının güçlü milliyetçiliği ve yurtseverliğinde kendi ulusal haklarına ihanet görüyorlardı. Ancak bu uyumsuz müttefikler birlikte savaşmaya mahkûmdu. Makedonlar, kendilerini ve ulusal kimliklerini tanıyan tek parti olan KKE'nin zaferi olmadan kendi ulusal kurtuluşlarını hayal dahi edemezlerdi. KKE ise komünist komşularının, özellikle de federal Yugoslavya'nın desteği olmaksızın mücadeleyi kazanamazdı. Ancak Yugoslav yardımı KKE'nin Yunan Makedonlarının aktif desteğini kazanmasına bağlıydı.[103]Tito Makedonya Sorununa ilişkin KKE ile

---

[100] Kofos, **Nationalism and Communism:,** s. 151-152.
[101] Kondis, **a.g.m.,** s. 157.
[102] Ioannis Stefanidis, "United States, Great Britain and the Greek Yugoslav Rapprochement, 1949-1950", **Balkan Studies,** vol. 27, no. 2, 1986, s. 319.
[103] Andrew Rossos, "Incompatible Allies: Greek Communism and Macedonian Nationalism in the Civil War in Greece, 1943-1949", **The Journal of Modern History,** vol. 69, no. 1, 1997, s. 42-43.

köprüleri açık tutmaya çalıştıysa da güneyde oluşan güvenlik sorunu sonucunda Yugoslavya sınırlarını gerillalara kapattı.[104]

Bulgaristan'ın Yunan İç Savaş'ında rolü daha sınırlı olmuştur. Bu durumun nedeni belki de Makedon ulusal kimliğini resmi olarak kabul etmekle birlikte, Yugoslavya'nın Makedonya politikasının Bulgarların ulusal emellerine ters düşmesindendir.[105] Makedonya Sorunu'nun Yunanistan'da komünist devrim için başlangıçta olumlu bir rol oynadığını, ancak sonunda dağılmasına katkıda bulunduğunu söylemek mümkündür.

1.7. TİTO-STALİN ÇATIŞMASI

İkinci Dünya Savaşı öncesinde sınırlı destek ve etkiye sahip olan Balkan komünist partilerinin Makedonya Sorunu'na dair görüşleri fazla önem arz etmemiştir.

1924'te Komintern'in 5. Kongresinde kabul edilen "birleşik ve bağımsız Makedonya" fikri, Yunan ve Yugoslav komünistlerinin aksine BKP tarafından coşkuyla desteklenmiştir.[106] Ancak Komintern 1933-1935 yıllarında çizgi değiştirerek Makedonya Slavlarının Sırp ya da Bulgar değil ayrı bir Makedon ulusu olduklarına dair Yugoslav tezini desteklemeye başladığında, faşizme karşı bir ortak cephe arayışının ürünü olan "Makedon Ulusu" tezi BKP'de rahatsızlık yaratmıştır. 1948'de Tito-Stalin çatışması ve bir yıl sonra Yunan İç Savaşı'nda komünistlerin yenilmesi, BKP'ye daha önce onayladıkları ayrı bir Makedon Ulusu fikriyle aralarına mesafe koyma fırsatı vermiştir.[107] Tito ile Stalin'in kopmasından sonra Yugoslavya, Bulgaristan ile birleşme girişimlerini

---

[104] Kofos, "The Impact:", s. 294.
[105] Banac, **a.g.m.,** s. 266-267.
[106] Dagkas, Leontiades, **a.g.e.,** s.51.
[107] F.A.K. Yasamee, "Nationality in the Balkans: The Case of the Macedonians, **Balkans: A Mirror of the New International Order,** Ed. Günay Göksu Özdoğan, Kemali Saybaşılı, İstanbul, Eren Yayınları, 1995, s. 129.

terk ederken, BKP de Pirin Makedonyası'nın Bulgar olduğunu açıklamıştır.[108] Tito'nun Kominform'dan çıkarılması ve bağımsız bir "Makedonya Devleti"ne dair eski Komintern planının tekrar gündeme gelmesinin[109] ardından, Bulgaristan'ın "büyük Bulgar Makedonyası"na ilişkin eski iddiaları da tekrar canlanmıştır.[110]

Yunanistan'da da Yugoslav yanlısı NOF liderliği ile uyuşmazlıklar, KKE'yi Tito'ya karşı Stalin'i benimsemeye itmiştir. KKE Kominform'un anti-Yugoslav kampanyasının bir aracı olan Makedonya politikasını desteklerken Tito'nun güçten düşeceğini, böylece NOF ve Yunanistan'daki Makedonlar karşısında elinin serbest kalacağını hesaplamıştır.[111]

1.8. YUGOSLAVYA VE MAKEDON ULUSUNUN İNŞASI

Sürgündeki Yugoslav hükümeti katı Sırpçılığı terk edemez, Bulgarlar şovenizm nedeniyle itibar kaybederken, Batılı güçler Makedonya Sorunu'nu çoğunlukla ihmal etmişlerdir. Tito'nun Makedonya'da başarılı olmasının başlıca nedeni ise Büyük Sırbistan fikrini ardında bırakarak devlet hakkına sahip olan bir Makedon ulusu yaratma fikrine ulaşmış olmasıdır.[112]Makedon ulusunun inşası, milletlerin devletleri ve milliyetçilikleri yaratmadığı, bunun tam tersinin geçerli olduğu görüşüne örnek oluşturmaktadır.[113]

---

[108] Mahon, **a.g.m.,** s.398.
[109] Kondis, **a.g.m.,** s.158.
[110] Michael B. Cosmopoulos, **Macedonia, An Introduction to Its Political History,** Winnipeg: Manitoba Studies in Classical Civilization, 1992, s. 91. Bulgar Partisi 1956'da ayrı bir Makedon ulusunun varlığını tanıma kararını geri çekmeye karar vermiş, yeni Bulgar iddiaları Ayastefanos'un 80. yıl dönümü olan 1958'de ketum bir biçimde ortaya çıkmıştır: "Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti, Makedon kimliği iddialarına karşın nüfusu ağırlıklı olarak Bulgar olan bir siyasi varlıktır". Christopher Cviic, **Remaking the Balkans,** London, Pinter Publishers, 1991, s. 39.; Maria Bakalova, "Bulgarian 'Macedonian' Nationalism in the Post 1989 Decade", **New Balkan Politics,** Issue 6, 2003.
[111] Rossos, " Incompatible Allies:", s.76.
[112] Pribichevic, **a.g.e.,** s.152-153.
[113] Eric J. Hobsbawm, **1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik: "Program, Mit, Gerçekçilik",** 3. baskı, çev. Osman Akınhay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2006, s. 24.

Ayrılıkçılığı teşvik edebilen, iç çekişmeler içinde bulunan etnik grupları tahrik edebilen milliyetçilik, çok uluslu bir devlet için potansiyel bir tehdittir. Bu nedenle çok uluslu devletlerdeki seçkinler sıklıkla uluslarüstü kolektif bir bilinç yaratmayı denemişlerdir. Yugoslavya'da da Komünist Parti toplumları sadece Sırplar, Hırvatlar, Slovenler olarak değil, Güney Slavları olarak tanımlayarak tüm etnik bağlantıları yok etmeyi ummuştur.[114] Yugoslavya'da savaş sonrası dönemin başlarında yeni bir sosyalist ulus yaratıldığı düşünülmekte ve federal sistem geçici bir formalite olarak görülmekteydi. Cumhuriyetlere çok az yetki verilmişti. Federalizmin yegane varlık sebebi ulusal homojenliğin olmamasıydı, ancak homojenleştirme de federal sistemin temellerini aşındırabilirdi. Zamanla ulusal farklılıklar aşılacak ve federalizm için de devlet için de önkoşul olmaktan çıkacaktı.[115] Ancak Sırbistan savaş sonrası Yugoslavyasında "büyük ağabey" rolünü tekrar elde etmiştir.[116]

Komünist Parti ayrı bir Makedon ulusunun varlığını tanımakla Vardar Makedonyası'nın kontrolünü ele geçirmiştir. Ancak onu Yugoslav federasyonunun bir parçası olarak koruyabilmek için bölge sakinlerinin çoğunluğunca paylaşılan Bulgar ulusal bilincinin ortadan kaldırılması gerekmekteydi. Zira self-determinasyon ilkesi gereğince Vardar Makedonyası sakinleri Bulgar ise yaşadıkları topraklar Bulgaristan'ın bir parçası olabilecekti. Makedon ulusunun tanınması ve Makedonya Halk Cumhuriyeti (daha sonra Sosyalist)'nin kurulması, bölgenin Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ile entegrasyonu için en etkili yol olarak görülmüştür.[117]

Bu doğrultuda atılan bir sonraki adım Bulgar irredantizmine karşı siper olarak görülen ayrı bir Makedon dilinin kabulüdür. Gazetelerde ve okullarda Makedon dilinin kullanımı Belgrad'a karşı muhalefeti azaltacağı gibi,[118]

---

[114] Sabrina P. Ramet, **Nationalism and Federalism in Yugoslavia, 1962-1991,** America, Indiana University Press, 1992, s.22-23.
[115] Ramet, **a.g.e.,** s.50.
[116] Ramet, **a.g.e.,** s. 23.
[117] Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s.66.
[118] 1944'te Makedonya Antifaşist Ulusal Kurtuluş Konseyi (Antifasisticko Sobranie na Narodnoto Osloboduvanje na Makedonija-ASNOM)'nin kongresinde alınan karar üzerine Makedon alfabesi,

Makedonların Bulgarlarla dilsel bağlarını da zayıflatacaktı.[119] Bu dilsel gelişmenin ulus inşası sürecindeki rolü, umulduğu gibi çok büyük olmuştur. 1958'de Makedon Ortodoks Kilisesi'nin kurulması ise Makedon ulusunun inşasında en ilginç durumlardan birisidir. Kendi Metropolitinin altında ayrı bir kilisenin kurulması, komünist bir rejim için gerçekten sıra dışıdır. [120] Ulus inşasında en yaşamsal girişim ise Makedonya'nın tarihi geçmişinin yeniden yorumlanması ve düzenlenmesidir.[121] Bu amaca yönelik olarak Makedonya Ulusal Tarih Enstitüsü ve Üsküp Üniversitesi kurulmuştur. Enstitü'nün yayımladığı üç ciltlik "Makedon Ulusunun Tarihi" ulusun varlığını ispatlamayı amaçlayan bir girişimdir. Bu çalışmada tarihi olaylar ve kişiler, Marksist teorilerin ışığı altında ve Belgrad'ın direktifleri doğrultusunda yeniden yorumlanmıştır.[122] Bulgaristan ve Yunanistan ise bir Makedon Ulusunun varlığını sürekli reddetmeğe devam etmişlerdir.

1.9.YUGOSLAVYA'NIN DAĞILMASI VE MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN BAĞIMSIZLIĞI

Savaşı izleyen ilk yıllarda Yugoslavya'da son derece merkeziyetçi bir sistem kurulmuştur. Tito'nun amacı, Yugoslavizmin dar etnik kimliklerin üzerine çıkacağı, "Kardeşlik ve Birlik" prensibine dayalı çok uluslu bir sosyalist devlet yaratmaktı. 1960'larda Yugoslavya giderek Batı'ya açılırken içten içe kaynamakta olan etnik problemler ihmal edilmiş ve Yugoslavizm

---

Mayıs 1945'te bir kanun ile kabul edilmiştir. Makedon dili ve edebiyatının gelişimine dair ayrıntılı bilgi için bkz. Stephen E. Palmer, Robert R. King, **"Yugoslav Communism and the Macedonian Question",** Hamden, Archon Books, 1971, s.154-158.

[119] Evangelos Kofos, "The Macedonian Question: The Politics of Mutation", **Balkan Studies,** vol. 27, no. 1, 1986, s. 159.

[120] Palmer, King, **a.g.e.,** s.163. Kofos'a göre ise yeni kurulmuş bir komünist rejimde yeni bir kilisenin kurulması biraz utanç vericidir. Bkz. Kofos, **a.g.m.,** s.160.

[121] Kofos, **a.g.m.,** s.160.

[122] Cosmopoulos, **a.g.e.,** s.93.

Batı tarafından başarılı olarak değerlendirilmiştir. Gerçekte Tito'nun vizyonu daha ölümünden önce zayıflamaya başlamıştır.[123]

Milliyetçi çekişmeler ilk kez 1964'te, Komünist Parti'nin 7. Kongresinde ortaya çıkmış, devamında sürekli bir siyasi tartışma konusu olmuştur. '70'lerin başları milliyetçiliğin patlamasıyla belirlenirken (özellikle Hırvatistan ve Sırbistan'da ve bir ölçüde Slovenya ve Makedonya'da), özellikle 1973 sonrasında yükselişe geçmiştir. Bu milliyetçi hareketler devletin topraklarının çeşitli küçük devletler ya da cumhuriyetlere bölünmesini hedeflemektedir.[124] 1974 Anayasası ile daha çoğulcu ve öz-yönetimci bir sistem oluşturulmuş,[125] ancak bu durum Yugoslavya'nın dağılmasını hızlandırmıştır.

Yugoslavya'da milliyetçilik sorunu, federalizm ve merkeziyetçilik arasındaki köklü çekişme etrafında yaşanmıştır. Çatışmalar daha büyük ulusların küçük olanlar aleyhine talepleri ve iddiaları, ekonomik krizler ve devlet içindeki kuzey-güney bölünmesinden beslenmiş,[126] 1980'lerde büyük çaplı ekonomik ve politik gerileme yaşanmıştır. 1985-1989 yılları arasında mevcut problemlere kalıcı bir çözüm bulmak adına getirilen öneriler, birbiriyle çatışan üç büyük reform stratejisi etrafında toplanmıştır: Sırpların, Slovenlerin ve federal hükümetin stratejileri.[127] Miloseviç'i destekleyen Makedon parti

---

[123] Duncan M. Perry, "Macedonia: Balkan Miracle or Balkan Disaster?", **Current History,** 95/59, March 1996, s.114.

[124] Vesna V. Godina, "The outbreak of nationalism on former Yugoslav territory: a historical perspective on the problem of supranational identity", **Nations and Nationalism,** vol. 4, no. 3, 1998, s.420.

[125] Gene S. Leonardson, Dimitar Mircev, "A Structure for Participatory Democracy in the Local Community: The Yugoslav Constitution of 1974", **Comparative Politics,** vol. 11, no. 2, January 1979, s. 189-203.

[126] Paul Lendvai, Lis Parcell, "Yugoslavia without Yugoslavs: The Roots of the Crisis", **International Affairs,** vol. 67, no. 2, April 1991, s.253.

[127] Sırpların çoğunluğu, federal ademi merkeziyetçi politikaların ve anayasal girişimlerin Sırp Cumhuriyetinin ve Federasyon içindeki etnik azınlıklarının etkilerini zayıflatacağını düşünüyorlardı. Miloseviç'in başkanlığındaki Sırp komisyonunun önerisi, pazar odaklı reformlardı ve reform çabaları özel sektörden ziyade kamu sektöründe yoğunlaşmaktaydı. Federal fonların ülkenin daha zayıf bölgelerine transferinden rahatsız olan Slovenler ise "asimetrik federalizm" ve rekabetçi çoğulculuğu savunuyorlardı. Federal asimetri, iktidarın paylaşımı ve dağıtılmasında, her cumhuriyetin merkezi hükümet ile kendi şartları doğrultusunda müzakere yapabileceği bir sistemdi. Markovic liderliğindeki Federal hükümetin "yeni sosyalizm" stratejisi ise Sırpların güçlü merkezileşme ve Slovenlerin

lideri Tupurkovski'ye göre, Parti'nin güç tekelinden kurtulması gerekmektedir. Ancak bu şekilde öncü konumunu kaybetmeyecek ve sosyal ilerlemenin merkezinde yer alabilecektir.[128]

Aralık 1990'da Makedonya'da seçim sürecinin ilk turunda sandık başına gidildiğinde, son altı ayda ortaya çeşitli etnopolitik amaçlar taşıyan yirminin üzerinde parti çıkmıştı. Bunlardan milliyetçi bir platformu destekleyen en önemli ikisi Pan-Makedon Hareketi (Movement for Pan-Macedonian Action-MAAK) ve Makedonya Devrimci İç Örgütü-Makedonya Ulusal Birliği Demokratik Partisi (IMRO-DPMNE) idi. Demokratik Refah Partisi Makedonya Arnavutlarının çoğunluğunu temsil eden diğer önemli bir milliyetçi partiydi.[129]

MAAK, Sırp hakimiyetinin olmadığı konfederal bir Yugoslav devletine bağlı egemen bir Makedon devleti içinde, "tüm Makedonların manevi birliği"ni savunmaktaydı. Daha radikal unsurları barındıran IMRO-DPMNE ise Yugoslavya, Bulgaristan ve Yunanistan Makedonlarının birliğinden yanaydı. MAAK ve IMRO-DPMNE, üç küçük partiyle birlikte Tüm Makedonya Ulusal Cephesi olarak adlandırılan seçim koalisyonunu oluşturdular. Programlarındaki farklılıklara rağmen tüm büyük partiler Cumhuriyetin egemenliği, en azından dağılan Yugoslav federasyonunun diğer bölümleriyle geçici işbirliği konularında birleşiyorlardı. Yine Yugoslavya Federasyonu Başbakanı Markoviç'in pazar odaklı ekonomik reformları konusunda bir uzlaşma mevcuttu. Geçmişin deneyimleri ışığında Makedonya'nın tecrübesiz partileri için Cumhuriyetlerinin gelecekteki "egemenliği", kırılgan Makedon kimliğinin korunması anlamına gelmekteydi.[130] 1990 seçimlerinde IMRO-DPMNE en yüksek oy oranını elde etti.[131] Hırvatistan, Slovenya ve Bosna-

---

çoğulculuk baskısıyla karşı karşıyaydı. Bkz. Lenard J. Cohen, **Broken Bonds: Yugoslavia's Disintegration and Balkan Politics in Transition,** USA, Westview Press, 1995, s. 50-73.

[128] Cohen, **a.g.e.,** s.65.

[129] Cohen, **a.g.e.,** s.147-148.

[130] Cohen, **a.g.e.,** s. 148.

[131] Erich Frankland, "Struggling with Collective Security and Recognition in Europe: The Case of the Macedonian Republic", **European Security,** vol. 4, no. 2, 1995, s. 368.

Hersek gibi Makedonya'da da komünistler artık olayları kontrol edebilecek pozisyonda değildiler.[132]

17 Mayıs 1989'da Makedonya Meclisi Anayasa'nın 1. maddesindeki Arnavut ve Türklere yapılan referansı düşürerek, Makedonya'yı "Makedonların ulusal devleti" olarak ilan etmiştir.[133] Ocak 1991'de de bir Egemenlik Bildirisi kabul etmiş,[134] hemen ardından deneyimli komünist Kiro Gligorov ilk cumhurbaşkanı seçilmiştir. Gligorov egemen Makedonya'nın Yugoslav toplumuna katılmasından yanadır, ancak Makedon Liderliği Sırp-Sloven çatışması ve Sırp-Hırvat savaşının ardından ülkenin geleceği için bağımsızlığın daha doğru bir seçenek olduğuna ikna olmuştur.[135]

Slovenya 26 Haziran'a kadar "yeni" bir Yugoslavya çerçevesinde uzlaşma sağlanmadığı takdirde ayrılacağını açıklamıştı. Hırvatistan da onu izleyecekti. İki ülke 25 Haziran'da Yugoslavya'dan ayrıldıklarını açıkladıklarında konu Makedonya Meclisi'nde 26 Haziran'da ele alındı. IMRO-DPMNE derhal bağımsızlığın ilanını isterken, diğer partiler daha soğukkanlı davranmaktan yanaydılar. Meclis "bekle ve gör" stratejisini benimsedi. Ancak olaylar hızla gelişiyordu ve 6 Temmuz'da Meclis, Yugoslav topraklarında egemen devletlerin birliğine dair bir anlaşmaya varılamadığı takdirde, Makedonya Cumhuriyeti'nin egemen ve bağımsız bir devlet olarak uygulayacağı bir anayasanın hükümet tarafından Meclise sevk edilmesine karar verdi.[136] Makedonya'nın bağımsızlığı ve egemenliği için referandum 8 Eylül 1991'de gerçekleştirilmiş,[137] Makedon seçmenlerin %72'si

---

[132] Lendvai, Parcell, **a.g.m.,** s. 261.

[133] Ramet, **a.g.e.,** s.243. 1974 Anayasası'nda Makedonya Cumhuriyeti'nin Makedonlardan, Arnavutlardan ve Türklerden oluştuğu belirtilmiştir. Bkz. Birgül Demirtaş Coşkun, Emir Türkoğlu, "Makedonya Bıçak Sırtında: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru mu?", **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Der. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM Yayınları, 2002, s.123.

[134] Cohen, **a.g.e.,** 150-151.

[135] Perry, **a.g.m.,** 114.

[136] Ramet, **a.g.e.,** s. 256-257.

[137] Gjorge Ivanov, "Macedonia and Its Neighbours: Controversies and Challenges", **Avrasya Dosyası: Balkanlar Özel,** Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, C. 14, S. 1, Haziran 2008, s. 72. Makedonya yurttaşlarının yanı sıra tüm dünyadaki Makedonların katılımına da açık olan referandum, ülkede Makedonlardan sonra en büyük etnik grup olan Arnavutlar ve Sırp azınlık

bağımsızlıktan yana oy kullanmıştır. Kabul edilen yeni Anayasa ile "Makedonya'nın Makedon halkının ulusal devleti" olduğu belirtilerek, kurucu millet olarak sadece Makedonlar tanınmıştır. [138]

tarafından boykot edilmiş; buna karşılık Türkler tarafından desteklenmiştir. Bkz. Şule Kut, "Makedonya ve Sorunları", **Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik,** İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, s. 5-6.

[138] Demirtaş-Coşkun, Türkoğlu, **a.g.m.,** s.124.

İKİNCİ BÖLÜM

YUNANİSTAN VE MAKEDONYA CUMHURİYETİ ARASINDA MAKEDONYA SORUNU

2.1. MAKEDONYA CUMHURİYETİ'NİN BAĞIMSIZLIĞI VE MAKEDONYA SORUNUNUN YENİDEN CANLANMASI

Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığıyla birlikte öncelikle Cumhuriyet'in ismi üzerinde Yunan-Makedon anlaşmazlığı, ikinci olarak da diğer komşular Sırbistan, Bulgaristan ve Arnavutluk ile ihtilaflı ilişkiler olmak üzere potansiyel bir çatışmanın dış kaynaklarında artış olmuştur. Makedonya Cumhuriyeti'nin Eylül 1991'de bağımsızlığını ilan etmesi ve BM'ye tanınma başvurusu, insanların kolaylıkla unutmadığı ve affetmediği bu bölgede geçmişin hiçbir zaman tam anlamıyla uzlaşılamayan ihtilaflarını yeniden akıllara getirmiş ve Makedonya komşularının gözünde bölgesel güç dengesini tehdit eden bir unsur olarak ortaya çıkmıştır.[139]Yunanistan-Makedonya anlaşmazlığı ise "yeni Makedonya sorununun"[140]en önemli yönünü oluşturmuştur.

Yunanistan için Makedonya'nın ismi, bayrağı ve anayasası, Makedonya açısından da Yunanistan'ın Makedonya'yı tanımaması, tanınmasını ve uluslararası örgütlere üyeliğini engelleme girişimleri ile Selanik ambargosu, Yunan-Makedon anlaşmazlığının en görünür sorun odakları olmuştur. Bu sorunlar iki ülkenin "Makedonyalı İskender"de düğümlenen, çatışan tarih yorumları ve Yunanistan'daki Makedon azınlık

---

[139] Dean Katsiyiannis, "Hyper-Nationalism and Irredentism in the Macedonian region: Implications for US Policy, Part I", **European Security,** vol. 5, no. 2, Summer 1996, s. 324-360.

[140] James Pettifer, "The new Macedonian question", **The New Macedonian Question,** Ed. James Pettifer, Great Britain, MacMillan Press, 1999, s.15-27.; Aristotle Tziampiris, "Greece's contribution to European Political Cooperation Policies towards Former Yugoslavia, June 1991-January 1992: an Institutional Analysis", **Contemporary Greece and Europe**, Ed. Achilleas Mitsos and Elias Mossialos, Ashgate, Aldershot, s. 401-420.

meselesi gibi iki kalıcı sorunla birlikte, Yunanistan-Makedonya anlaşmazlığının temel unsurlarını oluşturmuştur.[141]

2.2. YUNANİSTAN İLE MAKEDONYA CUMHURİYETİ ARASINDA TANINMA KRİZİ

Global politikaların gölgesinde '80'lerin sonuna kadar süren Soğuk Savaş boyunca Makedonya'nın aralarında hassas bir nokta olarak kalmasına karşın,[142] Yunanlar ve Yugoslavlar birbirlerine karşı özenli bir politika izlediler. 1940'larda Sosyalist Makedonya Cumhuriyeti (SMC)'nin ortaya çıkışıyla birlikte Atina "Makedonya" isminin kullanılmasını protesto ettiyse de[143] Makedonya Yugoslavya'nın kontrolünde olduğu sürece patlayıcı karakterini kaybetmişti. Nitekim Balkanlarda siyasi istikrarın hüküm sürdüğü 1960'ların ortalarında Yunan Dışişleri Bakanlığı Özel Danışmanı olarak görev yapan Yunan tarihçi Evangelos Kofos, "Makedonya Sorunu'nun karar vericilerin meselesi olmaktan ziyade tarih öğrencilerinin konusu olabileceğini, olması gerektiğini"[144] yazıyordu. Gerçekten de Yugoslav dönemi boyunca Yugoslavya içindeki SMC Yunanlarca bir sorun olarak görülmemişti.

Yugoslavya'nın dağılmasının ardından onun eski cumhuriyeti Makedonya'nın "Makedonya Cumhuriyeti" ismiyle uluslararası tanınma araması, Yunanların kendilerine ait olduğunu ileri sürdükleri isim ve ulusal sembollerin bu yeni bağımsız devlet tarafından kullanılması, iki komşu ülke arasında köklü bir anlaşmazlığa neden olmuştur. Yunanların yeni kuzey komşularının toprak emellerine dair korkusu, "Makedonya" ismi üzerinde görünür olmuştur. Makedonya'nın bağımsızlığını ilan ettiği 17 Eylül 1991'den

---

[141] Şule Kut, "Makedonya-Yunanistan Anlaşmazlığının Boyutları", **Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik,** İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, s.121-122.
[142] Perry, **a.g.m.,** s.115.
[143] Vasil Tupurkovski, "The Balkan Crisis and the Republic of Macedonia", **Crisis in the Balkans, Views from the Participants,** Ed. Constantine P. Danopoulos, Kostas G. Messas, Boulder: Westview Press, 1997, s.145.
[144] Kofos, **Nationalism and Communism:,** s.226.

itibaren bu durumu özellikle kendisine yönelik bir meydan okuma olarak algılayan Yunanistan, küçük komşunun uluslararası toplum, özellikle de AT tarafından tanınmasını engellemek ya da geciktirmek için her platformda girişimlerde bulunmuştur.

2.2.1. Yunanistan'ın Makedonya'ya Yönelik İddiaları ve İsim Sorunu

Yunan milliyetçi ideolojisi bir Makedon ulusunun, dilinin ve Yunanistan'da bir Makedon azınlığın varlığını ısrarla reddederken,[145] yeni Cumhuriyete karşıtlık esas olarak şu noktalarda toplanmıştı: Makedonya tarihsel ve etnik olarak Yunan'dır. Bir Yunan ismi olan "Makedonya" başkası tarafından kullanılamaz. Makedonca diye bir dil yoktur ve Makedonya ismini kullanan bu Cumhuriyet toprak iddialarına zemin hazırlayarak, Yunanistan'ın bütünlüğüne tehdit oluşturmaktadır.[146]

Yugoslavya'nın dağılmasından önce genel Yunan pozisyonu, Makedonya teriminin çeşitli ülkeler arasında dağılmış bulunan coğrafi bir bölgeyi ifade ettiği şeklindeydi. Makedonya tek bir etnik gruba ait olmadığı gibi, özellikle tek bir Slav grubuna ait sayılmıyordu. Makedonya olarak bilinen toprakların sadece belli bir bölümünü oluşturan "Üsküp Cumhuriyeti"nin bölgenin bütününe ait bir ismi kendi başına kullanmaya hakkı yoktu.[147] Tüm Yunan siyasi partilerince desteklenen resmi Yunan politikası bir "Makedon" ulusunun varlığını reddediyordu. Ancak bu ret, SMC içinde ayrı bir Slav nüfusun varlığını inkâra değil, Yunan kültürel mirasının kurucu bir unsuru olan Makedon ismine yönelikti.[148] Açmazdan kurtulmak için, SMC'nin "Slav

---

[145] Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s.33.
[146] Oya Akgönenç Mughisuddin, "Micronationalisms, Old Conflicts and Precarious Peace: Macedonia, Kosova and Sanjak", **Turkish Review of Balkan Studies,** Foundation for Middle East and Balkan Studies, İstanbul, vol. 1, 1993, s. 134-135.
[147] M. B. Sakellariou, **Macedonia : 4000 Years of Greek History and Civilization,** Atina, Ekdotike Athenon, 1983, s. 484.; Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s.31.; Nikolaos Zahariadis, "Nationalism and Small State Foreign Policy: The Greek Response to the Macedonian Issue", **Political Science Quarterly,** vol. 109, no. 4, 1994, s.653.
[148] Kofos, "The Macedonian Question:", s. 170.

Makedonlarını" ve onun diasporadaki uzantılarını nitelemek için "Makedonci" teriminin kullanılması uygun görülmüştü.[149]

1980'lerin ortalarına kadar basında ara sıra alevlenmesine karşın sınırlı sayıda akademisyen, gazeteci ve politikacının dâhil olduğu Selanik merkezli tartışmalar dışında, Makedonya'ya dair çok az ciddi tartışma vardı.[150] Ancak 1990'a kadar resim şiddetle değişmişti. Halkı karmaşık sorun hakkında aydınlatmak, kontrolüne almak ve medya üzerinde tekel kurmak -özellikle Selanik'teki radyo ve tv kanalları- amacıyla bir uzmanlar grubu ortaya çıkmıştı. Bunların bir kısmı çarpıtılmış tarihi olaylar ve yarım gerçeklerle konuyu kendi görüşleri doğrultusunda sansasyonel hale getirdiler.[151]

Giderek Yunan milliyetçiliğinin geleneksel kalelerini -sağın antikomünist kanadı, Ordu, Kilise- "yurtsever" PASOK'un[152] yandaşları ve

---

[149] Evangelos Kofos, "Greek policy considerations over FYROM independence and recognition", **The New Macedonian Question,** Ed. James Pettifer, Great Britain, MacMillan Press, 1999, s.233. Osmanlı döneminde ve sonrasında, Makedonya'nın üç bölümünün sakinleri de kendilerini coğrafi ismi kendi dillerinde kullanarak, Yunanlar Makedones, Slavlar Makedonci, Vlahlar ise Macedoneni olarak adlandırıyorlardı. Bkz. John Shea, **Macedonia and Greece: The Struggle to Define a New Balkan Nation,** Jefferson, London, McFarland&Company, Inc., Publishers, 1997, s. 162.

[150] 1950'lerin başlarında Yugoslavya ile siyasi yakınlaşma ve ilişkilerin iyileşmesi Yunan Makedonyası üzerindeki yabancı emellerini uzaklaştırmıştı. Makedonya'ya karşı var olan ilgisizlik Yunan hükümetlerinin Belgrad ile yakın ilişkilerinden kaynaklanıyordu. Yunan solu İç Savaş sırasında Makedonya Sorunu'ndaki trajik hatasının yüküyle sessiz kalırken, entelektüeller, "herkes Büyük İskender'in Yunan olduğunu biliyor" ifadesinde özetlenen kibirli bir yaklaşım içindeydiler. Nicolaos K. Martis, **The Falsification of Macedonian History,** Atina, The Academy of Athens, 1984, s. 114.

[151] Evangelos Kofos, Greece's Macedonian Adventure: The Controversy over FYROM's Independence and Recognition", **Greece and the New Balkans: Challenges and Opportunities,** Ed. Van Coufoudakis, Harry Psomiades, Andre Gerolymatos, New York, Pella. (Erişim) http://www.macedonian-heritage.gr/VirtualLibrary/downloads/Kofos19990705.pdf, 24 Nisan 2009, s.2.

[152] PASOK (Panellenio Sosialistiko Kinema/Panhelenik Sosyalist Hareket) 1974'te Andreas Papandreou tarafından kuruldu. Başlangıçta Yunanistan'ın AB ve NATO üyeliğine karşı çıkan ve ülkedeki ABD üslerinin kaldırılmasını savunan parti 1981'de iktidara geldikten sonra daha muhafazakar bir çizgiye kaydı. 1981-89 yılları arasında iktidarda bulunan PASOK, 1989'daki seçimleri kaybetti. Hiçbir partinin çoğunluğu sağlayamadığı seçimler aynı yılın sonunda tekrarlandığında kurulan koalisyon hükümetinde yer aldı. PASOK, 1993 yılındaki erken seçimlerde tekrar iktidara geldi. Sağlığı bozulan Papandreou'nun siyasetten çekilmesinin ardından Kostas Simitis'in liderliğinde 1996 erken seçimlerini de kazanan PASOK, bu kez Yorgos Papandreou'nun liderliğinde girdiği 2004 seçimlerini kaybetti. PASOK 2009 erken seçimlerinden bu yana iktidarda

solcu Synaspismos[153]'un takipçileri ile bağlayan bir fikir birliği oluştu. Akademisyenlerin bir kısmı soruna bilimsel katkıda bulunurken, bir kısmı da köktenci milliyetçiliği seçtiler. Bu kesimin yarattığı slogan, "Makedonya Yunandır." ("I Makedonia einai elliniki"),[154] bundan sonra Yunanistan'ın Makedonya Cumhuriyeti'ne karşı izlediği politikanın ve yürüttüğü propaganda faaliyetlerinin temel iddası oldu.

Makedonya Cumhuriyeti'nin tanınma aramaya başlamasıyla birlikte süratle değişen Yunan pozisyonu, artık "tarihi" ve "coğrafi" Makedonya bölgesini tamamen Yunan Makedonyası ile tanımlıyordu.[155]Tepkiler Makedonya ismi ve Makedonya'nın modern sakinleri ile antik Makedonların mirası arasındaki ilişki üzerinde toplanmıştı. Yunanistan Makedonya'yı ulusal bir tarih oluşturabilmek için antik Makedonya ile örtük bir ilişki kurarak antik Yunan'ın mirasını gasp etmekle suçluyordu. Aydınlar eski Makedonların antik Yunan dünyasının tarihi, etnik, kültürel ve dilsel bir parçası olduğunu kanıtlamak için tarihi ve arkeolojik bulguları gösteriyorlar[156] ve Makedonya'ya ilişkin Yunanlarınkiler dışındaki iddiaları meşru olarak görmüyorlardı.

Kavalalı bir Yunan-Makedon ve eski bir Kuzey Yunanistan Bakanı olan Nikolaos Martis'e göre, Antik Çağlarda Makedonya ismi sadece Antik Makedonya Krallığının kurulduğu Yunan Makedonyası'nın batı bölümü için kullanılmıştır. Daha sonra II. Filip (M.Ö. 359-336) ve Büyük İskender (M.Ö. 336-323)'in hüküm sürdüğü dönemlerde, Krallık Vardar Bölgesi ve Yunan Makedonyası'nın doğusunu da kapsamış, sonrasında da Doğu Akdeniz'in

---

bulunmaktadır. Richard Clogg, **Modern Yunanistan Tarihi,** İstanbul, İletişim Yayınları, 1997, s. 207-250.; PASOK, (Erişim), http://www.pasok.gr, 29 Ekim 2010.

[153] Synaspismos (Synaspismos tes Aristeras ton Kinematon kai tes Oikologias) 1992'de kuruldu. Kendisini demokratik sosyalizm, ekoloji, feminizm ve anti-militarizm değerleri ile özdeşleştiren radikal sol parti çoğulculuğa ve insan haklarının savunulmasının tartışılmazlığına inanıyor. "Synaspismos tes Aristeras ton Kinematon kai tes Oikologias" (Ekoloji ve Sol Hareketler Koalisyonu), (Erişim), http://www.syn.gr, 29 Ekim 2010.

[154] Kofos, **a.g.m.,** s.2.

[155] Evangelos Kofos, "The Unresolved "Difference over the Name": A Greek Perspective", **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos and Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005, s.132.

[156] Nikolaos Martis, **Macedonia,** Kişisel web sayfası, (Erişim), http://www.hri.org/Martis/, 20 Mayıs 2009.

büyük bölgelerini içerecek şekilde genişletilmiştir. Balkanların bu bölümünün antik Makedonya ile hiç bir ilişkisi olmaması nedeniyle, Makedonya ismi Makedonya Cumhuriyeti tarafından yanlış kullanılmaktadır.[157] Martis'in yedi dile çevrilen ve Atina Yunan Akademisi'nden önemli bir ödül kazanan kitabı, Yunanistan'ın Makedonya'ya yönelik tepkilerine temel oluşturmuştur.

Yunanistan Makedonları ayrı bir ulus olarak tanımıyor, onların Bulgar kökenli olduklarında[158] ve Makedonya ismini kullanarak, Yunan topraklarını Tito'nun Yugoslavyası'na katmak isteyen komünist komplonun bir uzantısı olduklarında ısrar ediyordu.[159] Büyük İskender ve antik Makedonlar Yunan olduğu için ve antik Yunan ile çağdaş Yunanistan arasında ırksal ve dilsel süreklilik bulunduğundan,[160] yalnızca Yunanlar kendilerini Makedon olarak adlandırma hakkına sahiptiler, Makedonya'ya 6. yüzyılda yerleşen ve 1944'e

---

[157] Martis, **Macedonia.**

[158] Bu görüşler bir Makedon ulusu ve dilinin olmadığına dair Bulgar görüşlerini tümüyle benimseyen Andriotes'in 1992'de yeniden basılan 1960 tarihli Üsküplülerin Federe Devleti ve Dili adlı incelemesine dayanıyordu. Bkz. Aggelos Elefantes, "Makedoniko: Apo Ten Ethnikistike Eksarse Sto Perithorio", **O Ianos Toy Ethnikismoy kai E Ellenike Balkanike Politike** ("Makedonya Sorunu: Milliyetçilikten Marjinalliğe Yükseliş", Milliyetçiliğin Janus'u ve Yunanistan'ın Balkan Politikası), Aggelos Elefantes, Antones Liakos, Antones Manitakes, Damianos Papademetropoylos, Athena, Bibliorama ekdoseis, 2007, s.40.

[159] Victor Roudometof, "Nationalism and Identity Politics in the Balkans: Greece and the Macedonian Question", **Journal of Modern Greek Studies**, **Special Issue: Macedonia,** vol. 14, no. 2, s. 253-301, (Erişim), http://www.gate.net/~mango/JHS1.htm, 3 Mayıs 2009.

[160] Resmi Yunan dogmasına göre antik Makedonlar pek çok Yunan kabilesinden yalnızca birisi, sonuç olarak Filip ve İskender de Yunanistan'ın birleştiricileriydiler. Kyril Drezov, "Macedonian identity: an overview of the major claims", **The New Macedonian Question,** Ed. James Pettifer, Great Britain, MacMillan Press, 1999, s.48. Polites, Yunan dilinin zaman içinde gelişimini, birliğini ve sürekliliğini vurgulayarak, "özellikle M.Ö. 4. yüzyılın sonlarından itibaren Büyük İskender'in istilaları ile Yunanlığın ve Yunan dilinin birliğinin sağlandığını, daha önce pek çok diyalekte bölünmüş olan Yunan dilinin Koine (ortak)'de birleştiğini ve dilbilimcilerin 2300 yıllık (M.Ö. 300'den günümüze) bu süreçte Yunan dilini canlı bir bütün olarak kabul ettiklerini" ifade etmektedir. Linos Polites, **Istoria Tes Neoellenikes Logotehnias** (Çağdaş Yunan Edebiyatı Tarihi), Morfotiko Idryma Ethnikes Trapezes, Athena, 2001, s.4. Yunanistan'da ortaokul 2. sınıf tarih kitabında şu ifadeler yer almaktadır: "Bakır çağından günümüze kadar Yunan tarihinin ayrılmaz bir parçasını oluşturan bir dünya bulduğumuz Makedonya, görkemli Yunan medeniyetinin önemli bir merkezidir". Bkz. **Anthologio, Arhaia Ellada-O Topos kai oi Anthropoi, B Takse Gymnasioy** (Antoloji, Antik Yunanistan-Ülke ve İnsanlar, Ortaokul 2. Sınıf), Organismos Ekdoseon Didaktikon Biblion, Athena, Ekdose G, 2002, s.77. Geleneksel Yunan dansları üzerine bir ders kitabında da "II. Dünya Savaşı ve Alman işgalinin hemen ardından çeşitli yabancıların -elbette tarihi bilmeyen cahiller- yönelttikleri 'siz kimsiniz?', 'neden antik Yunanlarla bir ilişkiniz yok?', 'yüzyıllardan sonra zaten olması olanaksız' gibi klasik sorular ve ithamlar üzerine", kimsenin Yunanlardan alamayacağı tarihi sürekliliğin kanıtlarının bölgenin geleneğinde, halkın yaşamında, özellikle halk danslarında ve şarkılarında bulunduğu ifade ediliyor. Dora N. Stratoy, **Ellenike Paradosiakoi Xopoi: Zontanos Desmos me to Parelthon** (Geleneksel Yunan Halk Dansları: Geçmişle Canlı Bağ), Organismos Ekdoseon Didaktikon Biblion, Athena, 2002, s. 11.

kadar hiç kimse tarafından Makedon olarak nitelendirilmeyen Güney Slavları değil.[161] Makedon ulusu, tümüyle coğrafi bir ismi haksız bir şekilde yeni bir ulusa veren Tito'nun "icadı" olan "sahte", "yapay" bir oluşumdu. Yunanların, Yunan olarak doğanların aksine "Makedon" olarak adlandırılanlar, bir hükümet kararı ile yaratılmış bir ulustu.[162] Oysa her devlet milliyetçidir ve savaş sonrasında Slav-Makedon devleti de ulusal çıkarlar ve milliyetçilik çerçevesinde böyle kurulmuştur. Federal Yugoslavya çerçevesinde oluşan Makedon devleti istisnasız her devlette olduğu gibi eğitime, dile, kültüre ve tarihi bilince müdahale ederek Slav-Makedon halkın etnik karakteristiklerini vurgulamıştır.[163]

Diğer yandan Makedon devleti Federal Yugoslavya'nın cumhuriyeti olarak 1945'ten bu yana Yugoslavya'nın diğer cumhuriyetleri, komşuları ve uluslararası toplum tarafından bu şekilde kabul edilmiştir. Tüm sözlükler ve ansiklopediler bölgeyi bu isimle, sakinlerini de isimleriyle adlandırmıştır, "Üsküplüler" olarak değil. Yine 1945'ten bu yana Yunan hükümetlerinin "Tito'nun yaratısı" olan bu adlandırmadan kuşkuları olmamıştır. Başlıca neden iç savaş ortamının koşullarında Yunan dış politikasının gereklilikleri olsa da bu isim tehdit sayılmamıştır. Burada Makedonya Cumhuriyeti'nin Yugoslavya içerisindeki federal bir devlet, ikincil bir siyasi birim konumundan ulus-devlet kategorisine yükselmesinin etkili olduğu düşünülebilir.

Yunanlar için Makedonca diye bir dil de yoktur.[164] "Makedon dili ile kastedilen Üsküplülerin yapay dili değil, arkaik Makedon dilidir." Günümüze sınırlı sayıda materyal ulaştığı için (350 civarında sözcük, 150 cins ve 200

---

[161] Shea, **a.g.e.,** s.156.
[162] Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s.33.
[163] Elefantes, **a.g.m.,** s. 54.
[164] PASOK lideri Andreas Papandreou'nun 1981'de iktidara gelir gelmez ilk uygulaması, Üsküp Kiril i Metodi üniversitesinin diplomalarını geçersiz saymak olmuştu. Gerekçe eğitim dilinin Makedonca olmasıydı. Oysa "Makedonca" diye bir dil yoktu. Bkz. Poulton, **a.g.e.,** s.167-168. Papa II. Jean Paul'ün yeni yıl kutlaması mesajında Makedoncaya da yer vermesi, Dışişleri Bakanı Samaras tarafından "talihsiz bir davranış", Atina Başpiskoposu Serafim tarafından ise "kabul edilemez bir hareket" olarak nitelendirilmiş, Papa Yunan Kilisesi'nce tahrikçilikle suçlanmıştır. İlker Alp, "Makedonya Üzerindeki Mücadeleler ve Makedonya Cumhuriyeti", **Makedonya Sorunu Dünden Bugüne,** Der. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM, 2002, s.82.

özel isim) hakkında çok az şey bilinen bu dil, arkaik bir Yunan diyalekti olan Dor diyalekti olup arı bir Yunan dilidir. Attika diyalekti siyasi nedenlerle erkenden Makedon Devleti'nin resmi dili olarak kabul edildiği için, bu diyalekt özellikle konuşma dili olarak kullanılmış, bu nedenle erken yazılı örnekleri günümüze ulaşmamıştır. Ancak arkaik dil bilimcilerinin, sözlük yazarlarının etimolojik ve diğer dilsel çalışmaları, Makedon diyalektinin en eski Yunan diyalektlerinden biri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Üsküplülerin "Makedonca"sına gelince, dilbilimcilerce Bulgar dili ile birlikte sınıflandırılan, Veles, Manastır çevrelerinin lehçesine dayanan ve Tito Yugoslavyası'nda Makedonya Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte 1944'ten itibaren servis edilmeye başlanan bir Bulgar diyalektidir. Üsküplülerin sözde etnik dili, Üsküplüleri Bulgar bölgesinin sakinleri sayan Bulgarların iddialarından kaçınmak için bir grup dilbilimci tarafından imal edilen yapay bir oluşumdur. Arkaik Yunanca bir sözcük olan Makedonya, "uzak", "uzun"[165] anlamlarına gelirken, FYROM bu coğrafi terimi kasıtlı olarak kendini adlandırmakta kullanmaktadır.[166] Bu ifadeler Çağdaş Yunancanın sahip olduğu en kapsamlı sözlükte, Makedonya ve Makedon dili maddelerinde yer almaktadır. Yazarın Atina Üniversitesi'nin rektörlüğünü de yapmış olan Yunanistan'ın önde gelen filologlarından birisi olması, konunun Yunan toplumunun bütün kesimlerinde nasıl yankı bulduğuna dair önemli bir örnektir.

Oysa pek çok dilbilimciye göre antik Makedon dilinin yapısı için henüz gerçek bir kanıt olmadığı gibi, eldeki sınırlı sayıda özel isim genel söz varlığı hakkında fikir vermekten uzaktır. Bu durum özellikle Balkanlar gibi çok eski tarihe ve karışık nüfus yapısına sahip bir bölge için dilsel akrabalığı değerlendirme kriteri olamaz. Geçişken bir Güney Slav dialektinin şu ya da

---

[165] Megalommatis'e göre sözcük etimolojik olarak Asurca kökenli ve "güçlü askeri kamp" anlamına gelen "Makut Dunu" sözcüğünden kaynaklanmaktadır. M. Cosmas Megalommatis, **Türk-Yunan İlişkileri ve Balkanlar: Bir Tarihçi Gözü ile Bugünün Sorunları,** İstanbul, Kıbrıs Vakfı, (tarih belli değil), s. 11. Makedonya isminin anlamına dair farklı görüşler için bkz. Michael Dimitri, "Macedonia: The Mother's Gift", **MAK-News,** 9 Nisan 1994.

[166] Georgios D. Mpampiniotes, "makedonike glossa: e arhaia Makedonike kai e pseydonyme glossa ton Skopion" ("makedon dili: antik Makedonca ve Üsküplülerin yapay dili"), **Leksiko Tes Neas Ellenekes Glossas** (Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü), Athena, Kentro Leksikologias EPE, Epanektypose me diorthoseis kai beltioseis, Ioylios 1998, s.1043-1044.

bu dile ait olduğu dilbilimsel değil, sosyopolitik bir karardır.[167] Kaldı ki Makedon dili dünyada birçok üniversitede (Paris Ulusal Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Enstitüsü gibi) öğretilmektedir.[168]

Yunanistan adeta Boudieu'nin "adlandırma siyasi iktidarın temel bir ifadesidir. Bir şeyi adlandırmak onu "varlık" haline getirmek demektir."[169] ifadesini doğrularcasına, yeni Cumhuriyetin Makedonya ismini kullanmasına şiddetle karşı çıkmıştır. Yunan devletinin stratejisinden çıkan açık sonuç, sadece Makedonya ismini tanımamak değil, bir Slav-Makedon etnik kimliğini tanımamak ve Cumhuriyetin meşruiyetini tartışma konusu haline getirmekti. Eğer ülkenin kuzey sınırında bağımsız bir Slav-Makedon devletinin yer alması Yunanistan için bir "tehdit" ise hangi isim altında olursa olsun, hiçbir şekilde varlığının kabul edilmemesi gerekirdi.

2.2.2. Diğer Sorun Odakları:

Yunanistan'ın iddia ve itirazlarının etrafında toplandığı üç sigma* (σίγμα): simvola, simaia ve sintagma, (semboller, bayrak ve anayasa)[170] diğer sorun odaklarını oluşturuyordu.

2.2.2.1. Semboller ve Bayrak

Yunanlar ve Makedonlar arasında Makedonya isminden sonra ikinci çekişmeli konu, on altı ışınlı Vergina Güneşi ya da Yıldızıydı. Motif,

---

[167] Roudometof, "Nationalism:", s. 253-301.; Ernst Badian, "Greeks and Macedonians", **Studies In The History Of Art**, **Macedonia And Greece In Late Classical And Early Hellenistic Times** vol. 10, Washington, National Gallery of Art, 1982.

[168] M. Cosmas Megalommatis, "The Political Evolutions in the Balkan, Greek-Balkan Relations and Turkey", **Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu'da Gelişmeler ve Türkiye,** Ed. Erol Manisalı, Kıbrıs Araştırmaları Vakfı, 1994, s.51.

[169] Pierre Boudieu, **Language and Symbolic Power,** Cambridge, Polity Press, 1991, s. 236.

* Yunan alfabesinin on sekizinci harfinin adı.

[170] Philip C. Naylor, "Hellenism and the Greek-Macedonian Affair", **The South Slav Conflict, History, Religion, Ethnicity and Nationalism,** Ed. Raju G.C. Thomas, H. Richard Friman, USA, 1996, s.106.

Yunanistan'ın kuzeyindeki Vergina bölgesinde Yunan arkeolog Manolis Andronikos tarafından Ağustos 1977'de ortaya çıkarılan ve içinde Büyük İskender'in babası II. Filip'e ait olduğu iddia edilen kemiklerin durduğu altın kutunun kapak taşında yer alan güneş motifidir.[171]

Vergina Yıldızı ya da Güneşi olarak adlandırılan bu sembol 1977'de bulununcaya kadar kamuoylarınca bilinen, politik ya da ulusal önemi olan bir unsur değilken, büyük bir aceleyle her iki devlet tarafından neredeyse bir gecede ulusal sembol olarak benimsendi.[172] Kraliyet mezarlarının bulunmasından sonra o zamanki Yunan Başbakanı Konstantin Karamanlis, Büyük İskender'i "tüm Yunanların temsilcisi" ve "antik ve modern Hellenizm arasındaki birlik ve sürekliliğin sembolü" olarak ilan ediyordu.[173] 11 Ağustos 1992'de Makedonya Meclisi Vergina Yıldızını devlet sembolü seçerek bayrağına yerleştirdiğinde[174] Yunanlar bunu doğrudan kendi tarihlerinin gaspı olarak gördüler. Zira kazılar Yunanlar açısından antik Makedonların mirasına fiziksel bir görünüm/kanıt kazandırmıştı.

1990'ların başlarında antik Makedonların mirası olan semboller üzerinde hak iddiaları ve etnik milliyetçilik çerçevesinde geçmişin sınırlarının çizilmesi, Atina ve Üsküp arasındaki çekişmede en dikkat çeken unsurdu.[175] Milliyetçi meşrulaştırma için arkeolojinin kullanımı, semboller üzerinde "Vergina sendromu" olarak nitelendirilen bir karşılaşmayı getirmişti.[176]

---

[171] Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s.163.; Rene Noorbergen, **Treasures of the Lost Races,** USA, TEACH Services, Int., 2004, s. 59-61.
[172] Basil C. Gounaris, "The Politics of Currency: Stamps, Coins, Banknotes, and the Circulation of Modern Greek Tradition", **The Usable Past: Grek Metahistories,** Ed. Keith S. Brown, Yannis Hamilakis, USA, Lexington Boks, 2003, s. 4.
[173] Peter Green, **Classical Bearings: Interpreting Ancient History and Culture,** USA, University of California Press, 1998, s. 155.
[174] "A Timeline of recent events concerning the Macedonian issue", **Macedonian Heritage**, (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/timeline.html, 11 Mayıs 2009.
[175] Gounaris, **a.g.m.**, s. 4.
[176] Victor Roudometof, **Collective Memory, National Identity, and Ethnic Conflict: Greece, Bulgaria and the Macedonian Question,** USA, Praeger Publishess, 2002, s.12.; Kostas Kotsakis, "The past is ours, images of Greek Macedonia", **Archeology Under Fire: Nationalism, politics and heritage in the Eastern Mediterranean and Middle East,** Ed. Lynn Meskell, New York, Routledge, 1998, s.53.

Filip'in mezarının Vergina'da bulunması,[177] Makedon Krallığının eski Yugoslav bölgesinde değil Yunanistan sınırları içinde olduğunu gösteriyordu. Yeni devletin Makedonya ismi ile tanınmak istemesi, üstelik Vergina Yıldızını kendi sembolü olarak kullanması, Yunanlar tarafından hem tarihi, hem de toprak iddiası olarak okunuyordu.[178] Bu yüzden Yunan hükümeti yeni Cumhuriyetten bayrağını değiştirmesini ısrarla isterken, BM, Olimpiyat Oyunları, ABD ve Avustralya'daki büroları gibi çeşitli yerlerde kullanmasını da engelledi.[179] Sonunda Yunan Parlamentosu 16 Şubat 1993'de kabul ettiği bir kanun ile onaltı yıldızlı Vergina Yıldızını ulusal sembol ilan etti.[180] Yunanistan'ın itirazları sonucunda Makedonya Cumhuriyeti 8 Nisan 1993'te BM üyeliğine FYROM adıyla kabul edildiğinde, bayrağı BM önündeki göndere çekilememişti.[181]

Makedonya hükümeti Yunanistan'la 1995'de varılan uzlaşı sonucunda bayrağı değiştirmeyi kabul etti ve "Geçici Uzlaşı"nın 7. maddesi uyarınca ülkenin bayrağı değişti.

2.2.2.2. Anayasa

Makedonya Cumhuriyeti'nin Kasım 1991'de kabul ettiği anayasa Yunanistan'a göre sakıncalı maddeler içeriyordu. Anayasanın hazırlığı sırasında Meclis, en güçlü parti olan ve seçim bildirgesi bir dizi iddia içeren milliyetçi IMRO'nun etkisi altındaydı. Özellikle Anayasanın önsözünde onun Kruşova Cumhuriyeti'nin prensipleri ile ideolojik yakınlığının ve ASNOM'un

---

[177] Andronikos'un söz konusu motifi Makedon kraliyet ailesinin sembolü olarak yorumlaması gibi, bulunan kemiklerin II. Filip'e ait olduğu da tarihçiler arasında tartışmalı bir konudur. Mezarın tarihlendirilmesine ilişkin derin görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Brian Bosworth, "Introduction", **Alexander The Great In Fact And Fiction,** Ed. A. B. Bosworth, E. J. Baynham, New York, Oxford University Press, 2000, s. 2.; Green, **a.g.e.,** s.161-162.; Borza, **a.g.e.,** s.265-300.

[178] K. S. Brown, "In the Realm of the Double-Headed Eagle: Parapolitics in Macedonia 1994-9", **Macedonia: The Politics of Identity and Difference,** Ed. Jane K. Cowan, USA, Plouto Press, 2000, s. 124.

[179] Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s. 166.

[180] Roudometof, **Collective:,** s. 65.

[181] Kut, "Makedonya-Yunanistan:", s.131.

bağımsız bir "Makedon ulusu" oluşturma yolunda attığı ilk adımlarının altı çiziliyordu. Bu beyanlarda doğrudan Yunanistan ve Bulgaristan'a ait Makedon topraklarına referans vardı.[182] Anayasanın özellikle 3. ve 49. maddeleri tartışma konusuydu.

Tanınma arayan Makedonya, Yunanistan'ın baskıları üzerine Anayasa'sında 6 Ocak 1992 tarihinde değişiklik yaptı. Değiştirilen 3. ve 49. maddelerinin ilk halleri şöyleydi:

> **Madde 3:** "Makedonya Cumhuriyeti toprakları bölünemez ve devredilemez.
> Makedonya Cumhuriyeti'nin mevcut sınırları ihlal edilemez.
> Makedonya Cumhuriyeti'nin sınırları yalnızca Anayasa'ya uygun olarak değiştirilebilir."
> **Madde 49:** "Cumhuriyet, ülke dışına göç eden Makedonların olduğu gibi komşu ülkelerde yaşayan Makedon halkından insanların kültürel gelişimine yardım eder ve onlarla ilişkilerini geliştirir.
> Cumhuriyet, yurt dışındaki Cumhuriyet yurttaşlarının kültürel, ekonomik ve sosyal haklarını korur."[183]

Madde 3/3 önsöz ile birlikte okunduğunda komşu devletlere karşı gelecekteki toprak iddiaları için hukuki dayanak oluşturmaktaydı. Madde 49 ise anayasal görev çerçevesinde "Makedon" azınlığa yardım adı altında Yunanistan'ın içişlerine karışmak için bir bahane ve Makedonya'daki irredantist iklimi besleyici bir unsurdu.[184]

Makedonya 3. maddeye, "Makedonya Cumhuriyeti'nin komşu devletlere karşı hiçbir toprak talebi yoktur." cümlesini ekledi. 3. paragrafını da "Makedonya Cumhuriyeti'nin sınırları yalnızca Anayasa'ya uygun olarak ve gönüllülük ilkesine ve genel kabul görmüş uluslararası normlara

---

[182] Demetrius Andreas Floudas, "Pardon? A Conflict for a Name? FYROM's Dispute With Greece Revisited", **Journal of Political and Military Sociology,** Winter, 1996.

[183] "Constitution of the former Yugoslav Republic of Macedonia, 1991", (Erişim), http://209.85.129.132/search?q=cache:vRpu6ryhMHsJ:www.helplinelaw.com/law/macedonia/constitution/constitution01.php+constitution+republic+of+macedonia+1991&cd=14&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, 8 Mayıs 2009.

[184] Floudas, **a.g.m.**

dayanarak değiştirilebilir." şeklinde değiştirdi. 49. maddenin birinci paragrafına ise "Cumhuriyet, başka ülkelerin egemenlik haklarına ve içişlerine karışmayacaktır." cümlesi eklendi.[185]

Yunanistan'ın 1991 Anayasası konusunda iddiaları dışarıdan gözlemciler için çok ikna edici görünmediği gibi, ülkesinde bir Makedon azınlığın varlığını kesinlikle reddeden Yunanistan'ın Makedonya Anayasası'nda yer alan komşu ülkelerdeki Makedonlara ilişkin ifadelerden rahatsız olması hayli ilginçtir. Anayasa değişikliği talebi, aynı zamanda ülkesindeki Makedon azınlığın varlığının dolaylı bir itirafıdır. Gerçekte 49. madde Yunan Anayasası'nın 108. maddesi[186] ile büyük ölçüde benzeşmektedir.

2.2.3. Propaganda Faaliyetleri

AB ve ABD'nin Makedonya konusundaki duruşu Yunanistan'ın tutumunun çok daha katı ve agresif bir hal almasına neden olmuştur. Yunanlar için en basit çözüm yolu Makedonya'nın küçülen Yugoslavya'ya katılmasıydı. Radikal milliyetçiler için en etkili senaryo ise ülkeyi istikrarsızlaştırarak 1913'te olduğu gibi Sırbistan'la[187] ve hatta gerekirse

---

[185] Kut, "Makedonya-Yunanistan:", s. 128. Kut, Makedon milliyetçiliğinin irredendist bir boyutunun olduğunu ve Anayasa'da yapılan değişikliklere rağmen sönmüş sayılmaması gerektiğini, artık açıkça ifade edilmese de IMRO'nun uzun süre üç Makedonya'nın ve Makedonlarının birleştirilmesi temasını kullandığını söylüyor. Kut, "Makedonya ve Sorunları", s.15.

[186] "1.Devlet yurt dışındaki Yunanlığın yaşamasını ve anavatanla bağlarının korunmasını gözetir. Ayrıca yurt dışında çalışan Yunanların eğitimi ve toplumsal ve mesleki ilerlemeleri ile ilgilenir. 2.Görevi her yerdeki Yunanlığın tüm güçlerinin ifadesi olan Yurt Dışında Yaşayan Yunanlar Konseyi'nin teşkilatı, görev ve yetkileri kanunla belirlenir." **Syntagma tes Elladas,** (Yunanistan Anayasası, Madde 108). Yunan Dışişleri Bakanlığı'nın bünyesinde yapılandırılan Yurt Dışında Yaşayan Yunanlar Konseyi'nin ana hedefi Yunanlığın daha büyük bir güç kazanması Diaspora'nın evrensel düzeyde birliği, desteklenmesi ve işbirliği olarak belirtilmektedir. Bzk. **Symboylioy Apodemoy Ellenismoy (**Yurt Dışında Yaşayan Yunanlar Konseyi), (Erişim), http://sae.gr, 30 Ekim 2010.

[187] 1991'de Miloseviç Makedonya'nın Sırbistan ve Yunanistan arasında bölüşülmesini önermiştir. Bu öneriyi kabul eden Başbakan Mitsotakis Savunma Bakanı'ndan Yunan birliklerinin Makedonya'nın güneyine transferini istemiştir. Ancak Cumhurbaşkanı Karamanlis'in vetosu nedeniyle plan gerçekleşmemiştir. Ivanov, **a.g.m.,** s.69. Makedonya'nın bölüşülmesi ve geleceğine ilişkin Yunanistan

Bulgaristan'la da paylaşmaktı. Bu seçenekler gerçekleşmezse, Atina onları isimlerini değiştirmeye ve yeni bir ulusal kimlik edinmeye zorlayacaktı. Bu hedefleri başarmak için bir Yunan diplomatın "Üsküplüleri kendi iddiaları içinde boğacağız." [188] sözleriyle ifade ettiği gibi, yıldırma kampanyası başlattı.

Her ne kadar Makedonya baskılar karşısında anayasasını değiştirip, Uzlaştırma Komisyonu "'Makedonya' isminin kullanımının diğer devletlere yönelik toprak iddiası içermediğini" açıkladıysa da 1992'nin başlarında tüm dünyada hükümetler, bakanlıklar, medya, diplomatik temsilcilikler ve kültürel kurumlar, "Makedonya ismi üzerinde Yunanların etnik, kültürel ve tarihi hakları"na dair Yunan propagandası tarafından istila edilmişti.[189]Politikacılar, araştırmacılar, gazeteciler ve yerel derneklerin liderlerinin yer aldığı, hükümet basın bültenlerinin, akademik yayınların, halkla ilişkiler broşürlerinin, ulusal ve yerel gazetelerin kullanıldığı, Atina, Selanik, Üsküp, Brüksel, New York, Toronto ve Melbourne'de düzenlenen basın konferansları, akademik seminerler ve siyasi gösterilerle, konu çeşitli bağlam ve düzeylerde propaganda konusu oluyordu.[190]

Yunan popüler basını genel Yunan tutumunu yansıtıyordu. Tanımlamakta kullanılan morfoma ("oluşum") ve kratidio ("küçük ülke, devletçik") sözcükleri[191] ile egemen bir devlet olarak Makedonya küçümseniyordu. Makedonyalılar ve Makedonluk, bu sözcükler ile biçim kazanmamış, dolayısıyla içeriği de olmayan, asılsız, temelsiz, önemsiz bir unsura dönüşüyordu. Böylece "Üsküp devletçiği", "saygıya değer devletler" kategorisine dahil edilmiyordu.

---

ve Sırbistan arasındaki görüşmelere dair detaylı bilgi için bkz. Takis Michas, **Unholy Alliance: Greece and Milosevic's Serbia,** USA, Texas A&M University Press, 2002, s. 42-56.

[188] Andrew Rossos, **Macedonia and Macedonians, A History,** California, Hoover Institution Press, 2008, s. 270.

[189] Ivanov, **a.g.m.,** s. 76.

[190] Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s. 28-29.

[191] Mpampiniotes, **a.g.e.,** s. 959 ve 1131. Halkın Makedonyalıları karakterize etmekte kullandığı deyimler ise: "Balkanlar'ın Çingeneleri", "Üsküp'lü görmemişler", "Üsküp Çingeneleri" vb. Bkz. Elefantes, **a.g.m.,** s. 38.

Kullanılan dil, sözcükler ve isimler, Yunanistan'ın ret politikasının önemli araçları olarak benimsenmişlerdi. Yunan söyleminde yeni devlet daima "Üsküp Cumhuriyeti" olarak anılıyor ve Makedonya terimi asla (tırnak içine alınmadan) kullanılmıyordu. Makedonlar ise "Üsküplüler" idi.[192] Yeni Cumhuriyet, sakinleri ve onunla ilgili tüm unsurlar başkenti "Üsküp"ün ismi ile adlandırılıyor, bir şehir sadece sakinlerini değil, tüm ülke nüfusunu adlandırmakta kullanılıyordu.[193] Böylece tüm varlığı ve varlık gerekçesi bir şehrin sınırlarına hapsedilirken, geçmişle bağları da koparılmış oluyordu.

Bir dizi anlatım tekniği ve ideolojik stratejinin benimsenmesi ile Yunanlar "yalnız ulus", "erdemli kurban", her yerde ve herkesin saldırısına uğrayan, tarihi haklarını dostlarına ve düşmanlarına savunmak zorunda kalan bir ulus olarak gösteriliyordu. 1992 yılı içinde Atina gazetelerinde yer alan bazı makale başlıkları durumu yansıtmaktadır: "'Biz ve Avrupa'nın Barbarları' 'Aptalların Avrupa'sı', 'Atina bir Alman Komplosunun Kurbanıdır', 'Üsküp: Havuç ve Sopa İstiyorlar.'"[194] Görüldüğü üzere 1990'ların başlarında Yunan basını güçlü bir milliyetçi tavır sergileyerek, kritik durumlarda basının göstermesi gereken sosyal sorumluluktan açıkça uzak kalmıştır.

Yunan iddiası özellikle Amerika'da, önde gelen gazetelerde tam sayfa siyasi reklamlar, insanları "Makedonya"yı (Yunan Makedonyası kastediliyor) ziyarete davet eden seyahat reklamları, Atina'da İngilizce olarak basılan ve Yunan Büyükelçiliğince dağıtılan materyaller ve Yunan Ortodoks kiliseleri tarafından dağıtılan broşürlerle yayıldı. 1992 boyunca Yunan kiliseleri tarafından dağıtılan ve görünüşe göre Yunan hükümeti yayınlarından çıkan

---

[192] Roudometof, "Nationalism:", s.253-301. Oysa bu adlandırma kısa süre öncesine kadar bilinmiyordu. Ohri'yi ziyaret eden Yunan turistler, "Üsküp devletçiği"ne gittik demiyorlar, Florinalı ya da Selanikli tüccarlar Slav-Makedon müşterilerini Üsküplü olarak adlandırmıyorlardı. Ancak bu terminoloji televizyon, gazeteler, devlet ve tüm partiler tarafından hızla yaygınlaştırıldı. Bkz. Elefantes, **a.g.m.,** s. 32.

[193] Elefantes, **a.g.m.,** s. 38-39.

[194] Nicolas Demertzis, Stylianos Papathanassopoulos, Antonis Armenakis, "Media and Nationalism: The Macedonian Question", **The International Journal of Press/Politics**, vol. 4, no. 3, 1999, s.32.

bir broşür, bütün bu iddiaların toplandığı önemli bir örnektir.[195] 26 Nisan-10 Mayıs 1992 tarihleri arasında "Makedonya Sorununun Adil Çözümü için Amerikalılar" adlı dernek, New York Times'a tam sayfa reklamlar verdi. Bunlardan birinin başlığı, "'Makedonya ismi' bir zaman bombasıdır! Sayın Başkan, onu etkisiz hale getirebilirsiniz." şeklindeydi. Bir diğerinde, "4000 yıllık Yunan tarihi, kültürü, mirası…Üsküp hükümeti "Makedonya Cumhuriyeti" ismiyle tanınma arayarak bir sahtekârlığı ebedileştirmek istiyor." denilmekteydi.[196] Bu başlığın anlamı, Yugoslavya döneminde de olduğu gibi sorunun yeni devletin varlığından çok, kullandığı ismin geçmişteki toprak hırslarını bir şekilde yeniden alevlendireceği kaygısı idi. Oysa Yunanistan 1988'de Kuzey Yunanistan Bakanlığı'nın adını Makedonya ve Trakya Bakanlığı olarak değiştirirken bu kaygıyı duymamıştı.

Konu Yunanistan içinde olduğu kadar Yunan Diasporasında da güçlü bir duygusal tepkiye yol açmıştı.[197] Yunanistan'da ve yurtdışında büyük gösteriler düzenlendi. 14 Şubat 1992 ve 31 Mart 1994'te yaklaşık bir milyon kişi Selanik'te, 5 Nisan 1992'de on binlerce Yunan Münih'te "Makedonya

---

[195] Broşürde, "Makedonya 3000 yıldır Yunan'dır. Antik zamanlarda Makedonlar Yunanca konuştular, Yunan tanrılarına taptılar, yaratıcılıklarını Yunan sanatı ile ifade ettiler ve rafine bir Yunan kültürünü muhafaza ettiler…tüm arkeolojik bulgular Makedonya'nın Yunan olduğunun tartışmasızlığını onaylayan daha fazla bilgiyi gün ışığına çıkarmaya devam ediyor" deniyordu. Devamında ise Makedonya isminin 1944'te komünist lider Tito tarafından Güney Sırbistan'a verildiği; bir Slav Makedonya'nın bulunmadığı; Makedonya'nın dünyadaki en homojen etnik yapıya sahip olan (%98,5 Yunan) Kuzey Yunanistan'ın ismi olduğu; etimolojik olarak bir Yunan ismi olan Makedonya'nın Slavlar bölgeye gelmeden 1500 yıl önce kullanımda bulunduğu; Makedonya isminin Yunan kültürel mirasının ayrılmaz bir parçası olduğu ve bir başka ulus tarafından etnik bir anlayış içinde kullanılamayacağı; Eski ve Yeni Ahit'in Büyük İskender ve Makedonların Yunan karakterini onayladığı; Yunan tanrılarının evinin Makedonya'da olduğu; Yugoslav Makedonyası'nın Antik Makedonya bölgesinin bir parçası olarak kabul edilemeyeceği; komünistlerin yükselişine kadar Osmanlı ve diğer nüfus sayımlarında etnik Makedonların yer almadığı; Slavların Makedonya ismini Yunanistan'a karşı gelecekteki toprak iddialarına temel yaptıkları ifade edilmekteydi.Shea, **a.g.e.,** s.4-7.

[196] Shea, **a.g.e.,** s. 4.

[197] Yunanistan ve Makedonya'nın bu mücadelede uluslararası bir temsilci gibi çalışan büyük diaspora kitlesi bulunmaktadır. Çoğunluğu Yunan Makedonyası orijinli önemli bir Yunan ve Makedon diasporasının yaşadığı Kanada ve Avustralya, cemaat örgütlerinin ve bireylerin keskin bir çatışma içine girdiği alanlar olurken, özellikle 113.000 Yunanca konuşan ve 21.000 Makedonca konuşan göçmenin yaşadığı Melbourne, ciddi bir çatışma alanına dönüşmüştür. Bkz. Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s. 197-250. Makedon Diasporası'nın oluşumu, örgütleri ve faaliyetleri için ayrıca bkz. Murat Hatipoğlu, "Makedon Diasporası: Ege Makedonlarının Diasporasına Tarihsel ve Güncel Bir Bakış", **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Ed. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM Yayınları, 2002, s. 109-118.

Yunandır." sloganıyla gösteri yaptı. Kullanımı zaman zaman gülünç boyutlara ulaşan bu slogan,[198] Yunanistan'ın önde gelen propaganda aracı olmuştu. Gösteriler ise tehdit altındaki bir ülkenin tepkisinden çok, kendisi tehditkar nitelikteydi.

Yunanistan tişörtler, çıkartmalar, Makedonya'ya ilişkin semboller ve isimlerin kullanıldığı yeni TV kanalları gibi popüler kültürün materyallerini çeşitli biçimlerde propaganda aracı olarak kullandı. Antik Makedon mezarlarından esinlenerek yeni evler inşa edildi. Selanik Havalanı'nın adı Makedonya Havaalanı, Kavala Limanı'nın adı ise II. Filip Limanı olarak değiştirildi. Altın renkli 100 Drahmilik bozuk paraların bir yüzüne Büyük İskender'in portresi, diğer yüzüne Vergina Yıldızı yerleştirildi. Selanik'deki Metropol Radyo İstasyonu her gece yarısı üç müzik parçasını ard arda çalıyordu: popüler milliyetçi bir şarkı, bir Bizans parçası ve Yunan Milli Marşı.[199] Makedon kraliyet mezarı Yunan milli belleğinin yeni kutsal yeri olmuştu.[200] Vergina artık sadece okullar için değil, Selanik'e gelen yabancı ziyaretçilerin de misafirperverlik çerçevesinde zorunlu ziyaret yeriydi.

Yunanistan'ın gerçekte hiç kimsenin bir başkasını ulusal isminden dolayı suçlama hakkına sahip olmadığının farkında olduğunu, bu nedenle geçmiş yıllarda hedefini gerçekleştirmek için farklı araçlar kullandığını söyleyen Ivanov, bunları AB'nin Makedonya'ya ilişkin kararlarını veto; ekonomik kuşatma; ekonomik bir "işgal" için ekonomik saldırı; zengin Yunan işadamları tarafından isim sorununa dair tavırlarını yumuşatmak için

---

[198] Malcolm, "Atina havaalanına indiğinizde gümrük salonunda "Makedonya Yunandır" yazılı basit posterler bulabilirsiniz. Eğer eski Yugoslavya topraklarından geçiş yapıyorsanız pasaport kontrol gişelerini, bazıları İngilizce olan histerik çıkartmalarla kaplanmış olarak bulursunuz : "Makedonya Yunandır." Bkz. Noel Malcolm, "The New Bully of the Balkans, **The Spectator,** 15 August 1992. "Makedonya Yunandır" propagandasının bir özeti ve eleştirisi için bkz. Erdoğan Öznal, **Makedonya Yunan Değildir,** Genel Kurmay Basımevi, Ankara, 1993, s. 17-25.

[199] Anastasia N. Karakasidou, **Fields of Wheat, Hills of Blood: Passages to Nationhood in Grek Macedonia, 1870-1990,** Chicago&London, The Univertsity of Chicago Press, 1997, s.228. Karakasidou'nun kitabı 2010'da İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları'ndan "Buğday Tarlaları Kan Tepeleri" adıyla Türkçe'de çıkmıştır.

[200] Antonis Liakos, "Historical Time and National Space in Modern Greece", **Regions in Central and Eastern Europe: Past and Present,** Tadayuki Hayashi, Hiroshi Fukuda, Japan, Hokkaido University, 2005, s. 213.

Makedon politikacılara verilen büyük miktarlarda para, hediyeler, lüks tatiller ve yolculuklar; istihbarat ve güvenlik aygıtlarından gelen senaryolar ve baskılar ile psikolojik harekât şeklinde sıralıyor.[201]

2.2.4. Makedonya Cumhuriyeti'nin Tutumu ve Karşı İddialar

Yugoslavya döneminde yerel hükümet, basın ve Üsküp radyosunun rahatsız edici tavırlarına karşın Yunanistan, ne SMC'nin anayasal yapısına itiraz etti ne de federal cumhuriyetlerin iç yönetim yapısını sorguladı. Her ne kadar resmi olarak Belgrad'daki federal hükümete akredite olunduysa da fiili ilişkiler Üsküp'teki Yunan Konsolosluğu aracılığıyla yürütülüyordu.[202] Ayrıca Soğuk Savaş boyunca ABD'nin Yugoslavya'yı desteklemesi de Yunan hükümetlerini, Yugoslav liderliğinin, Yunanların kendilerine ait saydıkları sembollerin de kullanıldığı Makedonlaştırma politikalarının üstüne gitmesine engel olmuştu.[203]

Yunanlara göre 1980'lerin başlarında Tito sonrası milliyetçi rahatsızlıktan da etkilenen SMC, sadece "yeni" etnisitenin varlığını değil, tarihi kökler ve isim gibi onu oluşturan bileşenler için de uluslararası geçerlilik ve tanınma sağlamak için büyük bir kampanya başlatmıştı. Özellikle diasporadaki Slav-Makedon milliyetçiler saldırgan bir mentalite geliştiriyorlardı.[204] SMC'de olduğu gibi diasporadaki dönüşüm süreci de Hellen mirasının üstesinden gelmek zorundaydı. Böylece Kanada ve Avustralya gibi uzak ülkelerde Üsküp hükümeti propagandacıları, papazlar ve

---

[201] Ivanov, **a.g.m.,** s. 81.
[202] Kofos, "Greece's Macedonian Adventure:", s. 1.
[203] Evangelos Kofos, **"The Vision of Greater Macedonia: Remarks on FYROM's New School Textbooks",** (Erişim), http://www.b-info.com/places/Bulgaria/news/95-09/sep04a.mpa, 1 Şubat 2009. Yunanistan'ın Makedonya üzerindeki sessizliğine karşın, Makedon milliyetçiliği Belgrad'ın rehberliğinde çeşitli durumlarda Yunanistan'a karşı yükselmiştir. Bkz. Zahariadis, **a.g.m.,** s. 656.
[204] "Statement by the Head of the Greek Delegation in Reply to the Yugoslav Intervention at the Plenary Session of June 22, 1999", **CSCE, Conference on Human Dimension,** Copenhagen, June 5-29, 1990, (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/Eliamep.html, 2 Şubat 2009.; Zahariadis,"**a.g.m.,** s.656.

eğitimciler dikkatlerini Yunan tarihi ve mirasına çevirdiler. Yeni bir "Makedonizm" yaratma süreci sonunda kökler Büyük İskender'e uzanmıştı.[205]

Yugoslavya'nın bağlantısızlar hareketi içindeki ayrıcalıklı konumundan da yararlanarak başlatılan kültürel kampanya sonucunda, -dünya dillerine Makedoncadan çeviriler, uluslararası konferans ve organizasyonlarda prestijli akademik kurumlara kitap dağıtımı vb.- 1970'lere gelindiğinde bir Makedon etnik varlığının uluslararası alanda tanınması fiilen gerçekleşmişti. 1980'lerin sonlarında Yunan kamuoyundan zaman zaman yükselen tedirgin protestolara karşın kaçınılmaz sonuç, bu "yeni kurulan" Makedon ulusunun artık her şeyin Makedon olduğu ya da Makedonya ve onun sakinleri ile ilgili olduğunu ileri sürebileceği idi. [206]

Nitekim bağımsızlıktan sonra Makedonya hükümeti ulusal sembolleri provokatif biçimde uyarlayarak (Vergina Yıldızını bayrağında, Selanik'in sembolü olan Beyaz Kule'yi hatıra paralarında kullanması) propaganda çalışmalarını artırdı. Dağıtılan broşürler ile "1913'ten beri Makedonya'nın bir parçasının Yunanistan tarafından yasadışı işgali" kınanıyor, çeşitli haritalar, çıkartmalar ve posterler ile "Büyük Makedonya" imajı çizilerek, tüm coğrafi Makedonya Makedonların tarihi anavatanı olarak gösteriliyordu. Bu materyaller özel ya da yarı resmi kaynaklar (IMRO vb.) tarafından yayınlanıyordu. Yunanlara göre Makedon hükümeti kendini bunların dışında tutarak, birkaç radikalin ya da Yunanistan'ın Makedonya'ya yönelik acımasız girişimlerine karşı bir halk tepkisi olduğunu ileri sürüyordu. Daha kötüsü 1992-93'te yayınlanan okul kitaplarında benzer haritaların olduğu ortaya çıktı. Bunlarla tüm Makedonya'nın mirasının kendilerine ait olduğu, Bulgaristan ve Yunanistan sınırları içinde anavatandan çalınmış toprakların olduğu izlenimi yaratılıyordu.[207] Yunan hükümeti bütün bunları düşmanca niyetler ve tehdit olarak yorumluyordu. Ancak küçük, yoksul, askeri açıdan güçsüz olan

[205] Kofos, "Greek policy considerations:", s.231-232.
[206] Floudas, **a.g.m.**
[207] Floudas, **a.g.m.;** Kofos, **The Vision of Greater Macedonia:**; Zahariadis, **a.g.m.,** s.661-662.

Makedonya'nın daha büyük, modern bir ordusu bulunan, AB ve NATO üyesi Yunanistan'a[208] nasıl tehdit oluşturduğu sorusu cevapsız kalıyordu. Yunanistan bu kez de tehdidin dolaylı olduğunu, Makedonya'nın Türkiye ya da Bulgaristan gibi üçüncü bir devletin desteğini alarak zayıf devlet konumundan çıkacağını iddia ediyordu.

Yunanistan'ın bu mantık çizgisi tutarsız, tehdit algılamalarıabartılı idi. Öncelikle Makedonya'nın Yunanistan'ın kuzey sınırlarında baskı yaratacak bir Türk ya da Müslüman kuşağının parçası olmamak için nedenleri, Yunanistan ile dostane olmasa bile en azından normal ilişkilere ihtiyacı vardı. Onu ancak Yunanistan'ın izlediği intihar politikaları Türkiye'nin ya da bir başka komşu ülkenin kollarına itebilirdi. Ülkeyi zayıflatmak ve istikrarsızlaştırmak ancak buna hizmet edebilirdi. Dahası Yunanistan'ın Makedonya'yı sözde fiili ya da potansiyel dost olmayan ülkelerin etkisinden uzak tutmayı amaçlayan politikaları bölgesel bir çatışmaya yol açabilirdi.[209]

Makedonya, uluslararası platformlarda sürekli Yunanistan'dan Makedon azınlığın temel insan haklarına saygı göstermesini ve onun "Makedon" statüsünü tanımasını talep ederek, konuyu sıcak tutuyordu. Yunanistan'ın Makedonya Anayasası'nın 49. maddesine itirazı, bu iki taraflı propaganda mücadelesinde Makedonya'nın kullandığı en önemli silahtı.[210]

Makedonlara göre Yunanlar onlardan 3500 yıldır coğrafi ve tarihi Makedonya'nın bir parçası olan topraklarının adını, 19. yüzyılda ulusal kimliklerinin onun altında şekillenmiş olduğu ulusal isimlerini terk etmelerini

---

[208] 1990-91'de Federal Yugoslav Ordusu tüm ağır silahları ve teçhizatı topladığı için hava savunma sistemi bulunmayan Cumhuriyetin 11.000-12.000 civarında askeri, sadece iki helikopteri, dört tane T-34 tankı vardı ve askeri gücünü kısa sürede artırma gibi bir planı da yoktu. Buna karşılık Yunanistan orta sınıf bir askeri güce sahipti ve AB ile ABD'den önemli askeri ve ekonomik yardım alıyordu. On milyon nüfusu ve kişi başına düşen 5.500 $'lık geliriyle az gelişmiş bir ülke değildi. Gerçekte Makedonya "Yunanistan"ı tehdit olarak algılamalıydı. Bkz. Akgönenç Mughisuddin, **a.g.m.,** s.136.; Strobe Talbott, "America Abroad: Greece's Defense Seems Just Silly", **TIME,** Oct. 12, 1992.

[209] Axel-Sotiris Wallden, "Greece and The New Macedonian State", **Transition,** vol. 36, no. 1/2, 1995, s. 121.

[210] Floudas, **a.g.m.**

istiyorlardı.[211] Dolayısıyla istedikleri, ulusal isimlerinin ayrılmaz bir parçası olan tarihlerinden, gelenek ve kültürlerinden vazgeçmeleriydi. Üstelik BM Antlaşması[212] bireylerin, grupların ve ulusların self-determinasyon hakkına ilişkin bölümünde isimlerini seçme hakkını da içeren, ulusların ve devletlerin isimlerine ilişkin genel bir uluslararası norm getiren tek antlaşmaydı.

Makedonya'da Antik Çağlardan günümüze değin varlığını korumuş olan bir Makedon halkı -ne Slav, ne de Yunan- vardı. Makedon kültürünün sürekliliğinin en güçlü sembolü ise "Büyük İskender" ve antik Makedon krallarının güneşi idi.[213] Ciddi Makedon ulusal tarih yazımı, antik Makedonlar Slav olmadığı, modern Makedonların ataları ise Balkanlara 6. yüzyılda yerleşen Slavlar olduğu için antik ve modern Makedonlar arasındaki sürekliliği reddederken,[214] pek çok kaynak da antik Makedon devletini "ilk Makedon devleti" ve "Büyük İskender"i de antik ve modern Makedonlar arasındaki sürekliliğin kanıtı olarak görüyordu.[215]

Shea'ye göre Makedonya'nın ismi ve tarihi konusunda Makedonlar, Yunanlardan daha fazla hak sahibiydi. Saldırgan Yunan propagandasına kayıtsız kalmayanlar daha pek çoktu. The Sunday Telegraph gazetesinin 27 Mart 1994 tarihli sayısında, "Yunanların ülkelerinin geçmişiyle ilgili bu obsesif, sözde ilişkilerini açıklamak için ne tür bir sözcük kullanılabilir? Antik Yunanlar durumu tanımlamak için bir sözcüğe sahiptiler: *paranoia*. Biz de Andreas Papandreu'nun Perikles ve Demosthenes'in tek meşru mirasçısı olduğunu ve çağdaş Yunanların damarlarında Aşil'in kanının dolaştığını sessizce kabul etmek zorundayız. Bu tür talepler ancak paranoyak

---

[211] Rossos, **Macedonia and Macedonians:,** s. 269. Makedon Bakan Miljocski, yeni kurulan, neredeyse savunmasız bir ülkenin vatandaşları olarak eğer zorbalıkla adımızı değiştirmek zorunda kalırsak, bir sonraki adımın sınırlarımızı değiştirmek zorunda kalmak olmasından korkuyoruz" diyordu. Bkz. Talbott, **a.g.m.**

[212] Charter of the United Nations, (Erişim), http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml, 25 Ekim 2009.

[213] Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s. 46.

[214] Başkan Gligorov da 1992'de "biz bu gölgeye 6. yüzyılda gelen Slavlarız. Antik Makedonların soyundan gelmiyoruz. Biz Makedonlar, ama Slav Makedonlarız" diyordu. Spyros Payiatakis, "Letter from Thessaloniki", **Kathimerini,** 19 Ocak 2009.

[215] Danforth, **a.g.e.,** s.167.

milliyetçiliği güçlendirir," ifadeleri yer alıyordu.[216] Smith'e göre de Yunan demografik sürekliliği MÖ. 6. yüzyıl sonlarından 8. yüzyıla kadar Avarlar, Slavlar ve Arnavut göçmenlerin kitlesel akımları tarafından kesintiye uğratıldığından, çağdaş Yunanların antik Yunanların kökeninden olduğunu söylemek mümkün değildir.[217]

Borza 19. yüzyılın Makedonya'yı politik biyografi ve "misyoner tarih"in terimleriyle gördüğünü söylüyor. Bu misyon çerçevesinde Alman bilim adamları Filip ve İskender'in Yunanların "birleştiricisi" oldukları ve onların yüksek kültürlerinin dünya çapında yayılmasını sağladıkları savıyla, antik Makedonların Hellenizm'ine dair teorilerini 19. yüzyılda oluşturmuş, ancak ünlü Atinalı Demosthenes'in Makedonlara birleştirici değil işgalciler olarak saldırması ve onları barbar olarak nitelendirmesi ikileminden kaçınamamışlardır. Ayrıca antik Makedonya'nın büyük bölümü modern Yunan devletine 1913'de dahil edilirken, tarihsel analizler Üsküp, Ohri ve Manastır gibi Makedonya Cumhuriyeti'nin mevcut sınırları içinde bulunan yerleşim yerlerinin İskender'in zamanından beri Makedonya'nın bir parçası olduğunu göstermektedir. [218]

Badian, antik zamanlarda Makedonların etnik kökenleri ve kimliklerine dair ne varsa Yunanlar ve kendileri tarafından "Yunan olmayan" olarak algılandığını vurguluyor. Olimpiyatların sadece Yunanlar için olduğu bilinen bir gerçektir. İskender'in Olimpiyatlara girme teşebbüsüne karşı diğer yarışmacılardan barbar olduğu gerekçesi ile itiraz gelmiştir. Eksiksiz Yunan eğitimine karşın Büyük İskender, yine de bir Makedonya kralıdır.[219] Hammond da Yunan kültürünün kabulünün uzun vadede Makedon toplumunda kökten değişiklikler yaratmadığını, birçok Makedon elitin

---

[216] Shea, **a.g.e.,** s. 3, 91.
[217] Anthony D. Smith, **National Identity,** London&New York, Penguin Books, 1991, s.29.
[218] Eugene N. Borza, **In the Shadow of Olympus: The Emergence of Macedon,** Princeton, Princeton University Press, 1990, s.6-7, 30-31, 198.
[219] Badian, **a.g.m.**; J.S. Gandeto, **Ancient Macedonians: Differences Between The Ancient Macedonians and The Ancient Greeks,** USA, iuniverse, Inc, 2002, s.263-265.

Yunanlar gibi giyinmiş, konuşmuş, yaşamış olsa da politik ve sosyal sistemin gerçekte Yunanlarınkine yabancı olduğunu ifade ediyor.[220]

Megalommatis'in görüşleri her iki tarafın da iddialarına karşı toplu bir özet niteliğindedir. Demosthenes uzun süre Atinalıların düşmanı olan Spartalıları ve Korintlileri "Yunan" kabul etmiştir, ancak Makedonları değil. Makedonlar ve Troyalılar Anadolu kökenlidir ve Makedonya isminin Yunan ile hiçbir ilgisi yoktur. Makedon krallığının politik ideolojisi kesinlikle Yunan değildir ve onun sembolü on altı ışınlı güneş Frigya kökenlidir. Yunanlar ve Makedonlar, Mısır'da iki farklı grup olarak kabul edilmiştir. Tüm bu tarihi gerçekler totaliter biçimde 1974'ten beri yasaklanmıştır ve herhangi bir Yunan üniversitesinde Demosthenes'ten tek bir alıntı öğretilmemektedir.[221]

2.2.5. Makedonya'nın Tanınma Mücadelesi ve Yunan Vetosu

2 Ağustos 1944'te Makedonya Federe Devleti adıyla kurulan "Makedonya Cumhuriyeti", 29 Kasım 1945'te Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin ilanıyla Makedonya Halk Cumhuriyeti, 1963 Anayasası ile de Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti adını almıştır. 7 Haziran 1991'de adından sosyalist ibaresini kaldırarak, resmi adını "Makedonya Cumhuriyeti" olarak belirlemiştir.[222]

Yeni bağımsızlığını kazanmış bir devlet olarak tanınma konusunun siyasal ve ekonomik anlamda büyük önem taşımasının yanı sıra "Makedonya Cumhuriyeti"nin bu adla tanınması, Makedon halkının ve Makedonya devletinin de tescili anlamına gelecekti. Fakat Makedonya'nın tanınma süreci diğer Yugoslav cumhuriyetlerine (Slovenya, Hırvatistan, Bosna-Hersek) göre

---

[220] Borza, **a.g.e.,** s.172.
[221] Megalommatis, "The Political Evolutions:", s. 49.
[222] "The Republic of Macedonia–From a Member State of the Yugoslav Federation to a Sovereign and Independent State", **Council For Research into South-Eastern Europe of the Macedonian Academy of Sciences and Arts,** Skopje, 1993.

oldukça zorlu olmuştur. Yunanistan ilk olarak AT'nin Makedonya'yı tanımasını engellemiş, daha sonra da farklı bir isimle tanınmasına neden olmuştur. Aynı süreç BM'de de yaşanmıştır. Makedonya'nın tanınmasına ilişkin diplomatik girişimlerin bir sunumu, konuya dair Yunan politikalarının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

8 Eylül 1991'deki referandumun ardından, 17 Eylül'de Makedonya Meclisi Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan etmiştir. Meclis'in isteği üzerine Başkan Gligorov, 2 Aralık'ta Avrupa ülkelerinin devlet ve hükümet başkanlarına gönderdiği bir mektupla Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsız ve egemen bir devlet olarak tanınmasını istemiştir. Gligorov 6 Aralık'ta da Makedonya Cumhuriyeti'nin AT'nin eski Yugoslavya cumhuriyetlerinin egemenliklerinin barışçıl yollarla tanınması ve anlaşmazlıklara görüşmeler yoluyla çözüm bulunmasını amaçlayan Yugoslavya Konferansı'na tam desteğini ifade etmiştir.[223] Yunanistan derhal mevcut koşullar altında Makedonya Cumhuriyeti'nin tanınmasına itiraz etmiştir. Yeni kuzey komşusunun uluslararası tanınma talebine karşıtlık Yunanistan Dışişleri Bakanlığı tarafından 4 Aralık 1991'de verilen bir nota ile başlamıştır.[224] Yunanistan başlıca üç ön koşul ileri sürmüştür: 1) Makedonya Cumhuriyeti adında ısrar etmemesi, 2) toprak ve 3) Yunanistan'da Makedon azınlık bulunduğu iddiasından vazgeçmesi.[225]

Bu sırada yasal dayanağını Avrupa Komisyonu tarafından Yugoslavya Konferansı çerçevesinde 27 Ağustos 1991 kurulan Uzlaştırma Komisyonu (Badinter Komisyonu)'nun oluşturduğu[226] Yugoslavya Hakkındaki AT

---

[223] Kut, "Makedonya ve Sorunları", s. 2.
[224] Elisavet Tsibiribi, "The "South-Balkan" policy of Greece since 1990 – under consideration of the role of the Greek private sector - A cooperative policy?", **European Studies Hannover, Working Papers,** no. 9, Hannover, 2004, s. 27.
[225] Thanos Veremis, "The Revival of the 'Macedonian' Question, 1991-1995", **Ourselves And Others: The Development of a Greek Macedonian Cultural Identity Since 1912,** Ed. Peter Mackridge, Eleni Yannakis, Oxford, Berg Publishers, 1997, s. 227.
[226] Peter Radan, "Post-Secession International Borders: A Critical Analysis of the Opinions of the Badinter Arbitration Commission", **Melbourne University Law Review,** vol. 24, no. 1, April 2000, (Erişim), http://www.austlii.edu.au/au/journals/MULR/2000/3.html, 7 Mayıs 2009.

Deklarasyonu ve Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'ndeki yeni devletlerin tanınması için AT'nin öne sürdüğü ilke ve şartlar, 16 Aralık 1991'de kabul edilmiştir.[227] Kuşkusuz bu tarih Makedonya meselesinde bir dönüm noktasıdır. Makedonya Cumhuriyeti Meclisi de 19 Aralık'ta Cumhuriyetin egemen ve bağımsız bir devlet olarak uluslararası planda tanınmasını talep eden bir Bildirge kabul etmiştir.[228] Komisyon, 14 Ocak 1992 tarihinde Makedonya'nın AT Bakanlar Konseyince ilan edilen tanınma koşullarını yerine getirdiğini açıklamıştır.[229] Badinter Komisyonu'nun Makedonya'nın tanınması kararından sonra Atina ve Üsküp arasında şiddetli bir diplomatik savaş başlarken,[230] Yunan kamuoyunda da yeni devleti "Yunan tarihine ait" olan dilsel ve simgesel bağlantıları terk etmeye zorlamak için adeta bir seferberlik ilan edilmiştir. Görünen odur ki, mücadele sert olacaktır.

AT Bakanlar Konseyi 16 Aralık 1991'de eski Yugoslav cumhuriyetlerinin tanınması ile ilgili olarak toplandığında, Yunan Dışişleri Bakanı Andonis Samaras Yunan tarafının pozisyonunu ortaya koydu.[231] Tanınma başvurusunda bulunan devlet (Makedonya), AT üyesi bir komşusuna (Yunanistan) yönelik toprak iddiasında bulunmayacağı, düşmanca propaganda faaliyetleri yürütmeyeceği ve toprak iddialarını ima

---

[227] European Community Declaration On Yugoslavia And On The Guidelines For The Recognition Of New States, 31. I.L.M. 1485 (1992). Badinter Komisyonu'nun çalışmalarına dair önemli bir kaynak için bkz. Maurizio Ragazzi, "Introductory Note", **Conference on Yugoslavia Arbitration Commission: Opinions on Questions Arising From the Dissolution of Yugoslavia (January 11 and July 4 1992), 31 I.L.M. 1488 (1992),** (Erişim), http://www.la.wayne.edu/polisci/dubrovnik/readings/badinter.pdf, 7 Mayıs 2009.

[228] "The Republic of Macedonia–From a Member State:"

[229] Alain Pellet, "The Opinions of the Badinter Arbitration Committee A Second Breath for the Self-Determination of Peoples", **EJIL,** vol. 3, no. 1, s.178. Söz konusu koşullar: hukuk, demokrasi ve insan haklarının üstünlüğü başta olmak üzere BM Şartı hükümlerine ve Helsinki Nihai Senedi ile Paris Şartı taahhütlerine saygı; AGİK çerçevesinde taahhütlere uygun olarak etnik ve ulusal grupların ve azınlıkların haklarını güvence altına almak; yalnızca barışçıl yollar ve ortak anlaşma ile değiştirilebilecek bütün sınırların dokunulmazlığına saygı; bölgesel istikrar ve güvenliğin yanı sıra silahsızlanma ve nükleer silahların yayılmasının önlenmesi ile ilgili tüm taahhütlerin kabulü; devlet ardıllığı ve bölgesel anlaşmazlıklara dair bütün sorunların gerektiğinde tahkim yolu da dahil olmak üzere, anlaşma ile çözüleceği taahhüdü. Ayrıntılı bilgi için bkz. Danilo Türk, "Recognition of States: A Comment, 'Annex 1: Declaration on the 'Guidelines on the Recognition of New States in Eastern Europe and in the Soviet Union'", **EJIL,** vol. 4, no. 1, s. 66-73.
Söz konusu koşullar:

[230] Floudas, **a.g.m.**

[231] Floudas, **a.g.m.**

eden adlandırma yapmayacağına dair siyasi ve anayasal garantiler vermeliydi. Yunanistan bu taleplerin ön koşul seviyesine yükseltilmesinde kısmen başarılı oldu[232] ve bu durum Yunanistan'da Dışişleri Bakanı'nın kişisel başarısı olarak kutlandı.[233] Toplantı sonucunda Uzlaştırma Komisyonu'nun saptadığı koşulları yerine getiren cumhuriyetlerin tanınacağı ve kesin kararın 15 Ocak'ta alınacağı kararlaştırıldı.[234] Samaras zafer kazandığı inancıyla Atina'ya döndüyse de Veremis'e göre, bu karardan Atina ve Üsküp arasındaki müzakerelerle bir sonuç alınıncaya kadar AT'nin Makedonya'yı tanımayacağı sonucunu çıkarması bir hataydı. Diğer bir hatası ise Komisyon tarafından gerekli koşulları yerine getirdiği kabul edilen cumhuriyetlerin tanınacağını kabul ederek, uyuşmazlığın siyasi boyuttan yasal boyuta çekilmesine neden olmasıydı.[235]

Bu sırada Uzlaştırma Komisyonu'nun telkinleri üzerine, Makedonya Meclisi tarafından henüz 17 Kasım 1991'de kabul edilen Anayasa'nın[236] bazı maddelerinde 6 Ocak 1992 tarihinde değişiklik yapıldı. Makedonya Anayasa'sını ulusal birlik ve toprak bütünlüğüne tehdit olarak yorumlayan Yunanistan'ı yatıştırmak ve böylelikle tanınması önündeki engellerden kurtulmak istiyordu. Ayrıca Gligorov Yunanistan'a iki ülke arasındaki sınırın sürekliliğini teyit eden ikili bir anlaşma imzalanmasını da önerdi.[237] Makedonya Anayasa'sında değişiklik yapmış, ancak sorunun özünü oluşturan isim konusuna dokunmamıştı.

Badinter Komisyonu'nun yalnızca Slovenya ile Makedonya'nın tanınma koşullarını yerine getirdiğini ve "Makedonya" isminin kullanılmasının herhangi bir komşu devlete karşı toprak iddiasını ima etmediğini

---

[232] Kofos, "Greece's Macedonian Adventure:", s. 5.
[233] Tsibiribi, **a.g.ç.,** s. 27.
[234] Melek M. Fırat, "Soğuk Savaş Sonrası Yunanistan Dış Politikasının Yeniden Biçimleniş Süreci", **Türkiye'nin Komşuları,** Der. Mustafa Türkeş, İlhan Uzgel, Ankara, İmge Kitabevi, 2002, s. 37.
[235] Veremis, "The Revival:", s. 228.
[236] "The Republic of Macedonia–From a Member State:"
[237] Loring M. Danforth, "National Conflict in a Transnational World: Greeks and Macedonians at the Conference for Security and Cooperation in Europe", **Diaspora,** vol. 3, no. 3, Winter 1994, (Erişim), http://www.gate.net/~mango/Danforth_National_Conflict.htm, 15 Mayıs 2009.

vurgulamasına karşın AT, 15 Ocak'ta Slovenya ve Hırvatistan'ı tanırken Makedonya'yı tanımamıştır.[238] Ancak 15 Ocak'ta Bulgaristan, 5 Şubat'ta da Türkiye yeni devleti "Makedonya Cumhuriyeti" adı ile tanıdılar.[239] Belçika Dışişleri Bakanı Mark Eyakens, Makedonya'nın tanınmasının gerçekleşmeme nedenini "hukuki ve teknik sorunlar" olarak nitelendirmiştir.[240] Ancak basında yer alan haberlere göre, bu durum Başbakan Mitsotakis'in büyük diplomatik başarısından kaynaklanıyordu. Mitsotakis Ocak ayı başından itibaren bütün büyük başkentleri ziyaret ederek meslektaşlarına yapay sınırlarla bölünmüş bir milletin daima tekrar birleşmeyi hedefleyeceğini ve Makedonya'nın bağımsızlığının kuzey Yunanistan'daki vatandaşları tekrar birleşme konusunda esinleyeceğini hatırlatmıştır.[241] Ayrıca Yunan hükümeti 17 Ocak 1992'de Dışişleri Bakanı Samaras aracılığı ile tüm AT üyesi ülkelere bir mektup göndererek, "Makedonya" teriminin kullanıldığı bir adlandırmanın yayılmacı renkler taşıması nedeniyle kabul edilemez olduğunu belirtmiştir.[242]

---

[238] Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s. 149.

[239] "A Timeline". Türkiye'nin yeni devleti derhal tanıyarak konsolosluk, sonra da Üsküp'te büyük elçilik açması, dost devletleri tanıma yolunda ikna çabaları Makedonya için önemli bir destek olmuştur. Bkz. Akgönenç Mughisuddin, **a.g.m.,** s.137. Bulgaristan için tanıma Üsküp'ü Sırp yörüngesinden çıkarıp Bulgaristan ile yakınlaşmanın yolunu açabilir, Slav nüfusta Bulgar bilincini uyandırabilirdi. Yorgos Christidis, "Bulgarian Foreign Policy and FYROM, 1989-2006", **Macedonian Heritage,** (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/Contributions/index.html, 11 Temmuz 2010. Ancak asıl neden Makedonya'nın Yunanistan ve Sırbistan öncülüğünde bölünmesi olasılığını engellemekti. Türkiye'nin tanıma kararı almak üzere olduğu ve Bulgaristan onu izlemek zorunda kalırsa gözden düşeceği korkusu da kararda kısmen etkili olmuştur. J.R. Crampton, **Bulgaria,** New York, Oxford University Press, 2007, s. 398. Yine Makedonlara, Balkan komşularına, Bulgaristan'ın kendi milliyetçilerine ve Batı'ya, Makedonya'ya karşı irredantist emelleri olmadığını gösterme gereksinimi vardı. Vesselin Dimitrov, "Learning to Play the Game: Bulgaria's Relations with Multilateral Organisations", **Southeast European Politics,** vol. 1, no. 2, December 2000, s. 109.; Stefanos Katsikas, "Accession into the Euro-Atlantic Institutions: Effect on Bulgaria's Balkan Policy (-ies)", **Bulgaria and Europe: Shifting Identities,** Ed. Stefanos Katsikas, UK and USA, Anthem Press, 2010, s.138. Sonuç olarak Bulgaristan diplomatik pratikte eşi olmayan bir kararla Makedonya Cumhuriyeti'ni anayasal ismi ile tanıyan ilk devlet olmuş, ancak Makedon kimliğini ve dilini tanımamıştır.; Bakalova, **a.g.m.** Makedonya Bulgar tarihinin bir parçası üzerinde hak iddia etmektedir ve Makedon ulusunun tanınması, Bulgar ulusal, tarihsel kimliğinin bir parçasından vazgeçmek anlamına gelecektir. Anton Kojouharov, "Bulgarian "Macedonian" Nationalism: A Conceptual Overview", **OJPCR: The Online Journal of Peace and Conflict Resolution**, 6.1 Fall 2004, s. 282-288.

[240] Nuredini, **a.g.t.,** s.6.

[241] Ivanov, **a.g.m.,** s.76.

[242] Yunan görüşüne göre Üsküp, Makedonya ismini gasp ederek, onu kendi Slav milletinin etnik ismine dönüştürmüştür. 4 ülkenin sınırları içersinde yer alan (Yunanistan (%51), Yugoslavya (%39), Bulgaristan (%9,5), Arnavutluk (%0,5maktadır:)) coğrafi Makedonya bölgesinin ismini kendisi için uyarlamak, bütün komşu ülkelere yayılan Makedonya bölgesi üzerinde yetkisini genişletme amacına dair açık mesaj niteliği taşımaktadır. Makedonya isminin Moskova'nın Ege'ye çıkış aradığı bir sırada

Mitsotakis, bu ifadeleri ile gerçekte Yunanistan'ın sürekli reddettiği halkın varlığını, üstelik sınırlarla bölünmüş olduğunu teyit ederek kendi ülkesinde bir Makedon azınlığın bulunduğunu itiraf etmektedir. Ancak sonuç olarak AT, Komisyon'un son derece net önerilerini Yunanistan'ın ağır baskısı karşısında görmezden gelmiştir.

18 Şubat'ta Yunan politikacılar Makedonya konusunda ulusal politikayı belirlemek üzere Cumhurbaşkanı Karamanlis'in girişimiyle bir araya geldiklerinde (KKE lideri Bayan Paparriga dışında), "Makedonya" terimini kullanmaması durumunda yeni devletin tanınabileceği kararı alınmıştır. Veremis'e göre, önemli bir pazarlık unsurundan vazgeçmek anlamına gelen bu karar da bir hataydı. [243] Karara en sert çıkış Makedonya terimini içeren bir isimle kuzey komşusunu hiç bir zaman tanımayacağını ifade eden Samaras'tan gelmişti. PASOK lideri Papandreou ülke güvenliği açısından önceliği "Türkiye'den gelen tehdide" vermek gerektiğini, bu nedenle kuzeyde ikinci bir diplomatik cephe açmanın gerçekçi olmadığını düşünüyordu. Ancak Samaras'ın milliyetçi kitleyi sürükleyeceğini anlayınca, Makedonya konusunda onun kadar sert tavır almak durumunda kaldı. Parlamentodaki çoğunluğu zaten zayıf olan Mitsotakis de Samaras'ı karşısına almaya cesaret edemeyince Yunanistan'ın ulusal politikası ortaya çıktı: Makedonya konusunda taviz verilmeyecek ve AT'nin bu Cumhuriyeti tanıması engellenecekti.[244]

Bu karardan bir gün önce 17 Şubat'ta Portekiz'in dönem başkanlığında AT Dışişleri Bakanları, "Piniero paketi" olarak bilinen bir arabuluculuk planı kabul etmişti. Diğer güven artırıcı önlemlerin yanı sıra, yeni devlet için "Yeni Makedonya" ismi öneriliyordu.[245] 13 Nisan'da yine Cumhurbaşkanı başkanlığındaki parti liderlerinden oluşan konsey (Bayan Paparriga muhalif)

Tito tarafından verildiği hatırlanmalıdır. Bkz. "Letter that Greece's Foreign Minister Antonis Samaras sent to his EPC counterparts on 17 January 1992", (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/Samaras1.html, 9 Mayıs 2009.

[243] Veremis, "The Revival:", s. 228.

[244] Fırat, **a.g.m.,** s.38.

[245] Veremis, "The Revival:", s. 228.

Makedonya terimini içeren bir ismi kabul etmeyeceğini açıkladı.[246] Diğer yandan Makedonya'nın ismi üzerinde giderek büyüyen anlaşmazlık, Yeni Demokrasi Partisi (YDP) içinde Samaras'ın Dışişleri Bakanlığı'ndan uzaklaştırılmasıyla sonuçlanan önemli bir sürtüşmeye neden oldu.[247]

Mitsotakis Hükümeti'nce uygulanan bu "kesin çözüm" politikası başarılı görünüyordu.[248] 2 Mayıs'ta Gimaraes toplantısında AT, "tarafların kabul edebileceği bir isim altında"[249] Makedonya'yı egemen ve bağımsız bir devlet olarak tanımaya hazır olduğunu açıkladı.[250] Böylece Avrupalı ortakları Yunanistan'a isim konusunda neredeyse bir veto hakkı vermiş oluyorlardı.[251] 27 Haziran Lizbon Zirvesi'nde ise AT Yunan pozisyonuna bir adım daha yaklaşmıştı.[252] Cumhuriyet ancak "Makedonya terimini içermeyen bir isim altında" tanınabilirdi. Birçok gözlemciye göre AT'nin bu tavrı, Yunanistan buna değdiği için değil, üyelere tanınan gayrı resmi veto hakkının uluslararası ilişkilerine zarar vereceği kaygısı yüzündendi.[253] Ayrıca Yunanistan genel bir Avrupa para birimi ve dış politikası ile AT'yi güçlendirecek olan Maastricht Antlaşmasını onaylayacağına söz verdiği gibi, geleneksel müttefiki Sırbistan'a karşı AT'nin yaptırımlarını destekleyeceğine ve geleneksel düşmanı Türkiye ile finansal bir protokolü veto etmeyeceğine de söz vermişti.[254]

---

[246] "A Timeline".
[247] Ilias Nicolacopoulos, "Elections and Voters 1974-2004: Old Cleavages and New Issues", **Politics and Policy in Greece,** Ed. Kevin Featherstone, 2006, London, Routledge, s. 50.
[248] Tsibiribi, **a.g.ç.,** s. 28.
[249] Alman Dışişleri Bakanı Gensher'in "Üsküp Cumhuriyeti" önerisine, İtalya, Fransa ve İngiltere itiraz etti. "A Timeline".
[250] Açıklamanın hemen ardından 11 Mayıs'ta Yunanistan'ın Belgrad Büyükelçisi, Mitsotakis'in Gligorov'a bir mesajını iletti. 16 Aralık 1991 kararlarını yerine getirdiği takdirde hükümetinin Üsküp'e finansal ve diğer yardımları sağlamaya istekli olduğunu belirtiyordu. Gligorov bu öneriyi bir "iyi niyet" olarak karşıladığını, ancak devletin adını değiştirmeyeceği cevabını verdi. "A Timeline".
[251] Kofos, "Greek policy considerations:", s. 239.
[252] Lizbon Kararı Yunan dış politikasının Makedonya ile anlaşmazlığı sırasında etkinliğinin zirvesiydi. Floudas, **a.g.m.** Axt'e göre, AT aktif bir kriz yönetimi üstlenmeyip Yunanistan'ın politikasını benimsediği için Lizbon "AT'nin günah yeri" olarak değerlendirilebilir. Heinz-Jürgen Axt, "Doğu-Batı İhtilafının sona ermesiyle Balkanlarda Soyutlanan Yunanistan'ın Dış Politika ve Güvenlik Politikasına İlişkin Durumu", çev. İbrahim S. Canbolat, **Dış Politika,** C. 6, no. 1, Nisan 1995, s.152-153.
[253] Danforth, **The Macedonian Conflict:,** s.150.
[254] Danforth, **a.g.e.,** s.150.; Floudas, **a.g.m.**

Makedonya Meclisi 3 Temmuz'da yayınladığı bir Bildirge ile Lizbon kararını reddetmiştir. Avrupa cephesinin tanımaya açık olmadığını gören Makedonya hükümeti tanınmayı başka bir yerde aramaya karar vermiş ve 30 Temmuz'da doğrudan BM'ye tanınma başvurusunda bulunmuştur. Ağustos'ta da 16 ışınlı Vergina Güneşini Makedonya bayrağının amblemi olarak kabul etmiştir.[255] Bu arada 1991 başında göreve başlayan "uzmanlar hükümeti" Makedonya'nın uluslararası alanda tanınmasını sağlayamadığı gerekçesiyle 1992 yazında düşürülmüştür.[256] 1992'nin sonuna kadar her iki taraf da inatçı tavrını sürdürerek sorunu şiddetlendirmiş, ancak zaman artık Yunanlara karşı işlemeye başlamıştır.

Makedonya Atina'nın uluslararası desteğini zayıflatmak için bütün diplomatik araçları kullanırken, Avrupa basını da bu küçük ülkeyi desteklemeye başlamıştı. AT'de de konuya dair katı tutumun kırıldığına dair belirtiler vardı. Üye devletler alternatif düşüncelerini saklamıyorlardı. Nitekim Edinburg Zirvesi'nde, Lizbon açıklamasının sürekliliğine destek zayıflamıştı.[257] Bosna-Hersek'teki savaşın güneye doğru yayılması tehlikesiyle Balkanların istikrarının bozulduğu bir dönemde, Makedonya'nın bir yandan geniş Arnavut azınlık meselesiyle karşı karşıya bulunması, diğer yandan zaten zayıf olan ekonomisinin BM'nin Yugoslavya'ya uyguladığı yaptırımlar, güneyden Yunanistan'ın önlemleri ve tanınma gerçekleşmedikçe Dünya Bankası ve IMF'den yardım alamaması nedeniyle daha da kötüleşmesi AT'yi rahatsız ediyordu. Hiç kimse ilave kriz istemiyordu.

Yunanistan Ağustos'ta Yugoslavya'ya uygulanması gereken ambargoyu deldiğine dair AT'nin suçlamalarına karşı bir adım daha atarak Makedonya'ya Yunanistan üzerinden yapılan petrol sevkıyatını durdurduğunu

[255] Floudas, **a.g.m.**
[256] Kut, "Makedonya ve Sorunları", s.7.
[257] Floudas, **a.g.m.**

açıkladı.[258] 9 Aralık 1992'de Kiro Gligorov Parlamentoda, İngiliz Büyükelçisi Robin O'Neil (AB Başkanlığı Özel Temsilcisi)'in ülkenin dış ilişkilerinde "Makedonya Cumhuriyeti (Üsküp)," ülke içinde ise "Makedonya Cumhuriyet"i isimlerini kullanması önerisini destekleme niyetini açıkladıysa da öneri Yunan hükümetince reddedildi.[259] Üstelik Yunanistan daha da ileri giderek tanımanın genişlemesi halinde Sırbistan ve Karadağ'a karşı BM ambargosu ve AT yaptırımlarına ara verilebileceği uyarısında bulundu.[260]

Yunanistan ve Sırbistan arasındaki ilişkiler süreç boyunca kayda değerdir. Yugoslavya sorununda Yunanistan Sırbistan'ın yanında yer almış, İngiltere ve Fransa gibi Sırbistan'a bir askeri müdahaleye sürekli itiraz etmiştir. Bu nedenle NATO, AGİK ya da BM adına herhangi bir misyon üstlenmediği gibi, Bosna-Hersek'te savaşın durdurulmasına yönelik bir NATO müdahalesi durumunda Mitsotakis'in ifadesiyle, kendini ittifak yükümlülüğünden ayrı tutmuştur.[261] Atina'nın Brüksel'den farklı bir politika izlemesinin başlıca nedeni Balkanlar'da ezeli rakibi Türkiye ile rekabet halinde olmasıydı. Türkiye Soğuk Savaş sonrasında müttefiki ABD'yle uyum içerisinde, Yunanistan'ın sorunlu olduğu Arnavutluk, Makedonya ve Bosna'yla askeri ve siyasi ilişkilerini geliştirmişti. Bu "İslam eksenine" karşı Yunanistan, "Ortodoks ekseni" kurmayı planlıyordu.[262]

---

[258] Fırat, **a.g.m.,** s.40. BM'nin ambargosu nedeniyle Makedonya'nın ekonomik kaybı resmi rakamlara göre 1 milyar 300 milyon dolar iken Yunanistan'ın mal ve petrol sevkiyatını durdurduğu bir yıl ise 1.milyar 600 milyon dolardır. Kut, "Makedonya ve Sorunları", s.40.

[259] Aristotle Tziampiris, "The Name dispute in the Former Yugoslav Republic of Macedonia After the Signing of the Interim Accord", **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos and Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005, s. 227.

[260] Frankland, **a.g.m.,** s.371.

[261] Axt, **a.g.m.,** s.154.

[262] Melek, **a.g.m.,** s.33.

2.2.6. BM ve ABD'nin Arabuluculuğu

1993'te arabuluculuk girişimleri Yunanistan'ın veto gücünün bulunmadığı BM tarafından üstlenildi.[263] Ocak 1993'te BM Güvenlik Konseyi üyesi üç AB ülkesi İngiltere, Fransa ve İspanya, Atina ve Üsküp arasında güven artırıcı önlemler çerçevesinde Makedonya'nın "Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya" (The Former Yugoslav Republic of Macedonia-FYROM) geçici adı ile BM'ye girmesini önerdiler.[264] Bunun üzerine Karamanlis yeni seçilen ABD Başkanı Bill Clinton'a, Yugoslavya'daki çatışmanın güneye yayılmasını önlemenin tek yolunun Yunan pozisyonunu desteklemek olduğunu iddia eden bir mektup gönderdi.[265] Kendisi de bir Yunan-Makedon olan yeni Dışişleri Bakanı Mihalis Papakonstandinou'nun BM'ye gönderdiği bir memorandum[266] ise Yunanistan'ın dış politikasında önemli değişikliğin göstergesi idi. Vurgu artık tarihi ve kültürel hak iddialarından bölgesel istikrara kaymıştı.

Sonuçta Makedonya Cumhuriyeti 7 Nisan 1993'te BM Güvenlik Konseyi'nin 817/1993 sayılı kararı ile geçici FYROM ismi altında BM'ye kabul edildi.[267] Ancak Vergina Yıldızını taşıyan bayrağını kullanamayacaktı[268] ve

---

[263] Wallden, **a.g.m.,** s.112.
[264] Veremis, "The Revival:", s.229.
[265] "A Timeline".
[266] "Letter dated 25 January 1993 from the Minister for Foreign Affairs of Greece to the Secretary-General", (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/MEMORAND.html, 6 Kasım 2009.
[267] Güvenlik Konseyi'nin, BM Antlaşması'nın 4. maddesi ve UAD'nın istişari mütaalasını gözeten 197 sayılı Genel Kurul Kararı'nın gerektirdiği koşulları sağladığı değerlendirmesine karşın Makedonya'nın "geçici" sıfatıyla tanınması, BM Antlaşması'nın ihlali olarak yorumlanmaktadır. Bkz. Igor Janev, "Legal Aspects of the Use of a Provisional name for Macedonia in the United Nations System", **The American Journal of International Law,** vol. 93, no. 1, 1999, s.160. Başkan Gligorov da tepkisini, "Biz 'eski' değiliz, artık 'Yugoslav' da değiliz sözleriyle ifade ediyordu. Anna Triandafyllidou, Marina Calloni, Andonis Mikrakis, "New Greek Nationalism", **Sociological Research Online,** vol. 2, no. 1, 31 March 1997, (Erişim) http://www.socresonline.org.uk/2/1/7.html, 11 Ekim 2009.
[268] Prodromos Yannas, "Greece's Policies in the Post-Cold War Balkans", **Crisis in the Balkans, Views from the Participants,** Ed. Constantine P. Danopoulos, Kostas G. Messas, Boulder: Press, 1997, s.162.

alfabetik olarak “F” ya da “M” yerine “T”nin altında listelendi.[269] Böylece BM bir iki tarafı uzlaştırma yükünü AB’den devralmıştı. Ancak izleyen aylarda arabulucular Lord Owen ve Cyrus Vance’in ABD'nin güçlü desteğiyle[270] yürüttükleri çabalar da sonuç vermedi.

Bu sırada özelleştirme planını yürütmekte olduğu kadar, Makedonya Sorunu’nda onurlu bir uzlaşma sağlama konusunda da başarısız olan Mitsotakis, 9 Eylül 1993’te istifa etti. 10 Ekim’de yapılan erken seçimler Papandreou’nun PASOK’unu tekrar iktidara taşırken,[271] yeni kurulan hükümet iki gün sonra Gligorov uzlaşmaz tutumunu değiştirmediği takdirde, Üsküp’le olan sınırı kapatacağını açıkladı.[272] Aynı ay içinde Sırbistan’ı ziyaret eden Dışişleri Bakanı Papulyas, Yunanistan’ın Yugoslavya’ya uygulanan ambargonun kaldırılması için çalışacağı sözünü verdi. Papandreu bir yandan Makedonya Cumhuriyeti’ne karşı uzlaşmaz bir tavır takınırken, diğer yandan Sırbistan’a desteğini artırıyor ve Yunanistan’ın Balkan politikası, Brüksel ve Washington’unkilerden giderek keskin çizgilerle ayrılıyordu. Bosna’daki savaşın şiddetlenmesi karşısında Balkanlarda istikrarsızlığın genişlemesinden endişe duyan AB ve ABD, Yunanistan’ın uzlaşmaz tutumunu ve isim konusundaki ısrarını irrasyonel bularak Makedonya Cumhuriyeti’ni tanıma kararı aldılar. Dokuz Avrupa ülkesinden sonra 16 Aralık 1993’te bu kez İngiltere, Fransa, Almanya, Hollanda, Danimarka ve İtalya, bu ülkeyi FYROM ismiyle tanıyarak diplomatik ilişki kurma kararı aldılar.[273] 9 Şubat 1994’te de ABD tanıdı.[274] Papandreou hükümeti, “altı AB üyesi ortağının ve ABD’nin kararından dehşete kapıldığını” açıklayarak BM himayesindeki müzakerelerden çekildi ve Makedonya’ya ambargo uygulamaya başladı.[275] Zira çok taraflı ilişkiler başarısız olmuştu ve

---

[269] Raju G.C. Thomas, “History, Religion and national Identity”, **The South Slav Conflict, History, Religion, Ethnicity and Nationalism,** Ed. Raju G.C. Thomas, H. Richard Friman, USA, 1996, s. 39.
[270] Kofos, “Greece’s Macedonian Adventure:”, s.6.; Yannas, **a.g.m.,** s.162.
[271] Yannas, **a.g.m.,** s. 162.
[272] Shea, **a.g.e.,** s.278.
[273] Fırat, **a.g.m.,** s.45.
[274] “U.S. Recognition of the Former Yugoslav Republic of Macedonia”, **For Immediate Release The White House Statement by the Press Secretary,** February 9, 1994.
[275] Yannas, **a.g.m.,** s.162.; Zahariadis, **a.g.m.,** s 665-666.

Yunanistan Batılı müttefikleri tarafından yalnız bırakılmıştı. Böylece bölgedeki avantajını kullanmaya yöneldi.

Yunanistan 16 Şubat 1994'te Üsküp'teki konsolosluğunu ve Makedonya'nın ticaretinin neredeyse ¾'ünü gerçekleştirdiği Selanik Limanını -gıda ve ilaç hariç- kapattı.[276] Ancak ambargo Yunanistan'ın arzu ettiği sonuçları getirmediği gibi uluslararası arenada imajının bozulmasına yol açtı.[277] Veremis, uluslararası toplumun Slav-Makedon irredantizmi yerine ambargoya odaklanmasını "teşekkürler ambargo, FYROM sempati topladı." sözleriyle ifade ediyordu.[278] Megalommatis ise ambargonun, sahte tarihsel dogmaların kısır döngüsünün kurbanı olursa bir ülkenin komşuları için nasıl tehlikeli olabileceğini çok iyi gösterdiğini söylemektedir.[279] AB kendi üyesinin tavrına tepki göstermekte gecikmedi. Yunanistan -ambargo nedeniyle Roma Antlaşması'nı ihlal ettiği gerekçesiyle- AB Komisyonu tarafından Avrupa Adalet Divanı'nda hakkında dava açılan ilk AB üyesi ülke oldu.[280] Ancak Yunanistan geri adım atmayarak, Divan çıkarlarını tehlikeye sokarsa yoluna tek başına devam edeceğini açıkladı.[281] ABD başta olmak üzere tüm devletler Yunanistan'ı akılcı politika izlemeye davet ediyorlardı. Üç devlet ise daha somut kararlar aldı. Bulgaristan Burgaz, Arnavutluk Draç limanlarını Makedonya'ya açarken, Türkiye akaryakıt başta olmak üzere birçok yardımda bulundu.[282] Sonuçta izlediği Makedonya politikası Yunanistan'ın bölgedeki konumunu zayıflattığı gibi, ülke içinde de eleştiriler başlamıştı.

---

[276] Yannas, **a.g.m.,** s.162.; Kofos, "Greece's Macedonian Adventure:", s.8. Ambargonun Makedonya'ya aylık maliyeti 70 milyon $'dı. Spyridon Kotsovilis, " Exploring the Sources of Greek Foreign Policy Towards the Former Yugoslav Republic of Macedonia", **The 2nd Hellenic Observatory PhD Symposium on Modern Greece: "Current Social Science Research on Greece"** LSE, 10 June 2005, s.10.

[277] Aikaterine Maria Psimogiannou, "E Valkanike mas Odysseia: E Ellenike eksoterike Politike ste Hersoneso toy Aimoy. Lathe, prokleseis kai prooptikes" (Balkan Odisseyamız: Balkan Yarımadasında Yunanistan'ın Dış Politikası. Hatalar, tahrikler ve beklentiler), Metaptyxiake Ergasia, **ELIAMEP**, Septembrios 2005. Eski Avrupa Komisyonu Başkanı Jacques Delors bu sırada Yunanistan'ın Birlikten ayrıldığını görmekten büyük mutluluk duyacağını ifade ediyordu. "Elsewhere in the Balkans...:", **The Economist (US)**, September 17, 1994.

[278] Veremis, "The Revival:", 232.

[279] Megalommatis, "The Political Evolutions:", s.52.

[280] Yannas, **a.g.m.,** s.163.

[281] Fırat, **a.g.m.,** s. 48.

[282] Shea, **a.g.e.,** s.293.

Balkanlar ve Doğu Avrupa'nın yeni pazarlarında kaçırılan fırsatlar özellikle kuzey Yunanistan'da güçlü ekonomik ve ticari çıkarlar açısından sorgulanıyor ve ambargonun kaldırılmasını da içeren bir politika değişikliği konusunda talepler yükseliyordu.[283] Yunan halkı milliyetçi duyguların Makedonya Sorunu'na yönlendirilerek dikkatlerin ekonomik ve siyasal sorunlardan uzaklaştırılmasından rahatsızdı.

2.2.7. Geçici Uzlaşı (Interim Accord)

İki ülke arasındaki sorunların diplomatik yollardan çözümü için sürdürülen girişimler dört yıl boyunca sonuç vermemişti. Ancak anlaşmazlık 1995 yazında aniden bir çözüm sürecine girdi. Cyrus Vance'in Mart-Haziran arasında iki başkent arasında yürüttüğü mekik diplomasisi, ABD'nin Bosna sorununu çözmeye niyetlenmiş olmasının da etkisiyle meyvesini vermişti. [284] 13 Eylül 1995'te dışişleri bakanları Karolas Papulyas ve Stevo Crvenkovski New York'da bir çerçeve antlaşması niteliğindeki "Geçici Uzlaşı"yı imzaladılar.[285] Antlaşma dört yıllık gerginlikten sonra taraflar arasındaki ilişkileri normalleştirmeye yönelik ilk adımdır. Ancak bağımsızlığını kan dökülmeden kazanan ve tanınma koşullarını yerine getiren bir ülkenin tanınmak için verdiği mücadele, kuşkusuz "uygar dünya"nın bir çelişkisi olarak tarihe geçmiştir.

Taraflar arasında akdedilen ilk antlaşma olan Geçici Uzlaşı 'da siyasi tonlar son derece belirgindi. Antlaşma metninde taraflar isimleri ile zikredilmeyip, birinci ve ikinci taraf olarak adlandırıldılar. Çünkü Makedonya kendisinin tespit etmediği bir isimle -zaten BM'ye FYROM geçici ismiyle üyeydi- antlaşmayla bağlanmak istemiyordu. Yedi yıllık bir süre için geçerli

[283] Kofos, "Greece's Macedonian Adventure:", s.9.
[284] Kut, "Makedonya-Yunanistan", s 124-125.
[285] "Interim Accord between the Hellenic Republic and the FYROM", New York, 13 September 1995, (Erişim), http://www.hri.org/docs/fyrom/95-27866.html, 9 Kasım 2009.

olacak antlaşma, imzalanmasından otuz gün sonra yürürlüğe girecekti.[286] Uzlaşıya göre Yunanistan Makedonya'yı FYROM ismi ile tanıyacak, Selanik ambargosunu ve uluslararası örgütlere üyeliğine vetoyu kaldıracak, Makedonya da bayrağını ve anayasasında Yunanistan'a göre mevcut olan irredantist ifadeleri değiştirecekti.[287] Böylece Makedonya bayrağında 16 ışınlı altın Vergina Starı yerine, 8 ışınlı sarı güneşi kullanmaya başladı.[288] 5. madde uyarınca, taraflar isim konusunda bilinen pozisyonları saklı kalmak üzere ilişkileri normalleştirecek önlemleri alacaklar, isim sorununu da bu çerçevede değerlendireceklerdi.[289] Kouloumbis'in "çok şükür iki ülke arasında bir anlaşma imzalandı." sözleriyle ifade ettiği Geçici Uzlaşı sonucunda, isim konusu gelecekteki müzakerelere bırakıldıysa da kapılar ticaret, yatırımlar ve benzeri ikili ilişkiler için ardına kadar açılmıştır.[290]

Koliopoulos ve Veremis'e göre, Antlaşmanın imzalanması kızgın kamuoyu tarafından yönlendirilen diplomasinin başarısızlığına dair bir örnek oluşturmaktadır.[291] Dört yıldır "Makedonya" ya da türevi bir ismin komşu Cumhuriyet tarafından kullanılmasını asla kabul etmeyeceğini ilan eden Yunanistan için olmazsa olmaz isim değişikliği, uzlaşı için ön koşul olmaktan çıkmıştır. İsim konusundaki pozisyonunu korusa dahi bu önemli bir geri adımdır. Hatta antlaşmada kendi ismi de yer almamıştır. Sonuç olarak

---

[286] Nikos Zaikos, "The Interim Accord: Prospects and Developments in Accordance with International Law, **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos and Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005, s.21-26.

[287] Haralambos Kondonis, "Bilateral Relations Between Greece and the Former Yugoslav Republic of Macedonia", **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos and Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005, s 57.

[288] Kotsovilis, **a.g.m.,** s.11.

[289] "Interim Accord between the Hellenic Republic and the FYROM". O günlerde Cumhurbaşkanı Stefanapoulos, "Makedonya adının FYROM'un ülkemin zararına izlediği politikanın özünü oluşturduğu artık besbellidir. Üsküp hükümetinin Makedonya adından vazgeçmesi aynı zamanda Yunan Makedonya Eyaleti'nin kendi sınırlarına dâhil edilmesi fikrinden de vazgeçmesi anlamına gelecektir. Yunanistan'ın şimdikinden farklı bir tepki gösterme seçeneği yoktur. Yine de barışçı ülkem bu devletin varlığını kabul etmiştir." demekteydi. Konstantinos Stefanopoulos, "Yunan dış politika meseleleri", **Yunan Paradoksu,** Der. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999, s.171.

[290] Theodoros A. Koyloymbis, "Prologomena 1", **Ti Prepei-Ti Den Prepei, Odegos symperiforas yia kalyteres ellenotoyrkikes sheseis** ("Önsöz 1", Ne Yapmalı, Ne Yapmamalı, daha iyi Türk-Yunan ilişkileri için davranış rehberi)**,** Erakles Mellas, Athena, Ekdoseis Papaze, 2002, s.12.

[291] John S. Koliopoulos, Thanos M. Veremis, **Greece: The Modern Sequel, From 1821 to the Present,** second impression, London, 2004, s.316.

anlaşmazlıkların bir bölümü iki tarafın da verdiği tavizler ile çözülmüş, ancak isim sorununa ilişkin nihai karar ertelenmiştir.

Analistler, 1991-1993 arasında YDP'nin Makedonya politikasını Mitsotakis ve Samaras arasındaki politik düelloyla açıklıyorlar. Samaras'ın kişisel politik çıkarları için Makedonya sorunundan yararlandığı hala geçerliliğini koruyan bir görüş. 1993 seçimlerini daha olgun, siyasi manevra ustası Mitsotakis'in kaybetmesi, Makedonya Cumhuriyeti'nin tanınmasına yönelik Yunan politikasının ikinci aşamasını başlatmıştır. Bu kez Papandreou ve PASOK hakim durumdadır ve yeni hükümetin kararlı maksimalist pozisyonu kitlelerdeki mevcut milliyetçi hareketliliği yükseltmiştir. Bu sırada içerdeki tartışmalar parti çizgilerini aşan iki ana eğilim etrafında toplanmıştır: Bir yanda maksimalistler, diğer yanda Üsküp sorununa uzlaşmacı yaklaşan ve Yunanistan'ın Balkan politikasında AB'li ortakları ve ABD'nin çizgisinde bir yönelim taraftarı olan avro-fanatikleri. 1995 Ağustos'unda uluslararası toplum Bosna'ya askeri bir müdahaleye karar verdiğinde, maksimalistlerin sesleri uzlaşmacıların lobiciliği sayesinde zayıflamıştı. Kofos'a göre, Geçici Uzlaşı'ya kendisini sorundan kurtarmak için bir fırsat olarak gördüğü için onay veren Papandreou isim sorununu gelecekteki nihai bir anlaşmaya bırakarak, kitleleri komşu devleti Makedonya ismi altında tanımayacağına inandırmaya çalıştı.[292] Simitis iktidarı ele aldığında Yunanistan'ın Makedonya politikasını aksi yöne çevirmek için koşullar da olgunlaşmıştı.

2.3. YUNANİSTAN'IN MAKEDONYA CUMHURİYETİNE YÖNELİK İDDİA VE İTİRAZLARININ NEDENLERİ

2.3.1.Yunanistan'daki Makedon Azınlık

"Yunanistan üniter bir devlettir. Yunan devletinin resmi ideolojisi ortak

[292] Kofos, "Greece's Macedonian Adventure:",

bir dil, inanç ve neredeyse yalnızca tek bir ulus anlayışı çerçevesinde inşa edilmiştir. Bu durum yürürlükte olan da dâhil olmak üzere ülkenin kuruluşundan beri sahip olduğu anayasalarda tartışılmaz bir biçimde yansıtılmaktadır."[293] Topraklarındaki tek azınlığın 1923 Lozan Antlaşması ile varlığı teyit edilen Batı Trakya'daki Müslüman (Türk)[294] azınlık olduğunu iddia eden Yunanistan,[295] yerel bir Slav diyalekti konuşan ancak "Yunan ulusal bilinci"ne sahip, yalnızca küçük bir grup "Slavofon Hellen" ya da "çift dilli Yunan" bulunduğunu iddia ederek bir Makedon azınlığın varlığını da reddetmektedir.[296] Yunanistan, 1919'da gerçekleştirilen Yunan-Bulgar nüfus değişimi ve 1949'da Slav Makedonların ülkeyi terk etmiş olmaları nedeniyle, Yunanistan'da bir "Makedon" azınlığın bulunmadığını ileri sürmektedir.[297]

"Büyük Savaş patladığında, Makedonya kazanana göre Yunan ya da Bulgar olacak…Bulgarlar kazanırsa nüfusu Slav yapacaklar, biz alırsak hepsini Yunan yapacağız." 1882-1895 yılları arasında Yunanistan Başbakanı olan Kharilaos Trikoupis'e ait olan bu sözler,[298] Yunanistan'ın Makedonya'ya yönelik gelecekte uygulayacağı politikaların habercisi olduğu gibi, bölgenin henüz Yunan olmadığının en üst düzeyde ifade edilmesiyle "Makedonya daima Yunandı." iddiasının cevabını da içinde taşımaktadır.

Balkan Savaşları'ndan itibaren Ege Makedonlarını dışlayan, planlı bir şekilde her türlü kültürel haklarını ve dillerini konuşmalarını dahi yasaklayan Yunan yönetimi, başlangıçta söz konusu azınlığı "Makedon" olarak görüyordu. 1925'te, 1919 Neuilly Antlaşması çerçevesinde ve Milletler

---

[293] "Report about Compliance with the Principles of the Framework Convention for the Protection of National Minorities" **Greek Helsinki Monitor (GHM)&Minority Rights Group-Greece (MRG-G),** 18 Eylül 1999.
[294] "Destroying Ethnic Identity: The Turks of Greece", **Helsinki Watch Report,** August 1990, (Erişim), http://www.hrw.org/legacy/reports/pdfs/g/greece/greece908.pdf, 30 Mayıs 2009.
[295] Lois Whitman, "Deniying Ethnic Identity, The Macedonians of Greece", **Human Rights Watch/Helsinki,** New York, April 1994, (Erişim), http://www.hrw.org/en/reports/1994/04/01/denying-ethnic-identity, 20 Nisan 2009, s. 1.
[296] Kofos, **Nationalism and Communism:,** s.226.
[297] Whitman, **a.g.r.,** s.11.
[298] "Who in this celestial world gave the Greeks the right to take away the Macedonian language", **American Chronicle,** 14 May 2009, (Erişim), http://www.americanchronicle.com/articles/view/102469**,** 25 Mayıs 2009.

Cemiyeti'nin gözetiminde Ege Makedonya'sındaki Slav-Makedon çocuklar için ABECEDAR diye bilinen alfabe kitabını yayınlamış, ancak bu kitap Makedon çocukların eline hiçbir zaman ulaşmamıştır.[299] 1926'dan itibaren yasal düzenlemelerle Makedonların asimilasyonu çabalarına hız verilmiştir.[300] Bölgedeki yerleşim yerlerinin isimlerinin ve ailelerin soy isimlerinin Yunancalarıyla değiştirildiği Metaksas döneminde Makedonların durumları daha da kötüleşmiştir.[301] Bu dönemde başlıca korku, Slav azınlığın özellikle Sırbistan ve Bulgaristan tarafından bir propaganda aracı olarak kullanılmasıdır.[302]

Çeşitli dönemlerde çıkarılan yasalarla Makedonların taşınmaz edinmeleri kısıtlanmış, İç Savaş sırasında düşmanla işbirliği yaptıkları gerekçesiyle mallarına el konmuştur. Özel yasalar ile savaş sırasında komünist partizanlarla işbirliği yapmakla suçlanan Yunanlar vatandaşlıktan çıkarılmış ve ülkeye dönmeleri yasaklanmıştır.[303] 1982'de sadece Yunan asıllıların ülkeye dönmesine izin verilirken Makedonlara bu hak tanınmamıştır[304]. İç Savaş mültecilerinin arasında yaşları 2 ila 14 arasında değişen 28.000 de çocuk bulunmaktadır. 1960'larda Yunan çocukların dönmesine izin verilirken Makedon çocuklar[305] bu haktan yararlanamamıştır.

---

[299] 19 Ekim 1925'te Eleftheron Vima'da yayınlanan makalesinde Nikolaos Zarifis, Abecedar'ın yazarlarının Lerin ve Manastır yöresi Makedon ağzını Latin harflerine göre düzenleyerek bastıklarını söylüyordu. Bkz. Shea, **a.g.e.,** s .109-110. "Alfabe, azınlık yükümlülüklerine itaat etmek ve Yunan Makedonyası'na Sırp ve Bulgar müdahalesini engellemek için Yunanistan'ın "ümitsiz ve çılgınca" bir girişimiydi," diyen Mihailidis'e göre uzun zaman unutulan Abecedar, 1990'larda Yunanistan'ın azınlık yükümlülükleri ile birlikte yeniden keşfedildi. Artık çeşitli kitaplarda ve STK raporlarında standart argümanların kopyası olarak kullanılır oldu. Bkz. Iakovos D. Michailidis, "Minority Rights and Educational Problems in Greek Interwar Macedonia: The Case of the Primer 'Abecedar'", **Journal of Modern Greek Studies**, vol. 14, no. 2, 1996, s. 329.

[300] Halim Çavuşoğlu, "Ege Makedonları", Balkanlar El Kitabı, C. II: Çağdaş Balkanlar, Der. Osman Karatay, Bilgehan A. Gökdağ, Ankara, KaraM&Vadi Yayınları, 2007, s.440.

[301] Anastasia Karakasidou, "Politizicing Culture: negating Ethnic Identity in Greek Macedonia", **Journal of Modern Greek Studies,** vol. 11, no. 1, 1993, s.11.

[302] Anastasia Karakasidou, "Cultural Legitimacy in Greece", **Minoritities in Greece**: **Aspects of a Plural Society,** Ed. Richard Clogg, London, C. Hurst & Co. Publishers, 2002, s.132-135.

[303] İlgili yasalar ve uygulamaları için bkz. Çavuşoğlu, "Ege Makedonları", s. 437-439.

[304] Shea, **a.g.e.,** s. 116-117.

[305] Bu çocuklardan hayatta kalan ve günümüzde yaklaşık 60-75 yaşlarında olan bu insanlar, aralarında örgütlenerek "Ege Makedonyası'ndan Mülteci Çocuklar Derneği"ni kurmuşlardır. 1988 yılında 1948'in 40. yılı dolayısıyle doğdukları toprakları ziyaret etmek isteyen bu insanların Yunanistan'a girmesine izin verilmemiştir. Bkz. Çavuşoğlu, "Ege Makedonları", s.440-441.

BM'nin 27 Kasım 1948 tarihli, bütün mülteci çocukların Yunanistan'a dönmesine dair kararına karşın, Yunan yasaları hem bunların hem diğer Makedon mültecilerin dönüşü önünde engeldir. Yine 1962 tarihli bir yasa ile vatandaşlıktan çıkarılan kişilerin Yunanistan'a dönmeleri yasaklanmış olup, bu yasak herhangi bir nedenle Yunanistan'dan geçmek durumunda olan Makedonlar için de uygulanmaya başlanmıştır.[306] 1955 tarihli Yunan Vatandaşlık Yasası'nın 19. maddesi ise açık bir ayrımcılık örneğidir. Buna göre, "Yunan kökenli olmayan ve geri dönme niyeti olmaksızın Yunanistan'dan ayrılan bir vatandaşın, Yunan vatandaşlığını kaybettiği ilan edilebilir. Aynı şey, Yunan olmayan etnik kökenden gelen, Yunan anne ve babadan doğan ve yurt dışında ikamet eden kişiler için de geçerli olacaktır. Her iki ebeveynin, ya da hayattaki ebeveynin de vatandaşlığı kaybetmesi halinde, yurt dışında yaşayan küçük çocukları da Yunan vatandaşlığından çıkarılabilir."[307] 19. Madde 1998'de yürürlükten kaldırıldıysa da geçmişte haklarını kaybedenlerin bu hakları iade edilmemiştir.[308]

Makedon azınlığın varlığına yönelik reddin izleri "Makedon" isminin kayıtlardan çıkarıldığı Yunan nüfus sayım belgelerinde açıkça görülmektedir. Makedonya Genel Müfettişi Hüseyin Hilmi Paşa'nın 1904'te yaptırdığı genel nüfus sayımı ve Kornetsi Komisyonu tarafından Ege Makedonyası'nda yapılan 1913 nüfus sayımı sonuçlarına göre Makedonların sayısı sırasıyla 896.494 ve 329.371 olarak verilmektedir. Ancak Yunanistan'ın 1926 ve 1940

---

[306] Shea, **a.g.e.,** s. 118.

[307] Law No. 3284 (Government Gazette A 217/10.11.2004 p. 5941 - 5947) on the ratification of the Code of Greek Citizenship. Konuya ilişkin ayrıntılı bir inceleme için bkz. Turgay Cin, "Yunan Vatandaşlık Yasasına Göre Yunan Asıllığının Kazanılması", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 5, S. 2, 2003, s.1-38.

[308] İçişleri Bakanı Alekos Papadopulos'un açıklamasına göre, bu uygulama nedeniyle vatandaşlık hakkını kaybedenlerin sayısı 60.000'dir. "Parallel Report on Greece's Compliance with the UN Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination," **Greek Helsinki Monitor**, March 2000. Çavuşoğlu'na göre 19. madde mağdurlarının "kişi" sayısı 60.000'in üzerindedir. Kişi Aristoteles'in deyimiyle elbette ki dağda tek başına yaşamadığına göre, "sosyo-kültürel" boyutu itibarıyla mağdur olan, parçalanarak yoksulluğa ve yoksunluğa düşen, mutsuzluğa itilen "aile" açısından bakıldığında, bu sayı kesin olarak bilinmemekle birlikte en az 150.000 civarındadır." Halim ÇAVUŞOĞLU, "3370/1955 sayılı YVK ve 19. madde", 1.2.2008, **Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu,** (Erişim) https://www.abttf.org, 22 Nisan 2009.

yılları nüfus sayımlarında Makedonlardan hiç bahsedilmemiştir.[309]I. Dünya Savaşı öncesinde Ege Makedonyası'daki en geniş etnik grup Makedonlar iken, 1913-1926 arasındaki nüfus hareketleri ile demografik yapı önemli ölçüde değiştirilmiştir. Bölgenin 1913 yılında Yunan devletine dahil olmasından sonra pek çok Yunan memur, öğretmen ve askeri personel kuzeye yerleşmiştir. Ayrıca Balkan Savaşları sonrasında 15.000 civarında Sırp ve Makedon, 1919 Yunan-Bulgar konvansiyonu sonrasında ise 52.000 ila 72.000 arasında Slav Bulgaristan'a "gönüllü"[310] olarak göç etmiştir. Aynı zamanda Türkiye, Bulgaristan ve Vardar Makedonyası'ndan gelen ve sayılarının 500.000 ila 618.000 arasında olduğu tahmin edilen Yunan, kuzey Yunanistan'a yerleştirilmiştir.[311] Böylece Ege Makedonyası'nın etnik karakteri büyük ölçüde değiştirilmiş, "Yunan ulusal kimlik duygusu"na sahip olanların sayısı artırılmıştır.[312] Başbakan Papanastasiou'ya göre, Makedonya'da başarılı göçmen iskânı ulusal mücadele ile eş anlamlıdır."[313] Yunanistan bu "ulusal mücadele"sinde son derece başarılı olmuş görünmektedir.

Azınlık ve insan haklarını korumaya yönelik BM ve Avrupa Konseyi çerçevesinde hazırlanan çeşitli antlaşmaları imzalayan Yunanistan[314], 10 Ağustos 1920 tarihli Yunan Sevri gereğince topraklarında bulunan tüm azınlıklara koruma ve haklar getirmeyi kabul etmiştir.[315] Ayrıca Yunan

---

[309] Öznal, **a.g.e.,** s.28-29.

[310] Makedon nüfusun büyük bir kısmı bu "gönüllü" göçe baskı ve şiddet uygulanarak zorlanmıştır. Bkz. "The Macedonian Question in Foreign Relations", **Council for Research into South-Eastern Europe of the Macedonian Academy of Sciences and Arts,** Skopje, Macedonia, 1993.

[311] Whitman, **a.g.r.,** s.5.; Haris Vlavianos, "The Metaxas Dictatorship; The Greek Communist Party Under Siege", **The Metaxas Dictatorship: Aspects of Greece 1936-1940,** Ed. Robin Higham, Thanos Veremis, Athens, ELIAMEP, 1993, s.194. Ayrıntılı bilgi için bkz. Elisabeth Kontogiorgi, **Population Exchange in Greek Macedonia: The Rural Settlement of Refugees 1922-1930,** New York, Oxford University Press, 2006.; Dimitri Pentzopoulos, **The Balkan Exchange of Minorities and its Impact on Greece,** London, C. Hurst&Co, 2002.

[312] Loring M. Danforth, "Claims to Macedonian Identity: The Macedonian Question and the Breakup of Yugoslavia", **Anthropology Today,** vol. 9, no. 4, 1993, s.4.

[313] Eftihia Voutira, "Population Transfers and Resettlement Policies in Inter-War Europe; The Case of Asia Minor Refugees in Macedonia from an International and National Perspective", **Ourselves And Others: The Development of a Greek Macedonian Cultural Identity Since 1912,** Ed. Peter Mackridge, Eleni Yannakis, Oxford, Berg Publishers, 1997, s. 119.

[314] Kut, "Makedonya-Yunanistan:", s.136.

[315] Yunanistan, Müttefikler ile arasında 10 Ağustos 1920'de imzalanan ve bu ülkedeki azınlıkları koruma altına alan Yunan Sevri ile bağlı olduğunu reddetmektedir. Yunanistan'ın 1981 yılında

Anayasası'nın 5. maddesi uyarınca milliyeti, dili, dini ve siyasi inançları ne olursa olsun, Yunanistan sınırları içinde yaşayan herkesin hak ve özgürlükleri mutlak koruma altındadır.[316] Ancak Yunanistan, koruma yükümlülüğü altında bulunduğu Ege Makedonlarına Balkan Savaşları'ndan günümüze kadar azınlık muamelesi dahi uygulamayıp, kimlikleri ve varlıklarını sürekli reddederek ethnosid, başka bir deyişle kültürosid uygulamaktadır.[317]

Bağımsız insan hakları örgütlerinin raporları Yunanistan'daki Makedonların yoğun siyasal ve kültürel baskı altında olduğunu ortaya koymaktadır. Sayısı pek çok olan raporlardan Kasım 1993-Ekim 1994 tarihleri arasında yayınlanan bazılarında şu hususların özellikle altı çizilmektedir.

> "1. "Makedon", Makedonya'nın Hıristiyan nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturan ve başlangıçtan beri var olan etnik bir kimliktir ve halen Yunanistan'da bulunan ciddi boyuttaki etnik azınlığa karşılık gelmektedir.
>
> 2. 1912'den bu yana söz konusu azınlık, Yunanistan'ın baskı ve asimilasyon politikasına maruz kalmaktadır.

Türkiye'ye yolladığı notalara göre 1920 Sevr Antlaşması'nın hükümleri, Müslüman azınlıklar açısından Lozan Antlaşması'nın 37.-45. maddeleriyle aynıdır. Üstelik, Lozan'a ekli XVI numaralı Protokol'un içeriğinden olsun, Sevr Antlaşması'nın hiçbir biçimde Yunanistan'a Müslüman Azınlığın korunması açısından tek taraflı yükümlülükler getirmek gibi bir amacı olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak Lozan Antlaşması, 1920 Yunan Sevr'ini kaldırmak şöyle dursun, bu XVI Numaralı Protokol ile onu teyit etmiş ve hatta onaylanmasını istemiştir. Nitekim, Yunanistan bunun arkasından o zamana dek onaylamamış olduğu Sevr Antlaşması'nı 29 Eylül ve 30 Ekim 1923 tarihli tasdik belgeleriyle onaylamıştır. Yunan Dışişleri'nin iddialarının tersini ortaya koymak için katmerli bir sistem bulunmaktadır. Çünkü, Batı Trakya'yı Bulgaristan'dan alarak Müttefikler'e veren 1919 Neuilly Antlaşmasının 16. maddesi, Yunanistan'ın Başlıca Müttefik ve Ortak Devletler'le antlaşma imzalayarak, kendi sınırları içindeki azınlıkları koruyacağı hükmünü getirmekte, 10 Ağustos 1920'de Sevr'de B. Britanya, Fransa, İtalya ve Japonya ile Yunanistan arasında Trakya konusunda imzalanan antlaşmanın 3. maddesinin 2. paragrafı ile de Yunanistan, bu korumanın Batı Trakya'ya da uygulanacağını doğrulamaktadır. Bkz. Baskın Oran, "Türk Dış Politikası ve Batı Trakya", **Türk Dış Politikasının Analizi,** Ed. Faruk Sönmezoğlu, İstanbul, Der Yayınları, 2. baskı, 1998, s.315-317.

[316] **Syntagma tes Elladas,** Meros Deytero: Atomika kai koinonika dikaiomata (Yunanistan Anayasası, İkinci Bölüm: Bireysel ve toplumsal haklar).

[317] Murat Hatipoğlu, **Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar,** Ankara, SAEMK Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi, 1999, s.52-57. Makedonya'daki bu asimilasyon sürecini Karakasidou, "kültürel ve etnik kimlikleri yerel ve özel bağlamından koparark, onları yeni üretilen ulusal bilinç ile değiştirme girişimi olan Yunan ulus-inşası" olarak tanımlıyor. Bkz. Karakasidou, "Politizicing Culture: Negating Ethnic Identity in Greek Macedonia", s. 4.

3. Yunan yetkililer tarafından azınlığa uygulanan baskı, çeşitli düzeylerde hala yaygın ve sistemli bir şekilde devam etmektedir."[318]

Sadece Makedonlar değil, çağdaş Yunan tarihinin sorunları ya da Yunanistan nüfusunun etnik bileşimi konusunda araştırma yapan Yunan aydınları da tehdit, baskı ve şantajlara maruz kalmaktadır. Karakasidou'nun kitabının karşılaştığı yayım güçlükleri önemli bir örnek olaydır. "Elsewhere in Greek Macedonia" adlı kitabının bir bölümü 1993'te "Journal of Modern Greek Studies"de (cilt 11, 1993) yayımlandığında Karakasidou, ABD'deki sağ-kanat Yunan örgütlerinden ölüm tehditleri aldığı gibi, onu devlet düşmanı ilan eden Yunan gazetesi ***Stohos*** ev adresini ve arabasının plaka numarasını yayımlamıştır. Kitabının Cambridge Üniversitesi yayınlarından çıkması için anlaşıldığı halde, Atina'daki İngiltere Büyükelçiliğinden gelen, Yunanistan'da yaşayan İngiliz vatandaşlarının güvenliğini tehlikeye atabileceği istihbaratı üzerine, yayınevi kitabı basmaktan vazgeçmiştir. Kitap ancak 1997'de Chicago Üniversitesi yayınları tarafından "Fields of Wheat, Hills of Blood" adıyla basılmıştır.[319] Yazarın makalesinde bölge sakinlerinin ifadelerinden yer verdiği, "1912'den sonra askerlik hizmeti sırasında Yunancayı ilk öğrenenler erkekler oldu. Kadınlar en son öğrenenlerdi. Kimi yaşlılar ise Yunancayı hiç öğrenmeden öldüler. Metaksas rejimi sırasında Yunanca öğrenmek için köylüler gece okuluna gitmeye zorlandılar."[320] sözleri, maruz kaldığı tutumu açıklar niteliktedir.

---

[318] Söz konusu raporlar: Professor Erik Siesby tarafından Danimarka Helsinki Komitesi adına hazırlanan "Yunanistan'da Slav Makedonlar", İnsan Hakları/Helsinki İzleme Komitesi Başkan Yardımcısı Lois Whitman'ın "Etnik Kimliğin Reddi: Yunanistan'ın Makedonları" adlı raporu, İngiliz İnsan Hakları Grubu adına Noel Malcolm tarafından hazırlanan "Makedon Azınlıklar: Kuzey Yunanistan'daki Slav Makedonlar ve Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Azınlıklara Yönelik Muamele", Uluslararası Helsinki Federasyonu Yıllık Raporu, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yıllık "Yunanistan'da İnsan Hakları Raporu" olup, ayrıntılar için bkz. Vlassis Vlasidis, Veniamin Karakostanoglou, "Recycling Propaganda: Remarks on Recent Reports on Greece's Slav-Macedonian Minority", **Institute for Balkan Studies,** vol. 36, no. 1, 1996, s.151-152.

[319] Antonio Milososki, "About the Hellenization of Southern (Aegean) Macedonia - A Review of 'Fields of Wheat, Hills of Blood", Pollitecon Publications, (Erişim), http://www.pollitecon.com/html/life/hellenization_of_aegean_macedonia.html, 27 Mayıs 2009.

[320] Karakasidou, "Politizicing Culture: Negating Ethnic Identity in Greek Macedonia", s. 3. 1987 yılına gelindiğinde durum değişmemişti. Bu kez de Makedon ebeveynler 2-3 yaşındaki çocuklarını Makedon dilini ve kültürünü öğrenmelerini engellemek amacıyla karma çocuk yuvalarına göndermeye zorlandılar. Bu karar Yunanistan'ın başka hiçbir yerinde uygulanmadı. Bkz. Shea, **a.g.e.,** s. 118-119.

Gelişmeler karşısında Makedon azınlık da giderek bilinçlenmeye ve bünyesinden çıkardığı aydınlarla "eşitlik ve insan hakları" taleplerini ulusal ve uluslararası düzeyde ortaya koymaya başlamıştır. Baskı ve ayrımcı politikalar sonucunda gerek göçüp gittikleri ABD, Kanada ve Avustralya'da, gerekse kalanların Yunanistan içinde oluşturdukları çeşitli sivil toplum kuruluşları ile 1980'lerde, vatandaş, azınlık ve insan hakları mücadelesi vermeye başlamışlardır.

Makedon aydınların önde gelenlerinden Sidiropoulos ve arkadaşlarının yaşadıkları, Yunandan başka bir kimlik iddiasında bulunan kişilerin başlarına neler gelebileceğini gösteren bir başka örnek olaydır. 1990'da "Makedon Kültür Evi"ni kurmak için harekete geçen Sidiropoulos, gerek bu girişimi gerekse aynı yıl AGİK İnsani Boyut Toplantısı'nda Yunanistan'da bir Makedon azınlığın varlığı ve sorunlarına dair sözleri nedeniyle Yunan mahkemelerinde yargılanarak suçlu bulunmuştur.[321] 1992 ve 1993 yıllarında Makedon azınlık ya da Makedonya Cumhuriyeti ile ilgili konularda açıkça konuşan pek çok Yunan vatandaşı hakkında bir dizi ceza davası açılmıştır.[322] Bu dönemde haftalık ***Stohos*** gazetesi Makedonlar için yayınladığı ölüm listeleriyle terör estirirken, bölgede araştırma yapan sivil toplum kuruluşları üyeleri de protestolardan polis takibine kadar bir dizi baskıyla karşı karşıya kalmıştır.[323]

1990'da Yeni Demokrasi Partisi'nin lideri Mitsotakis, "Korkmak için nedenimiz yok. Biz temiziz, çünkü Yunanistan ulusal azınlık sorunu olmayan tek Balkan ülkesidir. Makedon azınlık bulunmadığı gibi uluslararası

---

[321] Whitman, **a.g.r.,** s. 20-21.; Zhidas Daskalovski, "Minorty Rights Case Study: Macedonians in Greece", (Erişim), http://www.gate.net/~mango/Kimlika.html, 10 Mayıs 2009. Derneğin tescili Yunanistan tarafından reddedilmiştir. Florina Mahkemesine göre derneğin amacı, "ülkenin ulusal çıkarlarına ve dolayısıyla yasaya aykırı bir biçimde ülkede bir Makedon azınlık olduğu fikrini geliştirmek"tir. Sidiropulous ve diğerleri AİHM'e başvurmuşlar, Mahkeme Yunanistan'ı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesi ve AGİK, İnsani Boyut Toplantısı'nda alınan karar uyarınca mahkum etmiştir. Davaya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. "Case of Sidiropoulos and Others v. Greece, **ECHR,** (57/1997/841/1047)", Judgement, Strasbourg, 10 July 1998.

[322] "Greece: Free Speech on Trial: Government Stifles Dissent on Macedonia," **Helsinki Watch/Fund for Free Expression newsletter,** July 1993.

[323] Whitman, **a.g.r.,** s.54-55.

antlaşmalarca da tanınmamaktadır." diyordu. Yunanistan'ın Avustralya Büyükelçisi Zafiropoulos ise 1992'de, Yunanistan'ın nüfus açısından Avrupa'daki en homojen ülke olduğunu ve sadece sınırdaki küçük bir grubun hem Yunanca hem de Slav lehçesi konuştuğunu, bunun da azınlık oluşturmaya yetmediğini ifade ediyordu.[324] Trikoupis'ten bir yüzyıl sonra hala bu tür sözlerin kaydedilmesi, Yunanistan'ın Makedonya'yı Yunan yapma konusundaki başarısını tartışılır kılmaktaydı.

Makedon azınlığın varlığını kabul etmeyi Makedonya Cumhuriyeti'nin gelecek irredantizmine temel oluşturmakla eşdeğer sayan Yunanistan, yeni Cumhuriyetin bağımsızlığıyla birlikte daha da hırçınlaşmış, bu tür insan hakları ihlalleri ile uluslararası toplum nezdinde kötü bir ün kazanmıştır. Öyle görünmektedir ki, Makedon azınlık konusu Yunanistan ve Makedonya arasındaki sorunların en önemlisi ve kalıcı olanı olduğu gibi, Yunanistan'ın iddialarının arkasında yatan en önemli etmendir. Ivanov'a göre, "Yunanistan'ın stratejik hedefi, Makedon halkının kimliğini parçalamak için ismini değiştirmektir. Mantık ise basittir: Gerçek bir Makedon ulusu yoksa Yunanistan'da Makedon azınlık da olamaz.!"[325]

2.3.2. Yunan Milliyetçiliği ve Yunanlık (Ελληνισμός/Ellenismos)

Yunanistan'ın Yugoslavya'nın dağılması karşısındaki tutumu, neredeyse yalnızca sâbık federe Cumhuriyetin ismi üzerinde yoğunlaşmıştır. Büyük bir devletin parçalanması sonucunda ortaya çıkan trajik, karmaşık ve çözülmesi zor problemlerin tek bir konu üzerinde toplanması, Yunan milliyetçiliğinin incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Makedonya Cumhuriyeti'nin bu isim ile bağımsızlığını ilan etmesi Yunan milliyetçiliğinde bir canlanmaya yol açmış, "Makedon" olan her şeyi

[324] Shea, **a.g.e.,** s.122-123.
[325] Ivanov, **a.g.m.,** 82.

kendi kültürel mirasının parçası sayan Yunan milliyetçiliğinin itirazı ile karşılaşmıştır. Yunanistan, isminin ve ulusal sembollerinin Yunan kültürü ve kimliğinin bir parçası olduğunu ileri sürerek yeni devleti tanımayı reddetmiş, hükümetin resmi tepkisini, gerek Yunanistan gerekse diasporadaki Yunanların seferberliği izlemiştir. Bir ulusun kültürel mirasına ilişkin "mülkiyet" iddiası, uluslararası diplomasi düzeyine yükseltilmiştir.[326] Megalommatis'e göre bu durum, Yunanistan'ın Grekosentrist ırkçı ideolojisinin dış politika alanındaki en açık ifadesidir.[327]

Yunan ulusu Themistokles, Perikles ve Büyük İskender gibi görkemli atalara doğrudan referansla tanımlanmıştır. Bu durumda antik Yunan, coğrafi ve/veya kültürel komşuları bu mirasın dışındayken, Yunan ulus-devletinin entelektüel mülküdür. Kültür, ulusun mülkü olan bir nesne olarak tanımlandığında, bu kültürel mirasın sahipliği, ulusun varlığının temeli olarak kabul edilmektedir.[328] Bu nedenle "ulusa ait" sembollerin başkaları tarafından kullanılması, Yunanlar için ulusal kimliklerinin ihlali anlamına gelmektedir. Makedon sorununa Yunan halkının aşırı duyarlılığı, Yunan kimlik tanımında geçmişe verilen bu önemli rolle ilgilidir.

Gellner'e göre ulusu yaratan ulusçu ideolojidir. Ulusçu ideoloji bunun için tarihi mirası, önceden var olan kültürel zenginliği seçici bir şekilde kullanır ve onları radikal bir biçimde dönüştürür. Ölü diller canlandırılabilir, gelenekler icat edilebilir. Sonuçta ulus yapay ve ideolojik bir icattır.[329] Amaç ulusa yaraşır, görkemli bir tarih yaratmaktır. Yunanistan'da da sürecin bu şekilde işlediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

---

[326] Triandafyllidou, Calloni, Mikrakis, **a.g.m.**; Aggelike Konstantakopoyloy, "Ellenikes Ekdoxes Toy "Makedonismoy", **Sten Trohia toy Philippoy Elioy: İdeologikes Hreseis kai Emmones Sten İstoria kai ten Politike** ("Makedonluğun" Yunan Yorumları" Philippou Eliou'nun Yörüngesinde: Tarih ve Politikada İdeolojik Kullanımlar ve Israrlar), Anna Mathaioy, Strates Mpoyrnazos, Pope Poleme, Athena, Moyseio Mpenaki, 2008, s.56-57.
[327] Megalommatis, "The Political Evolutions:", s.49.
[328] Triandafyllidou, Calloni, Mikrakis, **a.g.m.**
[329] Ernest Gellner, **Nations and Nationalism,** Second Edition, USA, UK, Australia, Blackwell Publishing, 2006, s.54.

Yunan ulusçu ideolojisi, 15. yüzyıldan başlayarak bazı kişilerce aralıklarla dile getirildiyse de Fransız Devrimi sonrasında yaygınlaşmaya başlamış ve Yunanistan'ı kuracak olan halk ve aydınları, 1821-1830 yıllarındaki "ihtilal" süresinde dahi "ulus"un ismi konusunda anlaşmaya varamamışlardı. "Bu 'milletin/ulusun' ismi neydi? Rum mu? Grekos mu? Hellen mi? İhtilalin öncülerinden Velestinli Regas'a göre ulus 'Romios (Rum)'lardan oluşurdu. En saygın ideolog A. Korais ise bu ulusa "Grek" denmesi görüşünü savunmuştu: "Çünkü Avrupa bizi böyle tanıyor" diyordu. Sonunda yarışı "Hellen" sözcüğü kazandı ve "Hellen ulusu" tarih sahnesine çıkmış oldu."[330] Kendi ismini belirlemekte böylesine zorlanan bir ulusun bir başka ulusun ismini belirleme konusundaki kararlı çabası ayrıca dikkat çekicidir.

Bu dönemde en çok tartışılan konulardan biri de köken sorunuydu. Batıcı, liberal ve özellikle Fransız Devrimi yandaşlarına göre "ulusun" kökenleri antik Yunan'dan[331] olumsuz ne varsa "tutucu", "geri" ve dinsel ağırlıklı Bizans'tan ve uzantısı Osmanlı düzeninden geliyordu.[332] Ancak Devletin kuruluşundan otuz yıl kadar sonra, özellikle Fallmerayer'in "bugünkü Yunanlar antik dünyanın torunları değillerdir, çünkü antik Yunan ile çağdaş Yunanlar arasında organik devamlılık yoktur, devlet sürekliliği yoktur."[333] tezinden sonra, "Bizans" birden keşfedilmiştir. Yunan ulus devletinin ürünü olan bu yeni tarih yorumuna göre, Yunanlar üç bin yıldır tarih sahnesinde olan bir ulustur. Çağdaş Yunanlar atalarının "temel" kültürel özelliklerini

---

[330] Millas, **Geçmişten Bugüne Yunanlılar:,** s.163. Ayrıntılar için bkz. Peter Mackridge, **Language and National Identity in Greece, 1766-1976**, New York, Oxford University Press, 2009, s.48-56.

[331] Millas, **a.g.e.,** s.163-166. Eski Yunan dünyasının dili ve kültürünün Avrupa çapında gördüğü saygı, 19. yüzyıl başlarındaki ulusal canlanışın can alıcı yıllarında Yunanları kamçılayan yaşamsal bir öge, evrensel olarak tapılan bir geçmişin kalıtçıları olduklarının bilincine varış olmuştur. Progonopleksi (atalar tutkusu) ya da arhaiolatreia (antik dünyaya tapma) kültürel yaşamın belli başlı özelliğidir. Clogg, **a.g.e.,** s.11-12.

[332] Millas, **a.g.e.,** s.166.

[333] A.A. Vasiliev, **History of the Byzantine Empire,** Volume Two, Second Edition, USA, The University of Wisconsin Press, s. 615.; John Van Antwerp Fine, Jr, **The Early Medieval Balkans: A Critical Survey from Sixth to the Late Twelfth Century,** USA, The University of Michigan Press, 1999, s.59-60. J.P. Fallmerayer tezi ile büyük öfkeye neden olmuştu. Bağımsız devlete atanan ilk Amerikan elçisi, Charles Tuckerman, bir Atinalı profesöre inme gelmesini sağlamanın en kısa yolunun, Fallmerayer'in adını anmak olduğunu söylüyordu. Clogg, **a.g.e.,** s.13.

taşımaktadırlar. Politis ise çağdaş günlük yaşam içinde Yunan halk kültürünü ve folklorunu keşfederek, görkemli geçmişin varlığını tartışılmaz biçimde kanıtlar.[334] Dahası iddialar, sınırlar içinde yer alan çok sayıda anıtta somut ifadesini bulmaktadır. Bu kalıntılar ülkenin kökenlerini sürekli hatırlan ikinci bir fonksiyon görmektedir.[335] Böylece Yunan İhtilali'nin başlatmış olduğu bağımsızlık hareketini tamamlama işlevi çerçevesinde, Yunanlığın tarih içindeki "kuşkulu" olan sürekliliği sağlanmıştır. Bundan sonra Yunan resmi tarih görüşü, kendini büyük ölçüde bu sürekliliğe dayandıracaktır. Yeni Cumhuriyetin Makedonya ismi ile bağımsızlığı, Büyük İskender'in Yunanlığının sorgulanması, ulusun özüne yönelik bir tehdittir. Zira bu sorgulama ulusun tarih boyunca sürekliliğini sorgulanır hale getirmekte ve Fallmerayer'in tezlerinin benzeri bir tehdit yaratmaktadır. Sonuç olarak Yunan milliyetçi hareketi, ulusal miras olarak algılananı korumak üzere saldırgan bir karaktere bürünmüştür.

"Makedonya Sorunu" etrafında toplanan gelenek, öncelikle geçen yüzyılın sonunda olduğu gibi özellikle anti-Slav ve anti-Bulgar milliyetçi ideoloji ile bağlantılıdır. İki Savaş Arası Dönem'de toplumsal ve siyasi boyutta ülkenin güvenliği ve bölünmezliği temalarıyla sürdürülen bu gelenek, İç Savaş boyunca artık ideolojik meşruiyetini elde etmiştir. Ön yargıların hem nedeni hem ürünü olan bu gelenek, özellikle bir "Kuzey Yunanistan" milliyetçi miti yaratmıştır. Tarihin ideolojik olarak kullanılması eğilimi sonucunda, 19. yüzyılın milliyetçi ideolojisinin terimleri ile ifade edilen, bir ulusun isminin en eski kökeninden geldiği teziyle sorunları algılayan bir gerçeklik tanımına

---

[334] Yeni tarih yazıcılığı önce Zampelios, sonra da resmi tarih görüşünün büyük ismi Paparigopoulos tarafından yazılan *Yunan Ulusunun Tarihi* adlı klasik yapıt ile doruğa ulaşmıştır. Herkül Millas, **Yunan Ulusunun Doğuşu,** İstanbul, İletişim Yayınları, 1994, s. 55.; Michael Herzfeld, **Portrait Of A Greek Imagination: An Ethnographic Biography Of Andreas Nenedakis,** USA, The University of Chicago Press, 1997, s.234.; Anna Mathaioy, "Ta Ergalia kai oi Peitharhies toy İstorikoy", **Sten Trohia toy Philippoy Elioy: İdeologikes Hreseis kai Emmones Sten İstoria kai ten Politike** ("Araçlar ve Geçmişin Disiplini", Philippou Eliou'nun Yörüngesinde: Tarih ve Politikada İdeolojik Kullanımlar ve Israrlar), Anna Mathaioy, Strates Mpoyrnazos, Pope Poleme, Athena, Moyseio Mpenaki, 2008, s. 21.; Antonis Liakos, "Hellenism and Making of Modern Greece: Time, Language, Space", **Hellenisms: Culture, Identity, and Ethnicity from Antiquity to Modernity,** Ed. Katerina Zacharia, England, Ashgate Publishing, 2008, s.201-236.

[335] Anthony Smith, **Ulusların Etnik Kökeni,** Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2002.

ulaşılmıştır. Böylece Yunan milliyetçi ideolojisi 4000 yıllık tarih iddiasını ortaya atarak, "son yüzyıl öncesinde kendisine dair belgelerin bulunmadığı" bir ulusun varlığını, dilinin geçerliliğini dahi reddeder hale gelmiştir.[336] Bilim çevrelerinin tarih, dilbilim ve arkeolojiyi ideolojik olarak kullanarak kamuoyuna ne Slav-Makedon ulusu ne de dilinin olmadığını kararlı bir biçimde empoze etmesi sonucunda, tüm Yunan halkı tek taraflı olarak bu ulusun var olmadığına karar vermiştir.[337] Ancak bir halkın ulusal bilincinin varlığı başkalarının karar verebileceği değil, sadece halkların kendilerine ait olan bir konudur. Tarihi veriler ve bugünkü tercihler Slav-Makedonların özel bir ulusal bilincinin varlığını doğrulamaktadır. Bu halkın tarihinin ürünleri çok uzak geçmişe dayanmayıp isterse sadece son yüzyıla ait olsun, Slav-Makedonların devlet oluşumunu 1945'te tamamladığı gerçeğini değiştirmemektedir. Yunanistan'ın da ciddiye alınabilmesi için iki nesildir "Makedon" olarak yetişen halkın meşru milli duygularını kabul etmesi gerekmektedir.

Yunan devletinin inşa sürecinde etnik kökenini uzak antikiteye bağlaması üzerine tarihsel yörüngesinde antikiteden moderniteye kopuklukların olmadığı, yüzyıllar boyunca varlığını koruduğu iddiasıyla ulus bu şekilde belirlendikten sonra, homojen bir birim olarak yeniden inşa edilmiştir.[338] Bu inşa sürecinin başlıca araçları olan eğitim sistemi ve devlet propagandası, Makedonya Cumhuriyeti'nin ismi etrafında toplanan ve tehdit algılamasına dayandırılan histerik tepkilerin başlıca nedenidir.[339]

---

[336] Antones Liakos, "Balkaniki Krisi kai Ethnikismos", **O Ianos Toy Ethnikismoy kai E Ellenike Balkanike Politike** ("Balkan Krizi ve Milliyetçilik", Milliyetçiliğin Janus'u ve Yunanistan'ın Balkan Politikası) Aggelos Elefantes, Antones Liakos, Antones Manitakes, Damianos Papademetropoylos, Athena, Bibliorama Ekdoseis, 2007, s. 10.

[337] Elefantes, **a.g.m.,** s. 40.

[338] Paschalis M. Kitromilides, " 'Imagined Communites' and the Origins of the National Question in the Balkans", **Modern Greece: Nationalism&Nationality,** Ed. Martin Blinkhorn, Thanos Veremis, Athens, ELIAMEP, 1990, s. 23-66.

[339] John Bintliff, "The Ethnoarcheology of a "Passive" Ethnicty: The Arvanites of Central Greece", **The Usable Past: Grek Metahistories,** Ed. Keith S. Brown, Yannis Hamilakis, USA, Lexington Boks, 2003, s. 138.; Yannis Hamilakis, "Learn History!" Antiquity, National Narrative and History in Ecudational Textboks", **The Usable Past: Grek Metahistories,** Ed. Keith S. Brown, Yannis Hamilakis, USA, Lexington Boks, 2003, s.39-65. Toplumun tamamını saran bu histeriyi Yunanlığın "uyanışı" (αφύπνιση του Ελληνισμου) olarak değerlendiren Elefantes, milliyetçi ideolojinin Yunan

Bu siyasi ortamda 5 Mayıs 1992'de Savaş Karşıtı Antimilliyetçi Birlik (Αντιπολεμικής Αντιεθνικιστικής Συσπείρωσης) üyesi dört kişi -tamamı yirmi beş yaşın altında bir erkek ve üç genç kız- "ülkenin uluslararası ilişkilerini bozmak," "halkı karşılıklı çatışmaya teşvik etmek" ve "yalan haberler yaymak" suçlamasıyla 19 ay hapis cezasına çarptırıldılar. Paylaştıkları bildirinin başlığı "komşu halklar düşmanımız değildir, savaşa ve milliyetçiliğe hayır." idi. Birkaç gün içinde aydınlardan ve edebiyatçılardan oluşan 169 kişinin bildirisi açıklandı. "169"ların sorumlu savcılara seslendikleri kısa ve sert bildiri şu sözlerle sona eriyordu: "Mahkûm edilen bildiriyi hepimiz imzalıyoruz ve sayın savcılar, sizi vatandaşların yasa önündeki eşitliğini sağlayıcı önlemler almaya davet ediyoruz." Mpournazos'a göre ülkedeki tüm azınlıkları sıralayan, komşu ülke için Üsküplüler değil Yugoslav Makedonyası ismini kullanan söz konusu bildiri, o gergin ortamda birinci sınıf bir politik başarıydı.[340]

Makedonya sorunu karşısında Yunanların kendilerine bakışlarına gelince; Yunanistan'da milliyetçilik yoktu, milliyetçiler daima "ötekiler"di. Siyasiler ve kamuoyu için sadece Yunanların problemleri ve hakları vardı. Onlara ait olmayan tarihi unsurlar üzerinde iddiaları yoktu, kimseyi tehdit etmiyorlardı, yayılmacı emelleri bulunmuyordu.

Tam tersine Yunanlar kuzey ve doğu komşuları tarafından tehdit ediliyorlardı. Barut fıçısı Balkanların ortasında ve alevler içindeki Orta Doğu'nun yakınındaydılar ve tehlike bir hayal değildi. Arnavutlar Kuzey Epir'deki Yunanları eziyorlardı; Balkanlardaki Müslüman kuşak onları tehdit

---

toplumunun tüm katmanlarını hızla sardığını, çok az sayıda ve zayıf sesin karşı durmaya çalıştığını, KKE dışındaki sol partilerin, Epohe (Εποχή) ve Anatole (Ανατολή) istisnasıyla basının ve solun aydınlarının bu milliyetçi histeri karşısında suskun kaldığını söylüyor. Elefantes, **a.g.m.,** s.34-35.

[340] Strates Mpoypnazos, "O Polites-İstorikos sta Hronia Toy Neomakedonikoy Agona", **Sten Trohia toy Philippoy Elioy: İdeologikes Hreseis kai Emmones Sten İstoria kai ten Politike** (Yeni Makedonya Mücadelesi Yıllarında Yurttaş-Tarihçi, Philippou Eliou'nun Yörüngesinde: Tarih ve Politikada İdeolojik Kullanımlar ve Israrlar)**,** Anna Mathaioy, Strates Mpoyrnazos, Pope Poleme, Athena, Moyseio Mpenaki, 2008, s.26. Konuya ilişkin The Economist'te yer alan bir haberde, çok az Yunanın yargının tümüyle bağımsız olduğuna inandığı belirtiliyordu. Bkz. "Do not disagree: Greece and Macedonia. (arrest of people who disagree with the Greek government)", **The Economist (US)**, August 14, 1993.

ediyordu; Türklerle ilişkilerini sıkılaştıran Bulgarlarca tehdit ediliyorlardı; Türklerin Ege'de gözleri olduğu bilinen bir şeydi, Kuzey Kıbrıs'ın "işgali" ve Denktaş'ın "sahte devleti" Türk tehdidinin kanıtlarıydılar; Arnavutlar Çamerya'da hak iddia ediyorlardı; Batı Trakya'da Sadık'ın[341] Müslümanları topraklarındaki Türk bakışlarının teleskopuydu ve sonunda bir de Üsküplüler çıkmıştı.[342] Yunanlara göre Üsküplülerin ilk amacı söyledikleri gibi Makedonlar olarak, "devletçik"lerinin de Makedonya Devleti olarak tanınması ise de asıl amaçları, Yunan toprakları içindeki Slav-Makedon azınlığı kışkırtarak Selanik Limanı ile denize çıkışı olan Büyük Ege Makedonyası'nı kurmaktı. Bütün bu nedenlerin ışığında Makedonya sözcüğü Yunanlığın savunma çizgisine değiyor ve Makedonya isminin savunulması bir ölüm kalım meselesi haline geliyordu. Bu mesele bir ulusun tüm kesimlerini ve güçlerini Makedonya'nın Yunanlığını "Makedonya Yunandır." sloganı ile vurgulamaya, gözler önüne sermeye itiyordu.

Elioy, Makedonya Cumhuriyeti karşısındaki tutumun sadece bir dış politika konusu olmadığını, ideolojik yönelimin ve toplumun yapı taşlarının eksenlerine ulaşan çok daha derin bir konu olduğunu şu sözleriyle vurguluyor:

> "Yunanistan ve Yunanlar için en tehlikeli ve endişe verici olan, bir ulusun kendi seçtiği isimle tanınması olasılığı değil ki, bu hakkı zaten var, ancak Makedon Sorunu bahanesiyle Yunan toplumunda başlıca eğilimler ve kamuoyunu şekillendiren etmenler olarak kabul görmesidir. Bu ise rejim değişikliği sonrasında Yunan toplumunun temel yapı taşlarını oluşturduğu kabul edilen demokratik hassasiyetler ve yapılardan uzaklaşmak anlamına gelmektedir."[343]

---

[341] Dr. Sadık Ahmet, Batı Trakya Türk Azınlığının kendi bünyesinden çıkardığı ilk parlamenterdir. 1985 yılından itibaren itibaren demokratik yöntemlerle verdiği mücadele ile Batı Trakya Türklerinin insan hakları davasının gerek Yunanistan, gerekse uluslararası forumlarda duyurulmasında önemli rol oynamıştır. 1995'te Batı Trakya'da şaibeli bir trafik kazasında hayatını kaybetmiş, bu olay halen açıklığa kavuşmamıştır. Hatipoğlu, **Yunanistan'da Etnik Gruplar:,** s. 38-40.

[342] Elefantes, **a.g.m.,** s.32.

[343] Philippos Elioy, **Psifides İstorias kai Politikes toy Eikostoy Aiona** (Mozaik Taşları ve 20. Yüzyıl'ın Politikaları), Athena, Polis, 2007, s.55.

19. yüzyılda yükselen Balkan milliyetçiliğinin sonucunda önce Yunanistan, ardından Sırbistan, Romanya, Bulgaristan ve Arnavutluk ulus devletleri kuruldu. Makedon ulusunun inşası 1940'larda başladıysa da bağımsız Makedon devletinin kurulması için 1990'ları beklemek gerekti. Makedon devletinin bir anlamda diğer Balkan devletlerinin geçtiği aşamalardan bir yüzyıl sonra geçtiğini söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Ancak bu gecikme diğer devletlere onu yok sayma hakkını vermese gerektir. Zira kendi tarihlerinin aynı mantık ve iddialarla kolaylıkla sorgulanması mümkündür.

2.3. 1991-1995 DÖNEMİNİN ELEŞTİREL BİR İNCELEMESİ

Yunanistan 1989'da tarihi bir fırsatla karşı karşıya kalmıştır. AB ve NATO üyesi ülke, bu dönemde Balkan ülkelerinin serbest piyasa ve parlamenter demokrasiye geçişleri yolunda önemli bir rol oynayabileyecek ekonomik ve diplomatik birikime sahiptir. Ancak, Makedonya isminin komşu ülke tarafından kullanılmasını engelleme girişimi sonunda değerli sermayesini boşa harcayarak, bunu başaramamamıştır. Oysa yeni Cumhuriyet adı ne olursa olsun arkasına Bulgaristan, Sırbistan ya da Türkiye gibi daha büyük bir gücü alırsa Yunan güvenliğine zaten bir tehdit oluştururdu. İhracatı için en yakın çıkış Selanik Limanı ve Yunanistan'ın doğal ticaret ortağı olduğundan, Üsküp'ün dış ve güvenlik politikası kararları Yunanistan'ın etkisi altında kalmazlık edemezdi.

Ancak Atina, bu doğal bağımlılığı yakın ilişkiler hatta daha büyük bir bağımlılığa çevirmek yerine, Makedonya'yı tecrit etmeye çalışmıştır.[344] Bu politika, Yunan olmayanlar kadar pek çok Yunan analist tarafından da mahkûm edilmektedir. Keridis'e göre, "1989'dan sonra Yunanistan'ın Balkan politikası, devletlerin dış politikasının nasıl olmaması gerektiğini sergileyen bir

[344] Monteagle Stearns, "Yunan Güvenlik Meseleleri", **Yunan Paradoksu,** Der. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999, s. 78.

vitrin gibidir." Öncelik ve esneklikten yoksun, kapsamlı bir stratejisi ve sağlam bir taktiği bulunmayan politika sonunda geri tepmiştir.[345] Makedonya birçok devlet tarafından tanındığı gibi Yunanistan kötü şöhret kazanmıştır. Dünya tarafından Balkan trajedisiyle başa çıkmakta dünyaya yardımcı olması gereken bir bölge gücü iken, gerginliği artıran bir ülke olarak algılanmıştır.

Yunanistan'ın potansiyeline karşılık fiili başarılarının yetersizliği pek çok Yunan akademisyen ve yazar tarafından Soğuk Savaş sonrası paradoksu[346] olarak tanımlanırken, bu başarısızlığın Yunan siyasal kurumlarının zayıflığına, Yunanistan'ın kimlik sorununun yeniden ortaya çıkmasına, şaşırtıcı güvensizliğine, dış politikasındaki dar görüşlülüğe ve Yunan ekonomisinin 1980'lerin başlarından beri etkisi altında olduğu ekonomik krizlere bağlanabileceği[347] yorumları yapılmıştır.

Yunanistan Soğuk Savaş'ın sona ermesine, Yugoslavya'nın çöküşü ve bunun yarattığı kargaşaya hazırlıksız yakalanmıştır.[348] 1974'den 1990'a kadar başlıca güvenlik meselesi "doğudan gelen tehdit" olmuş ve savunma doktrini bu algılama doğrultusunda geliştirilmiş, kuzey savunmasına doğudan daha yüksek bir öncelik tanınmamıştır.[349] Soğuk Savaş'ın sona ermesi uluslararası güvenlik ve işbirliği için umut vadeden bir "yeni dünya düzeni" olarak kabul görür, dünyanın geleceğine dair olumlu tahminlerin bolluğu

---

[345] Dimitris Keridis, "Political Culture and Foreign Policy: Greek-Turkish Relations in the Era of European Integration and Globalization", **A NATO Fellowship Final Report,** Cambridge, June 1999.; Wallden, **a.g.m.,** s.114.

[346] Kalipso Nikolaydis, "Yunan paradoksu nedir?", **Yunan Paradoksu,** Ed. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık, 1999, s.32.; Nikiforos Diamandouros, "1990'larda Yunan politikası ve toplumu", **Yunan Paradoksu,** Ed. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık, 1999, s. 37.

[347] Ayrıntılar için bkz. Keridis, "Political Culture:"

[348] F. Stephen Larrabee, "Yunanistan ve Balkanlar: politika önerileri", **Yunan Paradoksu,** Ed. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık, 1999, s. 133.

[349] Stearns, **a.g.m.,** s.79-80.; Thanos Dokos, "Greek Security Doctrine in the Post-Cold War Era", **Thesis: A Journal of Foreign Policy Issues,** Summer 1998, (Erişim) http://www.hri.org/MFA/thesis/summer98/security.html, 16 Nisan 2009.; Van Coufoudakis, "Greek Political Party Attitudes Towards Turkey: 1974-89", **The Greek-Turkish Conflict in the 1990s: Domestic and External Influences,** Ed. Dimitri Constans, Londra, MacMillan, 1991, s. 41-43.; Athanasios Platias, "Greece's Strategic Doctrine: In Search of Autonomy and Deterrence", **The Greek-Turkish Conflict in the 1990s: Domestic and External Influences,** Ed. Dimitri Constans, Londra, MacMillan, 1991, s. 97-105.

"tarihin sonu"nun ilanına kadar ulaşırken, 1989 sonrası çatışmaların yoğunlaştığı bir dönem olmuş ve özellikle Güneydoğu Avrupa ile ilgili olarak, güvenlik politikalarında ve güvenliğin anlamında bir dönüşüm yaşanmıştır.[350]

Bölgenin kritik bir aktörü olan Yunanistan değişen güvenlik manzarasından doğrudan etkilenmiş, ancak Bosna krizi boyunca açıkça Sırplardan yana çıkması ihtilafı çözmede önemli bir rol oynamasını engellemiştir.[351] Atina, Sırbistan ve Miloseviç ile "özel ilişki"sini Balkanlarda dengeleri koruma çabası ve bunun müttefiklerince anlaşılmadığı biçiminde ifade etse de bu, Sırbistan'a uygulanan ambargonun lafzı ve ruhunun ihlali olarak değerlendirilmiştir. Bu politika Yunan diplomasisi için dayanılmaz bir maliyet getirmiş, Yunanistan'ı yalnızlaştırarak ülkenin çıkarlarını tehlikeye atmıştır.[352] Öyle ki, ortakları ve müttefikleri tarafından NATO ve AB gibi Batı kurumlarındaki varlığının değeri ve geçerliliği bile tartışılır hale gelmiştir.[353]

Bu dönemde Avrupa-Atlantik güvenlik stratejisinin en belirgin öğeleri demokratik barış ve uygarlık paradigmasıyken,[354] 1993 yılında Samuel P. Huntington'un "uygarlıklar çatışması" tezi de Yunanistan'da rahatsızlık yarattı; çünkü Huntington tezinde, Yunanistan'ı Batı kültürünün dışında, Ortodoks kültür içinde ve Batı Medeniyetinin doğu sınırı olarak

---

[350] Elizabet Prodromou, "Yunanistan'da Soğuk Savaş sonrası güvenliğinde algılama paradoksu", **Yunan Paradoksu,** Ed. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık, 1999, s.154-156.; Theodore A. Couloumbis, Louis J. Klarevas, "Prospects for Greek-Turkish Reconciliation in a Changing International Setting", **Greek-Turkish Relations and U.S. Foreign Policy: Cyprus, the Aegean, and Regional Stability,** Tözün Bahçeli, Theodore A. Couloumbis, Patricia Carley, Washington, United States Institute of Peace, Peaceworks No. 17, 1997, s. 30.; Daniel N. Nelson, "Nato: Use Only in Moderation", **The Bulletin of the Atomic Scientistis,** November/December 1994, s.32.

[351] Stearns, **a.g.m.,** s.83.; Anastassios Anastassiadis, "Religion and Politics in Greece: The Greek Church's 'Conservative Modernization' in the 1990s", **Research in Question,** no. 11, January 2004, (Erişim) http://www.ceri-sciences-po.org/publica/question/qdr11.pdf, 17 Nisan 2009, s. 4.

[352] Psimogiannou, **a.g.t.,** s.19.

[353] AB'nin yoğun transferlerine rağmen ekonomisinin acınacak durumu da tabloya eklendiğinde, bu dönemde Yunanistan Birlik içinde sıklıkla "kara koyun" olarak nitelendirilmiştir. Wallden, **a.g.m.,** s.,114.; Spyros Economides, "The Europeanisation of Greek Foreign Policy", **Politics and Policy in Greece,** Ed. Kevin Featherstone, 2006, London, Routledge, s. 257.; Thanos Dokos, "E Diethnes Eikonas tes Ellados" (Yunanistan'ın Uluslararası Görünümü), **Kathimerine,** 17 Şubat 2010.

[354] Prodromou, **a.g.m.,** s.154-156.

değerlendiriyordu.[355] Yunan dış politikasında 1995 yılı sonlarından itibaren başlayan değişimde bu görüşlerin de etkisi olsa gerektir.

Son kırk yılda kuzey sınırlarında yaşanan göreceli barış ve istikrardan sonra Balkanlarda sosyalist düzenin yıkılmasının yarattığı riskler ve fırsatlar karşısında, 1990'ların ilk yarısında her ne kadar Yunan girişimciler iş fırsatlarına yoğunlaştılarsa da resmi Yunanistan, siyasi sınıfının büyük çoğunluğu ve medya, neredeyse sadece riskler üzerine odaklanmışlardır.[356] Ancak 1990'ların ikinci yarısında Simitis hükümeti ikili siyasi sorunları aşarak, yeni fırsatlardan yararlanma politikası izlemiş, çabalarını politik, ekonomik askeri, eğitim, kültürel ilişkilerden alt yapı ve kalkınma alanlarına kadar geniş bir işbirliği iklimi oluşturmak üzere yoğunlaştırmıştır.

---

[355] Samuel P.Huntington, **The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order,** New York, Simon&Schuster Inc., 1996, s.157-168. Huntington Yunan basınına verdiği bir röportajda tezini, "Yunanistan'ın M.Ö. 9. ve 10. yüzyıllarda yaratılan ve Antik Yunan'ın kuşkusuz pek çok unsur katmış olduğu Batı uygarlığına ait olduğuna inanmıyorum. Kanımca Yunanistan, Bosna gibi konulardaki tezleri ile Batılı güçlerden açıkça farklı olduğunu gösteriyor. Politikacılar ülkenin Ortodoks güçlerle bağlarını giderek daha fazla vurgularken, Yunanlar da bu durumu benimsiyorlar." sözleriyle pekiştiriyordu. Aleksis Papahelas, "Samioyel Hantington, E Ellada den anekei ste Dyse" (Samuel Huntington, Yunanistan Batı'ya ait değil), **To Bima,** 24 Mayıs 1998.

[356] Charalambos Tsardanidis, Evangelos Karafotakis, "Greece's Economic Diplomacy Towards The Balkan Countries", **Journal of International Affairs,** vol. 5, September-November 2000, s.1.; Loukas Tsoukalis, "Greece: like any other European country?", **The National Interest,** The Spring, 1999.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1995 SONRASINDA YUNANİSTAN'IN MAKEDONYA POLİTİKASINDA DÖNÜŞÜM

Meseleye Atina'nın ulusal çıkarları açısıdan bakıldığında 1995 yılı başları itibariyle durum pek iç açıcı görünmüyordu ve mevcut politikanın gözden geçirilmesi gerekiyordu. "Makedonya macerası" birçok önemli ders çıkarılmasını sağlamıştı. Bölgesel istikrarın Yunanistan'ın sadece çıkarına değil, bir devlet olarak katkıda bulunması gereken bir unsur olduğu artık açıkça belli olmuştu. Ayrıca dış politika hedeflerinin izlenmesi ve gerçekleştirilmesinde amaçlar arasındaki hiyerarşinin ve tehditlerin tanımlanması gerekliliği ortaya çıkmıştı. Dış politikanın "Üsküpleştirilmesi", dikkatlerin diğer önemli ve acil konulardan uzaklaşarak sınırlı kaynakların buraya yönlendirilmesine neden olmuştu. Oysa 1996 Kardak krizi, ulusal güvenlik için gerçek tehlikenin FYROM değil, Türkiye olduğunu göstermişti.[357]

Makedonya sorununun geçici çözümlenme biçimi kimi milliyetçi çevrelerce eleştirildiyse de[358] Yunanistan kendisini uluslararası arenada yalnızlaştıran, prestijini zedeleyen ve rakip olarak gördüğü Türkiye'nin Balkanlardaki etkisini artıran[359] bu sorunu çözerek, yeni bir dönemin başlangıcını yapmıştır. Simitis'in kararlılıkla uyguladığı politikalar sonucunda AB içindeki konumunu güçlendiren ve genişleme sürecindeki AB'de merkez içinde yer almak isteyen Yunanistan,[360] özellikle 1990'ların ikinci yarısından itibaren "ulusal çıkar" kavramını tartışmaya açmış, güvenlik ve dış politika

---

[357] Aristotle Tziampiris, "Greece and the Balkans in the Twentieth-Century", **Greece in the Twentieth-Century,** Ed. Theodore A. Couloumbis, Theodore Kariotis, Fotini Bellou, London, Frank Cass Publishers, 2003, s. 150-151.

[358] Kofos, "The Unresolved:", s. 139-144. Makedonya'da ise Cumhurbaşkanı Gligorov, 3 Ekim 1995'te Üsküp'te bombalı suikast girişimine uğramış, ancak yaralı olarak kurtulmuştur. "A blow against Macedonia. (attempted assassination of Pres Kiro Gligorov shows how fragile the republic is)", **The Economist (US),** 7 October 1995.

[359] Şaban Çalış, Birol Akgün, "Çatışmadan Uzlaşmaya: 21. Yüzyıla Girerken Balkanlar'da Türk Yunan Rekabeti", **21. Yüzyılda Türk Dış Politikası,** Ed. İdris Bal, Ankara, Ankara Global Araştırmalar Merkezi, 2006, s.306.

[360] Baskın Oran, "Yunanistan bize abi'lik ediyor", **Radikal,** 9 Nisan 2001.

açısından ulusal çıkarlarını yeniden belirlemiş ve yeni bir kimlikle uluslararası sistemde yer almaya karar vermiştir. Sonuç olarak yeni siyasal kadrolarla dış politikasını Soğuk Savaş sonrası koşullarla uyumlu hale getirmiştir.[361]

Makedonya politikasındaki dönüşüm, Yunanistan'da yaşanan daha büyük bir dönüşümün parçasıdır. Hem nedenlerinden, hem de sonuçlarından birisini oluşturduğu bu dönüşümün ana hatlarıyla gözden geçirilmesi, Yunanistan'ın Makedonya Cumhuriyetine yönelik politika değişikliğinin, tutum ve davranışlarının anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

3.1. SİMİTİS VE YENİ DÖNEM

Başbakan Kostas Simitis PASOK'un "yurtsever" ya da "maksimalist" olarak nitelendirilen kanadından olmayan bir modernistti ve başlangıçta isim sorununu çözmekte kararlı görünüyordu. Dışişleri Bakanı Theodoros Pangalos da 1997 yılının başlarında Parlamento'da yaptığı konuşmada bir uzlaşmaya yaklaşıldığını söylüyordu. Ona göre BM Güvenlik Konseyi komşu devleti ya "Makedonya" ismiyle ya da mevcut koşullarda Yunanistan için "en iyi"si olan bileşik bir isim ile tanıyacaktı.[362]

Geçici Uzlaşı'nın imzalanması, Papandreou'nun sahneden çekilmesi, Türkiye ile Ege'de yaşanan Kardak krizine rastladı. Sonuç olarak Makedonya Sorunu gazetelerin ilk sayfalarından çekildi ve New York'taki iki yalnız diplomata terk edilerek bir zaman kazanma oyununa dönüştü.[363] Dayton Anlaşması ve Geçici Uzlaşı'yı izleyen dönemde bölgeye hakim olan rahatlama ortamında Yunanistan, kuzey komşularıyla gerek ikili gerekse çok taraflı düzeylerde işbirliğini geliştirme fırsatı buldu.

---

[361] Fırat, **a.g.m.,** s.21, 51-52.
[362] "Pangalos says settlement on FYROM name dispute may be at hand", **Athens News Agency,** 1 February 1997.
[363] Kofos, "Greece's Macedonian Adventure:"

3.1.1. Modernleşme ve Avrupalılaşma

Ocak 1996'da PASOK'un modernist kanadının lideri Kostas Simitis'in Başbakan seçilmesi -ciddi biçimde hasta olan Papandreou'nun yerine- ve Papandreou'nun ölümünden sonra Haziran 1996'da Partinin lideri olması, Parti için olduğu kadar ülke için de bir dönüm noktası oldu. Popülist bir dönemden, pragmatizm ve teknokratik bir yaklaşım ile toplumun ve ekonominin modernizasyonu, rasyonalizasyonu ve Avrupalılaşması olarak tanımlanan bir döneme geçilmiştir. Simitis'in başlattığı modernleşme projesi'yle PASOK imaj yenileyerek 1996 ve 2000 seçimlerini kazanmış ve 20. yüzyılın sonu ile 21. yüzyılın başı bu şekilde belirlenmiştir.[364]

Yunanistan'da modernleşme, diğer Güneydoğu Avrupa ülkelerinde olduğu gibi AB'nin gelişmiş toplumları ile aradaki mesafeyi azaltmak olarak algılanmaktadır. Bu anlayış çerçevesinde Simitis hükümetinin başlıca hedefi, ekonominin Maastricht kriterlerine uyumlu hale getirilmesi ve Avrupa Para Birliği (APB)'ne dâhil olmaktı.[365] Avro Bölgesi'ne girmek, ki ulusal gurur ve ülkenin prestiji buna bağlıydı, 1996'dan sonra ulusun en önemli hedefi olmuştur.[366]

AB üyeliği ülkenin modernleşmesinde itici bir güç görevi görmüştür. Zira APB'ye girebilmesi için Yunanistan'ın güçlü bir ekonomik yapı oluşturması, ayrıca demokrasisinin eksiklerini gidermesi gerekliydi. Bunların geçekleştirilmesi ise dış politikada da kesin bir değişiklik gerektiriyordu.

---

[364] Christos Lyrintzis, "The Changing Party System: Stable Democracy, Contested 'Modernisation'," **Politics and Policy in Greece: the Challenge of Modernisation,** Ed. Kevin Featherstone, New York, Routledge, 2006, s.27-28.; Nikolaos Bilios, "Renewing Socialism in Greece: Analyzing PASOK's Modernization Paradigm", **Political Parties, Civic Participation and Political Expression in Greece,** University of Leeds, 55th Annual Conference of the Political Studies Association (PSA), 5-7 April 2005, s.1-4.; Gerassimos Mochonas, "The path of modernization: PASOK and European integration", **Journal of Southern Europe and the Balkans,** vol. 3, no. 1, 2001, s.11-24.

[365] Bu hedef ana muhalefet partisi YDP tarafından da desteklenmekte ve iki parti seçmen oylarının yaklaşık %80'ini temsil etmekteydi. Tsoukalis, **a.g.m.;** George Andreou, Nikos Koutsiaras, "Greece and Economic and Monetary Union: Whither Europeanisation?", **Greece in the European Union,** Ed. Dionyssis G. Dimitrakopoulos, Argryis G. Passas, London, Routledge, 2004, s.86-113.

[366] Bilios, **a.g.m.,** s.4.

3.1.2. Dış Politika

Simitis'in modernleşme projesinin tamamlayıcısı olan, 1990'ların ilk yarısının sorunlu mirasını taşıyan dış politikada başlıca görev ise Balkan komşuları ve AB ile ilişkilerin rehabilitasyonu idi. Böylece içeride modernizasyon gerçekleştirilirken, dış politika da Avrupalılaştırılacaktı. Uzun bir yol izlemiş olan Avrupalılaşmanın kilit kavramları ise dış politikanın kısmen aşırılıktan uzaklaştırılması ve çok yönlülüktü.[367]

Simitis hükümetiyle birlikte görünür olmaya başlayan dış politikadaki aşamalı dönüşüm, komşularla çatışmacı yönelimin terk edilerek ekonomik diplomasi başta olmak üzere bölgesel işbirliğinin ilerletilmesine dayanmıştır. Yunanistan bölgede AB, NATO ve diğer önemli uluslararası kuruluşların üyesi olan tek devlet olmasının bilinci ve bölgesinin en dinamik ekonomisi ve en istikrarlı demokrasisine sahip olmanın avantajıyla, 1990'ların ilk yarısında "Makedonya macerası"ndan çıkarttığı derslerden yararlanmış, kendi çıkarları açısından Balkanlara yönelik daha olumlu bir strateji geliştirmiştir. Zira jeostaretejik özellikleri nedeniyle Balkanlar'da siyasi açıdan önemli roller oynamak istemektedir.

Sınırlı kaynaklara sahip küçük bir ülke olan Yunanistan'ın[368] güvenlik ve dış politika ufukları ile stratejik alanı 21. yüzyıl başlarında genişlemiştir.[369] Yunanistan Batılı, demokratik, statükocu, serbest girişim odaklı AB ile

---

[367] Avrupalılaşmanın Yunanistan'ın AB ortakları ile arasındaki farklılıkları azaltacağına ve sonunda aşırılıklarını törpüleyeceğine inanılmaktadır. Dimitrios Kavakas, "Greece", **The Foreign Policies of European Union Member States,** Ed. Ian Manners, Richard G. Withman, Manchester, Manchester University Press, 2000, s.158-159.; Kyriakos Kouveliotis, "'Europeanisation' and Greece, The Impact of European Integration on the Diplomatic and Strategic Domains of Greece", **The 2nd Hellenic Observatory PhD Symposium on Modern Greece: "Current Social Science Research on Greece"** LSE, 10 June 2005, s.19.; Apostolos Agnantopoulos, "The Europeanisation of Greek Foreign Policy A Conceptual Framework and an Empirical Application in Greek-Turkish Relations", **The 2nd Hellenic Observatory PhD Symposium on Modern Greece: "Current Social Science Research on Greece"** LSE, 10 June 2005, s. 2.; Economides, **a.g.m.,** s. 250-259.

[368] Dimitris Keridis, "Greek Foreign Policy After Macedonia"**, A Journal of Hellenic Issues**, vol. 1, no. 1, 1995.

[369] "White Paper for the Armed Forces", 1.12.1997, (Erişim) http://merln.ndu.edu/whitepapers.html, 18 Nisan 2010.

NATO'nun Güneydoğu Avrupa ve Doğu Akdeniz gibi sorunlu bölgelerdeki stratejik bir ileri karakolu olarak tanımlanmaktadır.[370] Üç kıtanın (Avrupa, Asya ve Afrika) kesişim noktasında bulunan ülke, Balkanların önemli bir parçası olduğu gibi Karadeniz'e ve zengin petrol bölgelerine sahip Ortadoğu ile Kafkaslar'a da yakındır. Ege Denizi, Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan petrol ürünlerinin taşınması için önemli bir transit yoldur -özellikle Orta Asya ve Transkafkasya'dan gelen boru hatlarının inşasından sonra-. Dahası Soğuk Savaş sonrasında dahi süren ABD-Rusya rekabeti nedeniyle önemi devam eden Akdeniz'deki konumu stratejik önemini artırmaktadır.[371] Bu nedenle Yunanistan için ülkesinin bütünlüğünü, demokratik sistem ve değerlerini korumak, uluslararası barış ve istikrara derinden bağlıdır.[372] Öncelik ise AB, BAB ve NATO ortakları ile ilişkilerini derinleştirmesindedir.[373]

Bu doğrultuda Simitis'in AB'ye daha ileri entegrasyon çerçevesinde öngördüğü yeni Balkan stratejisinin hedefi, "mevcut sınırlar ve anayasal gerçeklikler" içerisinde Yunanistan'ın AB, NATO, Avrupa Konseyi, BAB ve OSCE üyeliklerinin getirdiği kapasitesini ortaya koyarak barışı sağlamaktı. Bunun için de güney Balkanlarla ilişkileri geliştirmek ön koşuldu.[374] Hükümet gecikmeksizin Ekim 1996'da, Yunanistan'ın Balkanlara yönelik yeni rolüne

---

[370] Charles M. Perry, Dimitris Keridis, **Defense Reform, Modernization & Military Cooperation in Southeastern Europe,** USA, Potomac Books, Inc., 2004, s.273.

[371] Thanos P. Dokos, Panayotis J. Tsakonas, "Greek-Turkish Relations in the Post-Cold War Era", **Greece and Turkey in the 21st Century: Conflict and Cooperation, a Political Economy Perspektive,** Ed. Christos Kollias, Gülay Günlük-Şenesen, New York, Nova, 2003, s.10.; Perry, Keridis, **a.g.e.,** s. 273.

[372] T. A. Couloumbis, P. Yannas, "Greek Security challenges in the 1990s", **Balkans: A Mirror of the New International Order,** Ed. Günay Göksu Özdoğan, Kemal Saybaşılı, İstanbul, Eren Yayıncılık, 1995, s.203.

[373] "White Paper for the Armed Forces". Kouloumbis ve Dalis'e göre, Atlantik İttifakı'nda ciddi merkezkaç eğilimlerin yoğun olduğu 21. yüzyıl başlarında öngörülebilir bir gelecek için, Yunanistan'ın en iyi savunma ve güvenlik profili üç düzeylidir: ilki sağlıklı ve rekabetçi bir ekonomi, serbest ticaret ve girişim koşulları altında işleyen ve iyi eğitimli, donanımlı silahlı kuvvetler tarafından desteklenen güçlü demokratik kurumların varlığı; ikincisi statükonun korunması yönünde Yunanistan'ın savunma/caydırıcılığının AB tarafından desteklenmesi; üçüncüsü ise Soğuk Savaş sonrası düzen için *sine qua non* olan NATO ve Atlantik toplumudur. Theodore A. Couloumbis, Sotiris Dalis,"Greek Foreign Policy Since 1974: From dissent to consensus", **Greece in the European Union,** Ed. Dionyssis G. Dimitrakopoulos, Argryis G. Passas, London, Routledge, 2004, s.82-83.

[374] Dimitrios Triantaphyllou, "The Greek Approach to the Balkans", **The Southeast European Yearbook 1997-98**, Ed. Thanos M. Veremis, Dimitrios Triantaphyllou, Hellenic Foundation For European &Foreign Policy, Athens, 1998, s.203.

ilişkin "Simitis Planı" olarak adlandırılan bütünlüklü yaklaşımını açıkladı. Plan, Balkanlarda dinamik ve güçlü bir Yunanistan için kuzey komşularıyla tam bir normalleşme öngörüyordu. Güvenlik, dostluk ve işbirliğini içeren paket çerçevesinde Başbakanın Üsküp'ü ziyareti dahi söz konusuydu.[375]

3.2. YUNANİSTAN'IN POLİTİKA DEĞİŞİKLİĞİNDE TÜRKİYE'NİN ETKİSİ, BALKANLARDA TÜRK-YUNAN REKABETİ

Yunanistan'ın en büyük siyasi ve askeri hasmı olarak nitelendirilen Türkiye[376] faktörünün de Yunanistan'ı Makedonya ile ilişkilerini düzeltmeye iten süreçteki etkisinin gözden geçirilmesinde yarar bulunmaktadır.

Pek çok yazar Yunanistan'ın 1990'ların ilk yarısında AB, NATO ve ABD'yi karşısına alacak kadar katı biçimde yürüttüğü Makedonya'yı dışlayan Sırp yanlısı dış politikasını, bir Türkiye rekabeti ve artan tehdit algılamaları ile açıklamaktadır.[377] Bu rekabetin temel amacının iki ülkenin de bölgedeki diğer ülkeler karşısında daha etkin bir politika izleme ve bölgesel güç olma isteğinden kaynaklandığını söylemek mümkündür.[378] Bu dönemde Batı, mevcut çatışmaların Makedonya'ya sıçraması halinde iki ülkenin çıkacak yeni bir Balkan Savaşının parçası olabileceğinden korkmuştur.[379] Böylece Balkanlar'da yaşanan değişim ve iki ülkenin bölgeye olan ilgisi, mevcut sorunların yanı sıra yeni bir çekişme alanı daha yaratmıştır.

---

[375] Giannes Pretenteres, "To Shedio Semete" (Simitis Planı), **To Bima,** 27 Ekim 1996.

[376] Stavros B. Tomadakis, "Yunan ekonomisi: performans, beklentiler ve paradokslar", **Yunan Paradoksu,** Der. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999, s. 59.

[377] Çalış, Akgün, **a.g.m.,** s.293-294.; İlter Turan, Dilek Barlas, "Turkish-Greek Balance: A Key to Peace and Cooperation in the Balkans", **East European Quarterly,** Winter 1998, s. 469-488.

[378] Othon Anastasakis, "Greece and Turkey in the Balkans: Cooperation or Rivalry?", **Greek-Turkish Relations in an Era of Détente,** New York, Routledge, 2005, s.46-50.; Kamil Mehmet Büyükçolak, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türk-Yunan İlişkilerinde Yeni Bir Boyut: Balkanlar", **Türkiye-Yunanistan Eski Sorunlar, Yeni Arayışlar,** Der. Birgül Demirtaş-Coşkun, Ankara, ASAM, 2002, s. 114-120.

[379] Anastasakis, **a.g.m.,** s.45.; Heinz Kramer, **A Changing Turkey: The Challenge to Europe and the United States,** Virginia, R.R. Donnelley and Sons, 2000, s.148.; Ian O. Lesser, F. Stephen Larrabee, Michele Zanini, Katia Vlachos, **Greece's New Geopolitics,** RAND, 2001, s.20.

Makedonya'nın bağımsızlığı ve Balkanlar'da Türkiye'nin yeniden ağırlık kazanmaya başlaması,[380] Atina tarafından ülkenin düşman güçler tarafından çevrelenmesi olarak algılanmıştır.[381] Bu tehdit algısı[382] Soğuk Savaş sonrasında Türkiye'nin Orta Asya'dan Balkanlar'a uzanan İslami bir kuşak yaratarak bölgesel bir hegemon olabileceği inancı ile şiddetlenmiştir.[383] Yunanistan bölgedeki Müslüman ya da Türk nüfusla olan bağlarını kullanarak etkisini artırmasından korktuysa da[384] Türkiye, Yunanistan veya Balkanlar'ın başka bir bölgesinde "Müslüman kartı"nı oynama arayışında olmamıştır.[385] Yugoslavya bunalımı ile başlayan gelişmeleri ihtiyatla izlemiş ve sürekli Yugoslavya'nın toprak bütünlüğünden yana olduğunu vurgulamıştır. Ankara yeni cumhuriyetlerin hepsini, ancak AT'nin Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlığını tanımasından sonra tanımıştır. Cumhuriyetlerle ilişkilerinde din ve milliyet ayrımı gözetmemiş, ancak stratejik konumları ve tarihi bağlar gereği Makedonya ve Bosna-Hersek, Ankara'nın gündeminde özel bir önem arz etmiştir.[386] Türkiye'nin bölgedeki tüm askeri eylemlerinin tek taraflı değil, NATO ya da BM'nin bir parçası olarak müttefiklerinin çizgisi içinde olmasına[387] karşın Arnavutluk, Bosna, Makedonya hatta Soğuk Savaş sırasında Türk azınlığa yapılan baskılar nedeniyle ilişkileri kopma noktasına

---

[380] Mustafa Aydın, "Contemporary Turkish-Greek Relations: Constraints and Opportunities", **Turkish-Greek Relations: The Security Dilemma in the Aegean,** Ed. Mustafa Aydın, Kostas Ifantis**,** Great Britain, Routledge, 2004, s.41.

[381] George Koukoudakis, "The Foreign Policy of Greece as a Member of a Security Community", **The 2nd Hellenic Observatory PhD Symposium on Modern Greece: "Current Social Science Research on Greece"** LSE, 10 June 2005, s.20. 1990'larda FYROM Yunanistan için önemli bir güvenlik tehdidi oluşturmuyordu. En büyük korku Türkiye'nin kuzey komşularıyla ittifak yapmasıydı. Oysa böyle bir belirti yoktu. Ancak Yunanistan'ın algılamaları farklıydı. Türkiye her yerde müttefik topluyordu. "En kötü durum senaryosu" iç politikaya da hakim olmuştu. Bu tehdit algısı konusunda Yunanistan ve AB'nin kalanı arasında farklılık vardı. Onların kapasite ya da olasılık olarak gördüklerini, Yunanistan niyet olarak algılıyordu. Kouveliotis, **a.g.m.,** s. 21-22.

[382] "Yunanların yaptıkları stratejik tahlillerin hemen hepsinde Türkiye, özellikle ordu, nüfus, coğrafya ve ekonomik kaynaklar açısından Yunanistan'dan hayli "üstün bir ülke" olarak değerlendirilmekte ve bu nedenle de neredeyse otomatikman "tehditkâr" bir ülke olarak tanımlanmaktadır." S. Gülden Ayman, "Türk-Yunan İlişkilerinde Güç ve Tehdit", **Türk Dış Politikasının Analizi,** Ed. Faruk Sönmezoğlu, İstanbul, Der Yayınları, 2. baskı, 1998, s. 546-554.

[383] Agnantopoulos, **a.g.m.,** s. 14.

[384] Mustafa Aydın, **a.g.m.,** s. 41.

[385] F. Stephen Larrabee, Ian O. Lesser, **Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainity,** Santa Monica, RAND, 2003, s.96.

[386] Şule Kut, "Yugoslavya Bunalımı ve Türkiye'nin Bosna-Hersek ve Makedonya Politikası:1990-1993", **Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik,** İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, s.47-55.

[387] Anastasakis, **a.g.m.,** s. 50.; Larrabee, Lesser, **a.g.e.,** s. 96.

gelen Bulgaristan'la siyasi ve askeri ilişkilerini geliştirmesi,[388] Balkanlarda bir yeni-Osmanlıcılık siyaseti izlediği inancıyla Yunanistan'ı rahatsız etmiştir.[389] Oysa Türkiye Balkan sorunları karşısında herhangi bir devlet değildir. Balkanlar, derin tarihsel ve sosyo-kültürel bağlar, ekonomik ve siyasal ilişkiler açısından Türkiye için son derece önemli bir bölge ve Avrupa'ya açılan yoludur. Buradaki barış ve istikrar, Türkiye'nin güvenliği kadar Avrupa ile olan ekonomik ve siyasi ilişkilerinin aksamaması açısından da önemlidir. Bu nedenle Balkanlardaki gelişmeler Türkiye'yi doğrudan ya da dolaylı, ama daima yakından ilgilendirmektedir.[390]

Soğuk Savaşın sona ermesinin Türk dış politikasını sınırlayan konjonktürel etkileri ortadan kaldırdığı, bağımsız bir Türk dünyası ve işbirliğine açık bir Balkanlar ortaya çıkardığı da bir gerçektir. Tam da Türkiye'nin Batı ve ABD için öneminin azaldığı iddiaları ortaya atılırken[391] Soğuk Savaş sonrasında Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu'da yaşanan sorunlar, bu bölgelerin tam ortasında bulunan Türkiye'nin bölgesel ve küresel

---

[388] Çalış, Akgün, **a.g.m.,** s.294. Bu dönemde yeni kurulan devletlerle bir çok anlaşma yapılmış olup bunların en önemlisi, Bulgaristan, Arnavutluk hatta İtalya'nın da desteklediği ''Batı-Doğu''ulaşım projesi olmuştur. Durres-Üsküp-Sofya-İstanbul güzergâhında bir demiryolu-karayolu bağlantısı kuracak olan proje için Mayıs 1993'te Ohrid'de mutabakata varılmış, ancak siyasi ve iktisadi nedenlerden dolayı ilerleme kaydedilememiştir. Necati Çayırlı, "Cumhuriyet Döneminde Türkiye-Balkan İlişkileri", **TÜRKSAM,** 1 Kasım 2008, (Erişim) http://www.turksam.org/tr/a1527.html, 23 Nisan 2010.

[389] Yeni-Osmanlıcılık terimi, hem olumlu çağrışımları ile Cengiz Çandar gibi Türk yazarlar hem de Osmanlıları çok kültürlü bir harmoni değil, emperyal rolleri ile ilişkilendiren Balkanlı ve Ortadoğulu yazarlar tarafından kullanılmıştır. Nicholas Danforth, "Ideology and Pragmatism in Turkish Foreign Policy: From Atatürk to the AKP", **Turkish Policy Quarterly,** vol. 7, no. 3, s.90.; Sedat Laçiner, "Turgut Özal Period in Turkish Foreign Policy: Özalism", **USAK Yearbook,** vol. 2, **February** 2009, s.153-205. Neo-Osmanlıcılığa ilişkin olumsuz bir görüş için bkz. Stephanos Constantinides, "Turkey: The Emergence of a New Foreign Policy the Neo-Ottoman Imperial Model", **Journal of Political and Military Sociology,** vol. 24, Winter 1996. Dini ve tarihi mirasın dış politika sürecinde nasıl konumlandırılması gerektiğine ve özellikle tarihi-dini süreklilik unsurlarının Balkanlara yönelik dış politikanın omurgasını oluşturduğuna dair görüşleri için bkz. Ahmet Davutoğlu, "Yakın tarihimizin ana akımları ve Seçim Sonuçları", **Yeni Şafak,** 23 Nisan 1999.

[390] Şule Kut, "Soğuk Savaş Sonrasında Türkiye'nin Balkan Ülkeleriyle İlişkileri", **Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik,** İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005, s.223.; Soner Karagül, "Türkiye ile Avrupa Birliği'nin Enerji Alanındaki İşbirliğinin Balkanlar'daki Yansımaları", **Yeni Dönemde Türk Dış Politikası, Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Semineri Tebliğleri,** Ed. Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacali Necefoğlu, Ankara, USAK, Şubat 2010, s. 166.

[391] İdris Bal, **"**Türk Dış Politikasının 87 Yıllık Analizi", **Stratejik Boyut,** 22 Şubat 2010.; Gülden Ayman, Nurşin Ateşoğlu Güney,"Değişen Uluslararası Koşullarda Strateji, Türkiye ve Komşuları", **Türk Dış Politikasının Analizi,** Ed. Faruk Sönmezoğlu, İstanbul, Der Yayınları, 2. baskı, 1998, s.431-447.

barış için yok sayılamayacak bir güç olduğunu göstermiştir.[392] Böylece Yunanistan'a göre NATO'nun Güneydoğu Avrupa'daki kalkanı durumundaki jeopolitik konumu Soğuk Savaş sonrasında önemini kaybederken, Türkiye Körfez bölgesi ve Kafkaslar'a taşıdığı çıkarlarını güçlendirmiştir.[393] Sonuçta bölge ülkelerine yönelik izlediği çatışmacı politikanın aslında Türkiye'nin konumunu güçlendirdiğinin farkına varması, Yunanistan'ı Balkan politikasını değiştirmeye iten en güçlü faktörlerden birisi olmuştur.[394]

Diğer yandan 1990'ların ortasında Yunanistan Türkiye'ye yönelik güvenlik stratejisini yeniden formüle etmek zorunda kalmış, AB'nin ekonomik koşulları ile yakınlaşma hedefi, Türk-Yunan rekabeti çerçevesinde yaşanan yoğun silahlanma yarışını gözden geçirme zorunluluğu yaratmıştır.[395] Türk ve Yunan savunma harcamaları NATO ortalamasından yüksek olduğu gibi, Avrupa'nın harcamaları düşürme eğilimine de aykırıydı.[396] Askeri harcamalar Yunanistan'ın APB'ye girebilmek için kemer sıkma politikası uygulaması gereken bir zamanda ekonomi için ağır bir yük getiriyordu.

---

[392] Panayotis J. Tsakonas, "Greek-Turkish Relations Towards the 21st Century A View from Athens", The Fellows Program, **Harvard University,** 1998-1999.; Sedat Laçiner, "Yeni Dönemde Türk Dış Politikasının Felsefesi, Fikri Altyapısı ve Hedefleri",**Yeni Dönemde Türk Dış Politikası, Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Semineri Tebliğleri,** Ed. Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacali Necefoğlu, Ankara, USAK, Şubat 2010, s.36. 1995'te ABD'nin Avrupa'dan Sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Holbroke, "Türkiye'nin Avrasya, Balkanlar, Kıbrıs, Ege, Irak'a yaptırımlar, Rusya'nın Kafkaslar ve Orta Asya ilişkileri, Hazar petrol ve doğal gazı için transit güzergah olmak gibi ABD için önemli olan her konuda kavşak noktasında durduğunu ve politikalarının ortak güvenlik çıkarları ve yoğun işbirliğinin sürekliliğini yansıttığını" söylüyordu. John Tirman, "Improving Turkey's "bad neighborhood": pressing Ankara for rights and democracy", **World Policy Journal,** Spring 1998.

[393] Kouveliotis, **a.g.m.,** s. 20. Soğuk Savaş sonrasında Yunanistan'daki ABD üsleri eski önemini kaybetmiş ve 1990-91'de Atina yakınlarındaki Ellinikon hava üssü ve Nea Makri'deki dinleme istasyonu kapatılmıştır. Fırat, **a.g.m.,** s. 69.

[394] Vincenzo Greco, **Sholes Skepses kai Ellenike Eksoterike Politike** (Yorumlar, Düşünceler ve Yunan Dış Politikası), Athena, ELIAMEP, 2002, s. 12.; Konstantina Mpotsioy, "Perifereiake Synergasia sten Anatolike kai Notioanatolike Eyrope" (Doğu ve Güneydoğu Avrupa'da Bölgesel İşbirliği), **Elleniko Idryma Eyropikai kai Eksoterikes Politikes,** 1999, s. 52.

[395] Dokos, Tsakonas, **a.g.m.,** s. 18.

[396] Eftychia Nikolaidou, "Greek Defence Spending: Determinants and Economic Implications", **Greece and Turkey in teh 21st Century: Conflict and Cooperation, a Political Economy Perspective,** Ed. Christos Kollias, Gülay Günlük-Şenesen, New York, Nova, 2003, s.259.; Selami Sezgin, "A Disaggregated Analysis of Defence Expenditure and Economic Growth: The Case of Turkey and Greece", **Greece and Turkey in the 21st Century: Conflict and Cooperation, a Political Economy Perspektive,** Ed. Christos Kollias, Gülay Günlük-Şenesen, New York, Nova, 2003, s.243.

Simitis hükümeti Türkiye'ye karşı iki yönlü politikasını uygulamaya koydu. Bir yandan ikili ilişkiler geliştirilecek, Türkiye'nin AB'ye giriş süreci desteklenecek, Ege ve Kıbrıs gibi gibi sorunlar AB platformu içine çekilerek burada çözümlenecek, diğer yandan bölgedeki rekabette Yunanistan'ın gücü artırılacak, özellikle Türkiye'ye komşu ülkelerle ilişkiler geliştirilecekti.[397] Zira AB hedefi doğrultusunda Türkiye'ye karşı "iç dengelerin" sınırlı olduğunun farkına varılmıştı ve sofistike "dış dengelerin" adaptasyonu gerekiyordu.[398] Ancak bir dizi kriz -1996 başlarındaki Kardak, 1998'de S-300 füzeleri ve 1999'da Öcalan- bu politikanın uygulanmasını güçleştirmiştir.

AB Aralık 1999 Helsinki Zirvesi'nde, Türkiye'nin AB yönelimi ile Ege'de Türk-Yunan çatışması ve Kıbrıs sorununun çözümü arasında bağlantıyı kabul ettiğinde, Yunanistan Türkiye ile ikili sorunları AB çerçevesine sokmayı başarmıştır.[399] Artık doğu tehdidi sona ermiştir ve güvenliği AB güvencesi altındadır.[400] Simitis ve Papandreou, Zirve'den sonra Türkiye'nin Avrupa yöneliminin başlıca destekleyicisi olmuşlardır.[401] Böylece Yunanistan kısa

---

[397] Fırat, **a.g.m.,** s. 55.; S. Gülden Ayman, "Kardak Krizinin Türk-Yunan İlişkilerine Etkisi", **Foreign Policy,** Türkiye Baskısı, yıl 1, no. 2, 1998, s.117. Yunanistan 1995'te Suriye, 1996'da da Ermenistan'la savunma işbirliği anlaşmaları imzaladı. Bu ülkeler 1997 tarihli Milli Güvenlik Siyaset Belgesi uyarınca, Türkiye'ye karşı düşmanca bir siyaset izlediği kabul edilen ülkelerdi. K. Mehmet Büyükçolak, "Yunanistan'ın Stratejik Analizi Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Yunanistan'ın Savunma Politikaları, Güvenlik Stratejileri, Askeri Doktrini ve Silahlı Kuvvetleri", **Türkiye'nin Komşuları,** Der. Mustafa Türkeş, İlhan Uzgel, Ankara, İmge Kitabevi, 2002, s.87.

[398] Dokos, Tsakonas, **a.g.m.,** s. 9-10. Yunanistan'ın Türkiye'yi dengeleme ihtiyacı ve dış çabalarına dair ayrıntılı bilgi için bkz. S. Gülden Ayman, **Neo-Realist Bir Perspektiften Soğuk Savaş Sonrası Yunan Dış Politikası: Güç, Tehdit ve İttifaklar,** Ankara, SAEMK, 2001, s. 42-77.

[399] Durum Yunan basınında "Yunanistan istediğini aldı", manşetleriyle ifade ediliyordu. "E Ellas pere ayta poy ethele" (Yunanistan istediğini aldı), **Kathemerine,** 11 Aralık 1999.; Hasan Ünal, "Helsinki'ye doğru", **Zaman,** 10 Aralık 1999.; Hasan Ünal, "Atina'nın diplomatik zaferi", **Zaman,** 12 Aralık 1999.; Dimitris Xenakis, Panagiotis Tsakonas, Dimitris Chryssochoou, "Greece and the Mediterranean: Shifting Foreign Policy", (Erişim) http://www.idec.gr/iier/new/EN/Xenakis-Tsakonas-Chryssochoou-Greece%20and%20the%20Mediterranean.pdf, 26 Nisan 2010.

[400] Fırat, **a.g.m.,** s. 67.; P.C. Ioakimidis, " The Future of Greece's European Policy, (From euroenthusiasm to eurorealism?)", s. 2. (Erişim), http://www.lse.ac.uk/collections/hellenicObservatory/pdf/Seminars/ioakeimides_09.pdf, 26 Nisan 2010.

[401] Stelios Stavridis, "The Europeanisation of Greek foreign policy: A literature review", Discussion Paper No 10., **LSE, The Hellenic Observatory,** London, 2003, s. 22.; Papakonstantes Markos, "E Eyropaike Poreia tes Toyrkias kai e Ekselikse ton Ellenotoyrkikon Sheseon" (Türkiye'nin Avrupa Yönelimi ve Türk-Yunan İlişkilerinin Gelişimi), (Erişim), http://www.eliamep.gr/old-site/eliame-old/eliamep/www.eliamep.gr/eliamep/files/pn0302.PDF, 27 Nisan 2010. Bu politikanın ilk verimli sonuçları kısa bir süre sonra gelmiştir: 2002 Kopenhag Zirvesi'nde siyasi sorun çözülmemiş olmasına karşın, Kıbrıs AB'ye kabul edilmiştir. Xenakis, Tsakonas, Chryssochoou, **a.g.m.**

vadede mevcut güç dengesizliğinin tersine çevrilmesi, orta ve/veya uzun vadede ise silahlanma yarışından "kaçarak", AB'ye tam entegrasyon hedeflerine ulaşmıştır.[402] 2000'lerde Türkiye karşısısında Batı'nın desteğini alan Yunanistan, hırçın tutumundan sıyrılarak daha rasyonel bir politika izlemeye başlamıştır.[403] Ancak Türkiye ile ilişkilerin Yunan dış politikası ve siyasi güvenliği için zirvedeki öncelik ve endişe kaynağı olarak önümüzdeki yıllarda yerini koruyacağına dair görüşler halen dillendirilmektedir.[404]

Sonuç olarak Türkiye ve Yunanistan Balkan politikalarını rekabet zeminine oturttuğu ölçüde, ABD ve AB iki bölgesel gücün potansiyellerini kendi öncelikleriyle örtüştüğü sürece kullanmak istemişler özel ortaklıklar, dayanışmalı politikalar geliştirmişlerdir. Bu durum küçük ölçekli Balkan devletleri için de oldukça elverişli fırsatlar sunmuştur.[405]

3.3. EKONOMİK DİPLOMASİ

Simitis hükümeti politik hedefler doğrultusunda yeni uluslararası koşulları farklı bir açıdan değerlendirerek yeni olanaklara yöneldi. Yalnızca siyasal yaklaşımlar yerine, siyasal-ekonomik bir yaklaşımla Yunanistan'ın bölgedeki etkinliğini artırdı.[406] İşadamları gecikmiş sorunlar nedeniyle kaybolan fırsatları keşfediyorlar, Makedonya ve Arnavutluk başta olmak üzere Balkanlardaki ilişkiler genel olarak gelişiyor ve Yunanistan bölgede bir istikrar unsuru olmaya yöneliyordu. [407] Ekonomik diplomasi 1996'dan itibaren Yunanistan'ın Balkanlardaki varlığı ve etkisinin temel bileşeni oluyordu.

---

[402] Dokos, Tsakonas, **a.g.m.,** s.18.
[403] Erol Kurubaş, "Türk-Yunan İlişkilerinin Psikopolitiği ve Sorunların Çözümü Üzerine Düşünceler", **21. Yüzyılda Türk Dış Politikası,** Ed. İdris Bal, Ankara, Ankara Global Arş. Mrk. 2006, s. 318.
[404] Thanos Dokos, "Ellenike Politike Ethnikes Asfaleias ston 21. Aiona" (21. Yüzyılda Yunanistan'ın Ulusal Güvenlik Politikası), **ELIAMEP,** 2007.
[405] Mustafa Türkeş, "Türkiye'nin Balkan Politikasında Devamlılık ve Değişim", **Avrasya Dosyası: Balkanlar Özel,** Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, C. 14, no. 1, Haziran 2008, s.257.
[406] Tsardanidis, Karafotakis, **a.g.m.,** s. 1-9.; Triantaphyllou, **a.g.m.,** s.203.
[407] Thanos Veremis, "Greece, the Balkans and the Europian Union", **Discussion Paper,** C 9, Center for European Integration Studies, Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universitat Bonn, 1998, s.11-12.

Bu dönüşümde Dayton Anlaşması'dan sonra AB'nin 1996'da kabul ettiği "Bölgesel Yaklaşım"[408] ile Batı Balkanlar için kapsamlı ve tutarlı bir yaklaşım geliştirmeye başlamasının da etkisi vardı. Diğer yandan NATO, özellikle Balkanlar'da genişlemeye yönelik yeni bir strateji geliştiriyordu.[409] Yunanistan bu süreçte Balkan adaylarının hamisi gibi davranarak önemli bir rol oynayabilirdi.

Tsardanidis Yunanistan'ın Balkan politikasının jeopolitik kodlarını, ı) Müslüman kuşak (1989-1995), ıı) Yunan hinterlandı (1995-1999) ve ııı) Avrupalılaşma süreci (1999-2006) olarak tanımlıyor. İlk dönemdeki tüm komşu ülkelerle gerginlikler ve savunmacı yaklaşım, ikinci dönemde yerini ikili ilişkilerin iyileştirilmesi, bölgeselleşme üzerine vurgu ve Balkanlarda bir "Avrupalı güç olarak Yunanistan"a bırakmıştır. Bunun anlamı AB üyeliğini kullanma, bölgesel işbirliği, yardımlarda artış, Yunan yatırımlarının teşvik edilmesi ve Yunan ticari ağlarının gelişimi, enerji ve telekomünikasyon sektörlerinde devlet şirketlerinin artan varlığı ve sonuç olarak ihracat kredileri, yatırımların korunması için ikili anlaşmalardır. 1999'dan itibaren de AB aracılığı ile yürüttüğü Balkan politikasında Yunanistan, AB ve bölge ülkeleri arasında bir köprü rolü üstlenmeyi hedeflemiştir.[410]

Yeni politika kısa sürede meyvelerini vermeye başladı. Örneğin Yunanistan'ın Makedonya'dan ithalatı 1993'te 24,3 milyon ECU iken - ambargolar sırasında keskin bir düşüş göstermiştir-, 1996'da 31 milyon, 2000'de ise 68,9 milyon ECU'ye yükselmiştir. 1996-2000 döneminde yıllık ortalama artış %22'dir. Makedonya'ya ihracatı ise 1993'te 127 milyon ECU'den, 2000 yılında 505 milyon ECU'ye ulaşmıştır. Bu rakam

---

[408] Milica Uvalic, "Regional Cooperation in Southeastern Europe", **Balkan Reconstruction**, Ed. Thanos Veremis, Daniel Daianu, London, Frank Cass Publishers, 2001, s.63. Oysa beklentilerine karşın Yunanistan'ın bu yaklaşımda etkisi sınırlı olmuştur. Vassilis Monastiriotis, Achilleas Tsamis, "Greece's new Balkan Economic Relations: policy shifts but no structural change", **LSE, The Hellenic Observotary,** GreeSE Paper No 1, April 2007, s.15.

[409] Lesser, Larrabee, Zanini, Vlachos, **a.g.e.,** s. 60,61.

[410] Charalambos Tsardanidis, "The Hellenic Plan for the Economic Reconstruction in the Balkans (ESOAV):A Challenge for Greek Foreign Policy", **LSE, The Hellenic Observatory,** 24 October 2006.

Yunanistan'ın beş Balkan ülkesine (Arnavutluk, Bulgaristan, Makedonya, Romanya ve Sırbistan-Karadağ) ihracatının %28'ini oluşturmaktadır. Makedonya ile ticaret, ihracatın %51'ini oluşturan mineral yakıtlar, plastik maddeler, kazanlar, makineler, seramik, meyve gibi Yunanistan'ın en önemli dış ticaret sektörlerinde gerçekleşmektedir. Yine 2000 yılı itibariyle, Yunanistan'ın Makedonya'dan ithalatı AB toplamının %40'ını, ihracatı ise %38,20'sini oluşturmuştur.[411]

Dışişleri Bakanı Pangalos, Aralık 1998'de Üsküp ziyaretinde Makedonya'yı "stratejik müttefik" olarak tanımlarken, taraflar ekonomik işbirliğini geliştirme arzularını vurguluyorlardı.[412] Nitekim Yunanistan 1990'ların sonunda Makedonya'nın üçüncü önemli ihracat, ikinci ithalat pazarı olmuştu ve Makedonya açısından ticari süper güç olduğu ifade ediliyordu.[413]

Makedonya Mayıs 2000'de Yunan vatandaşlarına vizeyi kaldırmış, Yunanistan ise aynı yılın Kasım ayında bir yıllık çoklu-giriş vizesi planını açıklamıştır. Makedonya vatandaşları bu vize ile Şengen Bölgesi'nde de seyahat edebileceklerdi. İki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler, 2000 yılının Aralık ayında Yunanistan-Makedonya sınırındaki yeni gümrüğün açılışından sonra daha da kolaylaşmıştır.[414] Zira Yunan girişimcilerinin faaliyetleri coğrafi yakınlık nedeniyle ağırlıklı olarak Makedonya'da gerçekleşmektedir.

---

[411] Wassily Kafouros, Nicholas Vagionis, "Greek Foreign Trade with Five Balkan States During the Transition Period 1993-2000: Opportunities Exploited and Missed", **Centre of Planning and Economic Research,** Athens, April 2007.

[412] "Pangalos stresses economic ties during Skopje visit", **Embassy of Greece in Washington D.C.,** 23 December 1998, http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=3&folder=265&article=2368, 29 Nisan 2010.

[413] Christos Nikas, "The Effects of the Interim Accord on the Economic Relations Between Greece and FYROM", **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos, Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005, s.94.

[414] Charalampos Lekkas, "Former Yugoslav Republic of Macedonia: The Emergence of The 'New Macedonian Question' in the Remains of Second Yugoslavia. Survivability of the New Postcold War State in the Balkans", **Naval Postgraduate School,** Master Thesis, 2001, s.71.

Simitis hükümetinin Balkanların ekonomik kalkınmasına ilişkin dört önceliği vardı: katma değer yaratacak yatırımlar; insan kaynaklarının gelişimi; istikrarlı bir makro ekonomik ortam yaratmak; Transavrupa ağlarının enerji, ulaşım ve iletişim alt yapısını oluşturarak bölgenin AB ile entegrasyonunu sağlamak. Kolektif güvenlik Balkan politikasında zirvedeki öncelik olarak yerini korurken, ekonomileri zayıf olan Balkan ülkelerine ekonomik yardım diplomatik bir araç olarak uygulamaya konuldu. Bölgesel işbirliği projeleri, alt yapı iyileştirmeleri ya da ortak iş faaliyetleri için ısrarla lobi yapıldı[415] ve 1998'den itibaren Yunan doğrudan yatırımları başladı.[416] Yunanistan 1999 ve 2000'de Makedonya'daki birinci yabancı yatırımcı oldu.[417] Makedonya'da 8000 iş yaratan ya da güvenceye alan Yunan yatırımları[418] telekomünikasyon ve bankacılık başta olmak üzere ülkenin stratejik sektörlerine yöneldi.

Kasım 1999'da, Makedonya'nın tek petrol rafinerisi OKTA ile Selanik'i bağlayan yıllık 2.5 milyon tonluk kapasiteli, 230 km uzunluğundaki boru hattının inşası,[419] Hellenic Petreleoum'un liderliğindeki Konsorsiyum'a verildi. Hellenic Petreleoum, 1999 Mayıs'ında imzalanan 182 milyon dolarlık paketin parçası olan doksan milyonluk maliyetin seksen milyonunu ödeyerek, OKTA'nın çoğunluk hissesinin sahibi oldu.[420] ALPHA Credit Bank Creditna Bank'ı devralırken, Makedonya'da şubeler açan Yunan Merkez Bankası, 2000'de 116 milyon mark ödeyerek ülkenin en büyük finans kuruluşu Stopanska Bank'ın en büyük hissedarı oldu.[421] 1996 sonunda, Strumica Tütün Fabrikası'nın %40'ını satın alan Yunan tütün şirketi Kapniki Michailide SA üretim birimleri kurdu.[422] Yunan Telekomünikasyon Şirketi OTE,

---

[415] Triantaphyllou, **a.g.m.,** s. 204.
[416] Tsardanidis, Karafotakis, **a.g.m.,** s. 4.
[417] National Bank Office of the Republic of Macedonia, (Erişim), http://www.nbrm.gov.mk, 27 Nisan 2010.
[418] Çalışan nüfus sayısının 550.000'i aşmadığı, işsizlik oranının %30-35'lerde seyrettiği bir ülke için önemli bir rakam. Nikas, **a.g.m., s.**108.
[419] Taşıma maliyetlerini en az %15 azaltacağı hesaplanan hat, 2002 yılının Temmuz ayında tamamlandı. Nikas, **a.g.m.,** s.110.
[420] Lesser, Larrabee, Zanini, Vlachos, **a.g.e.,** s. 97.; Lekkas, **a.g.t.,** s.71.
[421] Lekkas, **a.g.t.,** s. 71.; Tsardanidis, Karafotakis, **a.g.m.,** s 4.
[422] "Greek Multinational Corporations", (Erişim) http://www.mjourney.com/news/companies.html, 10 Mayıs 2010. Makedonya'da faaliyet gösteren Yunan şirketleri için bkz. "Greece as a Springboard to

kazandığı devlet ihalesi ile Makedonya'da bir cep telefonu lisansı aldı ve 2002'de faaliyete geçen mobil telefon şebekesi için 22 yıllık bir anlaşma yapıldı.[423]

Yunanistan için Balkanların Trans-Avrupa Ağlarına (TENs) entegrasyonu büyük önem taşımaktadır. Ülkenin kuzeyinde, Balkan ülkeleri arasında bölgesel ve sınır ötesi işbirliğini artırma kapsamında çok sayıda altyapı projesi yürütülmektedir. Bu ulaşım ağları, Yunanistan ile Balkan ülkelerini Orta Avrupa'ya bağlayan ana güzergahların inşaat ve modernizasyonunu kapsamaktadır. Kuzey-Güney Balkanları ve temelde Yunanistan'ı Balkanlar'a, uzantıları ile Batı, Orta ve Doğu Avrupa'yı birbirine bağlayacak olan Epir, Makedonya ve Trakya boyunca uzanan 687 kmlik Egnatia yolu ise bu ağların en önemlilerinden birisidir.[424]

Yunanistan ayrıca 1996'dan itibaren ikili anlaşmalar ve fonlar üzerinden Balkanlar'a yardım sağlamaya başlamıştır. Ancak bu yardımlar hassas sorunlar (1997 Arnavutluk, 1999 Kosova krizleri gibi) yüzünden bütüncül, bölgesel ve vizyoner olmaktan uzak kalmıştır. Balkan ülkeleriyle ilişkilerinin normalleşmesi ve AB tarafından bütüncül bir yaklaşımı temsil eden Güneydoğu Avrupa İstikrar Paktı'nın başlatılması ile Yunanistan'ın bölgeye yönelik yeni ekonomik ilişkiler dönemi de başlamış, 1999'da yatırım desteği programı uygulamaya konulmuştur.[425]

Yunanistan "Balkanların Ekonomik Yeniden Yapılanması için Helen Planı (Hellenic Plan for the Economic Reconstruction of the Balkans-HiPERB)" ile 2002-2006 döneminde bölge ülkelerine (sadece ticaret partneri

---

the Region", **U.S. Commercial Service,** (Erişim) http://www.buyusa.gov/greece/en/134.html, 10 Mayıs 2010.

[423] "State telecom OTE gets FYROM mobile phone license", **Embassy of Greece in Washington D.C.,** 10 November 2001, (Erişim), http://www.greekembassy.org/Embassy/content/en/Article.aspx?office=2&folder=325&article=8766, 14 Mayıs 2010.

[424] Tsardanidis, Karafotakis, **a.g.m.,** s. 5.

[425] Monastiriotis, Tsamis, **a.g.m.,** s. 15.

olmayıp, Avrupa'nın kalanı ve daha geniş bir bölge için Yunanistan'a transit bağlantı sağlayan Sırbistan, Karadağ, Romanya, Bulgaristan, Arnavutluk, Bosna-Hersek ve Makedonya) toplam 550 milyon avroluk yardım yapmayı planlanmıştır. Ancak uygulamanın 2004 ortalarına kadar gecikmesi, programın 2011 yılına kadar uzatılmasına neden olmuştur. Yardımlar ülkelerin "sosyal, ekonomik altyapısı" ve "üretim sektörleri"ne yönelik olarak planlanırken, Makedonya'nın payı 74.840.000 avro olarak belirlenmiştir. Bu miktarın %79'u ile desteklenecek kamu yatırımları ise Paneuropean Koridor X.'un Demir Kapı-Udovo-Smokvica-Gevgelija kısmının yeniden inşası ve akademik toplulukların bağlantısı için fiber-optik geniş bant ağını içeren SeeLight Projesi'dir.[426] Diğer yandan HİPERB ile ekonomik diplomasi mekanizması Ekonomi Bakanlığı'ndan Dışişleri Bakanlığı'na aktarılmıştır.[427] Yunanistan'ın amacı Balkan ülkelerine yönelik yatırımlarını artırırken, onları ekonomik yardımlarla da kendi etki alanına almaktır.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Yunanistan Soğuk Savaş'ın abartılı milliyetçi söylemleri yerine halkının ekonomik ve sosyal refahını, barış ve istikrarı öne alarak AB'nin Balkanlar'daki temsilcisi rolünü üstlenmiş, bölge ülkeleriyle ekonomik, ticari ve siyasi ilişkilerini geliştirerek kendisi için önemli bir güvenlik tehdidi oluşturmayan bir siyasi ortamın şekillenmesine katkıda bulunmuştur.

3.4. İKİLİ VE ÇOK TARAFLI İLİŞKİLER

Dayton Antlaşması sonrasında Makedonya'nın istikrarını ve toprak bütünlüğünü sürekli desteklemiş olan Yunanistan, bu desteğini özellikle 1999 Kosova[428] ve 2001 etnik krizleri[429] esnasında finansal ve insani yardımlarıyla

---

[426]"HiPERB", **Ministry of Foreign Affairs Greece in the World,** (Erişim) http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Economic+Diplomacy/HiPERB/, 11 Mayıs 2010.

[427] Tsardanidis, "The Hellenic Plan for the Economic Reconstruction in the Balkans (ESOAV):A Challenge for Grek Foreign Policy".

[428] ABD'li yetkililer NATO müttefiklerinin genel görüşleri hakkında konuşurken Yunanistan'ın kararsızlığını göz ardı ediyorlardı. Yunan perspektifi ve politikası kendi tarihi, kültürü, diğer dış

artırmıştır. Zira isim konusundaki ısrarını sürdürse de durumun ciddiyetinin farkına varmıştır. Kosova'daki gelişmelerden itibaren Yunanistan için artık birinci öncelik, Makedonya'nın varlığını ve toprak bütünlüğünü sürdürebilmesi olmuştur.[430] Bunun sonucunda Makedonya'da önemli yatırımlar yapan Yunanistan, özellikle 2000 yılından itibaren askeri alanda da ilişkilerini geliştirmiştir.

14 Aralık 1999'da iki ülke arasında Askeri İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır.[431] Makedon Silahlı Kuvvetlerinden subaylar Kilkis'teki Çokuluslu Barış Destekleme Operasyonlarını Destekleme Eğitim Merkezi'nde

---

politika hedefleri ve kamuoyundan kaynaklanıyordu. Balkan Savaşları'nda Osmanlı'ya karşı birlikte savaştığı ve iki dünya savaşında müttefiki olan Ortodoks Sırplar ile tarihi bağları bulunan Yunanistan, Kosova'nın daha geniş bir savaşa neden olabileceği kaygısını taşıyordu. Eski Dışişleri Bakanı Pangalos ve onun yerini alan Papandreou, Kosova krizinde barışçıl bir çözüm için çalıştılar. Yunanistan başlangıçta NATO'nun BM Güvenlik Konseyi'nin kararı olmaksızın kuvvet kullanımına karşı çıktı. Ancak daha sonra Başbakan Simitis, NATO'nun BM Güvenlik Konseyi'nin kararına gerek olmadığı yönünde karar vermesi halinde NATO operasyonlarına karşı çıkmayacaklarını ifade etti. Yunanistan NATO kararlarına uydu ve Simitis kendi kamuoyunu bu politikanın ulusal çıkarları için gerekli olduğuna ikna etmeye çalıştı. Simitis hükümeti Kosova krizinden kaynaklanabilecek ve ülkenin 2001'de elde edeceği APB üyeliğini engelleyebilecek ticaret, turizm ve yatırım kayıplarından endişeleniyordu. APB için uyguladığı kemer sıkma politikası ve Öcalan meselesi ile siyaseten zaten zayıf düşmüştü. Üstelik Sırbistan'ın bombalanmasına karşı olan kamuoyu, basın ve Kilise'nin baskısı altındaydı. Anketler halkın %95'inin NATO operasyonuna karşı olduğunu gösteriyordu, NATO ve ABD karşıtı gösteriler yaygınlaşmıştı. Komünist göstericiler Makedonya sınırına gitmek için Selanik Limanı'nda bekleyen müttefik gemi ve birliklerini engellemişlerdi. Hükümet Meclis'te NATO ile birlikte davranmakla suçlanıyordu. Yine de Yunan hükümeti NATO'nun kuvvet kullanımını veto etmeme kararı aldı, ancak askeri operasyonlara katılınmayacaktı. Yunanistan NATO'ya limanlarını ve yakıt hatlarını kullanma izni verdi. Ayrıca Türk savaş uçaklarının geçişini reddetse de Türk insani yardım uçaklarının hava sahasını kullanmasına ve barış gücünün transit geçişlerine izin verdi. Carol Migdalovitz, "Kosovo: Greek and Turkish Perspectives, Report RS20149", **Congressional Research Service,** May 27, 1999, s. 2-3. (Erişim), http://stuff.mit.edu/afs/sipb.mit.edu/contrib/wikileaks-crs/wikileaks-crs-reports/RS20149.pdf, 6 Kasım 2010.

[429] Yunanistan'ın Makedonya'ya yönelik ilk kez yaşanan bu olumlu tavrının özellikle Slav-Makedon nüfus ve uluslararası toplum nezdinde önemli bir etkisi olmuş, bölgede istikrarın korunmasında önemli bir faktör olabileceğini düşündürmüştür. Dışişleri Bakanı Papandreou'nun 2001 krizi sırasında Üsküp'e gerçekleştirdiği üç ziyaret özellikle önemlidir. Papandreou yıl boyunca Makedon mevkidaşıyla toplam beş kez görüşmüştür. YDP Genel Başkanı, aynı zamanda Avrupa Halk Partisi Başkan Yardımcısı olan Karamanlis bu süreçte Üsküp'ü üç kez ziyaret etmiştir. Kayda değer olan husus, Yunanistan'ın bu tutumuna yönelik tek olumsuz tepkinin Kosova ve Makedonya'daki Arnavut nüfusların aşırı unsurlarından gelmiş olmasıdır. Bkz. Kondonis, **a.g.m.,** s. 60-61.

[430] Kartales, "Oi Synomilies me ta Skopia" (Üsküp'le Görüşmeler), **To Bima,** 11 Haziran 2000.

[431] Kısa bir süre sonra Makedonya'ya 10 Yunan yapımı Leonidas zırhlı personel taşıyıcısı ve 30 cip, Savunma Bakanı Tsohatzopoulos'un Üsküp askeri kampında katıldığı törenle hibe edilmiştir. "Greece, FYROM sign defense cooperation accord", **Embassy of Greece in Washington D.C.,** 15 October 1999, (Erişim), http://www.greekembassy.org/Embassy/Content/en/Article.aspx?office=2&folder=278&article=3590, 23 Nisan 2010.

eğitime katılırken, diğer anlaşma ve memorandumlar ile işbirliği genişletilmiştir.[432] Yunanistan NATO'ya 400 kişilik bir birlik tahsis etmiş, Makedonya'ya askeri katkısı, NATO misyonu ile yer değiştiren AB'nin "Concordia" misyonununda devam etmiştir.[433]

İkili düzeydeki ilişkiler adli, polis, açık sınır ve vize, eğitim ve kültür, çevre alanlarında yapılan işbirliği protokolleri ve uygulamaları ile son derece gelişmiştir.[434] Yunanistan, özellikle de Selanik, Makedonya'ya eğitim ihracatçısı durumuna gelmiştir. Makedonya'dan gelen öğrenciler son yıllarda buraya büyük ilgi göstermektedirler. Dikkat çekici bir başka unsur ise turizm sektöründe de ilişkilerin gelişmesi ve karşılıklı turist sayının artışıdır.[435] Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Andreas Loberdos'un 2003'te, İç Savaş'ın Yunan soylu olmayan siyasi mültecilerinin -bir bölümü doğdukları topraklar olan Yunan Makedonyası'ndan, akrabaları ve mülklerinden zorla ayrılan Makedonya Cumhuriyeti vatandaşları- Yunanistan'ı serbestçe ziyaret edebileceklerini açıklaması,[436] ilişkilerde kaydedilen ilerlemenin çok önemli bir göstergesidir.

Geçici Uzlaşı, Makedonya'nın varlığı ve Yunanistan'la ilişkileri açısından olduğu kadar uluslararası kuruluşlara kabulü açısından da önem taşımaktadır. Zira Yunanistan'ın engellemesi nedeniyle Makedonya, 1995'e kadar, BM dışındaki uluslararası kuruluşlara üye olamamıştır. 27 Eylül

---

[432] Eğitime ilişkin anlaşma 10 Haziran 2000'de imzalanmış ve Aralık 2002'ye kadar 27 Makedon subay merkezde eğitim görmüştür. Üsküp'te 10 Aralık 2000'de İstihbarat Güvenliğine İlişkin Karşılıklı Anlayış, 10 Aralık 2001'de ise Savunma Teknolojisi ve Silahlanma Alanında İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. 2002'de Kilkis'de eğitim alan askeri öğrenciler "Sarisa 2002" eğitim tatbikatını izlemişler ve kurmay subayların karşılıklı ziyaretleri gerçekleşmiştir. Aynı yıl bir Makedon subay Ulusal Askeri Akademi'de eğitim görmüş, 2001 krizi esnasında ağır yaralı Makedon askerler Selanik'te tedavi edilmiş, Savunma Bakanlığı kriz esnasında Aratsinovo'da zarar gören kamu binalarının onarımı için 580.000 avro yardım sözü vermiştir. Kondonis, **a.g.m.,** s.62.

[433]AB tarafından 31 Mart 2003'te üstlenilen misyonun direktör yardımcılığına Yunan bir subay atanmıştır. Kondonis, **a.g.m.,** s. 63.

[434] Protokollere dair ayrıntılı bilgi için bkz. Kondonis, **a.g.m.,** s.63-70.

[435] Dil sorunu nedeniyle Yunan devlet üniversitelerinde mümkün olmasa da lisans ve yüksek lisans düzeyindeki öğrenciler, Selanik'te İngilizce eğitim veren özel kolejlere devam etmektedirler. Ayrıca Makedonya'da Yunanca öğrenenlerin sayısı da artmaktadır. Nikas, **a.g.m.,** s.104-105.

[436] "To Trito Telos toy Emfylioy" (İç Savaş'ın Üçüncü Sonu), Tasos Kostopoylos, Demetres Trimes, Aggelika Psarra, Demetres Psarras, **Eleytherotypia Kyriakatike**, 8 Haziran 2003.

1995'de Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin Yunanistan'ın önerisi üzerine Makedonya'nın başvurusunu kabul etmesi Geçici Uzlaşı'nın ilk uygulaması oldu ve üyelik 9 Kasım'da gerçekleşti.[437] Makedonya Yunanistan'ın vetoyu kaldırması üzerine 12 Ekim'de AGİT'e,[438] 15 Kasım'da da NATO'nun Barış İçin Ortaklık İnisiyatifine üye oldu. Bugün iki ülke Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci (South East European Cooperation Process), İstikrar ve Ortaklık Süreci (Stabilisation and Association Process) de dahil olmak üzere bir çok bölgesel kurum ve programa üyedirler. Ayrıca Makedonya'nın Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ne kabulü de 1990'ların sonunda görüşülmüştür.[439] Makedonya Nisan 2001'de AB ile İstikrar ve Ortaklık Anlaşması (Stabilisation and Association Agreement-SAA) imzalamış, Anlaşma 1 Nisan 2004'te yürürlüğe girmiştir. Mart 2004'te de AB'ye üyelik başvurusu yapan Makedonya,[440] tüm uluslararası kuruluşlara başvurularını anayasal ismi ile yapmıştır.[441] Ancak, ilişkilerdeki tüm bu önemli gelişmelere rağmen isim sorunu çözümsüz kalmıştır.

3.5. İSİM MÜZAKERELERİ

New York'ta BM Genel Sekreteri adına Cyrus Vance'in arabuluculuğundaki isim müzakereleri Büyükelçi Christos Zaharakis ve Makedon meslektaşı Vanja Toshevski tarafından yürütülmüş, 1999'da Vance çekildiğinde yerini yardımcısı Amerikalı diplomat Matthew Nimetz almıştır.[442] Geçici Uzlaşı'nın imzalanmasını izleyen yıl New York'taki aylık toplantılarla devam etmiştir. Yıl sonuna gelindiğinde Simitis hükümeti Makedonya ya da

---

[437] Parlamenterler Meclisi'nin resmi metinlerinde "'Makedonya' sıfatı, Makedonya teriminin metinlerde kullanımını tanımlayıcı amaçlar ve okuyucunun kolaylığı içindir. İsim sorununa dair Meclisin önyargısı bulunmamaktadır." açıklaması eşliğinde kullanılmaktadır. Zaikos, **a.g.m.,** s.42.
[438] "Participating States", **OSCE,** (Erişim), http://www.osce.org/about/13131.html, 6 Haziran 2010.
[439] Zaikos, **a.g.m.,** s.42-43.
[440] "Relations between the Republic of Macedonia and the EU", **Ministry of Foreign Affairs of Republic of Macedonia,** (Erişim), http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=3576, 6 Haziran 2010.
[441] Zaikos, **a.g.m.,** s.52.
[442] Kofos, "The Unresolved:" s. 148.

türevi bir ismi asla kabul etmeyeceklerini açıklarken,[443] Makedon tarafının ısrarı anayasal isim üzerindedir.[444]

1997'den itibaren Atina, Üsküp ile doğrudan ilişki kurma yoluna gitti. İlk adım, tarafların birbirlerinin görüşlerini ilk ağızdan öğrenmeleri açısından olumlu bir gelişme olan Yunan gazetecilerin Üsküp'ü ziyaretiydi.[445] Bunu Dışişleri Bakanı Pangalos'un ziyareti izledi. Bakan dönüşte "buzlar eriyor" değerlendirmesini yaptıysa da oluşan sıcak iklime karşın isim konusunda bir anlaşma geçmişte olduğundan çok daha zor görünüyordu. Çünkü Üsküp özünde savaşı kazanmıştı ve uzlaşma yolunda ilerlemek için fazla bir nedeni yoktu. Herkes tarafından zaten "Makedonya" olarak anılıyordu.[446] Pangalos birkaç ay sonra ise anayasal isim üzerindeki ısrarı karşısında Üsküp'ün müzakere zahmetine değip değmediğini düşünme noktasına geldiklerini söylüyordu.[447] Süreç iniş çıkışlarla devam etti.

To Bima 10 Nisan 1999'da, tarafların "Makedonya Cumhuriyeti-Üsküp" ismi üzerinde anlaşmaya vardıklarını ve Simitis ile Gligorov'un 25 Nisan'da Washington'da anlaşma imzalayacaklarını duyuruyordu. Yugoslavya krizinin tehlikeli gidişatı mevcut durumu hızlandırmıştı. Öcalan meselesi ile Pangalos'un ayrılmasının ardından Simitis, yeni Dışişleri Bakanı Papandreou ile konuyu bizzat üstlenmişti. Yunanistan ayrıca Makedonya'nın AB ve NATO üyeliklerini olanca gücüyle destekleyecekti.[448] Ancak anlaşma gerçekleşmedi. Gazeteye göre bunun nedeni, Simitis'in son anda gerekli politik cesareti gösterememiş olması idi.[449] Makedonya'da 2001'de yaşanan etnik çatışmaların isim müzakereleri üzerinde ciddi sonuçları oldu.

---

[443] "Onomasia horis ten lekse Makedonia" (Makedonya Sözcüğü Olmaksızın İsimlendirme), **Kathimerine,** 8 Şubat 1997.
[444] "Amfiseme These Gklikorof gia to Onoma" (Gligorof'un İkili İsim Tezi), **Kathimerine,** 26 Haziran 1998.
[445] Kofos, "The Unresolved:" s. 157.
[446] Giannes Kartales, "E Athena Ksypnese" (Atina Uyandı), **To Bima,** 23 Mart 1997.
[447] Giannes Kartales, "Theodoros Pangalos", **To Bima,** 31 Ağustos 1997.
[448] Giannes Kartales, "Symfonesan sto Onoma" (İsim Üzerinde Anlaştılar), **To Bima,** 10 Nisan 1999.
[449] Giannes Kartales, "Oi Synomilies:"

Yeni "Yunan doktrini" ne göre, komşularının "Büyük Arnavutluk" ya da "Büyük Bulgaristan" hayalleri başta olmak üzere, Makedonya pek çok neden yüzünden hayatta kalmalıydı.[450] Diğer yandan ABD ve bazı AB ülkelerinde, krizlerden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen Makedonya'nın toprak bütünlüğü ve insanlarının güvenliği için isim sorununa Yunanistan tarafından son verilmesi yönünde düşünceler oluşmuştu. Ohri Antlaşması'ndan sonra baskılar azaldıysa da müttefiklerine göre Yunanistan Batı Balkanlar, özellikle de Makedonya'nın istikrarı ve barış için katkıda bulunmalıydı. Ancak bu kez de New York'taki İkiz Kulelere El Kaide'nin saldırısıyla gündem alt üst oldu.[451]

Süreç boyunca uluslararası iklim Makedonya'nın lehine gelişti. Makedonya ile anayasal ismini kullanarak diplomatik ilişki kuran ülke sayısı, Üçüncü Dünya başta olmak üzere artıyordu. Amerikalılar ve AT ile gayri resmi görüşmelerin yanı sıra, uluslararası medyada da FYROM sadece Makedonya olmuştu. Bazı Amerikalı yetkililer ilişkilerinde özellikle Makedonya ismini kullandıklarını, FYROM isminin sadece bir formalite olduğunu gizlemiyorlardı. Kofi Annan Üsküp'e resmi bir ziyaretinde ev sahiplerinden FYROM adını kullandığı için özür diliyor, aksi halde Yunanistan ile problem yaşayacağını söylüyordu. İkili düzeyde diplomatik tanınma konusunda ilerleme kaydeden Makedonya'yı 2002'ye gelindiğinde geçici ismi ile tanıyan ülke sayısı 66'dan 53'e düşerken, anayasal ismi ile tanıyan ülke sayısı 73'e ulaşmıştı.[452]

Medya spotları krizler nedeniyle bu küçük Balkan ülkesine çevrilmiş ve medya gücü tek sözcüklü "Makedonya" ismini ortak dil içerisine yerleştirmiştir. Sonuçta pek çok ülke ve uluslararası haber kuruluşu tarafından kullanılan "Makedonya" terimi, fiili olarak meşruiyet kazanmıştır.[453] AB ülkeleri, AB kurumlarının görevlileri ve AP üyeleri, Yunan "veto"su

[450] Kostopoylos, Trimes, Psarra, Psarras, a.g.m.
[451] Kofos, "The Unresolved:", s.164-170.; Theodore Couloumbis, Aristotle Tziampiris, "Do not forget the Balkans", **Kathimerini,** 11 Ekim 2001.
[452] Kofos, "The Unresolved:", s. 153-155.
[453] Kotsovilis, **a.g.m.,** s.12.

nedeniyle resmi olarak kullanmaktan kaçınsalar da pratikte Makedonya terimini kullanmaktadırlar.[454] Uluslararası ortamdaki bu koşullar içinde en azından bazı Yunanların dahi direnci zayıflamaya başlamıştır.[455] Geçici Uzlaşı ile zamana bırakılan isim anlaşmazlığında, öyle görünüyor ki zaman Yunanistan aleyhine işlemiştir.

Geçici Uzlaşı'nın yedi yıllık süresinin dolduğu 13 Eylül 2002'de Hükümet Sözcüsü Christos Protopapas anlaşmanın uzatılacağını açıklarken, iki ülke arasındaki tek büyük sorunun isim konusu olduğunu söylemiştir.[456] Bir kaç ay sonra Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Panos Beglitis, Anlaşma'nın ilgili maddesi uyarınca kendiliğinden yenilendiğini belirtmiş ve Yunanistan'ın FYROM isminde kararlı olduğunu vurgulamıştır.[457] Ancak zaman Yunanistan aleyhine işlemeye devam etmiş, bir sonraki darbe ABD'nin Makedonya'yı 2004 yılında anayasal ismi ile tanıması olmuştur.

Başkanlık seçimlerinin galibi Bush yönetiminin ilk icraatı olan Makedonya'yı anayasal ismi ile tanıma kararı,[458] ABD Büyükelçisi Dışişleri Bakanlığına çağırılarak protesto edildi. Etnik barışı sağladıkları için Üsküp'e

---

[454] Stavridis, **a.g.e.,** s.21. Makedonya, BM'nin web sitesinde "Makedonya Cumhuriyeti Daimi Delegasyonu" olarak refere edilmektedir. "Permanent Mission of the Republic of Macedonia to the United Nations in New York", (Erişim), http://www.macedonia-un.org/, 4 Haziran 2010.

[455] Pek çok Yunan işadamı FYROM ismini savunma "ayrıcalığını" diplomatlara bırakarak, işlemlerinde "Makedonya" terimini kullanmaktadır. Kofos, "The Unresolved:", s.156.

[456] "Athens renews 'interim agreement' with FYROM for another year", **Athens News Agency,** 13 September 2002.

[457] "Beglitis: One Name Solution for FYROM", **Macedonian Press Agency,** 6 March 2003.

[458] "U.S. to Recognize ex-Yugoslav Republic as Macedonia", **The New York Times,** November 5, 2004.; "U.S. recognizes Macedonia, drawing ire from Greece", **USA Today,** 4 November 2004. (Erişim) http://www.usatoday.com/news/world/2004-11-04-greece_x.htm, 1 Temmuz 2010. Cumhurbaşkanı Kostis Stefanopoulos, ABD Başkanı George W. Bush'a yeniden seçilmesi nedeniyle gönderdiği kutlama telgrafında Yunan halkının uğradığı hayal kırıklığını belirtmiştir. "Greek President tells Bush "We are disappointed by the recognition of FYROM", **Athens News Agency,** 5 November 2004. Ancak ABD'nin kararı tümüyle beklenmeyen bir durum değildi. 2003'de iki ülke arasında akdedilen ve Amerikan vatandaşlarını Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargılama yetkisi dışında bırakan ikili anlaşmada taraflar, ABD ve Makedonya Hükümetleri olarak refere ediliyordu. "Countries Concluding Bilateral Agreements or Executive Agreements", **AMICC,** (Erişim) http://www.amicc.org/usinfo/administration_policy_BIAs.html, 29 Haziran 2010. Yine Beyaz Saray'ın Irak için "gönüllüler koalisyonu" listesinde Cumhuriyet, Makedonya olarak belirtiliyordu. "Coalition Members", **The White House,** March 27, 2003, (Erişim) http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030327-10.html, 29 Haziran 2010.

verilen bu "ödül",[459] Yunanistan'da Makedonya sendromunun yeniden canlanmasına neden oldu.[460] Başbakan Karamanlis kararın hemen ertesinde AB üyesi liderlere isim konusunda anlaşma sağlanamazsa Makedonya'nın NATO ve AB üyeliklerinin veto edilebileceğini iletti. Karar iç siyaset sahnesinde de önemli tartışmalar yarattı. Hükümet PASOK lideri Papandreou'nun ağır eleştirilerine maruz kalırken, Bakan Pousopoulos tarafından aynı sert üslupla, "Papandreou'nun Bakanlığı sırasında komşu ülkenin Rusya'nın da aralarında bulunduğu 130 ülke tarafından "Makedonya" ismi ile tanınmış olmasının şahsı ve partisi için bir "şamar" olup olmadığı" soruluyordu.[461] Makedonya'da ise bayram havası yaratan ABD'nin kararı, bu küçük ülke için kuşkusuz büyük bir siyasi zaferdi.

---

[459] Stayros Tzimas, "Doro en opsei demopsefismatos" (Referanduma ödül), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004. Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Richard Boucher ABD'nin tutumunu "Makedonya'da açıklık, istikrar ve demokrasiye destek için doğru ve uygun bir adım attığı" şeklinde savunurken, bunun "Yunanistan'a karşı bir adım niteliği taşımadığını" ifade ediyordu. T. Ellis, "State Department spokesman says FYROM recognition reward for government's effort to turn country into multinational democracy", **Athens News Agency,** 5 November 2004. Washington'daki bazı uzmanlar ABD'nin Irak ve Afganistan'daki operasyonlar için askeri ve siyasi desteğini aldığı için -Makedonya'nın Irak'ta 30 taburdan oluşan özel bir birliği, Afganistan'da ise NATO komutasındaki ISAF bünyesinde 20 taburu hizmet vermekteydi ve 2004 Ekim ayında Savunma Bakanı Rumsfeld'in Üsküp ziyareti sırasında olduğu gibi, Amerikalı yetkililer Makedonya'nın terörizme karşı küresel savaşa verdiği desteğe övgülerini ifade ediyorlardı- Makedonya'yı ismiyle tanıyarak ödüllendirdiği görüşünü dile getirdiler. Tanıma kararının Makedon seçmenlerin ABD tarafından Ohri Antlaşması uyarınca yapılan reformlarda tutarlı kalmaya ve bu doğrultuda boykot etmeye çağrıldığı 7 Kasım referandumunun arifesinde olması da tesadüf değildi. Nitekim referandum başarısız oldu. Julie Kim, "Macedonia (FYROM): Post-Conflict Situation and U.S. Policy", **CRS Report for Congress,** 17 June 2005.

[460] Ancak bu kez Yunan hükümetinin itidal tavsiye ettiği gösteriler birkaç yüz kişilik milliyetçi gruplarla sınırlı kaldı. Maria Boletsi, "The War of Words: When Butler's *Excitable Speech* Meets Injurious Speech in Greece (A case Study)", **Rhetoric, Politics, Ethichs 2005: Prooceedings,** University of Amsterdam, 2005.

[461] ABD'den önce Makedonya'yı tanıyan ülke sayısı ise 136'ya ulaşmıştı. Böylece BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinden üçü -ABD, Rusya, Çin- Makedonya'yı anayasal ismi ile tanımış oluyordu. Konstantinos Zoylas, "Anistorete, aythairete kai aparadekte protoboylia" (Tarihte görülmemiş, keyfi ve kabul edilemez öneri), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.; "Megale emera gia PGDM" (FYROM için büyük gün), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.; K.P, Papadiohos, "Epithetike stase apo Papandreoy" (Papandreou'dan saldırgan tutum), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.; "E E.E.den anagnorizei Demokratia tes Makedonias" (AB Makedonya Cumhuriyeti'ni tanımıyor), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.; G.S. Mpoyrdara, "Amerikanikos aifnidiasmos gia ten PGDM" (FYROM için Amerikan gafleti), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.; A. Liakos, "To Makedoniko ste epanalepse" (Makedonya Sorunu Tekrarda), **To Bima,** 14 Kasım 2004.; Th. Anastasiades, "O image maker makedonomahos" (İmaj tazeleyen Makedonya gazisi), **To Bima,** 7 Kasım 2004.; Giannes Marinos, "Makedoniko: to parelthon einai to paron kai to mellon" (Makedonya Sorunu: geçmiş, bugün ve gelecek), **To Bima,** 14 Kasım 2004.

2005 yılı müzakerelerde bir diğer önemli dönüm noktasıdır. Mart'ta Nimetz isim konusundaki öneri taslağını taraflara sunmuş,[462] Aralık'ta da Makedonya AB'ye aday ülke statüsü elde etmiştir.[463] Bu iki gelişmenin ardından önde gelen akademisyen, yazar ve parlamenterlerin, kimileri tarafından "tabu" sayılan konuya ilişkin yaptıkları tartışma kayda değerdir. Kofos, komşu ülkenin AB ve NATO'ya gelecekteki katılımının, sorunun çözümü için son fırsat olduğunu ve konjonktürün Yunanistan'ın pazarlık gücünü artırdığını belirtmiştir. Çünkü iki taraf bir çözüme hiç olmadığı kadar yakındır ve 2006'nın sonunda tünelin ucunda ışık görünmektedir.[464] 2008'e gelindiğinde ışık hala görülememiş olsa da Yunanistan NATO zirvesinde pazarlık gücünü sonuna kadar kullanarak tehdit unsuruna dönüştürmüş ve Makedonya'nın üyeliğini veto etmiştir.

2-4 Nisan 2008'de Bükreş'teki NATO zirvesinde başlıca gündem maddesi Arnavutluk, Hırvatistan ve Makedonya'nın üyeliklerinin değerlendirilmesi idi. Diğer iki ülke için üyeliğe davet kararı alınırken, 26 ülkenin de üyelik için gerekli koşulları karşılamış olduğunu kabul etmesine karşın,[465] Makedonya'nın katılımı Yunanistan tarafından bloke edilmiştir.

---

[462]"Nimetz Proposals Concering the "Name" Issue", **Macedonian-Heritage,** (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/Nimetz.html, 4 Haziran 2010. Makedonya, Makedonya-Üsküp Cumhuriyeti önerisini müzakereler için sağlam bir zemin olarak karşılarken, Yunanistan kabul etmemiştir. Stavros Tzimas, "We are ready to join NATO as FYROM", **Kathimerini,** 4 Haziran 2007.

[463]"Macedonia-EU", **Ministry of Foreign Affairs, Republic of Macedonia,** (Erişim), http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=357, 5 Haziran 2010.

[464] Eyaggelos Kofos, "Prosfates Ekselikses kai Prooptikes Epilyses tes Diaforas gia to Onoma" (İsim Anlaşmazlığında Son Gelişmeler, Beklentiler, Çözümler), **ELIAMEP,** 8 December 2005. Diğer katılımcılar da geçmişin "miyop milliyetçiliği"nden kurtularak daha çağdaş bir yaklaşım benimsenmesi gerektiği, Makedonya'nın AB ve NATO'ya katılım anahtarının Yunanistan'ın elinde olduğu ve konunun sağduyu ile ele alınması gerekliliği, zamanın Yunanistan'ın aleyhine işlediğini hesaba katarak karşılıklı kabul edilebilir bir çözümün gözetilmesi gerektiği yolunda görüş bildirmişlerdir. Bkz. "Oi Sxeseis mas me ten Proen Gioygkoslavike Demokratia tes Makedonias: Prosfates Ekselikseis kai Prooptikes gia to Mellon" (Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya ile İlişkilerimiz: Son Gelişmeler ve Gelecek İçin Beklentiler), Demosia Syzetese, **ELIAMEP,** 8 December 2005.

[465] U.S. Department of State, 17 March 2010, (Erişim), http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/26759.htm, 3 Temmuz 2010. Makedonya NATO'nun Üyelik Eylem Planı'na (MAP) katıldığı 1999'dan itibaren geniş reformlar dizisi üzerinde NATO ile yakından çalışmıştır. İttifaka katılımı üyelerin büyük bölümü tarafından desteklenen Makedonya, MAP süreci altındaki danışma mekanizmalarına ek olarak askeri reformlar konusunda tavsiyeler sunan ve NATO liderliğindeki Balkan operasyonlarını destekleyen bir NATO irtibat bürosuna evsahipliği yapmıştır. Ocak 2008'de 9. MAP dönemine dair

Matthew Nimetz on yıllık etkisiz müzakere sürecini canlandırmak için, Nisan 2005-Nisan 2008 arasında çoğu birbirine aykırı bir dizi öneri sunarak tarafları birbirine yaklaştırmaya çalışmıştır. Ancak iki taraf da "kırmızı çizgiler"inden taviz vermeye yanaşmamıştır. İkinci dönem Bush yönetiminin "Makedonya Cumhuriyeti" ismini kabul etmesi ile pozisyonu iyice zayıflayan Yunanistan, "teslim olmak" yerine son çare olarak "havuç" taktiğini tercih etmiştir. Simitis'in komşusunu uzlaşmacı bir çözüme teşvik etmek için ekonomik, siyasi ve zaman zaman askeri desteğinin yerini bu kez, Makedonya'nın AB'ye aday statüsünün onaylanması almıştır.[466] Ancak bu "havuç" da Üsküp'ün isim sorununa dair tutumunda bir değişiklik yaratmamıştır.

Temmuz 2006 seçimlerinde, aşırı milliyetçi bir platformda kampanyasını yürüten Nikola Gruevski'nin liderliğindeki IMRO/DPMNE'in iktidara gelmesi[467] uzlaşma sürecini zorlaştırıcı bir etki yapmıştır. Başbakan Gruevski her fırsatta Makedonluğa, Makedon tarihi ve gururuna vurgu yaparak Yunanların hassasiyetini yükseltmiştir.

Cumhurbaşkanı Crvenkovski de 2007'de Yunan basınına, ülkesinin -gelecek yıl NATO'ya davet edilmesi beklenen- "BM'de kullanılan FYROM ismi altında NATO'ya katılmaya hazır olduğunu" söylemiş, ancak uzun vadede "Makedonya" teriminden geri adım atmayacaklarını, "biz zaten çok fazla taviz verdik, halkımız FYROM isminin anakronik ve aşağılayıcı anlamından kurtulmak için çok istekli." sözleriyle ifade etmiştir.[468] Atina ise

---

ilerleme raporunun gözden geçirildiği toplantıda Makedonya'nın ekonomik, siyasi ve askeri uygulamalardaki başarısı NATO temsilcileri tarafından övülmüştür. Sonuç olarak Makedonya Bükreş zirvesi öncesindeki ay ve haftalarda önemli bir ilerleme kaydetmiştir. Vincent Morelli, Paul Belkin, Carl Ek, Jim Nichol, and Steven Woehrel, "NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates", **CRS Report for Congress,** October 6, 2008.

[466] Evangelos Kofos, "The Current Macedonian Issue between Athens and Skopje: Is there an Option for a Breakthrough?", **ELIAMEP,** April 2009.

[467] Nadege Ragaru, "The Former Yugoslav Republic of Macedonia: between Ohrid and Brussels", **Chaillot Paper,** Paris, Institute for Security Studies, No 107, Ed. Judy Batt, January 2008, s.41,51.

[468] Tzimas, "We are ready to join NATO as FYROM". Yunanistan'ın empati yapabilmesine yardımcı olacak bir öneri Economist'e ulaşan bir okur mektubunda dillendirilmiştir. "Yunanistan bundan böyle

ihtiyatlı cevabında "durum açık, anlamsız taktiklerle zaman kaybetmeye gerek yok, FYROM ikili ilişkileri ve bölgesel işbirliğini geliştirmek istiyorsa iyi komşuluk davranışı sergilemeli ve NATO ile AB üyesi komşusuna karşı irredantist mantığı terk etmelidir."[469] sözleriyle tutumunu yinelemiştir. Crvenkovski kısa bir süre sonra ülkesinin pozisyonunu, "eğer isim değişikliği ya da NATO üyeliği arasında bir seçim yapmak zorunda kalırsak, isim NATO'dan daha önemli." şeklinde ortaya koymuştur.[470]

Nimetz Bükreş Zirvesi öncesinde çabalarını yoğunlaştırarak Şubat'ta taraflara beş olası isim içeren yeni bir öneri sunmuş,[471] ancak bu son çaba da sonuç vermemiştir. Zirve öncesindeki dışişleri bakanları toplantısında Yunan Bakan Dora Bakoyanni, ülkesinin sadece Arnavutluk ve Hırvatistan'ın üyeliğini destekleyeceğini, Makedonya'nın tutumunun Atina'ya veto kullanmaktan başka alternatif bırakmadığını belirtmiştir.[472]

Kosova'nın Sırbistan'dan bağımsızlığını ilan etmesi ile sarsılmaya başlayan Makedonya'da ise koalisyondaki Arnavut Demokrat Partisi'nin Kosovalı Arnavutların bağımsızlığının tanınmaması nedeniyle çekilme kararı üzerine hükümet çöküşün eşiğine gelmiş, ancak iktidar ve muhalefet partileri Başbakan Gruevski'nin NATO zirvesine kadar azınlık hükümeti olarak devam etmesi kararı almıştır.[473] Bu ağır koşullar altında katıldığı zirvede Makedonya Yunanistan tarafından veto edilmiş, zirve bildirgesinde "taraflar isim sorununa karşılıklı kabul edilebilir bir çözüm bulduğunda, en kısa sürede FYROM'u

---

"Eski Osmanlı Vilayeti Yunanistan" olarak adlandırılsın. Mark Mardell, "Fire 'em, those people next door", **BBC,** 20 April 2008.

[469] "FYROM move on name", **Kathimerini,** 4 June 2007.

[470]"Crvenkovski says name more important than NATO", **Macedonian News,** December 28, 2007.

[471]Yeni Makedonya Cumhuriyeti, Yukarı Makedonya Cumhuriyeti, Makedonya Demokratik Cumhuriyeti, Bağımsız Makedonya Cumhuriyeti ve Anayasal Makedonya Cumhuriyeti. "Greece-Macedonia Fight Stalls NATO Expansion", **USA Today,** March 3, 2008.

[472] Marcin Grajewski, "Greece threatens Macedonia NATO veto", **Reuters,** March 6, 2008. Aynı toplantıda Hollandalı Bakan Maxime Verhagen bir ülkenin ismi nedeniyle üyeliğine itiraz edilemeyeceğini ifade ederken, NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer ise "Yunanistan NATO'nun tarihi üyesi, adaylar ise henüz üye değil ve ikisi arasında temel fark var" demiştir. "Greece rejects Macedonia Nato bid", **BBC,** 6 March 2008.

[473] Zoran Nikolovski, "Macedonia with minority government until NATO summit", **SETimes,** 17 March 2008.

üyeliğe davet etme konusunda uzlaşıldığı" ibaresi yer almıştır.[474] Karamanlis, tutumu ile NATO'nun iyi komşuluk ilişkileri kriterini karşılamayan FYROM'un isim konusu çözümsüz kaldığı sürece NATO'ya girmesine izin vermeyeceklerini, aynı tutumu AB'ye katılım müzakereleri için de sergileyeceklerini belirtmiştir.[475] NATO Zirvesi'nin ardından Haziran'da AB Konseyi Başkanlık Sonuç Bildirgesi'nde, müzakerelerin başlaması için -diğer kriterlerin yanında- isim sorununun çözümünün temel olduğu belirtilmiştir.[476] Böylece Atina ile Üsküp arasındaki isim anlaşmazlığı BM Güvenlik Konseyi'nin Nisan 1993'teki kararından bu yana 16. yılına girerken bu kez zafer kazanan Yunanistan olmuş, süreç içinde zayıflayan müzakere pozisyonunu güçlendirmiştir.

7 Mayıs 2008'de Makedonya ve ABD arasında çeşitli alanları kapsayan bir stratejik ortaklık anlaşması imzalanmıştır.[477] Haziran'da ise Kosova'nın bağımsızlığı ve Yunan vetosunun gölgesinde gidilen, şiddetin yaşandığı erken seçimlerde Başbakan Gruevski'nin partisi IMRO/DPMNE ezici bir üstünlük sağlamıştır.[478]Devamında iki ülke arasında ilişkileri alevlendiren gelişmeler yaşanmıştır.

Makedonya Başbakanı Gruevski Temmuz'da Başbakan Karamanlis'e gönderdiği mektupta, "Makedon azınlığın haklarını tanı" çağrısı yapmıştır. Gruevski, "Siz ve ben tarihi değiştiremeyiz. Ancak iyi niyetle geçmişte yapılan hataları düzeltebilir ve vatandaşlarımız için daha iyi bir gelecek kurabiliriz."

---

[474] "Bucharest Summit Declaration", **NATO Press Releases,** 3 April 2008.
[475] "Karamanlis: FYROM Cannot Join NATO without Name Issue Solution", **Greek News,** April 7, 2008.
[476] "Presidency Conclusions of the Brussels European Council (19/20 June 2008)", **Council of the European Union,** Brussels, 17 July 2008.
[477] Anlaşmanın önemli maddelerinden biri, ABD'nin BM Şartı'nın amaçları, ilkeleri çerçevesinde ve mevcut sınırlar içinde, Makedonya'nın egemenlik, toprak bütünlüğü ve çok etnili yapısına verilen desteği ilan eden maddedir. "Declaration of Strategic Partnership and Cooperation Between the United States of America and the Republic of Macedonia", **U.S. Department of State,** Washington DC, May 7, 2008, (Erişim) http://2001-2009.state.gov/p/eur/rls/or/104441.htm, 3 Temmuz 2010.
[478] Kole Casule, "Macedonia PM wins election in shadow of violence", **Reuters,** Jun 1, 2008. Yabancı gözlemcilere göre kan dökülen seçim sürecinde Makedonya uluslararası standartların altında kalırken, AB, seçimlerin düzenleniş şekli açısından endişeli olduğunu belirtmiştir. "Macedonian poll 'unsatisfactory'", **BBC,** 2 June 2008.; "Macedonia's Re-Run Election Improved from First Poll", **ElectionGuide,** 16 June 2008.

derken, Makedon azınlığın okullarda kendi anadilinde eğitim görme arzusuna da yer vermiştir.[479] Karamanlis'in cevabı nettir. "Yunanistan'da azınlık yok, asla da olmadı."[480] Bir ay sonra Nimetz'e yazdığı mektupta Makedon Ortodoks Kilisesi'nin Yunanistan tarafından tanınması konusunun da müzakerelere dâhil edilmesini isteyen Gruevski,[481] Kasım'da Yunanistan'ın 1995 tarihli Geçici Uzlaşı'yı ihlal ettiği gerekçesiyle Uluslararası Adalet Divanı (UAD)'na başvurmuştur.[482] Yunanistan bunu Gruevski'nin bir başka manevrası olarak nitelediyse de[483] Geçici Uzlaşı'nın 11. Maddesi uyarınca kendisinin de üye olduğu uluslararası kuruluşlara Makedonya'nın başvurusunu engellememe yükümlülüğü altında bulunmaktadır.

Yunanistan müzakerelerde her iki tarafça da kabul edilebilir bir çözüme ulaşmak için her türlü çabayı gösterdiğini, buna karşılık FYROM'un kötü niyetli, provokatif eylemleri ve demeçlerinin yanı sıra anayasal isim dışında her türlü ismi reddetmesi nedeniyle ilerleme kaydedilemediğini iddia etmektedir. Ayrıca Makedonya'nın Geçici Uzlaşı'nın hükümlerini sürekli ihlal ettiğini, Üsküp Havaalanı'nın ismini Büyük İskender, Avrupa Koridoru X'un ismini Makedonyalı İskender olarak değiştirmesi ve 2010 yılı içerisinde Büyük

---

[479] "Gruevski Letter to Karamanlis", (Erişim) http://www.maknews.com/forum/post172314.html?sid=8310465ad8a9964c64a7131c013eceaf, 2 Temmuz 2010.

[480] "Prime Minister Karamanlis Rebuffs Gruevski's Letter", **Macedonian News,** July 24, 2008, (Erişim), http://www.vmacedonianews.com/2008/07/prime-minister-karamanlis-rebuffs.html, 2 Temmuz 2010.

[481] Birkaç gün öncesinde BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon'a mektup göndererek Bükreş vetosunun Geçici Uzlaşı'nın ihlali anlamına geldiği, Yunanistan'ın son aylarda ekonomik ilişkileri, mal ve insan hareketlerini, kültürel işbirliğini engellediği ve Yunanistan'daki Makedonya vatandaşlarının güvenliğini tehlikeye attığı yönünde bilgilendirmişti. "Gruevski requests Nimetz include MOC in name discussion", **Macedonian International News Agency,** 12 August 2008.

[482] "The Former Yugoslav Republic of Macedonia institutes proceedings against Greece for a violation of Article 11 of the Interim Accord of 13 September 1995" **International Court Of Justice,** Press Release, No. 2008/40, 17 November 2008.

[483] "Appeal to ICJ a ruse by Gruevski gov't to avoid negotiation", **Athens News Agency,** 19 November 2008. Yunanistan'a göre Gruevski'nin Karamanlis'e gönderdiği mektupla Makedon azınlığın kendi dilinde eğitim hakkını vurgulaması Geçici Uzlaşı'nın 6. maddesinin ihlali olduğu gibi, diğer pek çok tutumuyla da 4. ve 7. maddeleri de ihlal etmiş bulunmaktadır. "Syzetese sto Panepistemio YALE gia to Makedoniko Zetema" (Yale Üniversitesi'nde Makedonya Sorunu Üzerine Söyleşiler), **Pammakedonike Enose Enomenon Politeion,** 14 Aprilioy 2009, (Erişim), http://www.panmacedonian.info/Yale_2009GR.htm, 3 Temmuz 2010.; "Koymoytsakos: E PGDM epibebeionei oti den endiaferetai gia epilyse" (Koumoutsakos: FYROM Çözüm İstemediğini Doğruluyor), **Kathimerine,** 17 Kasım 2008.

İskender'in bir heykelini Üsküp'ün merkezi meydanına yerleştirmesinin bunun son örnekleri olduğunu belirtmektedir.[484]

Gruevski UAD'de açılan davaya karşın isim müzakerelerinin devam edeceğini, müzakerelerin daha önce sonuçlanması halinde mahkeme kararını beklemek zorunda kalmayacakları için memnuniyet duyacağını belirtmiştir.[485] Cumhurbaşkanı Crvenkovski'nin başvuruyu, sonucun yıllar alabileceği, bunun "çok değerli bir zamanın kaybı" olduğu ve mahkemenin Makedonya'nın lehine karar vermesinin mümkün olmadığı[486] şeklinde eleştirmesi ise Üsküp'te gerilime yol açmıştır.

Nimetz'in yeni önerisi 8 Ekim 2008'de geldi.[487] Buna göre, kiril alfabesiyle yazılacak olan "Makedonya Cumhuriyeti" anayasal ismi değişmeyecekti. Buna karşılık uluslararası örgütlerde "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" ismi kullanılacak, Makedonya'yı "Makedonya Cumhuriyeti" ismi ile tanıyan ülkeler ise ikili ilişkilerinde bu ismi kullanmaya devam edebileceklerdi. Kimlik ve dil unsuru için iki alternatif vardı. "Makedon" ya da "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Vatandaşı" ve "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti resmi dili." Birbirlerine karşı düşmanca açıklamalar yapmamakla yükümlü olan her iki ülke de "Makedonya" ile "Makedon" sözcüklerini siyasi ya da ticari çerçevede ve Makedonya terimini tek başına resmi isim olarak kullanamayacaklardı. FYROM artık Makedonya için kabul edilir bir isim olmayacaktı ve Yunanistan Makedonya'nın uluslararası ismi ile NATO ve AB üyeliğini destekleyecekti.[488]

---

[484] "The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue", **Ministry of Foreign Affairs,** (Erişim), http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/, 19 Ağustos 2010.

[485] "PM Gruevski: Name negotiations resume despite Macedonia's lawsuit against Greece", **Government of the Republic of Macedonia,** 25 November 2008, (Erişim) http://www.vlada.mk/?q=node/1733, 20 Ağustos 2010.

[486] Agg. Athanasopoylos, "Kabgas Gkpoyefski me Tsepbenkofski" (Gruevski'nin Crvenkovski ile Kavgası), **To Bima,** 2 Aralık 2008.

[487] "Protase gia ten onomasia tes PGDM paroysiase o Mathioy Nimits" (Mathew Nimetz FYROM'un İsimlendirilmesi için Öneri Sundu), **in.gr,** 8 Ekim 2008, (Erişim), http://news.in.gr/greece/article/?aid=945614, 19 Ağustos 2010.

[488] Aristotelia Pelone, "Parathyro gia diple onomasia" (Çifte İsimlendirme için Pencere), **Ta Nea,** 10 Ekim 2008.

10 Ekim'de Yunan gazetesi Ethnos'ta çıkan haberde, Amerikalıların ismin yaygın kullanımını gevşetmeye ve el altından Makedon dili ve kimliğini empoze etmeye söz vererek Üsküp'ü "evet" demesi için öğütlediği belirtiliyordu. Gazetenin yayınladığı ABD Dışişleri Bakanlığı'nın gizli yazışmasına göre, Nimetz'in önerisinin ana hükümleri Temmuz ayında ABD büyükelçisi Milovanovits ile Dışişleri Bakan Yardımcısı Hill, Başbakan Gruevski ve Cumhurbaşkanı Crvenkovski arasında Üsküp'teki ABD büyükelçiliğinde gerçekleştirilen görüşmelerde geliştirilmişti. ABD Dışişleri Bakanı Rice'ın fikri olan öneri, tümüyle Atina'yı bertaraf ederek BM'de Makedon dili ve kimliğinin tanınmasına yönelik bir kararın çıkması için düzenlenen bir Amerikan oyunu idi.[489] Makedonya bu iddiaları reddetti.[490]

Uluslararası Kriz Grubu (ICG) Ocak 2009'da yayınladığı raporunda, Makedonya ile Yunanistan arasında uzun süredir devam eden isim anlaşmazlığının Batı Balkanlar'a istikrar getirme amaçlı uluslararası çabaları tehdit ettiği uyarısında bulunmuştur. Başkan Yardımcısı Donald Steinberg açıklamasında, "Bu, Üsküp ile Atina arasındaki ikili bir anlaşmazlıktan fazlasıdır, gerek NATO gerekse AB'nin genişleme ve entegrasyona dayalı olarak Makedonya ve bölgeye istikrar getirme amaçlayan ana stratejisini rayından çıkarma tehdidi oluşturuyor." demiştir.[491]

Nimetz'in önerisinin taraflarca reddedilmesinin ardından Şubat 2009'da yeniden başlayan görüşmelerde,[492] müzakerelerin her iki ülkede yapılacak seçimlerden sonra sürdürülmesine karar verildi.[493] Makedon Dışişleri Bakanı Milososki görüşmelerden birkaç gün önce bir Alman

---

[489] "Tha ta perasoyme ola siopela" (Herşeyi Sessizce Geçeceğiz), **Ethnos,** 19 Ekim 2008. ABD'nin plana ilişkin zaman çizelgesi de hazırdı. Eylül içinde bir anlaşmanın yapılması sağlanacak, böylece FYROM'da Aralık ayına kadar bir referandum yapılacak ve devamında da FYROM'un NATO'ya katılımı gerçekleşecekti. Nikos Meletes, "Oi idees etan telika tes Rais" (Sonuç Olarak Rice'ın Fikriydi), **Ethnos,** 20 Ekim 2009.

[490] "Macedonia Denies 'Secret Work' with US", **BalkanInsight.com,** 20 Ekim 2008.

[491] "Macedonia's Name: Breaking the Deadlock", **International Crisis Group,** Europe Briefing N°52, Pristina/Brussels, 12 January 2009.

[492] "Fresh round of name talks in New York", **Macedonian Information Agency,** February 11, 2009.

[493] "Jolevski: Macedonia's NATO invitation at next summit to help name row settlement", **Macedonian Information Agency,** February 18, 2009.

gazetesine verdiği demeçte, Yunanistan'ın "Makedonya Cumhuriyeti (Üsküp)" gibi farklı bir isim kullanmasını kabul etmeye hazır olduklarını, ancak bunun kararını bir referandumla halkın vereceğini söyledi.[494] Milososki ayrıca Mart'ta Bakoyannis'e üç somut öneri içeren bir mektup göndererek, iki ülke arasında bir Ortak Tarih ve Eğitim Komitesi kurulmasını önerdi. Bu komitenin çoklu tarihsel yaklaşımla tarihle barışma, geçmişteki yanlış anlamaları giderme ve tarihin kötüye kullanımını engelleme açısından önemli bir rol oynayabileceğini belirtti.[495] Yunanistan bu girişimi de reddetti. Bakoyannis Yunanistan'ın "Makedonya" terimini içeren bir ismi kabul etmekle başlangıç pozisyonuna göre zaten önemli bir adım atmış olduğunu belirtirken, diplomatik yazışmalarda ilk kez ülkenin isminin yanı sıra, Makedon halkının kimliğinin de tartışmalı olduğunu itiraf ediyordu.[496]

Nisan'da Yunanistan'ın ABD Büyükelçisi Mallias, Atina'nın "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" ismini destekleyeceğini açıkladı.[497] Taraflar Haziran'da Cenova'da bir araya gelirken,[498] Temmuz'da Nimetz her iki ülkeye gerçekleştirdiği ziyaretlerde "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" ismi etrafındaki bazı değişiklikleri sundu.[499] Yunan basınına göre Nimetz'in bu son girişiminin ardında FYROM'un gelecek Aralık'ta açılması muhtemel AB'ye katılım müzakereleri ve NATO'ya katılımının gerçekleşebilmesi için isim sorununun çözülmesi yönündeki ABD arzusu vardı.[500] Nimetz geçen Ekim'deki önerisine küçük değişiklikler getirirken, Bakoyannis çözüme daha yakın olunduğunu,

---

[494] "FM Milososki: Name row a result of Greece's desire to protect its myth of pure nation", **Government of the republic of Macedonia,** February 4, 2009, (Erişim), http://www.vlada.mk/?q=node/2273, 5 Haziran 2010.

[495] "FM Milososki sends letter to Greek counterpart, suggests establishing of good-neighborly relations", **Macedonian Information Agency,** March 18, 2009.

[496] "Greece rejects FM Milososki's initiative", **Macedonian Information Agency,** March 30, 2009.

[497] "Greece Backs 'Republic of Northern Macedonia", **BalkanInsight.com.,** 14 April 2009.

[498] Aggelos Athanasopoylos, "O Nimits piezei gia lyse sto thema tes onomasias" (Nimetz İsimlendirme Konusunda Çözüm İçin Baskı Yapıyor), **To Bima,** 24 Haziran 2009.

[499] Doras Antonioy,"Tropopoimene protase apo ton k.M.Nimits" (Nimetz'den Değiştirilmiş Öneri), **Kathimerine,** 8 Temmuz 2009.

[500] Aggelos Athanasopoylos, "Apo Septembrio oi ekselikseis ste diapragmateyse me ten PGDM" (FYROM ile müzakerelerde Eylül'den bu yana yaşanan gelişmeler), **To Bima,** 7 Temmuz 2009.

ancak bunun bir zaman çizelgesine bağlanmaması gerektiğini ifade ediyordu.[501]

İyimser görünen Nimetz, diplomatik kaynaklara göre Bakoyannis'e Üsküp'ün müzakerelerde daha yapıcı bir tutum takınacağını belirtmişti.[502] Gelinen noktada Makedonya kendisini anayasal ismi ile tanıyan ülkelerin ikili ilişkilerde bu ismi kullanmaya devam etmesini isterken, Yunanistan bunun kabul edilemezliğini üst düzey bir diplomatın ağzından şöyle açıklıyordu: "FYROM'un AB'ye katılım anlaşmasını "Kuzey Makedonya Cumhuriyeti" ismi ile imzaladığını varsayalım. Üyelerden biri Üsküp'ü anayasal ismi ile tanıdığı takdirde ne olacak?"[503] Nitekim Yunanistan 18 Ağustos'da ilettiği cevabında, herkes tarafından kullanılacak tek bir isim konusunun pazarlığa açık olmadığını bildirdi.[504] Makedonya'nın çifte isimden asla vazgeçmeyeceği ise Cumhurbaşkanı tarafından ifade edildi.[505]

Makedonya'nın ABD tarafından anayasal ismi ile tanındığı 2004'ten sonra Yeni Demokrasi hükümeti, ülkenin Balkan politikasını bağımsızlaştırmaya çalıştı. Ancak Nimetz'in her biri öncekinden daha kötü olan önerileri buna olanak tanımadı. Yunanistan "kırmızı çizgilerini" çekmekte zorlandı ve müzakere pozisyonunda parçalanmış bir görünüm ortaya çıktı. Nitekim Bükreş Zirvesi'nde Makedonya'yı veto etmesinin ardında Moskova ile enerji alanındaki flörtü de vardı. Ancak artık ABD ve AB'nin İsveç Dönem Başkanlığı, Yunan seçimlerinin ardından müzakerelerin ilerletilmesi ve sonuç

---

[501] "Tis "diorthoseis" sten protase toy Oktobrioy gia to onoma tes PGDM paroysiase sten Athena o.k. Nimits" (Nimetz Atina'ya FYROM'un İsimlendirilmesine Dair Ekim Önerisindeki Değişiklikleri Sundu), **To Bima,** 8 Temmuz 2009.

[502] Aggelos Athanasopoylos, "Me epifylakse antimetopizei e Athena ten protase Nimits" (Atina Nimetz'in Önerisini İhtiyatla Karşılıyor), **To Bima,** 9 Temmuz 2009.

[503] Aggelos Athanasopoylos, "Poies "tropopoieseis" ekomise o Mathioy Nímits" (Mathew Nimetz Hangi Değişiklikleri Getirdi), **To Bima,** 12 Temmuz 2009.

[504] "Neo nayagio ston dromo gia ta Skopia" (Üsküp Yolunda Yeni Kaza), **Ta Nea,** 19 Ağustos 2009.

[505] "Pote dev egkataleipsame te these peri diples ovomasias, leei o proedros tes PGDM" (FYROM Cumhurbaşkanı Çifte İsimlendirme Tezinden Asla Vazgeçmeyeceğiz Diyor), **To Bima,** 23 Eylül 2009.

alınması beklentisi içindeydiler. Yani yeni hükümeti dış politikada zorlu bir gündem bekliyordu.[506]

Avrupa Komisyonu'nun Ekim ayında yayınladığı ilerleme raporunda Makedonya'nın ekonomik ve siyasi kriterleri karşıladığını belirterek katılım müzakerelerinin başlamasını tavsiye etmesi, Makedonya'da tam bir zafer havası yarattı. Bununla birlikte Genişlemeden Sorumlu Komiser Olli Rehn, isim konusunun çözümünün artık daha acil hale geldiğini ve bu konuda hiçbir pürüz kalmaması gerektiğini belirtiyordu.[507] Bu ifade taraflarca farklı şekilde okunsa da tümüyle bir önkoşul anlamına gelmiyordu.

Yunanistan'da iktidarı henüz üstlenen Papandreou hükümeti, karşısında AB'ye katılımı için yeşil ışık yakılmış bir Makedonya bulmuştur. Hükümetin önceliği özellikle yaşadığı ekonomik kriz nedeniyle ülkenin uluslararası arenada zedelenen imajını yükseltmektir. Yeni hükümetin daha yapıcı davranması beklenebilirse de bu, Yunanistan'ın Makedonya politikasında radikal bir değişiklik olacağı anlamına gelmemektedir. Bu koşullar altında anahtar soru Brüksel'deki zirvede Makedonya'nın katılım müzakereleri gündeme geldiğinde, o zamana kadar isim konusunda bir çözüm bulunmamış olursa nasıl bir adım atılacağıdır. Yunanistan'ın önceki yıl NATO zirvesinde olduğu gibi veto seçeneği bulunmakla birlikte, bu kez işe yaramama olasılığı bulunmaktadır. Yürürlüğe koyduğu Lizbon Antlaşması ile vaad ettiği genişleme politikasını uygulayabilmesi için AB'nin Makedonya konusunda Yunanistan engelini aşması gerekmektedir. Aksi takdirde büyük güçlüklerle ve uzun bir sürecin sonunda varılan "Lizbon uzlaşısı" nın kağıt üzerinde kalma tehlikesi bulunmaktadır. Bunun da Atina'ya önemli bir siyasi maliyetinin olacağı açıktır.

---

[506] Aggelos Athanasopoylos, "E dyskole atzenta toy epomenoy ypoyrgoy Eksoterikon" (Yeni Dışişleri Bakanı'nın Zor Gündemi), **To Bima,** 4 Ekim 2009.

[507]"Enarkse antaksiakon diapragmateyseon me ten PGDM proteinei e Komision "E ethnike kokkine gramme einai ksekathare" tonizei e ellenike kybernese" (Komisyon FYROM ile katılım müzakerelerinin başlamasını öneriyor, Yunan hükümeti "ulusal kırmızı çizginin kesin" olduğunu vurguluyor), **To Bima,** 14 Ekim 2009.; "Olli Rehn EU Commissioner for Enlargement Enlargement Package 2009 Press Conference Brussels", **Europa Press Releases,** 14 October 2009.

Zirve öncesinde Makedonya -Sırbistan ve Karadağ ile birlikte-, 30 Kasım tarihli Konsey kararı uyarınca 19 Aralık'tan itibaren AB'ye vizesiz giriş hakkı elde etti.[508] Ancak Aralık zirvesi Makedonya'nın beklentilerini karşılamadı. İsveç Dönem Başkanlığı'nın zirve sonuç bildirgesi taslağında müzakerelere ilişkin, "somut bir tarihi içerecek şekilde kararlaştırılması beklentisiyle Mart 2010 Zirvesi'ne ertelenmiştir." ibaresi yer almaktaydı. Yunanistan'ı bundan sonraki her zirvede müzakerelerin açılması tehlikesiyle karşı karşıya bırakacak olan bu ifade kabul edilemezdi. Zira Makedonya'nın olası katılımı, Yunanistan'a bir çözümü dayatması için elindeki son kozunu kaybettirecekti. "Somut bir tarih" ibaresi Yunanistan'ın baskısıyla, "İspanya'nın dönem başkanlığı" gibi daha genel bir ifadeyle değiştirildi.[509] Böylece Yunanistan son kozunu oynayarak, Makedonya'ya belli bir tarih verilmemesini başardı. Burada Yunanistan'ın hükümetler değişse de değişmeyen politikasının, karşı karşıya bulunduğu ekonomik güçlüklerle mücadele ederken, bir kez daha halkın dikkatini dış politikaya çevirme çabasının ağırlığı da düşünülmelidir.

Makedonya'ya göre Yunanistan bu tutumu ile AB üyeliğinden kaynaklanan gücünü kötüye kullanmaktadır, ancak bu kez engellemeyi NATO zirvesinden daha zekice davranarak gerçekleştirmiştir. Milososki "Yunanistan'ın getirdiği engeller anayasal yapılarımızı, dilsel ve etnik kimliğimizi savunmamızı engelleyemeyecek" açıklamasını yapmıştır.[510]

Marttaki zirvenin ana gündem konusu ise borç krizindeki Yunanistan'a verilecek destekti.[511] Zirve öncesinde Almanya Başbakanı Angela Merkel, kurallara uymayan ülkelerin Avro Bölgesi'nden çıkarılması gerektiğini söylemiştir. Yunanistan'ın bütçe açığının avroya olumsuz etkisini, para biriminin şimdiye kadar karşılaştığı en büyük sorun olarak nitelendiren

---

[508] "Council Regulation (EC) No 1244/2009 of 30 November 2009", **Official Journal of the European Union,** L 336/1, 18.12.2009.
[509] K. Kallerge, St. Tzima, "Sten ıspanike proedria to "mpalaki" gia PSDM" (FYROM için "top" İspanyol Başkanlığında), **Kathimerine,** 8 Aralık 2009.
[510] "E PGDM egkalei ten Ellada gia…katahrese eksoysias" (FYROM Yunanistan'ı yetkiyi kötüye kullandığı gerekçesiyle mahkemeye veriyor), **Kathimerine,** 9 Aralık 2009.
[511] "AB zirvesinde gündem Yunanistan", **BBC Türkçe,** 25 Mart 2010.

Merkel, çözümün bir ülkenin yardımına acilen koşulması değil, sorunun kökenlerine inilmesi olduğunu savunmuştur.[512] Almanya'nın çağrısını reddeden Papandreou ise IMF'ye başvurabilecekleri uyarısında/tehdidinde bulunmuştur.[513] Böylece Zirve'ye damgasını vuran Yunanistan krizi, AB içerisinde dayanışma mı galip gelecek, yoksa üye devletler arasında ayrışma mı başlayacak sorularını da gündeme getirmiştir.

Yunan ***Kathimerini*** gazetesi Haziran'da ABD ve AB'nin baskısı altındaki tarafların "Vardar Makedonya Cumhuriyeti" ismi üzerinde uzlaşmaya yakın olduklarını duyurdu. İki ülke Vardar Nehrinin ismini Makedonya Cumhuriyeti'ni Yunan Makedonyası'ndan ayırd etmek için kullanacaklardı. Gazeteye göre tarafları bu noktaya yaklaştıran, Papandreou'nun Gruevski ile geliştirdiği birebir iletişim idi. Papandreou'nun büyük sembolik anlam taşıyan tavrı, komşunun dışlanmış ya da küçük düşmüş hissetmesini engellemişti.[514]

Papandreou kısa bir süre sonra Atina'nın kırmızı çizgilerini tekrarlıyordu. Komşu ülke "Makedonya" ismini kullanacak ise buna mutlaka bütün kullanımlarda coğrafi bir niteleme eşlik etmelidir. Zira Makedonya Cumhuriyeti" ismi, Yunanistan'ın kuzey bölgesine ilişkin toprak iddialarını ima etmektedir."[515] Diğer yandan Makedonya Avrupa İşleri Sekreterliği tarafından 3-4 Temmuz'da garçekleştirilen son kamuoyu yoklaması, Makedonlar için ülkenin ismini korumasının NATO ve AB üyeliğinden daha önemli olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre genel olarak AB'ye katılımı destekleyen Makedonların oranı da bir yılda %82'den %75'e gerilemiştir.[516]

---

[512] "Merkel: Kurallara uymayan Euro bölgesinden atılsın", **BBC Türkçe,** 17 Mart 2010.
[513] "Papandreu: IMF'ye başvurabiliriz", **BBC Türkçe,** 18 Mart 2010.
[514] Athanasios Ellis, "Pros symfonia gia "Makedonia toy Bardare" ("Vardar Makedonya'sı için" anlaşmaya doğru), **Kathimerine,** 13 Haziran 2010. Gruevski ve Papandreou soruna çözüm bulabilmek için geçen Kasım'da Prespa Gölü'nün Yunan tarafında başladıkları görüşmeleri o zamandan beri sürdürüyorlardı. "Macedonia, Greece meet over 'name dispute'", **EurActive.com,** 25 November 2009.
[515] Sinisa Jakov Marusic, **"**Greece's Papandreou: No Secret Name Talks", **BalkanInsight.com,** 23 June 2010.
[516] Anket aynı zamanda etnik Makedon çoğunluk ile Arnavut toplumu arasında büyük bir görüş farklılığı olduğunu da ortaya koymaktadır. Makedonların %82.1'i ismin daha önemli olduğunu

Yunan basınına göre Kasım ayında yapılacak NATO zirvesinden önce uzun zamandır devam eden anlaşmazlığa yönelik Yunanistan'a baskıların artması beklenmektedir. Makedonya'nın Kasım Zirvesi'nde NATO'ya katılımının gerçekleşebilmesi için, konunun İttifak dışişleri bakanlarının Eylül'de New York'ta yapılacak toplantılarında bir kez daha gündeme gelebilecektir.[517] Diplomatlara göre toplantılara Makedonya Cumhurbaşkanı'nın Başbakan ile birlikte katılacak olması, yaklaşık yirmi yıldır süren anlaşmazlığa bir son verme kararlılığının göstergesidir.[518]

söylerken, Arnavutlarda bu oran %18.1'e düşüyor. Sinisa Jakov Marusic, **"**Poll: Macedonians Opt For Name Over EU, NATO", **BalkanInsight.com,** 13 July 2010.

[517] Doras Antonioy, "Pieseis pros Athena gia ten onomasia PGDM" (FYROM'un isimlendirilmesinde Atina'ya baskı), **Kathimerine,** 21 Ağustos 2010.

[518] Sinisa Jakov Marusic, **"**Fresh Push Expected in Macedonia "Name" Row", **BalkanInsight.com,** 24 August 2010.

SONUÇ

Balkanlarda 1990'larda yaşananlar, I. Dünya Savaşı'nın sonrasında dondurulmuş olan bir sürecin komünizmin çöküşünün ardından ulusal sorunlar ve sınır sorunları ile yeniden canlanışıdır. Balkanların jeopolitik düğümü olan Makedonya'da durum daha karmaşık bir hal almıştır. Makedonya'da ulusal kimliğin yeterince netleşmemiş olması, üç komşu devletin -Yunanistan, Sırbistan, Bulgaristan- ayrı bir Makedon kimliğini tanımamaları gibi her an patlamaya hazır bir durum yaratmıştır. 21. yüzyılın ilk on yılı geride kalırken yaşanmaya devam eden Yunanistan-Makedonya anlaşmazlığı ise bu sorunun en önemli yönünü oluşturmaktadır.

Yunanistan 1990'ların ilk yarısında görüşlerinin dünya kamuoyunca benimsenmesi için yoğun faaliyette bulunmuştur. Slovenya ve Hırvatistan AT tarafından tanınırken Yunanistan'ın karşı çıkması nedeniyle bağımsızlığı sürüncemede kalan Makedonya, Yugoslavya sorununun parçası olmaktan çıkarak ayrı bir uluslararası sorunun öznesi durumuna gelmiştir. Yunanistan BM'de de komşusunun geçici bir isim altında ve bayraksız olarak tanınmasını sağlamayı başarmıştır. Devlet ve "ulusal" niteliklerini değiştirmekte isteksiz davrandığında karşı karşıya kaldığı Yunan ticari ambargosu ise, Makedonya'nın zayıf ekonomisinin üzerinde yıkıcı etkiler yaratmıştır. Ambargo, Batı basını ve uluslararası toplumdan gelen eleştiriler üzerine, ancak Makedonya'nın Yunanistan'ın yayılmacı niyetlerin açığa vurulması olarak nitelendirdiği Anayasasındaki maddeleri ve bayrağını değiştirmesinden sonra kaldırılmıştır. Yunanistan bu tutumu ile bağımsızlığını savaşsız kazanmasına karşın, Makedonya'nın paylaşılmasını çağrıştıran "yeni Makedonya sorunu" senaryolarına göre yeni Balkan savaşlarının öznesi olan ülkenin yaşadığı siyasi, ekonomik ve güvenlik sorunlarını ağırlaştırmıştır. Zira bağımsızlıkla birlikte tüm komşularından şiddetli reaksiyon alan Makedonya'nın Bosna'nın aksine patlamamasının nedeni, muhtemelen önleyici tedbirliğin varlığının bunu engellemiş olmasıdır. Ancak

Makedonya'da savaşın yokluğu, ciddi etnik, sosyal ve siyasi sorunların olmadığı anlamına gelmemektedir.

Belirleyici unsur Yunanistan'ın Soğuk Savaş sonrası dönemi, özellikle Yugoslavya'nın dağılması ve çok karmaşık bir jeopolitik durum olan Makedonya Sorunu özelinde siyasi ve entelektüel olarak hazırlıksız karşılamasıdır. Bu hazırlıksızlık ülkenin Makedonya ve genel olarak dış politikasında 1995 sonlarına kadar hâkim olmuştur. Komşuları açısından hemen her cephede ciddi sorunlarla karşı karşıya bulunan Yunanistan, bu dönemde Soğuk Savaş'ın geleneksel milliyetçi söylemleri ve sığ politikalarını aşamamış, ulusal çıkarları doğrultusunda önceliklerini belirlemeyi ve kapsamlı bir strateji geliştirmeyi başaramamıştır. Uzun yıllar dış ve güvenlik politikasını "doğudan gelen tehdit" üzerine kurgulamış olmasının bir uzantısı olarak, Soğuk Savaş sonrası dönemi öncelikle –böyle bir işaret olmamasına karşın- Türkiye tarafından yaratılan bir Müslüman kuşak tarafından çevrelenmek olarak algılamıştır. Bu algı Yunanistan'ı Yugoslavya sorununda müttefiklerinden ayrı düşmek pahasına Sırbistan'ın yanında yer alarak durumu dengeleme çabasına itmiştir. Böylece Doğu Bloku'nun yıkılmasıyla başlayan krizlere hazırlıksız yakalanarak bu güç durumla baş etmenin yolunu bulamayan ve Makedonya'ya yönelik uzlaşmaz tutumundan geri adım atmayan Yunanistan, AB'den ayrı düşmüştür. Dünya tarafından da bölgede gerginliği artıran bir ülke olarak algılanırken, Makedonya'nın çok sayıda ülke tarafından "Makedonya Cumhuriyeti" ismiyle tanınmasına engel olamamıştır.

Birçok yabancı gözlemci için Yunanistan ve Makedonya arasında isim sorunu etrafında yaşanan anlaşmazlık başlangıçta bir Balkan karakteristiği olarak değerlendirilmiş, ancak ilerleyen yıllarda BM'nin arabuluculuğunda yürütülen etkisiz çabalar ve ikili müzakereler, isim sorununun buzdağının sadece görünen yüzü olduğunu göstermiştir. Altta toprak iddiaları, kimlik çatışmaları, çatışan tarihsel/kültürel yorumlar, Yunan İç Savaşı'nın her iki tarafta bıraktığı ağır yaralar gibi etmenler yatmaktadır.

Yunanistan'ın yeni devletin bağımsızlığına görünüşte itirazı yoktur. Ancak bağımsız bir devlet olarak tanınmak istiyorsa, öncelikle "Makedonya Cumhuriyeti" olarak belirlediği anayasal ismini değiştirmelidir. Yunanistan buna Yunan tarihsel/kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturan ismin gaspı, ayrıca ülkenin aynı ismi taşıyan en büyük vilayetine yönelik irredantist hırsları yansıttığı gerekçesiyle itiraz etmektedir. İkinci olarak Yunanistan, ülkesinde Slav-Makedon azınlık bulunduğuna dair Makedonya'nın iddiasına şiddetle karşı çıkmaktadır. İki ülke arasındaki diğer tüm anlaşmazlıklar bu iki temel konuya karşılık gelmektedir.

Yunanistan'ın stratejisinden çıkan açık sonuç sadece Makedonya ismini tanımamak değil, bir Slav-Makedon etnik kimliğini tanımamak ve Cumhuriyetin meşruiyetini tartışma konusu haline getirmektir. Makedonya Cumhuriyeti'nin anayasal ismi ile tanınması Makedon ulusunun tescili anlamına geleceğinden, kabul edilemezdir. Açıktır ki Makedon ulusu yoksa Yunanistan'da da Slav-Makedon azınlık olamaz. Yunanistan'ın Makedonya Cumhuriyeti'ne yönelik tutumu sadece bir dış politika konusu olmayıp, ideolojik yönelimin ve toplumun yapı taşlarının eksenlerine ulaşan çok daha derin bir konudur. Yunanistan için "Batı'nın Grek uygarlığına olan kültürel borcu" olarak ifade edilen ideolojik kaygılar, en az günün siyasi kaygıları kadar ağırlık taşımaktadır. Kendi ulus inşa sürecinde yarattığı homojen ulus imajı ve kültürel üstünlük duygusunu korumak/savunmak, Yunanistan için hayat memat meselesidir. Yürütülen diplomatik müzakerelerin yanı sıra Yunan medyası ile halkını bütünüyle saran milliyetçi histeri ise, bu savunma mücadelesine başından itibaren saldırgan bir nitelik kazandırmıştır. Yunanların Makedonya adını taşıyan bir devlete oy birliğiyle karşı çıkmaları böylece anlaşılır olmaktadır.

Geçici Uzlaşı ile "yaşamsal" isim sorununun dondurulmasını izleyen dönemde, Simitis hükümetinin modernleşme ve Avrupalılaşma hedefi doğrultusunda Makedonya ile ilk dönemdeki gerginlikler ve çatışmacı yaklaşım, yerini ikili ilişkilerin iyileştirilmesine bırakmıştır. Dayton Antlaşması

ile Balkanlarda başlayan yumuşama döneminde, Simitis'in komşusunu uzlaşmacı bir çözüme teşvik etmek için ekonomik diplomasi başta olmak üzere siyasi ve zaman zaman askeri desteği ile geniş bir işbirliği iklimi oluşturulmuştur. Süren isim sorununa karşın Yunanistan Makedonya'nın en önemli yabancı yatırımcısı ve ekonomik ortağı haline gelmiş, Atina, Kosova savaşı ve 2001'de Makedonya'daki çatışmalar sırasında Üsküp'ün tavrını desteklemiştir. Ancak Yunanistan'ın beklentisinin aksine, uzatılan yardım eli Makedonların tutumunda değişiklik yaratmamıştır.

Makedonya'nın AB'ye aday ülke statüsü elde ettiği 2005 yılı, Geçici Uzlaşı'dan itibaren süre gelen isim müzakerelerinde önemli bir dönüm noktasıdır. Konjonktür, 2004'te ABD'nin Makedonya'yı anayasal ismi ile tanıması ile müzakere pozisyonu zayıflayan Yunanistan'ın pazarlık gücünü artırmıştır. Makedonya'nın AB ve NATO'ya gelecekteki katılımı Yunanistan tarafından sorunun çözümü için son fırsat olarak görülmüş, ancak bu durum da Üsküp'ün tavrında bir değişiklik yaratmamıştır. 2008 sonlarında Yunanistan'ın Makedonya'nın NATO üyeliğini veto etmesiyle isim sorunu, 1990'ların ilk yarısından sonra ikinci sıcak dönemine girmiştir. Yunanistan aynı tavrı AB'de de izlemekte olup, elinde bulundurduğu veto silahını sonuç alıncaya dek baskı unsuru olarak kullanacağını göstermektedir.

Bağımsızlığının ilk yıllarından itibaren Avrupa ve Transatlantik kuruluşlara üyeliği öncelikli hedef haline getiren Makedonya, NATO'yu Avrupa güvenlik mimarisinin kalesi olarak gördüğü için tam üye olmayı istemektedir. Nitekim 2001'de yaşanan çatışmalar, şiddet ve istikrarsızlığa gömülmeden bölgede ayakta kalmayı başaran Makedonya'yı savaşın eşiğine getirmiş, ülkenin ne kadar savunmasız olduğunu göstermiştir. Ancak Yunanistan isim anlaşmazlığı çerçevesinde Makedonya Cumhuriyeti'nin dış politikasını önemli ölçüde kendisine bağımlı kılmayı başarmıştır. Yaşaması çok zor görünen bir devlet iken yüksek AB standartlarını karşılama yolunda önemli bir mesafe kaydeden Makedonya Cumhuriyeti'nin şu anda AB ve NATO üyeliğinin önündeki en önemli engel Yunanistan'dır. Zayıf ulusal

kurumlara sahip ve etnik olarak bölünmüş Makedonya'nın üyeliğinin ertelenmesi ise risk taşımaktadır. Zira AB ve NATO'ya entegrasyon ihtimali ülkeyi bir arada tutan önemli unsurlardan biridir ve üyeliğin gecikmesi Makedonya'nın geleceğine dair inancı zayıflatabilir. Makedonya istikrarsızlaşırsa ki, bu bölgenin istikrarı için de risklidir, sorumlusu büyük ölçüde Yunanistan olacaktır.

Diğer yandan Yunanistan'ın da ekonomik ve fiziksel güvenliğini garanti altına almak için ülkenin AB'ye daha derin entegrasyonundan daha iyi bir yol bulunmamaktadır. 1980'lerde ve 1990'ların başlarında AB'de "kara koyun" olarak nitelendirilen, buna karşılık Simitis döneminde AB'de oyunu kurallarına göre oynamaya başlayarak imajını önemli ölçüde düzelten Yunanistan, son yıllarda eski alışkanlıklarına geri dönmüş görünmektedir. Yunanların yeterince çalışmadıkları ve düşüncesizce harcadıkları izlenimi, Yunanistan'ı ortakları için güvenilmez, APB'de ve genel olarak AB'de bir yük olduğu tartışmalarına konu yapmaktadır. Yunanistan'ın özgüven ve "gururunu" yeniden güçlendirmesi için birçok alanda yeni bir başlangıç yapması ve uluslararası imajını düzeltmesi gerekmektedir. Böyle bir dönemde Makedonya'nın AB ve NATO'ya gelecekteki entegrasyonunu isim sorunu nedeniyle engelleyerek konuyu uluslararası platformda tutmak, Yunanistan'a yardımcı olmamaktadır. Ancak karşı karşıya bulunduğu ekonomik güçlüklerle mücadele ederken, her gün bir yenisi başlayan grevler açısından Yunan hükümetine kamuoyunun dikkatini dağıtma fırsatı verdiği de açıktır.

Sonuç olarak, Yunanistan tarafından Makedonya'ya dayatılan görünüşte önemsiz ama son derece ciddi anlaşmazlık, yirmi yıldır Güneydoğu Avrupa'da istikrar ve refaha engel olmaktadır. Gelinen noktada Makedonya'nın da sorumluluğu bulunmaktadır. Yunanistan inadından vazgeçmezken, Makedon siyasetçiler de güney komşularını tahrik etmeye devam etmektedirler. Özellikle NATO'nun Bükreş Zirve'sinde sonra Makedon liderliğince yükseltilen milliyetçi polemikler sürece yardımcı olmamaktadır.

Yine de Yunanistan'ın veto silahı karşısında, Makedonya'nın da tek silahı olan propaganda ve polemiklere sarılması anlaşılır olmaktadır.

Yunanistan-Makedonya ilişkilerinin seyri, Yunanistan'ın hedeflerine ulaşana dek taktik değişikliği haricinde pozisyonunu değiştirmeyeceğini göstermektedir. Bu ise çözümün ancak Makedonya'nın geri adım atmasıyla gerçekleşebileceği anlamına gelmektedir. Makedon liderliğinin ülkenin isminin NATO ve AB üyeliğinden daha önemli olduğu demeçlerine, halkın AB üyeliğine desteğinin azaldığını gösteren anket sonuçlarına karşın, Makedonya AB ve NATO'ya büyük ihtiyaç duymaktadır.

Gelinen bu zorlu aşamada uluslararası topluma önemli bir rol düşmektedir. 2008'deki NATO zirvesinden önce ABD, niyetlenmekle birlikte Yunanistan'a yeterince baskı yapamamıştır. Yunanistan tutumu ile başından itibaren arabuluculuk rolü oynamasına engel olarak, AB'yi de çıkmaza sokmuştur. Kuşkusuz bu, AB'nin kendi hanesine de kaydedilmesi gereken bir başarısızlıktır. İsim kavgası ile Yunanistan'ın azınlık politikası arasında bağ kurmaktan kaçınan AB, AİHM kararlarına karşın azınlık haklarını iyileştirmek için çaba göstermeyen Yunanistan'a karşı kesin bir tavır sergilememektedir. Ancak Yunanistan ve Makedonya arasındaki isim sorunu, AB açısından da turnusol görevi görecektir. AB'nin Lizbon Antlaşması ile vaad ettiği genişleme politikasını uygulayabilmesi için Makedonya konusunda Yunanistan engelini aşması gerekmektedir. Aynı Yunanistan'ın yaşadığı ekonomik sorunlar nedeniyle AB içinde ayrışmaya neden olabileceği tartışmaları ise tümüyle ironik bir durum yaratmaktadır.

Sonuç olarak düğümü çözecek unsur, NATO, AB ve uygar dünyanın özellikle Kosova'nın bağımsızlığından sonra bölgede istikrarsızlığın sürmesine, üstelik tek bir üyenin talepleri ve kaprisleri yüzünden, izin verip vermeyeceği sorusunun cevabında gizlidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ADANIR, Fikret; **Makedonya Sorunu: Oluşumu ve 1908'e Kadar Gelişimi,** çev. İhsan Catay, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2001.

AKŞİN, Sina; **Jön Türkler ve İttihat ve Terakki,** Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 1998.

ANASTASAKIS, Othon; "Greece and Turkey in the Balkans: Cooperation or Rivalry?", **Greek-Turkish Relations in an Era of Détente,** New York, Routledge, 2005.

ANDERSON, Benedict; **Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması,** çev. İskender Savaşır, İstanbul, Metis Yayınları, 1995.

ANDERSON, Matthew, Smith; **Doğu Sorunu 1774-1923: Uluslararası İlişkiler Üzerine Bir İnceleme,** çev. İdil Eser, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2001.

Anthologio, Arhaia Ellada-O Topos kai oi Anthropoi, B Takse Gymnasioy (Antoloji, Antik Yunanistan-Ülke ve İnsanlar, Ortaokul 2. Sınıf), Organismos Ekdoseon Didaktikon Biblion, Athena, Ekdose G, 2002.

ARMAOĞLU, Fahir; **Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914),** 3. baskı, Ankara, TTK, 2003.

Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezalimi, T.C. Başbakanlık, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No: 31, Ankara 1996, c. III.

AYMAN, S. Gülden; **Neo-Realist Bir Perspektiften Soğuk Savaş Sonrası Yunan Dış Politikası: Güç, Tehdit ve İttifaklar,** Ankara, SAEMK, 2001.

BADIAN, Ernest; "Greeks and Macedonians", **Studies In The History Of Art**, **Macedonia And Greece In Late Classical And Early Hellenistic Times** vol. 10, Washington, National Gallery of Art, 1982.

BORZA, Eugene N.; **In the Shadow of Olympus: The Emergence of Macedon,** Princeton, Princeton University Press, 1990.

BOUDIEU, Pierre; **Language and Symbolic Power,** Cambridge, Polity Press, 1991.

CASTELLAN, Georges; **Balkanların Tarihi: 14.-20. Yüzyıl,** 2. baskı, çev. Ayşegül Yaraman Başbuğ, İstanbul, Milliyet Yayınları, 1995.

CLOGG, Richard; **Modern Yunanistan Tarihi,** İstanbul, İletişim Yayınları, 1997.

COHEN, Lenard J.; **Broken Bonds: Yugoslavia's Disintegration and Balkan Politics in Transition,** USA, Westview Press, 1995.

COSMOPOULOS, Michael B.; **Macedonia, An Introduction to Its Political History,** Winnipeg: Manitoba Studies in Classical Civilization, 1992.

CRAMPTON, J.; **Bulgaria,** New York, Oxford University Press, 2007.

CVIIC, Christopher; **Remaking the Balkans,** London, Pinter Publishers, 1991.

DAGKAS, Alexandros, LEONTIADES, Giorgos; **Komintern kai Makedoniko Zetema: To Elleniko Paraskenio, 1924** (Komintern ve Makedonya Sorunu:

Yunan Arka Planı, 1924), 2. ekdose, Thessalonike, Ekdoseis Epikentro A.E., 2008.

DAKIN, Douglas; **The Greek Struggle in Macedonia: 1897-1913,** Thessaloniki, Institute for Balkan Studies, 1993.

DANFORTH, Loring M.; **The Macedonian Conflict, Ethnic Nationalism in a Transnational World,** New Jersey, Princeton University Press, 1995.

ELIOY, Philippos; **Psifides İstorias kai Politikes toy Eikostoy Aiona** (Mozaik Taşları ve 20. Yüzyıl'ın Politikaları), Athena, Polis, 2007.

FINE, John Van Antwerp Jr, **The Early Medieval Balkans: A Critical Survey from Sixth to the Late Twelfth Century,** USA, The University of Michigan Press, 1999.

GANDETO, J.S.; **Ancient Macedonians: Differences Between The Ancient Macedonians and The Ancient Greeks,** USA, universe, Inc, 2002.

GELLNER, Ernest; **Nations and Nationalism,** Second Edition, USA, UK, Australia, Blackwell Publishing, 2006.

GLENNY, Misha; **Balkanlar, 1804-1999: Milliyetçilik, Savaş ve Büyük Güçler,** çev. Mehmet Harmancı, İstanbul, Sabah Kitapçılık, 2000.

GRECO, Vincenzo; **Sholes Skepses kai Ellenike Eksoterike Politike** (Yorumlar, Düşünceler ve Yunan Dış Politikası), Athena, ELIAMEP, 2002.

GREEN, Peter; **Classical Bearings: Interpreting Ancient History and Culture,** USA, University of California Press, 1998.

HATİPOĞLU, Murat; **Yunanistan'da Etnik Gruplar ve Azınlıklar,** Ankara, SAEMK Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi, 1999.

HERZFELD, Michael; **Portrait Of A Greek Imagination: An Ethnographic Biography Of Andreas Nenedakis,** USA, The University of Chicago Press, 1997.

HOBSBAWM, Eric J.; **1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik: "Program, Mit, Gerçekçilik",** 3. baskı, çev. Osman Akınhay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2006.

HUNTINGTON, Samuel P., **The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order,** New York, Simon&Schuster Inc., 1996.

JELAVICH, Barbara; **History of the Balkans: Twentieth Century,** America, Cambridge University Press, 1983.

JELAVICH, Charles and Barbara; **The Establishment of the Balkan National States**, **1804-1920: A History of East Central Europe, Volume VIII,** Seattle and London, University of Washington Press, 1977.

KAPLAN, Robert D.; **Balkan Ghosts: A Journey Through History,** New York, Vintage Boks, 1993.

KARAKASIDOU, Anastasia N.; **Fields of Wheat, Hills of Blood: Passages to Nationhood in Grek Macedonia, 1870-1990,** Chicago&London, The Univertsity of Chicago Press, 1997.

KENNAN, George F.; **The Other Balkan Wars: A 1913 Carnegie Endowment Inquiry in Retrospect with a New Introduction and Reflections on the Present Conflict,** Washington, Brookings Institution Publications, 1993.

KERIDIS, Dimitris, PERRY, Charles M.; **Defense Reform, Modernization & Military Cooperation in Southeastern Europe,** USA, Potomac Books, Inc., 2004.

KOFOS, Evangelos; **Nationalism and Communism in Macedonia: Civil Conflict, Politics of Mutation, National Identitiy,** New York, Aristide D. Caratzas Publisher, 1993.

KOFOS, Evangelos; **The Vision of a "Greater Macedonia": Remarks on FYROM's New School Textbooks,** Thessaloniki, 1994.

KOLIOPOULOS, John S., VEREMIS, Thanos M.; **Greece: The Modern Sequel, From 1821 to the Present,** second impression, London, 2004.

KONTOGIORGI, Elisabeth; **Population Exchange in Greek Macedonia: The Rural Settlement of Refugees 1922-1930,** New York, Oxford University Press, 2006.

KOYLOYMPES, Theodoros A., "Prologomena 1", **Ti Prepei-Ti Den Prepei, Odegos symperiforas yia kalyteres ellenotoyrkikes sheseis** ("Önsöz 1", Ne Yapmalı, Ne Yapmamalı, daha iyi Türk-Yunan ilişkileri için davranış rehberi)**,** Erakles Mellas, Athena, Ekdoseis Papazeze, 2002, s. 12.

KRAMER, Heinz; **A Changing Turkey: The Challenge to Europe and the United States,** Virginia, R.R. Donnelley and Sons, 2000.

LARRABEE, F. Stephen, LESSER, Ian O.; **Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainity,** Santa Monica, RAND, 2003.

LESSER, Ian O., LARRABEE, F. Stephen, ZANINI, Michele, VLACHOS, Katia; **Greece's New Geopolitics,** RAND, 2001.

MACAR, Elçin; **Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi,** İstanbul, İletişim Yayınları, 2003.

MACKRIDGE, Peter; **Language and National Identity in Greece, 1766-1976**, New York, Oxford University Press, 2009.

MARTIS, Nicolaos K.; **The Falsification of Macedonian History,** Atina, The Academy of Athens, 1984.

MEGALOMMATIS, M. Cosmas; **Türk-Yunan İlişkileri ve Balkanlar: Bir Tarihçi Gözü ile Bugünün Sorunları,** İstanbul, Kıbrıs Vakfı, (tarih belli değil).

MICHAS, Takis; **Unholy Alliance: Greece and Milosevic's Serbia,** USA, Texas A&M University Press, 2002.

MİLLAS, Herkül; **Geçmişten Bugüne Yunanlılar: Dil, Din ve Kimlikleri,** İstanbul, İletişim Yayınları, 2003.

MİLLAS, Herkül; **Yunan Ulusunun Doğuşu,** İstanbul, İletişim Yayınları, 1994.

MPTSIOY, Konstantina; "Perifereiake Synergasia sten Anatolike kai Notioanatolike Eyrope" (Doğu ve Güneydoğu Avrupa'da Bölgesel İşbirliği), **Elleniko Idryma Eyropikeskai kai Eksoterikes Politikes,** 1999.

NOORBERGEN, Rene; **Treasures of the Lost Races,** USA, TEACH Services, Int., 2004.

ORTAYLI, İlber; **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı,** İstanbul, İletişim Yayınları, 2000.

ÖZNAL, Erdoğan; **Makedonya Yunan Değildir,** Genel Kurmay Basımevi, Ankara, 1993.

PALMER, Stephen E., KING, Robert R., **"Yugoslav Communism and the Macedonian Question",** Hamden, Archon Books, 1971.

PENTZOPOULOS, Dimitri; **The Balkan Exchange of Minorities and its Impact on Greece,** London, C. Hurst&Co, 2002.

POLITES, Linos; **Istoria Tes Neoellenikes Logotehnias** (Çağdaş Yunan Edebiyatı Tarihi), Morfotiko Idryma Ethnikes Trapezes, Athena, 2001.

POULTON, Hough; **Who are the Macedonians?,** London, Hurst & Company, 1995.

PRIBICHEVICH, Stoyan; **Macedonia: Its People and History,** University Park, The Pennsylvania State University Press, 1982.

RAMET, Sabrina P.; **Nationalism and Federalism in Yugoslavia, 1962-1991,** America, Indiana University Press, 1992.

ROSSOS, Andrew; **Macedonia and Macedonians: A History,** California, Hoover Institution Press, 2008.

ROUDOMETOF, Victor; **Collective Memory, National Identity, and Ethnic Conflict: Greece, Bulgaria and the Macedonian Question,** USA, Praeger Publishess, 2002.

SAKELLARIOU, M. B.; **Macedonia: 4000 Years of Greek History and Civilization,** Atina, Ekdotike Athenon, 1983.

SANDER, Oral; **Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918'e,** 13. baskı, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları, 2005.

SHEA, John; **Macedonia and Greece: The Struggle to Define a New Balkan Nation,** Jefferson, London, McFarland&Company, Inc., Publishers, 1997.

SMITH, Anthony; **Ulusların Etnik Kökeni,** Ankara, Dost Kitabevi Yayınları, 2002.

SMITH, Anthony D.; **National Identity,** London&New York, Penguin Books, 1991.

SÖNMEZOĞLU, Faruk; **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi,** İstanbul, Filiz Kitabevi, 4. baskı, 2005.

STAVRIANOS, Leften, Stavros; **The Balkans since 1453,** America, Holt, Rinehart and Winston, 1966.

STAVRIANOS, Leften, Stavros; **The Balkans 1815-1914,** New York, Holt, Rinehart and Winston Inc., 1963.

STRATOY, Dopa N.; **Ellenike Paradosiakoi Xopoi: Zontanos Desmos me to Parelthon** (Geleneksel Yunan Halk Dansları: Geçmişle Canlı Bağ), Organismos Ekdoseon Didaktikon Biblion, Athena, 2002.

SVORONOS, Nikos; **Çağdaş Hellen Tarihine Bakış,** çev. Panayot Abacı, İstanbul, Belge Yayınları, 1988.

"The Macedonian Question in Foreign Relations", **Council for Research into South-Eastern Europe of the Macedonian Academy of Sciences and Arts,** Skopje, Macedonia, 1993.

"The Republic of Macedonia–From a Member State of the Yugoslav Federation to a Sovereign and Independent State", **Counsil For Research into South-Eastern Europe of the Macedonian Academy of Sciences and Arts,** Skopje, 1993.

TOKAY, Gül; **Makedonya Sorunu: Jön Türk İhtilali'nin Kökenleri (1903-1908),** İstanbul, Afa Yayınları, 1995.

VASILIEV, A. A.; **History of the Byzantine Empire,** Volume Two, Second Edition, USA, The University of Wisconsin Press.

WILSON, Duncan; **Tito's Yugoslavia,** Cambridge, Cambridge University Press, 1980.

Makaleler

AGNANTOPOULOS, Apostolos; "The Europeanisation of Greek Foreign Policy A Conceptual Framework and an Empirical Application in Greek-Turkish Relations", **The 2nd Hellenic Observatory PhD Symposium on Modern Greece: "Current Social Science Research on Greece"** LSE, 10 Haziran 2005.

ALP, İlker; "Makedonya Üzerindeki Mücadeleler ve Makedonya Cumhuriyeti", **Makedonya Sorunu Dünden Bugüne,** Der. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM, 2002.

ANASTASSIADIS, Anastassios; "Religion and Politics in Greece: The Greek Church's 'Conservative Modernization' in the 1990s", **Research in Question,** no 11, Ocak 2004, (Erişim) http://www.ceri-sciences-po.org/publica/question/qdr11.pdf, 17 Nisan 2009.

ANDREOU, George, Nikos Koutsiaras; “Greece and Economic and Monetary Union: Whither Europeanisation?”, **Greece in the European Union,** Ed. Dionyssis G. Dimitrakopoulos, Argryis G. Passas, London, Routledge, 2004.

ATAÖV, Türkkaya; “19. Yüzyıl ile 20. Yüzyıl Başında Makedonya’da Toprak Sorunu” (Kitap Tahlili Hristo Hristov), **AÜSBFD,** C. 25, S. 4, 1970, s.381-384.

AXT, Heinz-Jürgen; “Doğu-Batı İhtilafının sona ermesiyle Balkanlarda Soyutlanan Yunanistan’ın Dış Politika ve Güvenlik Politikasına İlişkin Durumu”, çev. İbrahim S. Canbolat, **Dış Politika,** C. 6, S. 1, Nisan 1995.

AYDIN, Mithat; “19. Yüzyıl Ortalarında Panslavizm ve Rusya”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** S. 15, s.109-124.

AYDIN, Mustafa; “Contemporary Turkish-Greek Relations: Constraints and Opportunities”, **Turkish-Greek Relations: The Security Dilemma in the Aegean,** Ed. Mustafa Aydın, Kostas Ifantis**,** Great Britain, Routledge, 2004.

AYMAN, Gülden, ATEŞOĞLU GÜNEY, Nurşin; ”Değişen Uluslararası Koşullarda Strateji, Türkiye ve Komşuları”, **Türk Dış Politikasının Analizi,** Ed. Faruk Sönmezoğlu, İstanbul, Der Yayınları, 2. baskı, 1998.

AYMAN, S. Gülden; “Kardak Krizinin Türk-Yunan İlişkilerine Etkisi”, **Foreign Policy,** Türkiye Baskısı, yıl 1, S. 2, 1998, s. 111-119.

AYMAN, S. Gülden; “Türk-Yunan İlişkilerinde Güç ve Tehdit”, **Türk Dış Politikasının Analizi,** Ed. Faruk Sönmezoğlu, İstanbul, Der Yayınları, 2. baskı, 1998.

BAKALOVA, Maria; “Bulgarian ‘Macedonian’ Nationalism in the Post 1989 Decade”, **New Balkan Politics,** Issue 6, 2003.

BAL, İdris; **"**Türk Dış Politikasının 87 Yıllık Analizi", **Stratejik Boyut,** 22 Şubat 2010.

BALKAYA, Sabri; "Basınımıza Yansıdığı Şekliyle Balkan Antantı Sürecinde Türkiye ve Bulgaristan", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,** C. 20, S. 60, 2004.

BANAC, Ivo; "The Tito-Stalin Split and the Greek Civil War", **Greece at the Crossroads; The Civil War and its Legacy,** Ed. John O. Iatrides, Linda Wrigley, Pennsylvania, Pennsylvania State University Press, 1995.

BILIOS, Nikolaos; "Renewing Socialism in Greece: Analyzing PASOK's Modernization Paradigm", **Political Parties, Civic Participation and Political Expression in Greece,** 55th Annual Conference of the Political Studies Association (PSA), 5-7 April 2005, University of Leeds.

BINTLIFF, John; "The Ethnoarcheology of a "Passive" Ethnicty: The Arvanites of Central Greece", **The Usable Past: Grek Metahistories,** Ed. Keith S. Brown, Yannis Hamilakis, USA, Lexington Boks, 2003.

BOLETSI, Maria; "The War of Words: When Butler's *Excitable Speech* Meets Injurious Speech in Greece (A case Study)", **Rhetoric, Politics, Ethichs 2005: Prooceedings,** University of Amsterdam, 2005.

BOSWORTH, Brian; Introduction, **Alexander The Great In Fact And Fiction,** Ed. A. B. Bosworth, E. J. Baynham, New York, Oxford University Press, 2000.

BROWN, K. S.; "In the Realm of the Double-Headed Eagle: Parapolitics in Macedonia 1994-9", **Macedonia: The Politics of Identity and Difference,** Ed. Jane K. Cowan, USA, Plouto Press, 2000.

"Bulgaristan Çiftçi Birliği", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi,** III. C., İstanbul, İletişim Yayınları, 1988.

BÜYÜKÇOLAK, Kamil Mehmet; "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türk-Yunan İlişkilerinde Yeni Bir Boyut: Balkanlar", **Türkiye-Yunanistan Eski Sorunlar, Yeni Arayışlar,** Der. Birgül Demirtaş-Coşkun, Anakara, ASAM, 2002.

BÜYÜKÇOLAK, K. Mehmet; "Yunanistan'ın Stratejik Analizi Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Yunanistan'ın Savunma Politikaları, Güvenlik Stratejileri, Askeri Doktrini ve Silahlı Kuvvetleri", **Türkiye'nin Komşuları,** Der. Mustafa Türkeş, İlhan Uzgel, Ankara, İmge Kitabevi, 2002.

CHIMBOS, Peter D.; "Greek Resistance 1941-45: Organization, Achievements and Contributions to Allied War Efforts Against the Axis Powers", **International Journal of Comparative Sociology***,* no 40, 1999, s. 251-269.

CİN, Turgay; "Yunan Vatandaslık Yasasına Gore Yunan Asıllığının Kazanılması", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** C. 5, S. 2, 2003, s. 1-38.

CONSTANTINIDES, Stephanos; "Turkey: The Emergence of a New Foreign Policy the Neo-Ottoman Imperial Model", **Journal of Political and Military Sociology,** vol. 24, Winter 1996.

COOPER, M. B.; "British Policy in the Balkans, 1908-9", **The Historical Journal,** vol. 7, no 2, 1964, s. 258-279.

COŞKUN DEMİRTAŞ, Birgül, TÜRKOĞLU, Emir; "Makedonya Bıçak Sırtında: Balkanların Eski "Model Ülke"si, Yeni İstikrarsızlık Unsuru mu?",

Dünden Bugüne Makedonya Sorunu, ed. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM Yayınları, 2002.

COUFOUDAKIS, Van; "Greek Political Party Attitudes Towards Turkey: 1974-89", **The Greek-Turkish Conflict in the 1990s: Domestic and External Influences,** Ed. Dimitri Constans, Londra, MacMillan, 1991.

COULOUMBIS, Theodore A., DALIS, Sotiris; "Greek Foreign Policy Since 1974: From dissent to consensus", **Greece in the European Union,** Ed. Dionyssis G. Dimitrakopoulos, Argryis G. Passas, London, Routledge, 2004.

COULOUMBIS, Theodore A., KLAREVAS, Louis J.; "Prospects for Greek-Turkish Reconciliation in a Changing International Setting", **Greek-Turkish Relations and U.S. Foreign Policy: Cyprus, the Aegean, and Regional Stability,** Tözün Bahçeli, Theodore A. Couloumbis, Patricia Carley, Washington, United States Institute of Peace, Peaceworks No. 17, 1997.

COULOUMBIS, T. A., YANNAS, P.; "Greek Security challenges in the 1990s", **Balkans: A Mirror of the New International Order,** Ed. Günay Göksu Özdoğan, Kemal Saybaşılı, İstanbul, Eren Yayıncılık, 1995.

ÇALIŞ, Şaban, AKGÜN, Birol; "Çatışmadan Uzlaşmaya: 21. Yüzyıla Girerken Balkanlar'da Türk Yunan Rekabeti", **21. Yüzyılda Türk Dış Politikası,** Ed. İdris Bal, Ankara, Ankara Global Araştırmalar Merkezi, 2006.

ÇAVUŞOĞLU, Halim; "Ege Makedonları", **Balkanlar El Kitabı, C. II: Çağdaş Balkanlar,** Der. Osman Karatay, Bilgehan A. Gökdağ, Ankara, KaraM&Vadi Yayınları, 2007.

ÇAVUŞOĞLU, Halim; "3370/1955 sayılı YVK ve 19. madde", 1.2.2008, **Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu,** (Erişim) https://www.abttf.org, 22.4.2009.

ÇAYIRLI, Necati; “Cumhuriyet Döneminde Türkiye-Balkan İlişkileri”, **TÜRKSAM,** 1 Kasım 2008, (Erişim) http://www.turksam.org/tr/a1527.html, 23 Nisan 2010.

DANFORTH, Loring M.; “National Conflict in a Transnational World: Greeks and Macedonians at the Conference for Security and Cooperation in Europe”, **Diaspora,** vol. 3, no 3, Kış, 1994, (Erişim), http://www.gate.net/~mango/Danforth_National_Conflict.htm, 15 Mayıs 2009.

DANFORTH, Loring M.; “ Claims to Macedonian Identity: The Macedonian Question and the Breakup of Yugoslavia”, **Anthropology Today,** vol. 9, no 4, 1993, s. 3-10.

DANFORTH, Nicholas; “Ideology and Pragmatism in Turkish Foreign Policy: From Atatürk to the AKP”, **Turkish Policy Quarterly,** vol. 7, no 3, s. 83-95.

DEMERTZIS, Nicolas, PAPATHANASSOPOULOS, Stylianos, ARMENAKIS, Antonis; “Media and Nationalism: The Macedonian Question”, **The International Journal of Press/Politics**, vol. 4, no 3, 1999, s. 26-50.

Demosia Syzetese, “Oi Sxeseis mas me ten Proen Gioygkoslavike Demokratia tes Makedonias: Prosfates Ekselikseis kai Prooptikes gia to Mellon” (Eski Yugoslav Cumhuriyeti Makedonya ile İlişkilerimiz: Son Gelişmeler ve Gelecek İçin Beklentiler), **ELIAMEP,** 8 Aralık 2005.

DIAMANDOUROS, Nikiforos; “1990’larda Yunan politikası ve toplumu”, **Yunan Paradoksu,** Ed. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999.

DIMITROV, Vesselin; “Learning to Play the Game: Bulgaria's Relations with Multilateral Organisations”, **Southeast European Politics,** vol. 1, no 2, December 2000.

"Diplomatic Documents, 1913-1917, Issued by the Greek Government Concerning the Greco- Serbian Treaty of Alliance and the Germano-Bulgarian Invasion in Macedonia: Part First Source", **The American Journal of International Law,** vol. 12, no 2, s.86-139.

"Do not disagree: Greece and Macedonia. (arrest of people who disagree with the Greek government)", **The Economist (US)**, August 14, 1993.

DOKOS, Thanos P., TSAKONAS, Panayotis J.; "Greek-Turkish Relations in the Post-Cold War Era", **Greece and Turkey in teh 21st Century: Conflict and Cooperation, a Political Economy Perspektive,** Ed. Christos Kollias, Gülay Günlük-Şenesen, New York, Nova, 2003.

DOKOS, Thanos; "Greek Security Doctrine in the Post-Cold War Era", **Thesis: A Journal of Foreign Policy Issues,** Summer 1998, (Erişim) http://www.hri.org/MFA/thesis/summer98/security.html, 16 Nisan 2009.

DOKOS, Thanos; "Ellenike Politike Ethnikes Asfaleias ston 21. Aiona" (21. Yüzyılda Yunanistan'ın Ulusal Güvenlik Politikası), **ELIAMEP,** 2007.

DREZOV, Kyril; "Macedonian identity: an overview of the major claims", **The New Macedonian Question,** Ed. James Pettifer, Great Britain, MacMillan Press, 1999.

ECONOMIDES, Spyros; "The Europeanisation of Greek Foreign Policy", **Politics and Policy in Greece,** Ed. Kevin Featherstone, London, Routledge, 2006.

ELEFANTES, Aggelos, "Makedoniko: Apo Ten Ethnikistike Eksarse Sto Perithorio", **O Ianos Toy Ethnikismoy kai E Ellenike Balkanike Politike** ("Makedonya Sorunu: Milliyetçilikten Marjinalliğe Yükseliş", Milliyetçiliğin Janus'u ve Yunanistan'ın Balkan Politikası**),** Aggelos Elefantes, Antones

Liakos, Antones Manitakes, Damianos Papademetropoylos, Athena, Bibliorama ekdoseis, 2007.

FIRAT, Melek M.; "Soğuk Savaş Sonrası Yunanistan Dış Politikasının Yeniden Biçimleniş Süreci", **Türkiye'nin Komşuları,** Der. Mustafa Türkeş, İlhan Uzgel, Ankara, İmge Kitabevi, 2002.

FLOUDAS, Demetrius Andreas; "Pardon? A Conflict for a Name? FYROM's Dispute With Greece Revisited", **Journal of Political and Military Sociology,** Winter, 1996.

FRANKLAND, Erich; "Struggling with Collective Security and Recognition in Europe: The Case of the Macedonian Republic", **European Security,** vol. 4, no 2, Summer 1995, s. 354-379.

GODINA, Vesna V.; "The outbreak of nationalism on former Yugoslav territory: a historical perspective on the problem of supranational identity", **Nations and Nationalism,** vol. 4, no 3, 1998., s. 409-422.

GOUNARIS, Basil C.; "The Politics of Currency: Stamps, Coins, Banknotes, and the Circulation of Modern Greek Tradition", **The Usable Past: Grek Metahistories,** Ed. Keith S. Brown, Yannis Hamilakis, USA, Lexington Books, 2003.

HAMILAKIS, Yannis; "Learn History!" Antiquity, National Narrative and History in Ecudational Textboks", **The Usable Past: Grek Metahistories,** Ed. Keith S. Brown, Yannis Hamilakis, USA, Lexington Boks, 2003.

HATİPOĞLU, Murat; "Makedon Diasporası: Ege Makedonlarının Diasporasına Tarihsel ve Güncel Bir Bakış", **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Ed. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM Yayınları, 2002.

IOKIMIDIS, P.C.; "The Future of Greece's European Policy, (From euroenthusiasm to eurorealism?)", **LSE, The Hellenic Observotary,** s.2. (Erişim), http://www.lse.ac.uk/collections/hellenicObservatory/pdf/Seminars/ioakeimides_09.pdf, 26 Nisan 2010.

IVANOV, Gjorge; "Macedonia and Its Neighbours: Controversies and Challenges", **Avrasya Dosyası: Balkanlar Özel,** Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, C. 14, S. 1, Haziran 2008, s. 57-85.

İNALCIK, Halil; "Türkler ve Balkanlar", **Balkanlar,** İstanbul, Orta Doğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı (OBİV) Yayınları, 1993.

JANEV, Igor; "Legal Aspects of the Use of a Provisional name for Macedonia in the United Nations System", **The American Journal of International Law,** vol. 93, no 1, 1999, s. 155-160.

KAFOUROS, Wassily, VAGIONIS, Nicholas; "Greek Foreign Trade with Five Balkan States During the Transition Period 1993-2000: Opportunities Exploited and Missed", **Centre of Planning and Economic Research,** Athens, April 2007.

KARAGÜL, Soner; "Türkiye ile Avrupa Birliği'nin Enerji Alanındaki İşbirliğinin Balkanlar'daki Yansımaları", **Yeni Dönemde Türk Dış Politikası, Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Semineri Tebliğleri,** Ed. Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacali Necefoğlu, Ankara, USAK, Şubat 2010.

KARAKASIDOU, Anastasia; "Politizicing Culture: negating Ethnic Identity in Greek Macedonia", **Journal of Modern Greek Studies,** vol. 11, no 1, 1993, s. 1-28.

KARAKASIDOU, Anastasia; “Cultural Legitimacy in Greece”, **Minoritities in Greece**: **Aspects of a Plural Society,** Ed. Richard Clogg, London, C. Hurst & Co. Publishers, 2002.

KATSIKAS, Stefanos; ”Accession into the Euro-Atlantic Institutions: Effect on Bulgaria’s Balkan Policy (-ies)”, **Bulgaria and Europe: Shifting Identities,** Ed. Stefanos Katsikas, UK and USA, Anthem Press, 2010.

KATSIYIANNIS, Dean; “Hyper-Nationalism and Irredentism in the Macedonian Region: Implications for US Policy, Part I”, **European Security,** vol. 5, no 2, Summer 1996. s. 324-360.

KAVAKAS, Dimitrios; “Greece”, **The Foreign Policies of European Union Member States,** Ed. Ian Manners, Richard G. Withman, Manchester, Manchester University Press, 2000.

KERIDIS, Dimitris; “Greek Foreign Policy After Macedonia"**, A Journal of Hellenic Issues**, vol. 1, no 1, 1995.

KITROMILIDES, Paschalis M.; “‘Imagined Communites’ and the Origins of the National Question in the Balkans”, **Modern Greece: Nationalism&Nationality,** Ed. Martin Blinkhorn, Thanos Veremis, Athens, ELIAMEP, 1990.

KOFOS, Evangelos; “Greek policy considerations over FYROM independence and recognition”. **The New Macedonian Question,** Ed. James Pettifer, Great Britain, MacMillan Press, 1999.

KOFOS, Evangelos; “Greece’s Macedonian Adventure: The Controversy over FYROM’s Independence and Recognition”, **Greece and the New Balkans: Challenges and Opportunities,** Ed. Van Coufoudakis, Harry Psomiades, Andre Gerolymatos, New York, Pella. (Erişim)

http://www.macedonian-heritage.gr/VirtualLibrary/downloads/Kofos19990705.pdf, 24 Nisan 2009.

KOFOS, EYAGGELOS; "Prosfates Ekselikses kai Prooptikes Epilyses tes Diaforas gia to Onoma" (İsim Anlaşmazlığında Son Gelişmeler, Beklentiler, Çözümler), **ELIAMEP,** 8 Aralık 2005.

KOFOS, Evangelos; "The Current Macedonian Issue between Athens and Skopje: Is there an Option for a Breakthrough?", **ELIAMEP,** April 2009.

KOFOS, Evangelos; "The Impact of the Macedonian Question on Civil Conflicts in Greece, 1943-1949", **Greece at the Crossroads; The Civil War and its Legacy,** Ed. John O. Iatrides, Linda Wrigley, Pennsylvania, Pennsylvania State University Press, 1995.

KOFOS, Evangelos; , "The Macedonian Question: The Politics of Mutation", **Balkan Studies,** vol. 27, no 1, 1986, s.157-172.

KOFOS, Evangelos; "The Unresolved "Difference over the Name": A Greek Perspective", **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos, Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005.

KOFOS, Evangelos; **"The Vision of Greater Macedonia: Remarks on FYROM's New School Textbooks",** (Erişim), http://www.b-info.com/places/Bulgaria/news/95-09/sep04a.mpa, 1 Şubat 2009;

KOJOUHAROV, Anton; "Bulgarian "Macedonian" Nationalism: A Conceptual Overview", **OJPCR: The Online Journal of Peace and Conflict Resolution**, 6.1 Fall 2004.

KONDIS, B.; "The "Macedonian Question" as a Balkan Problem in the 1940s", **Balkan Studies,** vol. 28, 1987, s. 151-160.

KONDONIS, Haralambos; "Bilateral Relations Between Greece and the Former Yugoslav Republic of Macedonia", **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos and Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005.

KONSTANTAKOPOYLOY, Aggelike; "Ellenikes Ekdoxes Toy "Makedonismoy", **Sten Trohia toy Philippoy Elioy: İdeologikes Hreseis kai Emmones Sten İstoria kai ten Politike** ("Makedonluğun" Yunan Yorumları" Philippou Eliou'nun Yörüngesinde: Tarih ve Politikada İdeolojik Kullanımlar ve Israrlar), Anna Mathaioy, Strates Mpoyrnazos, Pope Poleme, Athena, Moyseio Mpenaki, 2008.

KOTSAKIS, Kostas; "The past is ours, images of Greek Macedonia", **Archeology Under Fire: Nationalism, politics and heritage in the Eastern Mediterranean and Middle East,** Ed. Lynn Meskell, New York, Routledge, 1998.

KOTSOVILIS, Spyridon; " Exploring the Sources of Greek Foreign Policy Towards the Former Yugoslav Republic of Macedonia", **The 2nd Hellenic Observatory PhD Symposium on Modern Greece: "Current Social Science Research on Greece"** LSE, 10 June 2005.

KOUKOUDAKIS, George; "The Foreign Policy of Greece as a Member of a Security Community", **The 2nd Hellenic Observatory PhD Symposium on Modern Greece: "Current Social Science Research on Greece"** LSE, 10 June 2005.

KOUVELIOTIS, Kyriakos; "'Europeanisation' and Greece, The Impact of European Integration on the Diplomatic and strategic Domains of Greece",

Symposium Paper, **The 2nd Hellenic Observatory PhD Symposium on Modern Greece: "Current Social Science Research on Greece"** LSE, 10 June 2005.

KURUBAŞ, Erol; "Türk-Yunan İlişkilerinin Psikopolitiği ve Sorunların Çözümü Üzerine Düşünceler", **21. Yüzyılda Türk Dış Politikası,** Ed. İdris Bal, Ankara, Ankara Global Araştırmalar Merkezi, 2006.

KUT, Şule; "Makedonya-Yunanistan Anlaşmazlığının Boyutları", **Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik,** İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.

KUT, Şule; "Makedonya ve Sorunları", **Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik,** İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.

KUT, Şule; "Yugoslavya Bunalımı ve Türkiye'nin Bosna-Hersek ve Makedonya Politikası:1990-1993", **Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik,** İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.

KUT, Şule; "Soğuk Savaş Sonrasında Türkiye'nin Balkan Ülkeleriyle İlişkileri", **Balkanlar'da Kimlik ve Egemenlik,** İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.

LAÇİNER, Sedat; "Turgut Özal Period in Turkish Foreign Policy: Özalism", **USAK Yearbook,** vol. 2, February 2009, s. 153-205

LAÇİNER, Sedat; "Yeni Dönemde Türk Dış Politikasının Felsefesi, Fikri Altyapısı ve Hedefleri",**Yeni Dönemde Türk Dış Politikası, Uluslararası IV. Türk Dış Politikası Semineri Tebliğleri,** Ed. Osman Bahadır Dinçer, Habibe Özdal, Hacali Necefoğlu, Ankara, USAK, Şubat 2010.

LARRABEE, F. Stephen; “Yunanistan ve Balkanlar: politika önerileri”, **Yunan Paradoksu,** Ed. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999.

LENDVAI, Paul, PARCELL, Lis;, “Yugoslavia without Yugoslavs: The Roots of the Crisis”, **International Affairs,** vol. 67, no 2, April 1991, s.251-261.

LEONARDSON, Gene S., MIRCEV, Dimitar; “A Structure for Participatory Democracy in the Local Community: The Yugoslav Constitution of 1974”, **Comparative Politics,** vol. 11, no 2, January 1979, s.189-203.

LİAKOS, Antonis; “Balkaniki Krisi kai Ethnikismos”, **O Ianos Toy Ethnikismoy kai E Ellenike Balkanike Politike** (“Balkan Krizi ve Milliyetçilik”, Milliyetçiliğin Janus’u ve Yunanistan’ın Balkan Politikası), Aggelos Elefantes, Antones Liakos, Antones Manitakes, Damianos Papademetropoylos, Athena, Bibliorama ekdoseis, 2007.

LIAKOS, Antonis; “Hellenism and Making of Modern Greece: Time, Language, Space”, **Hellenisms: Culture, Identity, and Ethnicity from Antiquity to Modernity,** Ed. Katerina Zacharia, England, Ashgate Publishing, 2008.

LIAKOS, Antonis; “Historical Time and National Space in Modern Greece”, **Regions in Central and Eastern Europe: Past and Present,** Tadayuki Hayashi, Hiroshi Fukuda, Japan, Hokkaido University, 2005.

LYRINTZIS, Christos; “The Changing Party System: Stable Democracy, Contested ‘Modernisation’,” **Politics and Policy in Greece: the Challenge of Modernisation,** Ed. Kevin Featherstone, New York, Routledge, 2006.

MAHON, Milena; “ The Macedonian Question in Bulgaria”, **Nations and Nationalism,** vol. 4, no 3, 1998, s. 389-407.

MALCOLM, Noel; "The New Bully of the Balkans, **The Spectator,** 15 August 1992.

MATHAIOY, Anna; "Ta Ergalia kai oi Peitharhies toy İstorikoy", **Sten Trohia toy Philippoy Elioy: İdeologikes Hreseis kai Emmones Sten İstoria kai ten Politike** ("Araçlar ve Geçmişin Disiplini", Philippou Eliou'nun Yörüngesinde: Tarih ve Politikada İdeolojik Kullanımlar ve Israrlar), Anna Mathaioy, Strates Mpoyrnazos, Pope Poleme, Athena, Moyseio Mpenaki, 2008.

MEGALOMMATIS, M. Cosmas; "The Political Evolutions in the Balkan, Greek-Balkan Relations and Turkey", **Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu'da Gelişmeler ve Türkiye,** Ed. Erol Manisalı, Kıbrıs Araştırmaları Vakfı, 1994.

MICHAILIDIS, Iakovos D.; "Minority Rights and Educational Problems in Greek Interwar Macedonia: The Case of the Primer 'Abecedar' ", **Journal of Modern Greek Studies**, vol. 14, no 2, 1996, s. 329-343.

MOCHONAS Gerassimos; "The path of modernization: PASOK and European integration", **Journal of Southern Europe and the Balkans,** vol. 3, no 1, 2001, s. 11-24.

MONASTIRIOTIS, Vassilis, TSAMIS, Achilleas; "Greece's new Balkan Economic Relations: policy shifts but no structural change", **LSE, The Hellenic Observotary,** GreeSE Paper No 1, April 2007.

MPOYRNAZOS, Strates; "O Polites-İstorikos sta Hronia Toy Neomakedonikoy Agona", **Sten Trohia toy Philippoy Elioy: İdeologikes Hreseis kai Emmones Sten İstoria kai ten Politike** (Yeni Makedonya Mücadelesi Yıllarında Yurttaş-Tarihçi, Philippou Eliou'nun Yörüngesinde: Tarih ve Politikada İdeolojik Kullanımlar ve Israrlar)**,** Anna Mathaioy, Strates Mpoyrnazos, Pope Poleme, Athena, Moyseio Mpenaki, 2008.

MPAMPINIOTES, Georgios D.; “makedonike glossa: e arhaia Makedonike kai e pseydonyme glossa ton Skopion” (“makedon dili: antik Makedonca ve Üsküplülerin yapay dili”), **Leksiko Tes Neas Ellenekes Glossas** (Çağdaş Yunan Dili Sözlüğü), Athena, Kentro Leksikologias EPE, Epanektypose me diorthoseis kai beltioseis, Ioylios 1998.

MUGHISUDDIN, Oya Akgönenç; “Micronationalisms, Old Conflicts and Precarious Peace: Macedonia, Kosova and Sanjak”, **Turkish Review of Balkan Studies,** Foundation for Middle East and Balkan Studies, İstanbul, vol. 1, 1993, s. 131-157.

NAYLOR, Philip C.; “Hellenism and the Greek-Macedonian Affair”, **The South Slav Conflict, History, Religion, Ethnicity and Nationalism,** Ed. Raju G.C. Thomas, H. Richard Friman, USA, 1996.

NELSON, Daniel N.; “Nato: Use Only in Moderation”, **The Bulletin of the Atomic Scientistis,** November/December 1994, s. 32-35.

NESTOR, Stelios; “Greek Macedonia and the Convention of Neuilly (1919)”, **Balkan Studies,** vol. 3, no 1, 1962, s.169-184.

NICOLACOPOULOS, Ilias; “Elections and Voters 1974-2004: Old Cleavages and New Issues”, **Politics and Policy in Greece,** Kevin Featherstone, London, Routledge, 2006.

NIKAS, Christos; “The Effects of the Interim Accord on the Economic Relations Between Greece and FYROM”, **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos and Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005.

NIKOLAIDOU, Eftychia; “Greek Defence Spending: Determinants and Economic Implications”, **Greece and Turkey in teh 21st Century: Conflict**

and Cooperation, a Political Economy Perspektive, Ed. Christos Kollias, Gülay Günlük-Şenesen, New York, Nova, 2003.

NİKOLAYDİS, Kalipso; "Yunan paradoksu nedir?", **Yunan Paradoksu,** Ed. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999.

ORAN, Baskın; "Türk Dış Politikası ve Batı Trakya", **Türk Dış Politikasının Analizi,** Ed. Faruk Sönmezoğlu, İstanbul, Der Yayınları, 2. baskı, 1998.

ORTAYLI, İlber; "Balkan Milliyetçiliği", **Türkiye Günlüğü,** S. 36, (Eylül-Ekim 1995), s.5-10.

PELLET, Alain; "The Opinions of the Badinter Arbitration Committee A Second Breath for the Self-Determination of Peoples", **EJIL,** vol. 3, no 1, s. 178-185.

PERRY, Duncan M.; "Macedonia: Balkan Miracle or Balkan Disaster?", **Current History,** 95/59, March 1996, s.113-117.

PETTIFER, James; "The new Macedonian question", **The New Macedonian Question,** Ed. James Pettifer, Great Britain, MacMillan Press, 1999.

PLATIAS, Athanasios; "Greece's Strategic Doctrine: In Search of Autonomy and Deterrence", **The Greek-Turkish Conflict in the 1990s: Domestic and External Influences,** Ed. Dimitri Constans, Londra, MacMillan, 1991.

PRODROMOU, Elizabet; "Yunanistan'da Soğuk Savaş sonrası güvenliğinde algılama paradoksu", **Yunan Paradoksu,** Ed. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999.

PRPIC, George J.; "Communism and Nationalism in Yugoslavia", **Balkan Studies,** vol. 10, no 1, 1969, s. 23-50.

PSILOS, Christopher; "From Cooperation to Alienation: An Insight into Relations between the Serres Group and the Young Turks during the Years 1906–9", **European History Quarterly,** vol. 35, no 4, 2005, s.541-557.

PUNDEFF, Marin V.; "Bulgarian Nationalism", **Nationalism in Eastern Europe,** Ed. Peter F. Sugar and Ivo John Lederer, Seattle, University of Washington Press, 1994.

RADAN, Peter; "Post-Secession International Borders: A Critical Analysis of the Opinions of the Badinter Arbitration Commission", **Melbourne University Law Review,** vol. 24, no 1, Nisan 2000, (Erişim), http://www.austlii.edu.au/au/journals/MULR/2000/3.html, 7 Mayıs 2009.

RAGARU, Nadege; "The Former Yugoslav Republic of Macedonia: between Ohrid and Brussels", **Chaillot Paper,** Paris, Institute for Security Studies, No 107, Ed. Judy Batt, January 2008.

RAGAZZI, Maurizio; "Introductory Note", **Conference on Yugoslavia Arbitration Commission: Opinions on Questions Arising From the Dissolution of Yugoslavia (January 11 and July 4 1992), 31 I.L.M. 1488 (1992),** (Erişim), http://www.la.wayne.edu/polisci/dubrovnik/readings/badinter.pdf, 7 Mayıs 2009.

ROSSOS, Andrew; "The British Foreign Office and Macedonian National Identity, 1918-1941", **Slavic Review,** vol. 53, no 2, 1994, 369- 394.

ROSSOS, Andrew; “Incompatible Allies: Greek Communism and Macedonian Nationalism in the Civil War in Greece, 1943-1949”, **The Journal of Modern History,** vol. 69, no 1, March 1997, s. 42-76.

ROUDOMETOF, Victor; “Nationalism and Identity Politics in the Balkans: Greece and the Macedonian Question”, **Journal of Modern Greek Studies**, vol. 14, no 2, s. 253-301.

SAATÇI, Meltem, Begüm; “Osmanlı İmparatorluğu’nun Son Döneminde Makedonya Sorunu”, **Dünden Bugüne Makedonya Sorunu,** Der. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM Yayınları, 2002.

SEZGİN, Selami; “ A Disaggregated Analysis of Defence Expenditure and Economic Growth: The Case of Turkey and Greece”, **Greece and Turkey in teh 21st Century: Conflict and Cooperation, a Political Economy Perspektive,** Ed. Christos Kollias, Gülay Günlük-Şenesen, New York, Nova, 2003.

STAVRIDIS, Stelios; “The Europeanisation of Greek foreign policy: A literature review”, Discussion Paper No 10., **LSE, The Hellenic Observatory,** London, 2003.

STEARNS, Monteagle; “Yunan Güvenlik Meseleleri”, **Yunan Paradoksu,** Der. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999.

STEFANIDIS, Ioannis; “United States, Great Britain and the Greek Yugoslav Rapprochement, 1949-1950”, **Balkan Studies,** vol. 27, no 2, 1986, s. 315-343.

STEFANOPOULOS, Konstantin; “Yunan dış politika meseleleri”, **Yunan Paradoksu,** Der. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999, s. 171.

TEKELİ, İlhan; “Makedonya İç Devrimci Örgütü ve 1903 İlinden Ayaklanması”, **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi,** VI. C., İstanbul, İletişim Yayınları, 1988.

THOMAS, Raju G.C.; “History, Religion and national Identity”, **The South Slav Conflict, History, Religion, Ethnicity and Nationalism,** Ed. Raju G.C. Thomas, H. Richard Friman, USA, 1996.

TIRMAN, John; “Improving Turkey's "bad neighborhood": pressing Ankara for rights and democracy”, **World Policy Journal,** İlkbahar, 1998.

TOMADAKIS, Stavros B.; “Yunan ekonomisi: performans, beklentiler ve paradokslar”, **Yunan Paradoksu,** Der. Graham T. Allison, Kalipso Nikolaydis, çev. Bülent Tanatar, İstanbul, Doğan Kitapçılık AŞ, 1999.

TRIANDAFYLLIDOU, Anna, CALLONI, Marina, MIKRAKIS Andonis; “New Greek Nationalism”, **Sociological Research Online,** vol. 2, no 1, 31 March 1997, (Erişim) http://www.socresonline.org.uk/2/1/7.html, 11 Ekim 2009.

TRIANDAPHYLOU, Dimitrios; “The Greek Approach to the Balkans”, **The Southeast European Yearbook 1997-98**, Ed. Thanos M. Veremis, Dimitrios Triantaphyllou, Hellenic Foundation For European &Foreign Policy, Athens, 1998.

TSAKONAS, Panayotis J.; “Greek-Turkish Relations Towards the 21st Century A View from Athens”, The Fellows Program, **Harvard University,** 1998-1999.

TSARDANIDIS, Charalambos; “The Hellenic Plan for the Economic Reconstruction in the Balkans (ESOAV): A Challenge for Grek Foreign Policy”, **LSE, The Hellenic Observatory,** 24 Ekim 2006.

TSARDANIDIS, Charalambos, KARAFOTAKIS, Evangelos; “Greece’s Economic Diplomacy Towards The Balkan Countries”, **Journal of International Affairs,** vol. 5, SeptemberNovember 2000.

TSIBIRIBI, Elisavet; “The “South-Balkan” policy of Greece since 1990 -under consideration of the role of the Greek private sector- A cooperative policy?”, **European Studies Hannover, Working Papers,** no 9, Hannover, 2004.

TSOUKALIS, Loukas; “Greece: like any other European country?”, **National Interest,** Spring, 1999**.**

TUPURKOVSKI, Vasil; “The Balkan Crisis and the Republic of Macedonia”, **Crisis in the Balkans: Views from the Participants,** Ed. Constantine P. Danopoulos, Kostas G. Messas, Boulder: Westview Press, 1997.

TURAN, İlter, BARLAS, Dilek; “Turkish-Greek Balance: A Key to Peace and Cooperation in the Balkans”, **East European Quarterly,** Kış 1998, s. 469-488.

TURK, Danilo; “Recognition of States: A Comment, ‘Annex 1: Declaration on the ‘Guidelines on the Recognition of New States in Eastern Europe and in the Soviet Union’”, **EJIL,** vol. 4, no. 1, s. 66-73.

TÜRKEŞ, Mustafa; “Türkiye’nin Balkan Politikasında Devamlılık ve Değişim”, **Avrasya Dosyası: Balkanlar Özel,** Ankara, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, C. 14, S. 1, Haziran 2008.

TZIAMPIRIS, Aristotle; "Greece's contribution to European Political Cooperation Policies towards Former Yugoslavia, June 1991-January 1992: an Institutional Analysis", **Contemporary Greece and Europe**, Ed. Achilleas Mitsos and Elias Mossialos, Ashgate, Aldershot, s. 401-420

TZIAMPIRIS, Aristotle; "The Name dispute in the Former Yugoslav Republic of Macedonia After the Signing of the Interim Accord", **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos and Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005.

TZIAMPIRIS, Aristotle; "Greece and the Balkans in the Twentieth-Century", **Greece in the Twentieth-Century,** Ed. Theodore A. Couloumbis, Theodore Kariotis, Fotini Bellou, London, Frank Cass Publishers, 2003.

UVALIC, Milica; "Regional Cooperation in Southeastern Europe", **Balkan Reconstruction**, Ed. Thanos Veremis, Daniel Daianu, London, Frank Cass Publishers, 2001.

ÜNAL, Hasan; "Young Turkish Assessments of International Politics, 1906-9", **Turkey: Identity, Democracy, Politics,** Ed. Sylvia Kedourie, Great Britain, Frank Cass Publishers, 1998, s.30-44.

VEREMIS, Thanos; "Greece, the Balkans and the Europian Union", **Discussion Paper,** C 9, Center for European Integration Studies, Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn, 1998.

VEREMIS, Thanos; "The Revival of the 'Macedonian' Question, 1991-1995", **Ourselves And Others: The Development of a Greek Macedonian Cultural Identity Since 1912,** Ed. Peter Mackridge, Eleni Yannakis, Oxford, Berg Publishers, 1997.

VLASIDIS, Vlasis; “The “Macedonian Question” on the Bulgarian Political Scene (1919-23)”, **Balkan Studies,** vol. 32, no 1, 1991, s. 71-88.

VLASIDIS, Vlassis, KARAKOSTANOGLOU, Veniamin; “Recycling Propaganda: Remarks on Recent Reports on Greece’s Slav-Macedonian Minorty”, **Institute for Balkan Studies,** vol. 36, no 1, 1996.

VLAVIANOS, Haris; “The Metaxas Dictatorship; The greek Communist Party Under Siege”, **The Metaxas Dictatorship: Aspects of Greece 1936-1940,** Ed. Robin Higham, Thanos Veremis, Athens, ELIAMEP, 1993.

VOUTIRA, Eftihia; “Population Transfers and Resettlement Policies in Inter-War Europe; The Case of Asia Minor Refugees in Macedonia from an International and National Perspective”, **Ourselves And Others: The Development of a Greek Macedonian Cultural Identity Since 1912,** Ed. Peter Mackridge, Eleni Yannakis, Oxford, Berg Publishers, 1997.

WALLDEN, Axel-Sotiris; “Greece and The New Macedonian State”, **Transition,** vol. 36, no 1/2, 1995, s. 105-137.

XENAKIS, Dimitris, TSAKONAS, Panagiotis, CHRYSSOCHOOU, Dimitris; “Greece and the Mediterranean: Shifting Foreign Policy”, **Institute of International Economic Relations,** (Erişim), http://www.idec.gr/iier/new/EN/Xenakis-Tsakonas-Chryssochoou-Greece%20and%20the%20Mediterranean.pdf, 19 Nisan 2010.

YASAMEE, F.A.K.; “Nationality in the Balkans: The Case of the Macedonians, **Balkans: A Mirror of the New International Order,** Ed. Günay Göksu Özdoğan, Kemali Saybaşılı, İstanbul, Eren Yayınları, 1995.

"Yugoslavya Antifaşist Halk Kurtuluş Konseyi (AVNOJ)", **Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi,** III. C., İstanbul, İletişim Yayınları, 1988.

ZAHARIADIS, Nikolaos; "Nationalism and Small State Foreign Policy: The Greek Response to the Macedonian Issue", **Political Science Quarterly,** vol. 109, no 4, 1994, s. 647-668.

ZAIKOS, Nikos; "The Interim Accord: Prospects and Developments in Accordance with International Law, **Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002)**, Ed. Evangelos Kofos and Vlasis Vlasidis, Athens, Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP), 2005.

Tezler

ADEMİ, Rahman; "II. Abdülhamit Döneminde Makedonya Müslümanları", **Ankara Üniversitesi,** Basılmamış Doktora Tezi, 2006.

LEKKAS, Charalampos; Former Yugoslav Republic of Macedonia: The Emergence of The 'New Macedonian Question' in the Remains of Second Yugoslavia. Survivability of the New Postcold War State in the Balkans", **Naval Postgraduate School,** Master Thesis, 2001.

NUREDİNİ, Abdülmecit; "Makedonya'nın İç ve Dış Politika Sorunları (1990-2005)", **Sakarya Üniversitesi,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.

PSIMOGIANNOU, Aikaterine Maria; "E Valkanike mas Odysseia: E Ellenike eksoterike Politike ste Hersoneso toy Aimoy. Lathe, prokleseis kai prooptikes" (Balkan Odisseyamız: Balkan Yarımadasında Yunanistan'ın Dış Politikası. Hatalar, tahrikler ve beklentiler), Metaptyxiake Ergasia, **ELIAMEP,** Septembrios 2005.

SAATÇI, Meltem, Begüm; “Makedonya Sorunu (1903-1913)”, **Akdeniz Üniversitesi,** Basılmamış Doktora Tezi, 2004.

Raporlar

"Greece: Free Speech on Trial: Government Stifles Dissent on Macedonia," **Helsinki Watch/Fund for Free Expression newsletter,** July 1993.

“Destroying Ethnic Identity: The Turks of Greece”, **Helsinki Watch Report,** Ağustos 1990, (Erişim), http://www.hrw.org/legacy/reports/pdfs/g/greece/greece908.pdf, 30 Mayıs 2009.

KERIDIS, Dimitris; “Political Culture and Foreign Policy: Greek-Turkish Relations in the Era of European Integration and Globalization”, **A NATO Fellowship Final Report,** Cambridge, June 1999.

KIM, Julie; “Macedonia (FYROM): Post-Conflict Situation and U.S. Policy”, **CRS Report for Congress,** 17 June 2005.

“Macedonia’s Name: Breaking the Deadlock”, **International Crisis Group,** Europe Briefing N°52, Pristina/Brussels, 12 January 2009.

MIGDALOVITZ, Carol: “Kosovo: Greek and Turkish Perspectives, Report RS20149”, **Congressional Research Service,** May 27, 1999, s. 2-3. (Erişim), http://stuff.mit.edu/afs/sipb.mit.edu/contrib/wikileaks-crs/wikileaks-crs-reports/RS20149.pdf, 6 Kasım 2010.

MORELLI, Vincent, BELKIN, Paul, EK, Carl, NICHOL, Jim, and WOEHREL, Steven; “NATO Enlargement: Albania, Croatia, and Possible Future Candidates”, **CRS Report for Congress,** October 6, 2008.

"Parallel Report on Greece's Compliance with the UN Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination," **Greek Helsinki Monitor**, Mart 2000.

"Report about Compliance with the Principles of the Framework Convention for the Protection of National Minorities" **Greek Helsinki Monitor (GHM) &Minority Rights Group–Greece (MRG-G),** 18 Eylül 1999.

WHITMAN, Lois; "Deniying Ethnic Identity, The Macedonian of Greece", **Human Rights Watch/Helsinki,** New York, April 1994, (Erişim), http://www.hrw.org/en/reports/1994/04/01/denying-ethnic-identity, 20 Nisan 2009.

Gazete ve Ajanslar

"A blow against Macedonia. (attempted assassination of Pres Kiro Gligorov shows how fragile the republic is)", **The Economist (US),** 7 October 1995.

"AB zirvesinde gündem Yunanistan", **BBC Türkçe,** 25 Mart 2010.

"Amfiseme These Gklikorof gia to Onoma" (Gligorof'un İkili İsim Tezi), **Kathimerine,** 26 Haziran 1998.

ANASTASİADES, Th.; "O image maker makedonomahos" (İmaj tazeleyen Makedonya gazisi), **To Bima,** 7 Kasım 2004.

ANTONİOY, Doras; "Pieseis pros Athena gia ten onomasia PGDM" (FYROM'un isimlendirilmesinde Atina'ya baskı), **Kathimerine,** 21 Ağustos 2010.

ANTONİOY, Doras; “Tropopoimene protase apo ton k.M.Nimits” (Nimetz’den Değiştirilmiş Öneri), **Kathimerine,** 8 Temmuz 2009.

“Appeal to ICJ a ruse by Gruevski gov't to avoid negotiation”, **Athens News Agency,** 19 November 2008.

ATHANASOPYLOS, Aggelos; “Apo Septembrio oi ekselikseis ste diapragmateyse me ten PGDM” (FYROM ile müzakerelerde Eylül’den bu yana yaşanan gelişmeler), **To Bima,** 7 Temmuz 2009.

ATHANASOPYLOS, Aggelos; “E dyskole atzenta toy epomenoy ypoyrgoy Eksoterikon” (Yeni Dışişleri Bakanı’nın Zor Gündemi), **To Bima,** 4 Ekim 2009.

ATHANASOPYLOS, Agg.; “Kabgas Gkpoyefski me Tsepbenkofski” (Gruevski’nin Crvenkovski ile Kavgası), **To Bima,** 2 Aralık 2008.

ATHANASOPYLOS, Aggelos; “Me epifylakse antimetopizei e Athena ten protase Nimits” (Atina Nimetz’in Önerisini İhtiyatla Karşılıyor), **To Bima,** 9 Temmuz 2009.

ATHANASOPYLOS, Aggelos; ”O Nimits piezei gia lyse sto thema tes onomasias” (Nimetz İsimlendirme Konusunda Çözüm İçin Baskı Yapıyor), **To Bima,** 24 Haziran 2009.

ATHANASOPYLOS, Aggelos; “Poies “tropopoieseis” ekomise o Mathioy Nímits” (Mathew Nimetz Hangi Değişiklikleri Getirdi), **To Bima,** 12 Temmuz 2009.

“Athens renews 'interim agreement' with FYROM for another year”, **Athens News Agency,** 13 Eylül 2002.

"Beglitis: One Name Solution for FYROM", **Macedonian Press Agency,** 6 Mart 2003.

CASULE, Kole; "Macedonia PM wins election in shadow of violence", **Reuters,** Jun 1, 2008.

COULOUMBIS, Theodore, TZIAMPIRIS, Aristotle; "Do not forget the Balkans", **Kathimerini,** 11 Ekim 2001.

"Council Regulation (EC) No 1244/2009 of 30 November 2009", **Official Journal of the European Union,** L 336/1, 18.12.2009

"Crvenkovski says name more important than NATO", **Macedonian News,** December 28, 2007.

DAVUTOĞLU, Ahmet; "Yakın tarihimizin ana akımları ve Seçim Sonuçları", **Yeni Şafak,** 23 Nisan 1999.

DIMITRI, Michael; "Macedonia: The Mother's Gift", **MAK-News,** 9 Nisan 1994.

DOKOS, Thanos; "E Diethnes Eikonas tes Ellados" ("Yunanistan'ın Uluslararası Görünümü"), **Kathimerine,** 17 Şubat 2010.

"E E.E.den anagnorizei Demokratia tes Makedonias" (AB Makedonya Cumhuriyeti'ni tanımıyor), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.

"E Ellas pere ayta poy ethele" (Yunanistan istediğini aldı), **Kathemerine,** 11 Aralık 1999.

"E PGDM egkalei ten Ellada gia…katahrese eksoysias" (FYROM Yunanistan'ı yetkiyi kötüye kullandığı gerekçesiyle mahkemeye veriyor), **Kathimerine,** 9 Aralık 2009.

ELLİS, Athanasios; "Pros symfonia gia "Makedonia toy Bardare" ("Vardar Makedonya'sı için" anlaşmaya doğru), **Kathimerine,** 13 Haziran 2010.

ELLIS, T., "State Department spokesman says FYROM recognition reward for government's effort to turn country into multinational democracy", **Athens News Agency,** 5 Kasım 2004.

"Elsewhere in the Balkans...:", **The Economist (US)**, September 17, 1994.

"Enarkse antaksiakon diapragmateyseon me ten PGDM proteinei e Komision 'E ethnike kokkine gramme einai ksekathare' tonizei e ellenike kybernese" (Komisyon FYROM ile katılım müzakerelerinin başlamasını öneriyor, yunan hükümeti "ulusal kırmızı çizginin kesin" olduğunu vurguluyor), **To Bima,** 14 Ekim 2009.

"FM Milososki sends letter to Greek counterpart, suggests establishing of good-neighborly relations", **Macedonian Information Agency,** March 18, 2009.

"Fresh round of name talks in New York", **Macedonian Information Agency,** February 11, 2009.

"FYROM move on name", **Kathimerini,** 4 Haziran 2007.

Giannes Pretenteres, "To Sxedio Semete" (Simitis Planı), **To Bima,** 27 Ekim 1996.

GRAJEWSKI, Marcin; “Greece threatens Macedonia NATO veto”, **Reuters,** March 6, 2008.

“Greece Backs 'Republic of Northern Macedonia”, **BalkanInsight.com.,** 14 April 2009.

“Greece-Macedonia Fight Stalls NATO Expansion”, **USA Today,** March 3, 2008.

“Greece rejects FM Milososki's initiative”, **Macedonian Information Agency,** March 30, 2009.

“Greece rejects Macedonia Nato bid”, **BBC,** 6 March 2008.

“Greek President tells Bush "We are disappointed by the recognition of FYROM", **Athens News Agency,** 5 November 2004.

“Gruevski requests Nimetz include MOC in name discussion”, **Macedonian International News Agency,** 12 August 2008.

“Jolevski: Macedonia's NATO invitation at next summit to help name row settlement”, **Macedonian Information Agency,** February 18, 2009.

KALLERGE, K., TZİMA, St.; “Sten ıspanike proedria to “mpalaki” gia PSDM” (FYROM için “top” İspanyol Başkanlığında), **Kathimerine,** 8 Aralık 2009.

“Karamanlis: FYROM Cannot Join NATO without Name Issue Solution”, **Greek News,** April 7, 2008.

KARTALES, Giannes; “Theodoros Pangalos”, **To Bima,** 31 Ağustos 1997.

KARTALES, Giannes; “E Athena Ksypnese” (Atina Uyandı), **To Bima,** 23 Mart 1997.

KARTALES, Giannes; “Symfonesan sto Onoma”, **To Bima,** 10 Nisan 1999.

KARTALES, Giannes; “Oi Synomilies me ta Skopia” (Üsküp’le Görüşmeler), **To Bima,** 11 Haziran 2000.

“Koymoytsakos: E PGDM epibebeionei oti den endiaferetai gia epilyse” (Koumoutsakos: FYROM Çözüm İstemediğini Doğruluyor), **Kathimerine,** 17 Kasım 2008.

LİAKOS, A.; “To Makedoniko se epanalepse” (Makedonya Sorunu Tekrarda), **To Bima,** 14 Kasım 2004.

“Macedonia, Greece meet over 'name dispute'”, **EurActive.com,** 25 November 2009.

“Macedonia Denies ‘Secret Work’ with US”, **BalkanInsight.com,** 20 Ekim 2008.

“Macedonian poll 'unsatisfactory'”, **BBC,** 2 June 2008.

MARDELL, Mark; “Fire 'em, those people next door”, **BBC,** 20 April 2008.

MARİNOS, Giannes; “Makedoniko: to parelthon einai to paron kai to mellon” (Makedonya Sorunu: geçmiş, bugün ve gelecek), **To Bima,** 14 Kasım 2004.

MARUSIC, Sinisa Jakov; **“**Greece's Papandreou: No Secret Name Talks”, **BalkanInsight.com,** 23 June 2010.

MARUSIC, Sinisa Jakov; **“**Poll: Macedonians Opt For Name Over EU, NATO”, **BalkanInsight.com,** 13 July 2010.

MARUSIC, Sinisa Jakov; **“**Fresh Push Expected in Macedonia "Name" Row”, **BalkanInsight.com,** 24 August 2010.

“Megale emera gia PGDM” (FYROM için büyük gün), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.

MELETES, Nikos; “Oi idees etan telika tes Rais” (Sonuç Olarak Rice’ın Fikriydi), **Ethnos,** 20 Ekim 2010.

“Merkel: Kurallara uymayan Euro bölgesinden atılsın”, **BBC Türkçe,** 17 Mart 2010.

MPOYRDARA, G.S.; “Amerikanikos aifnidiasmos gia ten PGDM” (FYROM için Amerikan gafleti), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.

“Neo nayagio ston dromo gia ta Skopia” (Üsküp Yolunda Yeni Kaza), **Ta Nea,** 19 Ağustos 2009.

NIKOLOVSKI, Zoran; “Macedonia with minority government until NATO summit”, **SETimes,** 17 March 2008.

“Olli Rehn EU Commissioner for Enlargement Enlargement package 2009 Press conference Brussels”, **Europa Press Releases,** 14 October 2009.

“Onomasia horis ten lekse Makedonia” (Makedonya Sözcüğü Olmaksızın İsimlendirme), **Kathimerine,** 8 Şubat 1997.

ORAN, Baskın; “Yunanistan bize abi’lik ediyor”, **Radikal,** 9 Nisan 2001.

"Pangalos says settlement on FYROM name dispute may be at hand", **Athens News Agency,** 1 February 1997.

PAPADİOHOS, K.P.; "Epithetike stase apo Papandreoy" (Papandreou'dan saldırgan tutum , **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.

PAPAHELAS, Aleksis; "Samioyel Hantington, E Ellada den anekei ste Dyse" (Samuel Huntington, Yunanistan Batı'ya ait değil), **To Bima,** 24 Mayıs 1998.

"Papandreu: IMF'ye başvurabiliriz", **BBC Türkçe,** 18 Mart 2010.

PAYIATAKIS, Spyros; "Letter from Thessaloniki", **Kathimerini,** 19 january 2009.

PELONE, Aristotelia; "Parathyro gia diple onomasia" (Çifte İsimlendirme için Pencere), **Ta Nea,** 10 Ekim 2008.

"Pote dev egkataleipsame te these peri diples ovomasias, leei o proedros tes PGDM" (FYROM Cumhurbaşkanı Çifte İsimlendirme Tezinden Asla Vazgeçmeyeceğiz Diyor), **To Bima,** 23 Eylül 2009.

"Prime Minister Karamanlis Rebuffs Gruevski's Letter", **Macedonian News,** July 24, 2008, (Erişim), http://www.vmacedonianews.com/2008/07/prime-minister-karamanlis-rebuffs.html, 2 Temmuz 2010.

"Protase gia ten onomasia tes PGDM paroysiase o Mathioy Nimits" (Mathew Nimetz FYROM'un İsimlendirilmesi için Öneri Sundu), **in.gr,** 8 October 2008, (Erişim), http://news.in.gr/greece/article/?aid=945614, 19 Ağustos 2010.

TALBOTT, Strobe; "America Abroad: Greece's Defense Seems Just Silly", **TIME,** Oct. 12, 1992.

"Tha ta perasoyme ola siopela" (Herşeyi Sessizce Geçeceğiz), **Ethnos,** 19 Ekim 2008.

"Tis 'diorthoseis' sten protase toy Oktobrioy gia to onoma tes PGDM paroysiase sten Athena o.k. Nimits", **To Bima,** 8 Temmuz 2009.

"To Trito Telos toy Emfylioy" (İç Savaş'ın Üçüncü Sonu), Tasos Kostopoylos, Demetres Trimes, Aggelika Psarra, Demetres Psarras, **Eleytherotypia Kyriakatike**, 8 Haziran 2003.

TZIMAS, Stayros; "Doro en opsei demopsefismatos" (Referanduma ödül), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.

TZIMAS, Stavros; "We are ready to join NATO as FYROM", **Kathimerini,** 4 June 2007.

"U.S. Recognition of the Former Yugoslav Republic of Macedonia", **For Immediate Release The White House Statement by the Press Secretary,** February 9, 1994.

"U.S. recognizes Macedonia, drawing ire from Greece", **USA Today,** 4 November 2004.

"U.S. to Recognize ex-Yugoslav Republic as Macedonia", **The New York Times,** November 5, 2004.

ÜNAL, Hasan; "Hesinki'ye doğru", **Zaman,** 10 Aralık 1999.

ÜNAL, Hasan; "Atina'nın diplomatik zaferi", **Zaman,** 12 Aralık 1999.

ZOYLAS, Konstantinos; “Anistorete, aythairete kai aparadekte protoboylia” (Tarihte görülmemiş, keyfi ve kabul edilemez öneri), **Kathimerine,** 5 Kasım 2004.

“Who in this celestial world gave the Greeks the right to take away the Macedonian language”, **American Chronicle,** 14 May 2009, (Erişim), http://www.americanchronicle.com/articles/view/102469**,** 25 Mayıs 2009.

Belgeler

“Bucharest Summit Declaration”, **NATO Press Releases,** 3 April 2008.

“Case of Sidiropoulos and Others v. Greece, **ECHR,** (57/1997/841/1047)”, Judgement, Strasbourg, 10 July 1998.

Charter of the United Nations, (Erişim), http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml, 25 Ekim 2009.

“Constitution of the former Yugoslav Republic of Macedonia, 1991”, (Erişim), http://209.85.129.132/search?q=cache:vRpu6ryhMHsJ:www.helplinelaw.com/law/macedonia/constitution/constitution01.php+constitution+republic+of+macedonia+1991&cd=14&hl=tr&ct=clnk&gl=tr, 8 Mayıs 2009.

“Countries Concluding Bilateral Agreements or Executive Agreements”, **AMICC,** (Erişim) http://www.amicc.org/usinfo/administration_policy_BIAs.html, 29 Haziran 2010.

“Declaration of Strategic Partnership and Cooperation Between the United States of America and the Republic of Macedonia”, **U.S. Department of**

State, Washington DC, May 7, 2008, (Erişim) http://2001-2009.state.gov/p/eur/rls/or/104441.htm, 3 Temmuz 2010.

European Community Declaration On Yugoslavia And On The Guidelines For The Recognition Of New States, 31. I.L.M. 1485 (1992).

"Interim Accord between the Hellenic Republic and the FYROM NEW YORK", 13 September 1995, (Erişim), http://www.hri.org/docs/fyrom/95-27866.html, 9 Kasım 2009.

Law No. 3284 (Government Gazette A 217/10.11.2004 p. 5941 - 5947) on the ratification of the Code of Greek Citizenship.

"Letter that Greece's Foreign Minister Antonis Samaras sent to his EPC counterparts on 17 January 1992", (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/Samaras1.html, 9 Mayıs 2009.

"Letter dated 25 January 1993 from the Minister for Foreign Affairs of Greece to the Secretary-General", (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/MEMORAND.html, 6 Kasım 2009.

"Presidency Conclusions of the Brussels European Council (19/20 June 2008)", **Council of the European Union,** Brussels, 17 July 2008.

Symboylioy Apodemoy Ellenismoy (Yurt Dışında Yaşayan Yunanlar Konseyi), (Erişim), http://sae.gr, 30 Ekim 2010.

Syntagma tes Elladas, (Yunanistan Anayasası, Madde 108).

Syntagma tes Elladas, Meros Deytero: Atomika kai koinonika dikaiomata (Yunanistan Anayasası, İkinci Bölüm: Bireysel ve toplumsal haklar).
.

"The former Yugoslav Republic of Macedonia institutes proceedings against Greece for a violation of Article 11 of the Interim Accord of 13 September 1995" **International Court Of Justice,** Press Release, No. 2008/40, 17 November 2008.

"The Manifesto of the Krushevo Republic", (Erişim) http://faq.macedonia.org/history/krusevo.manifesto.html, 10 Aralık 2008.

"White Paper for the Armed Forces", 1.12.1997; (Erişim) http://merln.ndu.edu/whitepapers.html, 18 Nisan 2010.

İnternet

"A Timeline of recent events concerning the Macedonian issue", **Macedonian Heritage,** (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/timeline.html,, 11 Mayıs 2009.

CHRISTIDIS, Yorgos; "Bulgarian Foreign Policy and FYROM, 1989-2006", **Macedonian Heritage,** (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/Contributions/index.html, 11 Temmuz 2010.

"Coalition Members", **The White House,** March 27, 2003, (Erişim) http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030327-10.html, 29 Haziran 2010.

DASKALOVSKI, Zhidas; "Minorty Rights Case Study: Macedonians in Greece", (Erişim), http://www.gate.net/~mango/Kimlika.html, 10 Mayıs 2009.

"FM Milososki: Name row a result of Greece's desire to protect its myth of pure nation", **Government of the republic of Macedonia,** February 4, 2009. (Erişim), http://www.vlada.mk/?q=node/2273, 5 Haziran 2010.

"Greece as a Springboard to the Region", **U.S. Commercial Service,** (Erişim) http://www.buyusa.gov/greece/en/134.html, 10 Mayıs 2010.

"Greece, FYROM sign defense cooperation accord", **Embassy of Greece in Washington D.C.,** 15 October 1999, (Erişim), http://www.greekembassy.org/Embassy/Content/en/Article.aspx?office=2&folder=278&article=3590, 23 Nisan 2010.

"Greek Multinational Corporations", (Erişim) http://www.mjourney.com/news/companies.html, 10 Mayıs 2010.

"Greece as a Springboard to the Region", **U.S. Commercial Service,** (Erişim) http://www.buyusa.gov/greece/en/134.html, 10 Mayıs 2010.

"Gruevski Letter to Karamanlis", (Erişim) http://www.maknews.com/forum/post172314.html?sid=8310465ad8a9964c64a7131c013eceaf, 2 Temmuz 2010.

"HiPERB", **Ministry of Foreign Affairs Greece in the World,,** (Erişim) http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Economic+Diplomacy/HiPERB/, 11 Mayıs 2010.

"Macedonia-EU", **Ministry of Foreign Affairs, Republic of Macedonia,** (Erişim), http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=357, 5 Haziran 2010.

"Macedonia's Re-Run Election Improved from First Poll", **ElectionGuide,** 16 June 2008, (Erişim), http://www.electionguide.org/country-news.php?ID=128, 4 Haziran 2010.

MARTIS, Nikolaos; **Macedonia,** Kişisel web sayfası, **(**Erişim), http://www.hri.org/Martis/, 20 Mayıs 2009.

MILOSOSKI, Antonio; "About the Hellenization of Southern (Aegean) Macedonia-A Review of 'Fields of Wheat, Hills of Blood", Pollitecon Publications, (Erişim), http://www.pollitecon.com/html/life/hellenization_of_aegean_macedonia.html, 27 Mayıs 2009.

National Bank Office of the Republic of Macedonia, (Erişim), http://www.nbrm.gov.mk, 27 Nisan 2010.

MARKOS, Papakonstantes; "E Eyropaike Poreia tes Toyrkias kai e Ekselikse ton Ellenotoyrkikon Sheseon" (Türkiye'nin Avrupa Yönelimi ve Türk-Yunan İlişkilerinin Gelişimi), (Erişim), http://www.eliamep.gr/old-site/eliame-old/eliamep/www.eliamep.gr/eliamep/files/pn0302.PDF, 27 Nisan 2010.

"Nimetz Proposals Concering the "Name" Issue", **Macedonian-Heritage,** (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/Nimetz.html, 4 Haziran 2010.

"Pangalos stresses economic ties during Skopje visit", **Embassy of Greece in Washington D.C.,** 23 December 1998, (Erişim), http://www.greekembassy.org/embassy/content/en/Article.aspx?office=3&folder=265&article=2368, 29 Nisan 2010.

"Participating States", **OSCE,**(Erişim), http://www.osce.org/about/13131.html, 6 Haziran 2010.

PASOK, (Erişim), http://www.pasok.gr, 29 Ekim 2010.

"Permanent Mission of the Republic of Macedonia to the United Nations in New York", (Erişim), http://www.macedonia-un.org/, 4 Haziran 2010.

"PM Gruevski: Name negotiations resume despite Macedonia's lawsuit against Greece", **Government of the Republic of Macedonia,** 25 November 2008, (Erişim) http://www.vlada.mk/?q=node/1733, 20 Ağustos 2010.

"Relations between the Republic of Macedonia and the EU", **Ministry of Foreign Affairs of Republic of Macedonia,** (Erişim), http://www.mfa.gov.mk/default1.aspx?ItemID=3576, 6 Haziran 2010.

"State telecom OTE gets FYROM mobile phone license", **Embassy of Greece in Washington D.C.,** 10 November 2001, (Erişim), http://www.greekembassy.org/Embassy/content/en/Article.aspx?office=2&folder=325&article=8766, 14 Mayıs 2010.

"Statement by the Head of the Greek Delegation in Reply to the Yugoslav Intervention at the Plenary Session of June 22, 1990", **CSCE, Conference on Human Dimension,** Copenhagen, June 5-29, 1990, (Erişim), http://www.macedonian-heritage.gr/OfficialDocuments/Eliamep.html, 2 Şubat 2009.

"Synaspismos tes Aristeras ton Kinematon kai tes Oikologias" (Ekoloji ve Sol Hareketler Koalisyonu), (Erişim), http://www.syn.gr/, 29 Ekim 2010.

"Syzetese sto Panepistemio YALE gia to Makedoniko Zetema" (Yale Üniversitesi'nde Makedonya Sorunu Üzerine Söyleşiler), **Pammakedonike Evose Enomenon Politeion,** 14 Aprilioy 2009, (Erişim), http://www.panmacedonian.info/Yale_2009GR.htm, 3 Temmuz 2010.

"The former Yugoslav Republic of Macedonia name issue", **Ministry of Foreign Affairs,** (Erişim), http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/, 19 Ağustos 2010.

U.S. Department of State, 17 March 2010, (Erişim), http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/26759.htm, 3 Temmuz 2010.

İnternet Kaynakları

http://www.ceri-sciences-po.org
https://www.abttf.org
http://www.turksam.org
http://www.hri.org
http://www2.lse.ac.uk
http://www.macedonian-heritage.gr
http://www.austlii.edu.au
http://www.la.wayne.edu
http://www.socresonline.org.uk
http://www.idec.gr
http://www.hrw.org
http://www.vmacedonianews.com
http://news.in.gr
http://www.americanchronicle.com
http://www.un.org
http://www.amicc.org
http://2001-2009.state.gov
http://www.hri.org
http://faq.macedonia.org
http://merln.ndu.edu
http://georgewbush-whitehouse.archives.gov
http://www.vlada.mk
http://www.buyusa.gov/home
http://www.greekembassy.org
http://www.maknews.com
http://www.mfa.gr
http://www.mfa.gov.mk
http://www.electionguide.org
http://www.pollitecon.com
http://www.nbrm.gov.mk
http://www.eliamep.gr
http://www.osce.org

http://www.panmacedonian.info
http://www.state.gov
http://www.wcfia.harvard.edu
http://www.crisisgroup.org
http://www.radikal.com.tr
http://arsiv.zaman.com.tr
http://www.economist.com
http://www.trinstitute.org
http://www.greekhelsinki.gr
http://www.bbc.co.uk
http://www.kathimerini.gr
http://www.tovima.gr
http://www.ethnos.gr
http://www.tanea.gr
http://www.ana-mpa.gr
http://www.reuters.com
http://www.balkaninsight.com
http://www.usatoday.com
http://www.mia.com.mk
http://www.syn.gr
http://www.pasok.gr,

ÖZET

USTAOĞLU, Bilge, "1990'larda Yunanistan'ın Makedonya Politikası", Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011.

Balkan coğrafyasının kilit noktasında bulunan Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsız bir devlet olarak uluslararası arenaya çıkışı, komünizmin çöküşü ve komünist Yugoslavya'nın dağılmasının ardından Yunanistan'ı neredeyse en çok meşgul eden konu olmuştur. Yunanistan'ın bağımsızlığını ilan eden ve "Makedonya Cumhuriyeti" ismi ile tanınma arayan yeni komşusuna yönelik tutumu, benzeri görülmemiş bir düzeyde gelişmiştir.

Bu tez Yunanistan'ın Makedonya Cumhuriyeti'ne yönelik politikalarının nedenleri ile sonuçlarını, bunların Yunanistan'ın dış politikası ve uluslararası ilişkiler üzerindeki yansımalarını anlamaya yönelik mütevazı bir girişimdir. İki ülke arasındaki ilişkiler bir tarihi arka plan temelinde Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığını ilan ettiği 1991 yılından günümüze kadar kronolojik bir biçimde ele alınıp, belli dönüm noktalarına dayanarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Taraflar arasında 1990'ların ilk yarısında "isim sorunu"nun sıcak döneminde yaşanan krizler, izleyen dönemde Yunan siyasi aktörlerinin politikalarını gözden geçirmelerine yol açmıştır. İki ülkenin "Geçici Uzlaşı" ile geçici olarak uzlaşarak "yaşamsal" isim sorununu dondurmalarından sonra, Simitis döneminde gerginlikler azalmış ve önemli ölçüde işbirliği ağları oluşturmak üzere fırsatlar yaratılmıştır. Pek çok alanda gerçekleştirilen geniş işbirliğine karşın gündemin ilk sırasındaki yerini koruyan "isim sorunu", 2008 sonlarından itibaren ikinci sıcak dönemine girmiştir.

Anahtar Sözcükler

1. **Yunanistan**
2. **Makedonya Cumhuriyeti**
3. **FYROM**
4. **İsim Sorunu**
5. **Geçici Uzlaşı**

ABSTRACT

USTAOĞLU, Bilge, "Greece's Macedonian policy in the 1990s", Thesis of Master's Degree, Ankara 2011.

Following the collapse of communism and the disintegration of communist Yugoslavia, arisen of the Rebublic of Macedonia as an independent state has been the major prepossessing subject of Greece. Greece's attitude towards his neighbor which declared its independence and wants to be recognized with the name "Republic of Macedonia", has developed in an unprecedented level.

This thesis is a modest attempt to understand the reasons and and the results of Greece's policies towards the Republic of Macedonia and their reflections on Greece's foreign policy and international relations. The relations between the two countries, have been discussed on the basis of a historical background and with a chronological manner since 1991 when the Republic of Macedonia declared its independence until today in the ligth of certain turning points. The crises between two parties in the warm period that was the first half of 1990s depending on the "name dispute" , have led Greek political actors to review their policies in the following period. After two countries have frozen the "vital" name dispute "Interim Accord" as a temporary compromise, the tension significantly has been decreased in the period of Simitis and opportunities have been created to build cooperation networks. Despite devloped cooperations in many subjects, name issue which have been kept the first place of the agenda, since the last of 2008, has been begun a new warm period.

Key Words

1. Greece
2. Republic of Macedonia
3. FYROM
4. Name Dispute
5. Interim Accord